

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

MALİYE ANABİLİM DALI

**COVID-19 SÜRECİNDE DÜNYADA BELEDİYELERİN SOSYAL
YARDIM VE HİZMETLERİ: SEÇİLMİŞ BELEDİYE ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ ÖZUYAR

**Tez Danışmanı
PROF. DR. SELÇUK İPEK**

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

**COVID-19 SÜRECİNDE DÜNYADA BELEDİYELERİN SOSYAL
YARDIM VE HİZMETLERİ: SEÇİLMİŞ BELEDİYE ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ ÖZUYAR

Tez Danışmanı
PROF. DR. SELÇUK İPEK

ÇANAKKALE-2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ezgi ÖZUYAR tarafından Prof. Dr. Selçuk İPEK yönetiminde hazırlanan ve **04/05/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Covid-19 Sürecinde Dünyada Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmetleri: Seçilmiş Belediye Örnekleri**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Maliye Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Selçuk İPEK

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ENGİN

Dr. Öğr. Üyesi Aykut TAVŞANCI

.....

.....

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 04/05/2023

.....

Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

04/05/2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Ezgi ÖZUYAR

04/05/2023

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlık aŐamasından bitirme aŐamasına kadarki tüm sŸreçte yardımlarını benden esirgemeyen, sabırla beni destekleyen; fikirleriyle ve yol gŸstericiliĐiyle eğitim hayatıma Ÿnemli katkılarda bulunan sayĐı değer hocam Prof. Dr. Selçuk İpek'e; hayatım boyunca her kararımda bıkmadan, usanmadan arkamda dimdik duran ve her koŐulda beni destekleyen annem AyŐe Umutlu'ya; çalıŐmam boyunca gerek fikirleriyle gerekse yanımda olarak beni destekleyen teyzeme; eniŐtme; aileme; arkadaşlarıma ve bana her daim inanan, yanımda olan, varlığıyla kuvvet veren biricik kuzenim Nesime Nurseda Adlı'ya canı gönŸlden teŐekkŸrlerimi sunarım.

Ezgi ŖZUYAR
Çanakkale, Mayıs 2023

ÖZET

COVID-19 SÜRECİNDE DÜNYADA BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİ: SEÇİLMİŞ BELEDİYE ÖRNEKLERİ

Ezgi ÖZUYAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Selçuk İPEK

04/05/2023, 164

Tarih boyunca ortaya çıkan krizlerle mücadele eden toplumlar 2019 yılında Covid-19 salgını ile karşı karşıya kalmıştır. Covid-19 salgını ortaya çıkmasının ardından hızla dünyaya yayılmış ve bireyleri sağlık sorunlarının yanı sıra ekonomik ve sosyal açıdan ciddi derecede etkilemiştir. Bu nedenle salgının hızla yayılmasını durdurmak ve bireyler üzerindeki etkileri ile mücadele etmek gerekmiştir. Bu noktada ön plana çıkan birimlerden birisi de belediyeler olmuştur. Yapılan bu çalışmada amaç Covid-19 sürecinde belediyelerin sosyal yardım ve hizmetlerinin önemini tekrar ön plana çıkarttığını ortaya koymaktır. Bu kapsamda literatür taraması yöntemi ile İstanbul Büyükşehir, Budapeşte, Bratislava, Helsinki, Varşova ve Milano Belediyesi'nin Covid-19 sürecindeki sosyal yardım ve hizmetleri üzerine gerçekleştirilen araştırma sonucunda seçili belediyelerin bireylerin ortaya çıkan mağduriyetlerini gidermeye yönelik olarak önemli müdahalelerde bulunduğu görülmüştür. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Budapeşte Belediyesi'nin merkezi yönetim ile arasında yaşanan anlaşmazlıkların belediyelerin etkin bir şekilde sosyal yardım ve hizmet sunmasını etkilemiştir. Bu doğrultuda Covid-19'un da bir kriz olduğu ve krizlerin her an tekrarlayabileceği göz önünde bulundurularak merkezi yönetimin belediyeleri mali olarak desteklemesi ve belediyeler ile aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bırakarak hizmet odaklı hareket etmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Sosyal yardım, Sosyal hizmet, Belediye

ABSTRACT

SOCIAL AID AND SERVICES OF MUNICIPALITIES WORLDWIDE IN THE COVID-19 PROCESS: EXAMPLES FROM SELECTED MUNICIPALITIES

Ezgi ÖZUYAR

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Public Finance

Advisor: Prof. Dr. Selçuk İPEK

04/05/2023, 164

Societies that have struggled with crises throughout history have faced the Covid-19 outbreak in 2019. After the outbreak of the Covid-19 epidemic, it quickly spread around the world and severely affected individuals economically and socially as well health problems. Therefore, it was necessary to stop the rapid spread of the epidemic and to combat its effects on individuals. One of the units that came to the forefront at this point was municipalities. The aim of this study is to show that the forefront again in the Covid-19 process. In this context, as a result of the research carried out on the social aid and services of Istanbul Metropolitan, Budapest, Bratislava, Helsinki, Warsaw, and Milan Municipality in the Covid-19 process with the literature screening method, it was seen that selected municipalities made important interventions to eliminate the victimization of individuals. However, the disagreements between Istanbul Metropolitan Municipality and Budapest Municipality with the central government have affected the municipalities to provide social aid and services effectively. In this direction, considering that Covid-19 is also a crisis and that crises can repeat at any time, the central government should support the municipalities financially and act with service focus, leaving aside the disputes between the municipalities and them.

Keywords: Covid-19, Social services, Social aid, Municipality

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

	1
1.1. Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Kavramsal Çerçevesi.....	2
1.1.1. Sosyal Yardım Kavramı.....	2
1.1.2. Sosyal Hizmet Kavramı.....	4
1.1.3. Sosyal Yardım ve Hizmet Uygulayıcıları.....	6
Merkezi Yönetim.....	6
Yerel Yönetim.....	7
Sivil Toplum Kuruluşları.....	8
Özel Sektör.....	8
Gönüllü Kuruluşlar.....	9
1.2. Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi.....	9
1.2.1. Sanayi Devrimi Öncesi Dönem: Avrupa’da Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi.....	11
1.2.2. Sosyal Refah Devletinden Sosyal Belediyeciliğe Geçiş.....	13
Sanayi Devrimi Sonrası Dönem.....	16
Sosyal Refah Devleti’nin Altın Çağı.....	18
1975 Sonrası Dönem: Sosyal Refah Devleti Krizi.....	20
1.2.3. Avrupa Birliği ve Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Yerelleşmesi.....	22

Maastricht Antlaşması.....	23
Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	25
Avrupa Kentsel Şartı.....	27
1.3. Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmetleri.....	29
1.3.1. Belediyelerin Sosyal Hizmetleri.....	31
1.3.2. Belediyelerin Sosyal Yardımları.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

COVID-19 SÜRECİNDE BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİNİN ÖNEMİ	33
--	----

2.1. Covid-19'un Sosyo-ekonomik Etkileri	33
2.2. Belediyelerin Covid-19 Salgınına Yönelik Müdahaleleri.....	37
2.3. Covid-19 Sürecinde Belediyelerin Karşılaştığı Sorunlar.....	39
2.3.1. Covid-19'un Belediyelerin Mali Durumu Üzerindeki Etkisi.....	39
2.3.2. Covid-19'un Merkezi-Yerel Yönetim İlişkisine Etkisi.....	41
2.4. Literatür Taraması.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

COVID-19 SÜRECİNDE BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİ: SEÇİLMİŞ BELEDİYE ÖRNEKLERİ	48
--	----

3.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (Türkiye).....	49
3.1.1. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik.....	50
5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik.....	54
5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik.....	55
3.1.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	56
3.1.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	58
Okul ve Kurslara Gidemeyen Öğrencilere Online Sınav Yapılması.....	61
Askıda Dayanışma Kampanyalarının Başlatılması.....	62
Alo 153 Beyaz Masa Çağrı Hattı ile Vatandaşlara Destek Olunması.....	62
Mersin Çiftçisinden Alınan Mahsulün İhtiyaç Sahiplerine Dağıtılması.....	63
Vatandaşlara Su Desteğinde Bulunulması.....	63

Sağlık Çalışanlarına Destek Olunması.....	64
Pandemide Evde Kalanlar İçin Online Egzersiz Çalışmaları Yapılması	64
Evsizlere Barınma Desteğinde Bulunulması.....	65
İhtiyaç Sahibi Ailelere Market Desteğinde Bulunulması.....	65
Özel Halk Otobüsü (ÖHO) Esnafına Destek Olunması.....	65
Evden Açıklamalı Solo Konserler Serilerinin Başlatılması.....	66
Su Faturalarının Taksitlendirilmesi.....	66
Kira Desteğinde Bulunulması.....	66
Çiftçiye Destek için Ücretsiz Fide Dağıtılması.....	66
Müzisyenlere Destek Olunması.....	67
İhtiyaç Sahibi Çocuklara Uzaktan Eğitim Desteğinde Bulunulması.....	67
Çocuklar için Online Oyun Grubu Hizmeti Sunulması.....	68
Yaşlılara Destek Olunması.....	68
İhtiyaç Sahibi Ailelere Gıda ve Hijyen Kolisi Dağıtılması.....	69
Toplu Taşımacılara Destek Olunması.....	69
Askıda Ekmek Uygulaması ile İhtiyaç Sahibi Bireylere Destek Olunması.....	70
3.2. Budapeşte Belediyesi (Macaristan).....	70
3.2.1. Macaristan'da Sosyal Belediyecilik.....	71
3.2.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	73
3.2.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	74
Evsizlere Hijyen, Barınma ve Yemek Desteğinde Bulunulması.....	78
Sağlık Çalışanlarına Ücretsiz Otopark ve Ulaşım Desteğinde Bulunulması.....	79
Bireylere Ücretsiz Otopark Desteğinde Bulunulması.....	79
Kobilere ve Sosyal Konut Kiracılarına Kira Desteğinde Bulunulması.....	79
Çocuklara Günlük Bakım ve Yemek Desteğinde Bulunulması.....	80
İhtiyaç Sahiplerine Gıda ve İlaç Desteğinde Bulunulması.....	80
Okul Öğretmenlerine ve Çalışanlarına Ücretsiz Test Sağlanması.....	80
10.000 Çocuk için Yaz Kampı Desteğinde Bulunulması.....	80
Taksi Şoförlerine Destek Olunması.....	80
Çocuklara Ücretsiz Seyahat Desteğinde Bulunulması.....	81
Mikro ve Küçük İşletmelere Kayıplarını Karşılamaları İçin Fırsat Verilmesi.....	81

Kamu İstihdamını Yeniden Başlatma Programı Başlatılması.....	81
Covid-19 Testinin Ücretsiz Yapılması.....	82
Yaşlıları Desteklemek Adına Sıkı Önlemler Alınması.....	82
3.3. Bratislava Belediyesi (Slovakya).....	82
3.3.1. Slovakia’da Sosyal Belediyecilik.....	83
3.3.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	85
3.3.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	87
Yaşlılara Destek Olunması.....	88
Yaşlıların İhtiyaçlarını Gidermek için Telefon Hattı Kurulması.....	89
Okulu Kapanan Çocuklar ve Aileleri için Telefon Hattı Kurulması.....	89
Yaşlı Bakım Evinin Önünde Açık Hava Konseri Yapılması.....	89
Evsizler İçin Bir Karantina Kasabası İnşa Edilmesi.....	90
Şehir Sokak Çalışması Ekibi ile Evsizlere Yardım Edilmesi.....	90
Toplu Taşıma Yıllık Biletlerinin Fiyatının İndirilmesi.....	90
Çocuklar ve Yetişkinler için Online Etkinlikler Yapılması.....	91
Evsizlikle Mücadele Etmek Adına Pilot Proje Başlatılması.....	91
Emlak Vergilerinin Taksitlendirilmesi.....	91
3.4. Helsinki Belediyesi (Finlandiya).....	92
3.4.1. Finlandiya’da Sosyal Belediyecilik.....	93
3.4.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	94
3.4.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	97
Girişimcilere Destek Olunması.....	98
Psikolojik Sorunlar Yaşayan Bireylere Destek Olunması.....	99
Helsinki Yardım Hattı Kampanyası Başlatılması.....	99
Otel Odalarında Karantina Tesisi Kurulması.....	99
Hizmet Sektörüne Destek Olunması.....	99
Bireyler için Yardım Hatları ve Bilgilendirme Yapılması.....	100
Koronavirüs Kampanyası Başlatılması.....	101
Sağlık Çalışanları için Otopark Alanları Oluşturulması.....	101
İşletmelere Ticari Arazilerde Kira Muafiyeti Uygulanması.....	101
Evsizlere Sıcak Yemek Dağıtılması.....	102
Bakım Evlerine Ziyaretlerin Güvenli Olması için Önerilerde Bulunulması.....	102
Online Etkinlikler Düzenlenmesi.....	102

Dijital Çalışma Hayatı Projesi Başlatılması.....	103
Kültür ve Eğlence Birimine Koronavirüs İyileşme Yardımı Yapılması.....	103
Yaşlılar için Televizyonda Rehabilitasyon Programı Sunulması.....	103
3.5. Varşova Belediyesi (Polonya).....	103
3.5.1. Polonya’da Sosyal Belediyecilik.....	104
3.5.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	106
3.5.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	107
Kitapevlerinin Desteklenmesi.....	108
Sağlık Çalışanlarına Ücretsiz Otopark Desteğinde Bulunulması.....	108
Toplu Taşıma Kartlarının Askıya Alınması.....	109
Küçük İşletmelere Destekte Bulunulması.....	109
Hayvanat Bahçesine ve Ormana Dijital Gezi Düzenlenmesi.....	109
Video Platformunun (VOD) Piyasaya Sürülmesi.....	109
Chopin Konserlerinin Online Olarak Gerçekleştirilmesi.....	110
Covid-19 Hakkında Bilgilendirme Yapılması.....	110
Yaşlı Bireyleri Desteklemek için Kampanya Başlatılması.....	110
Öğrencilere ve Ailelerine Psikolojik Destekte Bulunulması.....	110
3.6. Milano Belediyesi (İtalya).....	111
3.6.1. İtalya’da Sosyal Belediyecilik.....	111
3.6.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	113
3.6.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler.....	115
Göçmenlere, Mültecilere ve Evsiz Bireylere Destek Olunması.....	116
Yeni Doğum Yapan Annelere Destek Olunması.....	117
Milan Yardım Ağı’nın Kurulması.....	117
Psikolojik Destek Masası Kurulması.....	117
Karşılıklı Yardım Fonu’nun Kurulması.....	117
Yaşlılara Destek Olunması.....	118
Ücretsiz Maske ve Eldiven Dağıtılması.....	118
Firmalara ve İşçilere Destek Olunması.....	118
Öğrencilere Destek Olunması.....	119
Kültür Sektörüne Destek Olunması.....	119
Şiddet Karşıtı Ağ ile İstismara Uğrayan Kadınlara Destek Olunması.....	119

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

120

KAYNAKÇA 129

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYT	Alan Yeterlilik Merkezleri
BKV	Budapeşte Taşımacılığı Özel Şirketi
Bkz	Bakınız
BMSZKİ	Budapeşte Sosyal Politika ve Kurumları Metodolojik Merkezi
Ed.	Editörler
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
%	Yüzde oranı
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
Km ²	Kilometrekare
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
LGS	Liselere Geçiş Sistemi
OHAL	Olağanüstü Hal
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYT	Temel Yeterlilik Testi
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WORLD BANK	Dünya Bankası
Vb.	Ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin kurumsal örgütlenmesi.....	58
Şekil 2	İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması.....	59
Şekil 3	Budapeşte Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması...	74
Şekil 4	Bratislava Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması...	87
Şekil 5	Helsinki Belediyesi'nin organizasyon şeması.....	96
Şekil 6	Helsinki Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması.....	97
Şekil 7	Varşova Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması.....	108
Şekil 8	Milano Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması.....	115

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Sosyal yardım ve hizmetler, toplumda kendi elinde olmayan sebeplerden ötürü muhtaç ya da yoksul duruma düşen kişi ya da ailelerin mağduriyetini gidermek ve insan yaşamına uygun bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla sunulmaktadır. İnsanlar, tarih boyunca ortaya çıkan krizler sonucunda yaşadıkları yoksulluk, sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle sosyal yardım ve hizmetlere ihtiyaç duymuştur. 2019 yılında ortaya çıkan, bitmek üzere olsa da hala etkileri hissedilen Covid-19 salgını da bunlardan birisidir.

Covid-19 salgını ortaya çıktığı andan itibaren diğer krizler gibi toplumsal refahı olumsuz yönde etkileyerek bireylerin mağdur olmasına ve sosyal yardım ve hizmete ihtiyaç duyan kesimin artmasına yol açmıştır. Bu nedenle de salgının sosyo-ekonomik etkileri sebebiyle ortaya çıkan travma sonrası stres bozukluğu, yoksullaşma tehlikesi, depresyon ve aile içi şiddet gibi toplumsal refahı tehlikeye atan sorunlara yönelik müdahalede bulunulması gerekmiştir. Özellikle dezavantajlı kesimin bu dönemde daha çok olumsuz etkileneceği göz önünde bulundurulduğunda sosyal yardım ve hizmet bakımından müdahalede bulunulması oldukça önem arz etmiştir.

Belediyeler pandemiyle mücadele etmek, yanıt vermek ve pandemiden olumsuz yönde etkilenen bireylere ulaşmak adına eşsiz bir konuma sahiptir. Bu doğrultuda pandemiyle mücadelenin kritik bir parçası olarak ön planda rol oynamış, sosyal yardım ve hizmet sunumuna ihtiyaç duyan bireyleri tespit etmek ve ihtiyaçlarını gidermek adına önemli görevler üstlenmiştir.

Bu kapsamda yapılan çalışmalar dikkate alındığında bu çalışmaların hizmetleri genel olarak ele aldığı, sosyal yardım ve hizmetleri ayrı bir başlık altında ele alan çalışmaların ise oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı belediyelerin gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmetlerin öneminin Covid-19 sürecinde tekrar ön plana çıktığını ortaya koymaktır. Bunun için de birbirine benzer yapıları olan altı üniter ülkenin en kalabalık şehirlerinin belediyelerine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu belediyeler; İstanbul Büyükşehir (Türkiye), Budapeşte (Macaristan), Bratislava (Slovakya), Helsinki (Finlandiya), Varşova (Polonya) ve Milano Belediyesi (İtalya) dir.

Tez dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde belediyeler tarafından sunulan sosyal yardım ve hizmetlerin önemini vurgulamak adına ilk önce bu kavramların tanımına ve aralarındaki farka; daha sonra belediyelerin bu hizmet ve yardımların sunumundaki tarihsel gelişimine ve son olarak da belediyelerin sosyal yardım ve hizmetlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ilk önce Covid-19'un bireyler üzerindeki olumsuz etkilerine, daha sonra belediyelerin bu süreçte gerçekleştirdiği müdahaleler ele alınarak karşılaştıkları sorunlara değinilmiştir. Son olarak da Covid-19 sürecinde belediyelerin gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmetlerin önemine değinen literatürdeki çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ilk önce seçilen belediyelerle ilgili bilgi verilmiş, sonrada ülkede sosyal belediyeciliğe değinilmiş; belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine dair genel bir bilgi verilmiş ve seçilen belediyelerin bu süreçte gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmetler incelenmiştir. Dördüncü bölümde de sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Kavramsal Çerçevesi

Sosyal yardım ve hizmetlerin tanımı ele alınmadan önce her iki kavramın da ortak paydası olan “sosyal” kelimesinin ne anlama geldiğini ortaya koymak kapsadığı alan ve anlam bakımından yararlı olacaktır. Sosyal kelimesinin Fransızca ve İngilizce anlamı “toplumu gözeten, dostluk ve topluma uygun” manasındaki “social” kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin Türk Dil Kurumundaki karşılığı ise toplumcu, toplumla ilişkili olan şeklindedir. Bu kapsamda sosyal yardım ve hizmetler toplum ve toplumda yer alan insanlar adına geliştirilen kavramlardır ve dolayısıyla ilgi alanları ve etkilediği alan da toplum ve toplumu yaratan insanlardır. Bu iki kavram tanım bakımından birbirlerinden farklı olsa da temelinde toplum içerisinde insanların hayatlarını en iyi bir biçimde sürdürebilmeleri ve toplumsal düzeni muhafaza etmek amacıyla meydana getirilmiş faaliyetlerdir (Kaya, 2017: 9).

1.1.1. Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardımlar insanlık tarihi boyunca yoksulluk ve diğer sosyo-ekonomik problemler ve gereksinimler nedeniyle varlığını sürdürmüştür. Bu yardımların niteliği, yöntemi, kapsamı ve finansmanı gibi hususlar zaman içinde farklılıklar gösterse de yüzyıllar boyunca toplum ve devletlerin önemli konularından birisi olarak yer almıştır (Yıldız Çakır, 2016: 15).

Sosyal yardımların literatürde birden fazla tanımı bulunmakla birlikte genel olarak bu kavram “fakir olarak dünyaya gelen veya elinde olmayan nedenlerden dolayı fakirleşen ve bu nedenle tam manada yardıma gereksinim duyar duruma gelen ya da yeterli miktarda geliri olmamasından kaynaklı kısmen muhtaç durumdaki bireylere/ailelere, defalarca devlet bütçesinden yapılan karşılığı olmayan parasal yardımlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Tiyek, 2012: 58). Sosyal yardımların literatürdeki diğer tanımları ise şu şekildedir;

Aydın (2008: 28), sosyal yardımları “asgari düzey dahilinde bile kendisine ve bakmakla sorumlu olduğu kişileri geçindirme imkanından yoksun olan kişilere, muhtaç olup olmadıklarına dayalı bir şekilde yapılan ve bu kişileri kendilerine yetebilecekleri seviyeye ulaştırma gayesi taşıyan ayni ve nakdi özellikteki geçici yada süreli, düzenli ve sistemli karşılığı olmayan yardımlar” olarak tanımlamıştır.

Uğur (2013: 71)’e göre ise sosyal yardımlar, sosyal güvenliğin devlet aracılığıyla bakılma ve sigortalanma dışında yer alan yöntemlerden birisi olmaktadır. Bununla birlikte Uğur, bireylere sosyal yardımların başka bir deyişle sosyal gelir sağlamanın koşulunun muhtaçlık olduğunu belirtmektedir.

Karataş (2002) da sosyal yardımları “yerel ölçekler içerisinde asgari düzey dahilinde bile kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından elinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kişilere resmi kuruluşlar veya kanunların izin vermiş olduğu yetkiler çerçevesince yarı resmi veya gönüllü kuruluşlar tarafından muhtaçlık düzeyi tespit edilmek üzere yapılan ve bireyleri en kısa zamanda kendilerine yetebilecek düzeye getirmek amacı taşıyan nesnel ve parasal sosyal gelirden meydana gelen bir sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır” şeklinde tanımlamaktadır.

Yapılan tüm tanımlarda da görüldüğü üzere sosyal yardımlar, muhtaçlık kriterini göz önünde bulundurarak bireylerin kendilerini ve bakmakla yükümlü oldukları bireyleri geçindirebilecek seviye ulaşmasını hedefleyen yardımlardır. Bu doğrultuda bu yardımların temel amacı muhtaç durumda olan bireylerin kendisine ve ailesine yardım almadan yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilecek koşullara gelinceye kadar bir gelir güvencesi temin etmektir (Uğur, 2013: 71). Bütün bu tanımlardan ve sosyal yardımların amaçlarından yola çıkarak ise şu şekilde bir tanım yapmak mümkündür;

Sosyal yardımlar, asgari düzey seviyesinde bile kendilerini ve bakmakla yükümlü oldukları kişileri geçindirmekte zorlanan bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek adına kamu kuruluşları veya gönüllü kuruluşlar tarafından karşılık beklemeden yapılan aynı ve nakdi yardımlardır. Aynı yardımlar muhtaç durumdaki bu bireylere mal ve malzeme yardımı yapmak anlamına gelirken nakdi yardımlarla ise bireyleri muhtaçlıktan kurtarmak adına parasal yardımlar gerçekleştirilmektedir (Kaya, 2017: 12).

1.1.2. Sosyal Hizmet Kavramı

Bireylerin sosyal düzen içerisinde birbirleriyle olan ilişkilerini iyileştirmek ve hayat standartlarını yükseltmek amacıyla oluşturulan sosyal hizmetler, kavramsal açıdan gelişim göstermekle birlikte bir meslek ve bilim dalı olarak gündeme gelmektedir. Sosyal hizmet kavramı içerisinde bulunduğu toplumun ekonomik, sosyal, kültürel, tarihi geçmişi ve bilgi düzeyi gibi çeşitli unsurlara dayalı olarak birden fazla ve farklı şekillerde tanımlanmıştır (Kalaycı, 2020: 58). Bu nedenle literatürde sosyal hizmet kavramına yönelik birden fazla bilim insanının ve kuruluşun farklı tanımları yer almaktadır. Bu tanımlar ise şu şekildedir;

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3.maddesine göre sosyal hizmet kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır;

*“Aile ve kişilerin kontrolleri dışında gerçekleşen veya kendi bünye ve çevre şartlarıyla ortaya çıkan maddi, manevi sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olmayı ve hayat standartlarının yükseltilmesini ve iyileştirilmesini amaçlayan programlı ve sistemli hizmetler bütünü”*dür.

Sosyal hizmet kavramı bakımından öne çıkan önemli bir diğer tanım ise Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu ile Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği tarafından yapılan ortak tanımdır. Bu tanıma göre “ Sosyal hizmetler toplumların refahını arttırmak hedefiyle insanlar arasındaki ilişkileri güçlendiren, sorunları çözen ve özgürleşmesine yardımcı olan bir hizmet türüdür. Bu hizmet insanların etkileşim alanlarına müdahale etmek için insan davranışlarını ve sosyal sistem teorilerini kullanmaktadır. Sosyal hizmetin temelinde olan unsurlar sosyal adalet ilkeleri ve insan haklarıdır” (Thompson, 2014: 35).

Kuruhalil ve diğerklerine (2021: 5) göre sosyal hizmet, toplumda bulunan dezavantajlı bireylerin sosyal fonksiyonlarını ve refahını arttırmak nedeniyle sosyal değişim gerçekleştirmeyi hedefleyen hizmetlerdir. Bu hizmetlerin sunulmasındaki önemli unsur bireylerin yaşamış oldukları sorunların ve bu sorunları oluşturan nedenlerin ortadan kaldırılarak çözümlerin kalıcı nitelikte olmasıdır.

Sosyal hizmetler, ülkenin olanakları dahilinde toplumda bulunan engelli, yoksul gibi dezavantajlı bireylere yönelik insan haysiyetine uygun, yaşamlarını çevreleriyle uyumlu bir şekilde devam ettirmeleri adına yapılan ayni ve nakdi yardımlardır (Ateş, 2009: 93). Bu bağlamda sosyal hizmetlerin “dezavantajlı gruplara insan haysiyetine yaraşır bir sosyal ortam sağlamak, yoksul kişilerin korunmasıyla toplumsal huzuru sağlamak ve meydana gelebilecek problemleri önlemek” gibi amaçları bulunmaktadır (Ünal ve Caner, 2014: 42).

Sosyal hizmetlerin tanımı ve amaçları dikkate alındığında sosyal yardımlarla aynı amaçlar doğrultusunda hareket ettiği görülmektedir. Her iki kavram da toplumda kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı muhtaç veya yoksul duruma düşen kişi veya ailelerin mağduriyetini gidermek ve insan yaşamına uygun bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla hareket etmektedir. Ancak bu kavramlar tanımları itibariyle bazı yönler açısından birbirlerinden ayrılmaktadır.

Sosyal yardımlar, toplumda kendi elinde olmayan sebeplerden ötürü muhtaç ve fakir hale gelen bireylere insan onuruna yaraşır asgari düzeyde bir yaşam sürebilmesi adına devlet bütçesinden yapılan parasal yardımlardır. Bu yardımlara “kamu yardımları” denilmektedir (Şenocak, 2010: 460). Sosyal hizmetler ise toplumda kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı muhtaç ve yoksul düşen bu kişi ve bireylere asgari düzeyde bir yaşam sağlamaktan başka ülkenin genel koşulları doğrultusunda insana yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir yaşam sürdürmeleri adına maddi ve manevi, ekonomik ve sosyal gereksinimlerin karşılanmasına dair devlet ve gönüllü kuruluşlarca gerçekleştirilen hizmetleri de içerir (Özer, 2015: 91).

Sosyal yardımları bu kavramdan ayıran nokta uygulamaların çoğunlukla parasal yardımlar şeklinde gerçekleştirilmesi ve bireye odaklanmasıdır (Kaya, 2017: 12). Bu durum Baugh (1987)’un sosyal hizmetlere yönelik yapmış olduğu tanımında da görülmektedir. Baugh’a göre sosyal hizmetleri tanımlayacak tek bir tanım bulunmamakla birlikte bu kavramı paraya ihtiyacı olanları kapsamak dışında toplum tarafından ihtiyacı olanlara yardım etmek amacıyla sağlanan bir hizmet olarak ele almak gerekmektedir (Baugh,

1987: 1). Sonuç olarak sosyal hizmetler uygulama alanları bakımından sosyal yardımları da kapsamı altına almakta ve sosyal yardımlar sosyal hizmetlerin içerisinde bir uygulama alanı niteliğinde olmaktadır (Salduz ve Arslankoç, 2021: 162).

Sosyal hizmetler, sosyal yapının gelişmesi ve değişmesinde önemli bir göreve sahip olmakla beraber sosyal kalkınmanın önemli bir aracı konumundadır. Günümüzde sosyal hizmetlerin görev ve sorumlulukları sadece muhtaç ve yoksullar değil, yaşam kalitesini arttırmak ve yerel düzeyde toplumların kalkınmasına yardımcı olmak gibi görevleride bulunmaktadır (Akarsu, 2014: 17).

Sosyal hizmet alanı edinmiş olduğu görev ve sorumluluklar çerçevesinde hem bir meslek alanı hemde bir bilim dalı haline gelmiştir. Sosyal hizmetler, sosyal hizmet uzmanlarının gözetimi altında gerçekleştirilmektedir (Yıldız Çakır, 2016: 16). Aynı zamanda bu hizmetler gerçekleştirilirken hiçbir şekilde kar amacı güdülmemektedir. Zira bu hizmetler sadece hayırsever amaçlar doğrultusunda değil hem devlet hem de gönüllü kuruluşların birlikte yürüttükleri çalışmalardan ibarettir (Aydın, 2008: 29).

1.1.3. Sosyal Yardım ve Hizmet Uygulayıcıları

Sosyal yardım ve hizmetlerden oluşan sosyal refah hizmetleri medeniyetten beridir varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle bu hizmet ve yardımların sunumunda rol oynayan birden fazla kurum bulunmaktadır. Bu hizmet ve yardımların sunumunda ilk dönemlerde sivil kesim olarak adlandırılan aile, dini kurum ve gönüllü kuruluşlar gibi temel kurumlar rol oynamıştır. Sosyal sorunların ve sosyal refah hizmetlerine olan talebin zamanla artması ve çeşitlenmesi sonucunda ise sosyal refah hizmetlerinin sunumu başta devlet olmak üzere kamu yönetim birimleri, kâr amacı olmayan birimler ve hatta özel sektör tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Ersöz, 2011a: 54–55).

Merkezi Yönetim

Genel olarak çoğu ülkede hizmetlerin sunumu merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak bu hizmetlerin kesin bir çizgi veya standart doğrultusunda gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle hangi hizmetlerin merkezi yönetim hangi hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulacağına dair kesin bir görüş iddia edilememektedir (Kalaycı, 2020: 241).

Devletin sosyal yardım ve hizmet sunumu tarihsel açıdan kimi zaman az kimi zaman ise fazla olsa da genel olarak müdahalesi her zaman hissedilmiştir. Günümüzde devlet “sosyal sınıflar arasındaki ekonomik, sosyal dengeyi ve eşitliği sağlamak, uzlaşmayı gerçekleştirmek” gibi amaçlar dahilinde çalışma hayatına müdahale etmektedir. Böylece devlet sosyal, ekonomik politika uygulamalarıyla veya çalışma hayatını düzenleyen yasal çerçeveyi oluşturarak sosyal sorunların çözümünü sağlamayı amaçlamaktadır (Güven, 2001: 93).

Yerel Yönetimler

Sosyal devlet ilkesini uygulamada ve toplumda yalnız olan dezavantajlı kesimlerin problemlerinin çözülmesinde yalnızca merkezi yönetim değil yerel yönetimlerin de görevleri bulunmaktadır (Göktürk ve Yılmaz, 2020: 32).

Yerel yönetimler, belirli amaçlara ulaşmak, belirli ihtiyaçları karşılamak adına toplumların tarihsel gelişimine paralel olarak ortaya çıkmış birimlerdir (Keleş, 2009: 23). Belirli bir bölgede ikamet eden bireylerin yerel ihtiyaçlarının merkezi yönetim tarafından istenilen seviyede giderilememesi yerel yönetimleri ortaya çıkarmıştır. Bir başka ifade ile ise yerel yönetimler merkezi yönetimin eksiklerini, sakıncalarını ortadan kaldırmak ve yükünü azaltmak adına çalışmışlardır (Özer ve Akçakaya, 2014: 83). Kamu yönetimi sisteminin bir parçası olan yerel yönetimler bu bağlamda ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte sosyal yardım ve hizmet sunumunda merkezi yönetimle beraber görev almaktadır (Aydın, 2008: 37).

Yerel yönetimlerin halka en yakın birim olması yerel ihtiyaçları tespit etme ve giderme konusunda mekan bakımından büyük bir avantaja sahip olmalarına neden olmaktadır. Örneğin sosyal devlet faaliyetlerinin içerisinde bulunan engellilerin, ihtiyacının tespit edilmesi ve giderilmesi konusunda yerel yönetimler daha etkin bir hizmet sunumu gerçekleştirebilmektedir (Yüksel, 2007: 294). Ancak yerel yönetimlerin vatandaşların genel sosyal refahını arttırmak adına hizmetlerinin daha etkin ve verimli olması için geliştirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Günümüzde ise çoğu ülke gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun idari reformlar ve yerel yönetimlerin iyileştirilmesi çağrısıyla karşı karşıya kalmış durumdadır (Kroukamps ve Lues, 2008: 107–109).

Sivil Toplum Kuruluşları

Kar gütmeyen örgütler veya gönüllü örgütler olarak da adlandırılan STK'ler eski dönemlerden beridir sosyal politikanın sunumunda rol oynamaktadır. Sosyal sorunların çözümünde bu kuruluşlara olan ilgi 1980 sonrası devletin yetersiz kaldığı zamanlarda neoliberal politikalarla birlikte oldukça artmıştır. Geçmişe nazaran sayıları ve niteliklerinde farklılık gösteren STK'ler siyasi, sosyo- kültürel ve ekonomik faaliyetler gerçekleştirerek yurtdaşıklık kavramını oluşturmaya ve bireyleri evrensel değerler çerçevesinde bir değişim içerisine dahil etmeye çalışmaktadır (Tokol, 2011: 60).

STK'lerin amaçları birden fazla yönden sosyal politikanın amaçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu kuruluşlar gelişmekte olan ülkelerde dahil olmak üzere gelişmiş ülkelerdeki sosyal hayat ve değişime yönelik önemli katkılar gerçekleştirmiştir. Bir başka deyişle STK'ler sosyal refah, gelir dağılımı ve evrensellik gibi sosyal politikanın amaçları doğrultusunda hareket etmektedir. Böylece sivil toplum kuruluşları amaçlarını gerçekleştirirken aynı zamanda sosyal politikanında amaçlarını gerçekleştirmektedir (Şenkal, 2012: 105). STK'lerin sosyal politika geliştirmek amacıyla ise “demokratik hakların elde edilmesi” ve “toplumun ve bireylerin farklı sınıfları arasında ortaya çıkan ekonomik farklılığı önleme adına yapılan politikalar” şeklinde iki temel faaliyetleri bulunmaktadır (Uğur, 2013: 32).

Özel Sektör

Özel sektör, hizmet sunumunda kimi zaman hizmetin asıl sunucusu olarak kimi zaman ise taşıeron olarak ortaya çıkmıştır. Özel sektörün insan ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaya başlaması ise 20.yy'ın sonlarında gerçekleşmeye başlamıştır. 1970 yıllarında sosyal refah devletinin sorgulanması ve neoliberal düşüncelerin ortaya çıkmasıyla birlikte IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar “özelleştirme, liberaleşme ve deregülasyon” gibi olguları savunmaya başlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda refah devletinin görevlerinin özel sektöre ve gönüllü kuruluşlara devredilmesi sosyal yardım ve hizmetler gibi birçok alanın özel sektöre de açılmasını sağlamıştır (Çadır, 2017: 12).

Sosyal refah hizmetleri kapsamında özel sektör, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin sunumunu gerçekleştirmekte ve aynı zamanda bazı sosyal politikalarında sunumunda rol

oynamaktadır. Özel sektörün çalışanlarına yönelik sunmuş olduğu sağlık sigortası ve özel emeklilik bu sosyal politikalara örnek niteliğindedir (Ersöz, 2011b: 139).

Ancak sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesini amacı kar etmek olan özel sektöre devretmek doğru değildir. Sosyal yardım ve hizmetlerin piyasa koşulları çerçevesinde sunulması yeterli parası olmayan bireylerin mağdur kalmasına neden olacaktır (Özdemir, 2010: 119). Devletin bu nedenle özel sigorta veya ekstra prim ödemeleri konusunda bireylere destek olması ve sosyal bir güvence sağlaması gerekmektedir. Böylece kamu ve özel sektör bir arada sosyal güvence doğrultusunda hizmet gerçekleştirebileceklerdir (Akarsu, 2014: 23).

Gönüllü Kuruluşlar

Devletin sosyal yardım ve hizmetlerin sunumunda aktif bir şekilde rol oynamasından önce aile kurumu dışında rol oynayan ikincil kurum hayır kurumlarıdır. Bu kurumlar karşılıklı yardım etme amacıyla bireylerin birlikte hareket etmesine dayanmaktadır. Hayırsever duyguların resmi bir zeminde ifade edilmesini sağlayan bu kurumlar kendiliğinden yardım etme isteği ve resmi olmayan kanalların örgütlenmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır (Akarsu, 2014: 23).

Kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar olarak da anılan bu kurumlar 1970 yılından sonra ortaya çıkan neo-liberal eleştiriler doğrultusunda daha da önemli hale gelmiştir (Ersöz, 2011b: 138). Özellikle 1980'lerden sonra gelişmiş batı ülkelerinde sosyal yardım ve hizmet sunumunda yeni bir yöntem olarak ilgi görmeye başlamıştır. Böylece yerel yönetimler, merkezi yönetim ve gönüllü kuruluşlar arasında hizmet paylaşımı gerçekleşmiş ve devlet bu kuruluşlarla ileri bir düzeyde iş birliği yapmıştır. Örneğin devlet bazı hizmetleri üretmenin dışında bu kuruluşlardan almaya başlamıştır (Özdemir, 2010: 110).

Günümüzde ise bu kuruluşlar yerel yönetim ve merkezi yönetim adına üretim ve dağıtım fonksiyonunu gerçekleştirmektedir. Kamu hizmetlerinin denetimi de merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin sorumluluğunda devam etmektedir (Akarsu, 2014: 24).

1.2. Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi

Geçmiş dönemlerde yaşanan kriz, savaş vb. gibi olaylar kentlerdeki nüfus sayısının ve kamusal ihtiyaçların artmasına neden olmuştur. Kentlerdeki yoksulluğun hızla artmasıyla

merkezi yönetimin sunduğu sosyal yardım ve hizmetler yetersiz kalmış ve belediyelere olan ihtiyaç zamanla artmıştır.

Sosyal yardım ve hizmet sunumunda merkezi yönetimin dışında belediyelerinde rol alması, yapmış oldukları faaliyet ve planlara sosyal sorun ve çözümleri de dahil etmesi sosyal belediyecilik kavramını ortaya çıkarmaktadır (Uçar 2021: 56). Literatürde birden fazla tanımı olan bu kavramın en yaygın tanımı Yalçın Akdoğan tarafından yapılmıştır. Akdoğan'a göre sosyal belediyecilik "yerel yönetimlere sosyal alanlarda düzenleme ve planlama sorumluluğu veren, kamu harcamalarını bu doğrultuda sağlık, konut ve çevrenin korunması alanlarını içerecek şekilde sosyal hedeflerin gerçekleşmesi adına çalışmalarını bu alanlara doğrudan çok yönlü bir belediye anlayışı" olarak tanımlanmaktadır (Yaman, 2014: 5).

Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal refah devletinin sunmakla yükümlü olduğu sosyal politikaya dahil olması demektir (Şataf, 2017: 1). Daha genel bir ifade ile belediyelerin öncelikle engelliler, çocuklar, yaşlılar vb. gibi dezavantajlı kesimler olmak üzere himayesi altındaki vatandaşların sosyal problemlerine yönelik yapmış olduğu sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları ve bu uygulamaların meydana gelmesine destek olması "sosyal belediyecilik" olarak tanımlanmaktadır (Genç vd., 2020: 239).

Bu anlayış yerel sınırlar içerisinde yaşayan bireylerin, sosyal sorunlarının giderilmesine yardımcı olarak huzurlu, mutlu ve güvenli bir şekilde gelişmiş bir refah sistemi içerisinde yaşamlarını sürdürmelerini planlamaktadır. Bu kapsamda belediyelerin sadece su, yol ve kanalizasyon gibi alt yapı hizmetlerini değil halka en yakın birim olarak sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının da görülmesini öngörmektedir (Kocaoğlu vd., 2017: 159-160).

Belediyelerin sosyal belediyecilik yaklaşımı kapsamında sosyal yardım ve hizmet sunumunun temelleri sanayi devrimi sonrası sosyal refah devletiyle birlikte atılmıştır. Belediyelerin sanayi devrimi öncesindeki müdahaleleri daha çok yoksulluk üzerine gerçekleştirilmiştir. Zira 19.yüzyıl öncesi yoksulluk sorunu daha çok yerel bir sorun olarak algılanmış ve yerel birimler, yerel dini cemaat ve aileler yoksulluğu azaltmada merkezi bir rol oynamıştır. Uygulanan sosyal politikalar açısından ise günümüzdeki uygulamalardan oldukça uzak kalınmıştır (Kesgin, 2016: 85). 1880 yılı öncesini kapsayan bu dönemde bireylerin ihtiyaçları kilise, aile ve gönüllü organizasyonlar tarafından dini ve yardımseverlik duyguları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir (Ersöz, 2011a: 27-30).

Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki fonksiyonu, Sanayi Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde 20. yüzyılın başlarına kadar yoksullara yardım etme kapsamında kalmıştır. Bu dönem sonrası ve özellikle iki savaş arasındaki sosyal imkansızlıklar zamanında yerel yönetimler daha geniş görevler üstlenmiştir (Şataf, 2017: 8).

20. yüzyıl başlarından itibaren ise yerel yönetimlerin sosyal refah devleti içerisinde gittikçe artan bir role sahip olması belediyelerin de yerel refah sistemi içerisinde en etkili aktörlerden birisi olmasını sağlamıştır (Urhan ve Arslankoç, 2021: 954). Ancak sosyal belediyeciliğin tam anlamıyla yerel yönetimler tarafından tanınması sosyal refah devletinin yıkılması ile gerçekleşmiştir.

1973 ve 1974 yılları arasında ortaya çıkan Petrol Krizleriyle birlikte sosyal refah devleti sorgulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde artan kamu açıklarının sosyal refah devleti uygulamalarından kaynaklandığı savunulmuştur (Öz, 2010: 34). Refah devletinin sorgulanmasıyla ortaya çıkan liberal politikalar ve küreselleşmeyle merkezi yönetim giderek zayıflamış, sosyal politikadaki görevlerini yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarına bırakmıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda yerelleşme kavramının gündeme gelmesi belediyelerin güçlenmesini ve sosyal refah devletinin görevlerini üstlenmesini sağlamıştır (Şataf, 2017: 9).

1.2.1. Sanayi Devrimi Öncesi Dönem: Avrupa’da Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi

Belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumunun temelleri sanayi devriminden sonra atılmış olsa da sanayi devrimi öncesinde de sosyal belediyecilik adı altında önemli atılımlar gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Avrupa’da ortaya çıkan sosyal belediyecilik girişimleri belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumunun öncüsüdür.

Sanayi devrimi öncesi yerel yönetimlerin Orta Çağ Avrupası’nda bağımsız şehir yönetimleri şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir (Koçak vd., 2017: 124-125). Bu dönemde merkezi yönetimin düzen ve güvenliği sağlayamamasından dolayı hakimiyetini derebeylikleriyle paylaşması yerel yönetimlerin doğmasına neden olmuştur (Uslu, 2011: 19). Bu şehir yönetimleri üniter devletlerin sunmuş olduğu “su temini, atık sistemi gibi kentsel hizmetler ile okullar, yoksullar ve yaşlılara” yönelik hizmetleri yerine getirmekle görevlendirilmiştir (Mermer vd., 2016: 1303).

Belediyelerin sosyal yardım ve hizmet alanındaki rolü bu şehir yönetimlerinin doğuşuna kadar uzansa da aslında 1300'lü yıllardan itibaren çıkartılan Yoksulluk Yasaları ile başlamıştır (Tiyek, 2012: 65). Bu yasalardan en önemlisi ise 1601 yoksulluk yasasıdır.

Avrupa'da Orta Çağ'da sosyal yardım ve hizmetlerden sorumlu temel birim kiliselerdir. Kiliseler bu yardımları kutsal bir görev olarak "yardımseverlik" anlayışı çerçevesinde yerine getirmişlerdir (Ambrosino vd., 2016: 6). Federal sistemin Avrupa'da gelişmesi ile birlikte ise kilisenin, ailenin yetersiz kaldığı durumlarda federal lordlar müdahalede bulunmuştur (Zastrow, 2017: 10). Ancak uzun süre devam eden bu durum İngiltere'de 16.yüzyılda etkisini yitirmeye başlamıştır.

1509 ve 1547 yılları arasında hüküm süren VIII. Henry' in manastırları kapatması, kilisenin bakmakta olduğu kişilerin (Kaya, 2017: 17), yetersiz beslenmesine, sağlıksızlığa, aile yapılarının parçalanmasına ve hatta ölümlere neden olmuştur. Şehirler tarafından da geri çevrilen kesim kırsalda dolaşmaya ve yasa dışı faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır (Ambrosino vd., 2016: 7). Toplum içerisindeki mağdur ve bakıma muhtaç kesimin giderek artması nedeniyle bu kesimlere yönelik önlem almak gerekli hale gelmiştir.

1601 yılında I. Elizabeth Döneminde ilan edilen "Yoksulluk Yasası" ile birlikte sosyal yardım ve hizmet kapsamında mühim gelişmeler meydana gelmiştir. Bu yasa Amerikan Kolonilerini de içerisinde kapsayarak yardıma ihtiyacı olanları üç kategoriye ayırmıştır. İlk kategoride elinde olmayan imkanlardan dolayı çalışamayan kesime yer verilmiştir. Bireylere iş bulunmuş ancak vatandaşların yardım yapılması yasaklanmış ve çalışmayı reddeden bireyler hapis cezasına çarptırılmıştır. Çalışmaktan aciz olan, kör, yaşlı, fiziksel ve ruhsal engelli bireylerden oluşan ikinci kategorideki bireyler ise düşkünler evine yerleştirilmiş, gıda, yakacak vb. gibi yardımlar yapılmıştır. Üçüncü kategoride yer alan kimsesiz ve muhtaç durumdaki çocuklar da yetimhanelere veya ailelerin yanına yerleştirilmiştir (Artan, 2011: 7; Zastrow, 2017: 10).

1601 Yoksulluk Yasası'nı diğer yoksulluk yasalarından farklı kılan en önemli husus yerel yönetimlere yüklemiş olduğu sorumluluklardır (Artan, 2011: 6). Bu bağlamda yasa sosyal belediyeciliğin başlangıcı olarak da kabul edilmektedir. Bu yasa gereğince belediyeler, finansmanını yerel halktan almış olduğu vergi ve bağışla karşılamak yoluyla yaşlı ve kimsesiz olan çocuklara bakım evi yapma, çocuk sahibi kadınlara, yaşlı, görme ve işitme engelli bireylere ve çalışma olanağı olmayan yoksullara yardım etme gibi

yükümlülükler edinmiştir (Kalaycı, 2020: 98; Uslu, 2014: 102). Örneğin Parish adlı belediye yönetimlerinin sınırları içerisinde yaşayan engelli, bakıma muhtaç, yaşlı bireylere yönelik bakım ve iş bulma gibi sorumlulukları olmuştur (Kalaycı, 2020: 99)

Sosyal belediyeciliğe yönelik bu dönemde yapılan önemli girişimlerden bir tanesi de Almanya'da gerçekleşmiştir. 1530 yılında Almanya'da çıkartılan Devlet Polis Tüzüğüne göre belediyeler, bünyesinde bulunan yoksul bireylere bakmakla yükümlü tutulmuştur. Ancak yine de bu sorumluluk belediyelere tam anlamıyla verilmemiş Prenslerinde bu konudaki sorumluluğu sürmüştür (Dilik, 1988: 51).

Sonuç olarak sosyal belediyecilik anlayışının başlangıcının İngiltere'deki 1601 Yoksulluk Yasası'na dayandığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda Almanya'da da önemli girişimler olduğu görülmektedir. Ancak bu dönemlerde önemli atılımlar yapılsa da sosyal belediyeciliğin asıl gelişimi sanayi devriminden sonra başlamıştır. 1601 Yoksulluk Yasası ile yerel yönetimlere yönelik önemli adımlar atılmış ancak yerel yönetimlerin özerkliği sadece kendilerini ilgilendiren alanda kural koyma ve iş yapma ile sınırlı tutulmuştur (Bulut ve Bimay, 2020: 2270). 1860 ve 1870'li yıllarda yürürlüğe giren Yoksulluk Yasaları ile ise yerel yönetimlere daha fazla sorumluluk yüklenmiştir. Bu duruma en iyi örnek Yoksulluk Kurulu'nun kaldırılarak yerine yerel yönetimlerin kurulmasıdır (Mermer vd., 2016: 1303). Almanya'da ise 1870'li yıllarda çıkartılan Yardım Yasası ile yoksullara yapılan yardımlar yerel yönetimlere bırakılmıştır (Selek Öz, 2010: 33).

1.2.2. Sosyal Refah Devletinden Sosyal Belediyeciliğe Geçiş

Sosyal bir canlı olan insanların taleplerinin karşılanması ve sorunlarının çözülmesi devletin temel sorumlulukları arasında bulunmaktadır. Nitekim bireylerin etrafındaki insanlarla eşit imkanlarda hayat şartlarına sahip olması ve insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürmesi insan haklarının bir gereğidir. Bu nedenle insanların hem ekonomik ve sosyal kaynaklara ulaşmasında hem de bu kaynakların daha iyi bir hale getirilmesinde gereken fırsat ve hakların temin edilmesinde devlete görev ve sorumluluklar verilmiştir (Kalaycı, 2021: 694).

Devletin bireylerin refahını yükseltmek ve iyileştirmek amacıyla sosyal yardım ve hizmet sunmuş olduğu anlayışa “sosyal refah devleti anlayışı” denmektedir. İngilizce’ de

“welfare state” anlamına gelen bu kavram, Türkçe literatüründe sosyal devlet veya refah devleti kavramı olarak ifade edilmektedir (Ay ve Akan, 2017: 788).

Sosyal refah devleti, ilk kez II. Dünya Savaşı sırasında “savaş devleti” olarak görülen Nazi Almanyası ile İngiltere arasında bir ayırım yapmak için 1941 yılında kullanılmıştır. Ancak bu kavramın kullanılışı devletin sosyalliğini vurgulamanın aksine moral ve disiplini yüksek tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. 1942 yılında İngiltere’de yayınlanan Beveridge Raporu ile birlikte resmi olarak “devletin bireysel refah için sorumluluğunu” ifade etmek amacıyla kullanılmasıyla günümüzdeki anlamına yaklaşmıştır (Gümüş, 2018: 34; Mermer vd., 2016: 1300–1301).

Sosyal refah devleti, ekonomik ve sosyal hayata müdahale ederek piyasa güçlerinin rolünün vatandaşlar üzerindeki etkisini azaltan bir anlayıştır. Bu anlayışı benimseyen bir devlet vatandaşlarına iyi bir yaşam ve minimum seviyede gelir garanti eden, onları ekonomik ve sosyal risklerden koruyan bir devlettir (Yay, 2020: 190). Aynı zamanda sosyal refah devletine göre vatandaşların bu uygulamalardan yararlanma hakkı vatandaşların en önemli haklarından sayılmaktadır (Uçar, 2021: 55).

Sosyal refah devletinin geniş anlamda temel amacı piyasa ekonomisinin yetersizliğini ve piyasadan kaynaklanan başarısızlıkları gidermektir. Literatürde yer alan belirgin amaçları ise “sosyal güvenlik sunma, yoksullukla mücadele, bütün vatandaşların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, kişilere asgari bir gelir düzeyinin temin edilmesi ve adil gelir dağılımını sağlama” vb. şeklindedir (Uçar, 2021: 55).

Sosyal Refah Devleti hem araçlara hem de devletin refah ile ilgili sorumluluğu çerçevesindeki amaçlara öncülük etmektedir (Gough, 2003: 1). Bu nedenle bu kavramın birden fazla tanımı olmakla birlikte genellikle araç ve amaçlar çerçevesinde bir tanım yapılmaktadır (Ay ve Akan, 2017: 788). Sosyal Refah Devletine yönelik en meşhur tanım ise Briggs tarafından yapılmıştır.

İngiliz İktisatçı Briggs, amaç ve araçlardan yola çıkarak sosyal refah devletini şu şekilde tanımlamıştır; “Refah devleti, ilk olarak varlıklarının piyasa değeri dikkate alınmaksızın bireylere ve ailelere asgari düzeyde bir gelir güvencesi temin etmek, ikincisi ailelerin ve kişilerin karşılaşılabileceği hastalık, işsizlik gibi sosyal risklerle baş etmesine destek olarak güvensizliğin yayılmasını engellemek, üçüncüsü ise ayırım yapılmaksızın

bütün vatandaşlara genel kabul gören sosyal hizmet çerçevesinde en iyi standartları sağlamaktır” (Briggs, 1961: 228).

Genel olarak sosyal refah devleti, devletin ekonomiye ve sosyal yaşama dolaylı ve doğrudan müdahale etmesi anlamına gelmektedir (Kocaoğlu vd., 2017: 159). Bu bağlamda sosyal refah devleti sosyal güvenliği sağlayan, işsizliği önleyen ve yaşam düzeylerinin yükselmesini sağlamak gibi görevlere sahip olan bir devlet demektir (Keleş, 2008: 42). Bir başka deyişle sosyal refah devleti, klasik devlet anlayışının adalet, savunma hizmetlerinin dışına çıkararak, sosyal güvenlik, eğitim, sosyal yardım ve hizmet gibi toplumun refahını artırıcı hizmetler sunması anlamına gelmektedir (Güven, 2001: 81).

Sosyal refah devleti anlayışının gelişimine bakıldığında temellerinin sanayi devrimini sonrası atıldığını söylemek mümkündür. Nitekim 19.yüzyıl öncesi dönemde belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumu gibi devletinde müdahalesi sınırlı kalmıştır. Bu dönemde tarım ve sanayi alanlarında teknolojik açıdan gelişmeler gerçekleşse de bunlar önemli bir boyuta ulaşmamış ve toplumsal yapıda bir değişiklik gerçekleşmemiştir. Diğer bir taraftan demografik bir yapı ve durgun bir ekonomiye sahip olan tarım toplumlarında, hayvan ve insan dışında başka bir enerji kullanılmamış, kişiler kendi için çalışarak, ailesinin kendi başına bir ekonomik birim olmasını sağlamıştır. Bu nedenle bu dönem bireylerin geçimini rahatça sağlayabileceği bir dönem olmuştur. Aynı zamanda ekonomik açıdan pazarda bir rekabetin yaşanmaması belirli bir kesim çiftçinin zenginleşip diğerlerinin fakirleşmesine engel olmuştur. Ticaretin ve para dolaşımının yavaş olmasıyla ücretin yetersiz kalması ise toplumda ücret karşılığı çalışan kesimin sayısının sınırlı kalmasını sağlamıştır (Bozkır Serdar, 2011: 6; Gümüş, 2018: 38). Dolayısıyla ekonomik sıkıntıların büyümemesi ve toplumsal bir sorun haline gelmemesi nedeniyle karşılaşılan sorunlara yönelik sosyal yardım ve hizmetler “aileler, kiliseler, dini kurumlar ve gönüllü kuruluşlar” tarafından gerçekleştirilmiştir (Ersöz, 2011a: 30). Devlet ise ancak ihtiyaç duyulduğunda müdahale etmiştir.

Örneğin Yunanistan’da Eski Çağ döneminde sosyal ve ekonomik yapının değişime uğraması sonucunda yoksulluğun artması kilise ve ailelerin hizmet sunumunda yetersiz kalmasına neden olarak devlet müdahalesini zorunlu kılmıştır. Aynı şekilde Eski Roma’da gerek savaş gerekse az sayıdaki bireylere yönelik büyük çiftliklerin ortaya çıkmasıyla

yoksulluk artmış ve devlet yoksulluğu azaltmak amacıyla gıda, yakacak gibi yardımlarda bulunmuştur (Şenocak, 2010: 416–417).

Kısacası sanayi devrimi öncesi dönemde ortaya çıkan sorunlar toplumsal refahı bozacak derecede büyük çaplı olmamasından dolayı dönemde var olan sistem içerisinde çözülebilmiştir. Ancak sanayi devriminin ortaya çıkması toplumsal açıdan ciddi refah kayıplarına yol açtığı için refah devletine olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle sanayi devriminin ortaya çıkışı devletin bizzat sosyal sorunlara müdahalesini zorunlu kılmıştır (Özdemir, 2016: 10). Bu dönemde Sosyal Refah Devleti kavramının önem kazanması, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında görev paylaşımlarının yeniden düzenlenmesine neden olmuştur (Özer, 2015: 88).

Sosyal refah devleti anlayışının yüklemiş olduğu sorumluluk doğrultusunda merkezi yönetim tek başına mücadele edemeyeceği için yerel yönetimlerin önemli bir birimi olan belediyelere, refah politikalarının sunumunda önemli görevler verilmiştir (Şinik, 2012: 9). Bu nedenle refah devletinin gelişimi ele alındığı takdirde belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumunda yaşamış olduğu gelişimleri de ortaya koymak mümkündür.

Bu bağlamda sosyal refah devletinin tarihsel gelişimine bakıldığında sanayi devrimi öncesi dönemden sonra üç dönem göze çarpmaktadır. Bu dönemler “ Sanayi Devrimi Sonrası Dönem, Sosyal Refah Devleti’nin Altın Çağı ve 1975 sonrası Refah Devleti Krizi” dir.

Sanayi Devrimi Sonrası Dönem

18.yüzyıl sonlarına doğru İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi fabrika çağı olarak da adlandırılan yeni bir çağın başlamasına neden olmuştur. Bu çağ ile birlikte ekonomide yaşanan gelişmeler sosyal düzeni ciddi derecede etkilemiştir (Talas, 1990: 263). Sosyal refah devletinin ortaya çıkmasındaki temel neden olan bu gelişmeler, yeni bir işçi sınıfının oluşmasına neden olmuş ve yoksulluk önceki dönemlere nazaran hızla artış göstermeye başlamıştır (Maydell vd., 2006: 6). Sanayi Devriminin toplumlar üzerinde ortaya çıkarmış olduğu bu sorunları “kapitalizm, çalışma koşulları, çalışma süreleri, kadınların ve çocukların çalışma yaşamına girişi ve sınıf savaşları” şeklinde sıralamak mümkündür.

Sanayi devriminin en önemli etkilerinden bir tanesi ücretlerin bölünmesinden dolayı emeğin sömürülmesi anlamına gelen “sefalet ücretleri” dir. Sanayi devriminin yeni işçi sınıflarına neden olması “sefalet ücretlerini” ortaya çıkarmıştır. Kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere bireylerin geçimlerini sağlamak adına ağır çalışma koşullarını kabul etmesi ve geç saatlere kadar çalışması emeğin düşük ücretlerle çalıştırılmasına katkıda bulunmuştur (Güven, 2001: 45).

Çalışma süreleri ve ağır çalışma koşulları sanayi devrimi ile birlikte toplumlarda yaşanan sosyal sorunların temel nedenidir. Makinelerin iş gücünün yerini alması, devletin müdahalesinin ve işsizlik sigortalarının olmaması ekonomik ve ruhsal sorunların yanında işsizliğinde artmasına neden olmuştur. Bu nedenle iş bulmakta zorluk çeken bireyler uzun süreli ve ağır çalışma koşullarını kabul etmek zorunda kalmıştır (Talas, 1990: 60).

Örneğin 1800’lü yıllarda İngiltere’de 6 yaşından itibaren çocukların çoğu zaman 15 saat ayakta, sağlıksız ve kısa dinlenme araları ile çalıştırıldığı kanıtlanmıştır. Aynı zamanda Baron de Moragues de yazmış olduğu kitabında Fransa’da bir erkek işçinin kazanmış olduğu günlük ücretin 1,5 frank iken kadınlarda bu miktarın 90, çocuklarda ise 50 santim olduğunu belirtmiştir (Serdar, 2011: 12).

Yaşanan bu gelişmeler işçiler arasında erken yaşta ölümler, meslek hastalıkları, gelişme bozuklukları gibi sorunları ortaya çıkarmıştır. Kadın ve çocukların çalışma hayatına katılımı ile birlikte ise aile yapıları bozulmaya başlamış ve sosyal politikaya olan ihtiyaç artmıştır. Öyle ki ortaya çıkan sosyal sorunlar ve sosyal politikaya olan ihtiyaç sivil sektörün ve gönüllü kuruluşların karşılayamayacağı kadar büyüklüğe ulaşmıştır (Ersöz, 2011a: 31-32).

Sosyal sorunların artması bireylerde “mücadele anlayışı” ve “sınıf bilinci” gibi algıların gelişmesini sağlamıştır. Böylece ağır sosyal sorunlar altında kalan emekçi kesimler örgütlenerek devletin ekonomik ve sosyal refaha yönelik etkin olmayan tutumunun değişmesi gerektiğini savunmaya başlamıştır (Şimşek, 2012: 7). Bu talepler sonucunda devletin sosyal refaha müdahalelerinde genişlemeler meydana gelmiştir.

Devletlerin bu dönemdeki müdahalelerine bakıldığında çoğu Avrupa devletinin “güvenlik düzenlemeleri, iş kanunları, işçi hastalık sigortası” gibi sosyal politika uyguladığı görülmektedir. Örneğin İngiltere’de “Fabrika Kanunları” kabul edilerek dokuz yaşından

küçük çocukların çalışması yasaklanmış ve on iki yaşından on sekiz yaşına kadar olan kişilerin çalışma sürelerinde kısıtlamalar getirilmiştir (Maydell vd., 2006: 7). Fransa’da ise 1884 yılında işçilere sendika kurma hakkı tanınmıştır. 1895 ve 1899 yılı yasalarla da iş kazası tazminatları güvence altına alınmıştır (Güven, 2001: 87).

Avrupa ülkelerinde çıkarılan en önemli uygulamalar Almanya’da sosyal refah devletinin temellerini atan Sosyal Sigorta uygulamalarıdır (Akarsu, 2014: 28). Ülkeler arasında en erken sanayileşen Almanya’da toplumsal sorunlar nedeniyle işçiler sefalet içerisinde bir yaşam sürdürmüşlerdir. Bu nedenle 17 Kasım 1881 tarihinde parlamentoda yapılan konuşma neticesinde Otto Von Bismark, sorunların çözümünde işçilerin durumunun iyileştirilmesi gerektiğini de belirtmiştir (Gümüş, 2018: 45). Böylece 1880’de sağlık, 1883’te hastalık, 1884’te iş kazası sigortası ve 1889’da emeklilik sigortası olmak üzere önemli uygulamalar gerçekleştirilmiş ve sosyal refah devletinin kurumsal temelleri atılmıştır (Flora ve Heidenheimer, 1981: 83).

Sanayileşmeyle hızlanan kentleşme olgusu yerel yönetimleri de sosyal politikanın sunumunda devamlı olarak daha işlevsel bir konuma taşımıştır. Bu dönemde yerel yönetimler normal hizmetlerinin yanında sosyal politikaların sunumunda da rol oynamak durumunda kalmıştır (Pektaş, 2010: 11). Sanayileşme nedeniyle kentlerde yaşanan nüfus artışı, kanalizasyon ve su gibi alt yapı ihtiyaçlarına neden olmuş, hastalık ve işsizlik gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (Urhan ve Arslankoç, 2021: 953). Bu dönemde kentlerdeki dilenen, işsiz, evsiz vb. bireylerin mevcut sistemin varlığını tehdit etmesiyle de sosyal sorunların çözümünde geleneksel politikalar yeterli olamamıştır (Güleç, 2014: 489). Yeni bir örgütsel yapıya ihtiyaç duyulması modern anlamda belediye kurumunun oluşmasını sağlamıştır (Urhan ve Arslankoç, 2021: 953).

Sosyal Refah Devleti’nin Altın Çağı

Sanayi Devriminden II. Dünya savaşına kadar olan dönemde yerel yönetimlerin sosyal yardım ve hizmetleri 20. yüzyıla kadar genel olarak yoksullara yardım etme kapsamında kalmıştır (Ersöz, 2011c: 768). II. Dünya savaşı sonrası dönemde gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin sosyal yardım ve hizmetler üzerindeki rolü ise merkezi yönetime paralel bir şekilde artış göstermiştir (Zengin ve Öztaş, 2009: 20). Bu dönemde sosyal refah devleti anlayışıyla birlikte belediyelerin sosyal politika alanındaki faaliyetleri ve etkinliği artmıştır (Koçak vd, 2017: 125).

Birinci Dünya Savaşı sonrası ekonomide yaşanan gerileme 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı olarak da adlandırılan Büyük Buhran'a neden olmuştur. Bu ekonomik buhranla birlikte toplumlar ciddi sorunlar ve refah kayıplarıyla karşılaşmıştır. Savaşla birlikte işletmelerin üretimi durmuş, bankalar iflas etmiş ve buna bağlı olarak işsizliğin artmasıyla Amerika'nın nüfusunun çoğu evsiz ve parasız kalmıştır (Ambrosino vd., 2016: 11). 1929 yılının Ekim ayında ise New Borsası'nın düşmesiyle Amerika'nın ekonomisi tüm Dünya'yı da etkileyerek şiddetli bir depresyon sürecine girilmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki işsizlik sayısı 1929 baharından 1933 Ocak ayına kadar 3 milyondan 15 milyona kadar yükselmiştir. Çiftçilerin ve iş sahiplerinin çoğunun iflas etmesi ile birlikte ise 1931 yılında bazı devletler "işsizlik yardımı" yapmaya başlamışlardır (Zastrow, 2017: 10).

1929 Büyük Buhranın ortaya çıktığı dönemlerde iktisat biliminde "devletin ekonomideki müdahalesinin minimum olması" gerektiğini savunan klasik iktisat düşüncesi hakimdi. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde devletler krizle mücadelede aktif bir rol oynamak yerine ortaya çıkan sıkıntıların zamanla düzelmesini beklemiştir (Gümüş, 2018: 52). Lakin piyasanın başarısız olması işsizlikle yoksulluğun bireysel çaba ve iyi bir çalışma ile giderilebileceği anlayışını ortadan kaldırmıştır (Farnsworth, 2012: 11).

Krizin yaratmış olduğu sorunları çözebilmek adına John Mayne Keynes tarafından savunulan devletin ekonomiye etkin bir şekilde müdahale etmesi anlayışı kabul görmeye başlamıştır. Bu anlayışa göre ekonomideki sorunları, işsizliği, piyasayı düzenlemek ve bireyleri desteklemek adına devletin ekonomiye etkin bir şekilde müdahalede bulunması gerekmektedir (Pektaş, 2010: 10).

Keynes'in savunmuş olduğu bu anlayışı benimseyen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinde, devletin yatırımlarındaki payı yükselmiş ve kamu harcamaları ciddi derecede artmıştır. Bu harcamaların içerisinde ise en çok bireylere yapılan sağlık ve eğitim gibi sosyal harcamaların artışı gerçekleşmiştir (Koray, 2005: 73).

Keynesyen politikalarla sosyal refah devleti anlayışı ve sosyal politika uygulamalarında artışlar yaşanmıştır. Ancak modern anlamda sosyal refah devletinin ortaya çıkışı II. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir. 1945 ve 1975 yılları arasında sosyal refah devleti altın çağını yaşamıştır. II. Dünya savaşının yaratmış olduğu sıkıntılar ve olumsuz sonuçları devletin, ekonomiye ve sosyal hayata sürekli bir şekilde müdahale etmesi zorunluluğunu doğurmuştur (Şataf, 2017: 8).

Devletlerin bu kapsamdaki müdahalelerine bakıldığında savaş sonrası hızla toparlanan sanayileşmiş ülkelerde refah seviyelerini arttırmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirildiği görülmektedir. İngiltere’de Beveridge Raporu, ABD’de New Portal Politikaları ve Wagner Yasası bu uygulamalara örnek olarak verilebilmektedir. Bu yasa ve politikalar çerçevesinde sosyal güvenlik gibi sosyal refah hizmetleri gelişim göstermiştir (Çadır, 2017: 11–12). Aynı zamanda bu dönemde devletlerin harcama ve vergilendirme faaliyetlerinde ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Yapılan bu harcamalara yönelik olarak İsveç gibi bazı ülkelerde Gayri Safi Yurt İçi Hasıla %60’a denk gelmiştir (Tiyek ve Yertüm, 2016: 30).

1945 ve 1975 döneminde sosyal refah devleti gibi yerel yönetimlerde sosyal yardım ve hizmet sunumunda “altın çağ” olarak adlandırılan bir dönem yaşamıştır (Zengin ve Öztaş, 2009: 20). Sosyal refah devletinin genişlemesiyle kamu harcamalarında gerçekleşen artış yerel yönetimlerin faaliyetlerinde ve hizmetlerinde de artışa neden olmuştur (Stoker, 1991: 2) Bu durumu Avrupa ülkelerindeki merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin harcamalarındaki artış ile ortaya koymak mümkündür. Örneğin 1950 ve 1975 yılları arasında İngiltere’ye bakıldığında kamu harcamalarının yıllık kamülatif büyüme hızı 1.5 iken yerel yönetimlerde bu miktar 1.9’dur. Aynı zamanda bu dönemde yerel yönetimlerin harcamaları iç harcamalara oranla yükselmiş kamu harcamaları içerisindeki payı ise üçte bire ulaşmıştır (Şinik, 2012: 11).

1975 Sonrası Dönem: Sosyal Refah Devleti Krizi

II. Dünya Savaşı ile birlikte çoğu ülkede yaygınlık kazanmaya başlayan sosyal refah devleti anlayışı 1970’li yıllarda yaşanan petrol krizleri nedeniyle sorgulanmaya başlanmıştır. 1973 yılında yaşanan petrol krizleri, Bretton Wood sisteminin yıkılışı, enflasyon ve durgunluğun aynı anda yaşanması gibi durumlar krizin boyutunun ciddi olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumun kaynağıninsa sosyal refah devleti olduğu düşüncesi kabul görmeye başlamıştır (Özer, 2015: 84).

Bu bağlamda ortaya atılan düşüncelere bakıldığında neoliberal düşünceye sahip olan Friedman ve Hayek başta olmak üzere Marksist bir düşünür olan O’Connor gibi düşünürlerinde eleştirileri öne çıkmaktadır. Bu düşünürlere göre sosyal refah devleti, yüksek vergiler ve yapmış olduğu harcamalarla devletin mali bir krize girmesine neden olmuştur (Şimşek, 2012: 33-34). Avrupa ülkelerinde yaşanan petrol krizleriyle sosyal refah devletine

yönelik artan bu eleştiriler sonucunda neoliberal politikalar hızla önem kazanmaya başlamış ve devletin küçülmesi anlayışı gündeme gelmiştir (Yılmaztürk ve Güler, 2017: 5). Müdahaleci devlet anlayışı ise yerini kendisine verilen asli görevlerin dışına çıkmayan, denetleyici rolünde bir devlet anlayışına bırakmıştır (Özdemir, 2010: 57-58).

Sosyal refah devleti gibi 1970’li yıllara kadar altın çağını yaşayan yerel yönetimler de ekonomik bunalımla birlikte düşüş yaşamışlardır. Kamu harcamalarında gerçekleşen azalıştan sonra yerel yönetimlerin politika belirlemedeki rolünde azalış gerçekleşirken bu yetkilerin merkezi yönetime kaydığı görülmektedir. Örneğin İngiltere’de Çevre Bakanlığı “The Rate Support Grantların” büyük oranda düşeceğini, yerel yönetimler adına daha düşük kamu harcamaları planladığını belirtmiştir (Şinik, 2012: 19).

1980 yıllarında sosyal refah devleti anlayışına paralel olarak sosyal belediyeçilik anlayışında da değişimler gerçekleşmiştir. Bu döneme kadar “sosyal hizmet, eğitim ve sağlık” vb. gibi hizmetleri doğrudan sunan yerel yönetimler bu dönemden sonra hizmetleri piyasadan satın alan ve sunumunun gerçekleştirilmesinde güvence sağlayan bir kuruma dönüşmüştür (Şataf, 2017: 9)

20.yüzyıl sonlarına doğru ise küreselleşmeyle yaygınlaşan neoliberal yaklaşımlar neticesinde kamu yönetimi alanında büyük değişimler meydana gelmiştir. Kamu yönetimi alanında yaşanan ekonomik sıkıntı, durgunluk, kaynakların yetersizliği gibi durumlar sosyal refah devleti ve geleneksel kamu yönetimi anlayışına yönelik değişimlerin hızlanmasına neden olmuş (Akyıldız, 2012: 4419), “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı” ortaya çıkmıştır.

Bu anlayış ile birlikte özel sektörde genişlemeler gerçekleşirken merkezi yönetimin kamu üzerindeki etkisi azalmıştır. Merkezi yönetimin aksine yerel yönetimlerin ön plana çıkması gerektiği hedeflendiği için merkezileşmenin sakıncalarına yönelik merkez dışı etkili ve küçük birimlerin oluşturulması gerektiği savunulmuştur (Varol ve Demirkaya, 2020: 252). Bu nedenle merkezi yönetimlerin sosyal refah ve ekonomi politikalarında değişikliğe gidilmiş, yerelleşme ve özelleşme olguları gündeme gelmiştir (Şimşek ve Altun, 2020: 58). Merkezi yönetimlerin, yerelleşme anlayışı çerçevesinde yerel yönetimlere sosyal yardım ve hizmetleri devretmesiyle birlikte belediyelere önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir (Mermer vd., 2016: 1304; Öz Selek, 2010: 35).

Sonuç olarak 1975 sonrası dönemde yaşanan sosyal refah devletinin yıkılışı ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı gibi önemli gelişmeler, merkezi yönetimin sosyal refah hizmeti sunumundan uzaklaşmasına neden olmuştur. Böylece belediyelerin sosyal nitelikli uygulamaları artmıştır. Görev ve yetkilerin yerel yönetimlere bırakılmasıyla belediyeler, yerel sorunlara yönelik daha aktif politikalar uygulamaya başlamıştır. Dolayısıyla sosyal devletin yerini sosyal belediyeçilik almıştır (Öz Selek, 2010: 35)

1.2.3. Avrupa Birliği ve Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Yerelleşmesi

Belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumundaki gelişiminin son evresi 1980 ve sonrası dönemdir. 1980 sonrası dönemde yerelleşme kavramı doğrultusunda yapılan reform ve yeniliklerle belediyelerin sunmuş olduğu sosyal yardım ve hizmetler adına önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Yerelleşme kavramı yetki ve sorumlulukların yerele devredilmesi ve aynı zamanda idari bir teşkilatlanma anlamına gelen kamu yönetimi reformunun en temel boyutlarından birisidir. Bununla birlikte bu kavram “demokratikleşme, karar alma süreçlerinde halka yakın olma, katılımcılık” gibi olgularla gerekçelendirilmektedir (Öztürk, 2019: 137). Yerelleşme, sosyal yardım ve hizmetlerin halka en yakın birim olan yerel yönetimlere bırakılması anlayışının bir oluşumudur (Kalaycı, 2020: 79). Bu nedenle belediyelerinde bu hizmetlerin sunumundaki görev ve sorumluluklarını arttırmaktadır.

Avrupa Birliği ise yerelleşme kavramının uygulanmasında önemli roller oynayan ve bunu uluslararası yasal belgelerle hukuki bir ortama taşıyan bir kuruluştur (Kalaycı, 2020: 79). Bu kuruluş 1950 yılında “Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu” nun bir bütün haline gelmesiyle oluşan bir örgütlenme biçimidir. Berlin duvarının yıkılması ve küresel güçlerin yer değiştirmesi çerçevesinde bu örgütlenme biçimi modern dünya düzeninde önemli bir konuma gelmeye başlamıştır. Üye devletler başta olmak üzere, üye olmak adına emek harcayan ve tam üye olmak isteyen ülkeler bu kuruluşa dahil olabilmek için kamu yönetimi sistemlerini küresel sisteme uygun bir hale getirme çabası içerisine girmişlerdir (Demir, 2019: 297).

Avrupa Birliğinin temelinde Avrupa’da kalıcı barış, güven ve demokrasiyi sağlamak gibi olguların yatması halka en yakın birim olan yerel yönetimlerin Avrupa’nın entegrasyon sürecine dahil olmasına neden olmuştur (Ökmen ve Parlak, 2010: 362). Avrupa Birliği ile

birlikte, uzun bir süre merkezi yönetimin denetimi ve hakimiyeti altında olan yerel yönetimler halka dönük bir yapılanma sürecine girerken “subsidiarite” ilkesi kapsamında gelişim göstermiştir. Bu ilke 1985 Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 1992 Avrupa Kentsel Şartı, 1992 Maastricht Antlaşması’nda ve Amsterdam Antlaşması’nda belirtilmiştir (Yıldırım vd., 2014: 5).

Yayınlanan bu belge ve düzenlemeler, Avrupa Birliği tarafından üye olan ülkelere tavsiye edilmiş, bu çerçevede uygulamaların hayata geçirilmesini istemiştir. Birçok ülkenin bu belge ve düzenlemeleri uygun ve doğru bulması doğrultusunda yerelleşme fikri politikalarda kabul edilmiş ve yaygınlaşarak devlet idareleri tarafından uygulanmasının temelleri oluşturulmuştur (Kalaycı, 2020: 80). Özellikle Avrupa Kentsel Şartı Anlayışı’nın uygulanmaya başlanmasıyla birlikte Avrupa’da sosyal belediyeçilik anlayışının hizmet ve fonksiyonlarında gelişimler yaşanmıştır (Gürün ve Kararağaç, 2017: 49).

Maastricht Antlaşması

Avrupa Birliği ortaya koymuş olduğu mevzuatla yerel yönetimleri mali, yetki ve görev açısından güçlendirmiş ve merkezi yönetim ile arasındaki optimal dengeyi sağlayacak uygulamalar gerçekleştirmiştir (Ersöz, 2011a: 88). Bu uygulamalar bağlamında önemli olan antlaşmalardan bir tanesi Maastricht Antlaşmasıdır. Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992 yılında üye ülkeler tarafından imzalanarak 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Tatoğlu, 2006: 31).

Maastricht’te imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ile yeniden ele alınan yerel yönetimler, “özerk yönetimlerin kendi kendini yönetme” anlayışı çerçevesinde yeniden tanımlanmıştır. Bu anlayış Avrupa Birliği dilinde “subsidiarite” şeklinde ifade edilmektedir. Avrupa birliği “subsidiarite” ilkesini yerelleşme kavramı ile eş değer olarak kabul ederek yerel yönetimleri merkezi yönetim karşısında güçlendirmeyi hedeflemiştir (Kalaycı, 2020: 80–81). Bu bağlamda bu ilke Maastricht Antlaşması’na kadar müzakerelerde tartışılmış ve bu antlaşmayla birlikte güncellik kazanmıştır (Şinik, 2012: 86).

Subsidiarite ilkesi, merkezi yönetimin ikinci bir konumda bulunarak sadece görevlerin yerel ve orta düzeydeki birimler tarafından etkili bir şekilde yerine getirilememesi durumunda müdahale edilmesini öngören bir ilke şeklinde tanımlanmaktadır (The Oxford English Dictionary, 1989). Bu ilke yerel yönetimlerin ön plana çıkmasını sağlayarak

kamusal hizmetlerin halka en yakın birim tarafından görülmesi gerektiğini savunmaktadır. Genellikle kamu hizmetlerinin merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında paylaşılmasında kullanılan ilke, ortak müdahalenin söz konusu olduğu hizmetlerde önceliğin yerel yönetimlere verilmesi gerektiğini belirtmektedir (İpek, 2017: 42). Dolayısıyla bu ilke hizmet sunumunda merkezi yönetimin yerel yönetimlerin yanında yardımcı rolde yer alması gerektiği felsefesini oluşturmuştur. Yerel yönetimlerin bu öncülük algısı ise Maastricht Antlaşması'nın daha sonra Amsterdam Antlaşması ile 5.madde olan 3/b maddesinde belirtilmiştir (Ergün, 2006: 34).

Maastricht Antlaşması'nın 3/B maddesinde yerellilik ilkesi şu şekilde ifade edilmiştir (Keleş, 2009: 86):

“Salt kendi alanının yetki alanının bir parçasını oluşturmayan konularda, Topluluk yalnız yerellilik (subsidiarite) ilkesine uygun olarak hareket eder. Yeter ki, söz konusu önlemlerle varılmak istenen amaçlara üye devletlerce daha iyi ulaşmak olanağı bulunmasın ve kapsamı ve etkisi açısından, bu konular topluluk düzeyinde daha iyi ele alınabilsin.”

Maastricht Antlaşması ile yerellilik ilkesine yer verilmesi Avrupa çapında yerel toplulukların karar verme süreçlerinde daha iyi temsil edilmesini sağlamıştır (Ersöz, 2011a: 88). Böylece çoğu ülke yerelleşme fikri doğrultusunda düzenlemeler gerçekleştirerek merkezi yönetimin birçok görev ve yetkilerini zamanla yerel yönetimlere devretmiştir (Alıcı, 2013: 135).

Yerel yönetimler kapsamında Avrupa Birliği tarafından bölgeselleşme ve özerklik amacıyla subsidiarite ilkesi dışında yapılan diğer bir önemli çalışma bölgeler komitesidir. Maastricht Antlaşması'nın 198/a maddesinde Avrupa Birliği'nde kurulacak bölgesel komitelere yer verilmiştir (Keleş, 2009: 86). Antlaşmada yer verilen Bölgeler Komitesi yerel özerklik adına önemlidir. Yerel yönetimlerin temsilcileri bu komite ile birlikte Avrupa Birliği'nin karar alma süreçlerinde rol alma imkanına sahip olmuştur. Bu komitenin amacı ise bölgesel ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde etkin bir şekilde rol oynaması ve yerel yönetimlerin sorunlarını aktararak onları temsil etmektir (Ercan ve Kılınc, 2021: 330-331).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Konseyi gelişmiş ve birleşik bir Avrupa'nın ortaya çıkmasında baş aktörün yerel özerkliğe sahip olan bir yerel yönetimler olduğunu savunmaktadır (Acar, 2019: 282). Bu bağlamda 1968 yılından itibaren tüm üye ülkelerin kendi sınırları içerisinde yönetiminde benimseyeceği ve uygulayacağı, şartlarını yerel özerklik ile ortaya koyan bir metin üzerinde çalışmalara başlamıştır (Kalaycı, 2020: 81–82).

Avrupa Yerel Özerklik Şartı 15 Ekim 1985 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından imzaya açılmış ve 1988 yılında üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir (Artan, 2011: 139). Bu şartın amacı kamu hizmetlerinin halka en yakın birim olan yerel yönetimler tarafından sunulması ve böylece halkın karar alma süreçlerinde katılımını sağlayarak yerel yönetimlerin, etkinliğini arttıracak yeni haklar kazandırmaktır (Demir, 2006: 41).

Subsidiarite İlkesi olarak da bilenen bu anlayış bu şartın 4.maddesinde “ Kamusal hizmetlerin sunulması tercihen halka en yakın birimlere bırakılmalı, başka bir makama bırakılırken ise görevin cinsi, ekonomik gerekliliği gibi hususlar göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir” şeklinde belirtilmiştir (Barlas ve Karagöz, 2007: 158). Şarta göre taraf ülkeler ancak iki şekilde bu ilkedен ayrılabilir. Birincisi görevlerin kapsamı ve niteliği nedeniyle bir zorunluluğun olması, ikincisi ise yerel yönetimlerin hizmetleri ve görevleri yerine getirmede ekonomik ve yetenek açısından yetersiz kalmasıdır (Keleş, 2009: 55).

18 maddeden oluşan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, önsöz bölümünde yerel yönetimlerin demokratik rejim açısından önemine değinerek, idari antlaşmalar yapmak ve üyeler arası birlikteliği sağlamak gibi hususlara yer vermiştir (Koç Dalduş, 2019: 70). Bu doğrultuda ele alınan şart toplam üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde yerel yönetimlerin özerkliği ve özerkliğinin sağlanmasına yönelik ilkeler sayılmaktadır. Bu ilkeler özetle yerel yönetimlerin anayasalarda yer alması gerekliliği (Acar, 2019: 283), özerk yerel yönetimlerin kapsamı, yasal dayanağı yerel yönetimlerin sınırlarının korunması, idari denetim ve mali kaynaklara yönelik hükümlerden oluşmaktadır (Şahinoğlu, 2014: 43–44). Şartın ikinci bölümünde ise taraf olan üye ülkelerin uyması gereken yükümlülük ve sorumluluklar, şartın hangi makamları ilgilendireceği gibi hususlardan bahsedilmiştir (Yaylı ve Polat, 2019: 92). Bu bölümde ilkelerin bir bütün

halinde birbirini tamamlaması dikkate alınarak ve yerinden yönetim özerkliği ile ilgilerinin hesaba katılması doğrultusunda ülkelerin hangi maddelere çekince koyabileceği ayrı ayrı maddeler ile belirtilmiştir. Son bölümde ise şartın uygulama koşulları ilgili kurallar hakkında bilgi verilmektedir (Alodali vd., 2007: 4).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın şartları incelendiğinde yerel yönetimlere tanınan önemli hususlar şu şekilde özetlenebilmektedir (Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, t.y.);

- Uygun olduğu koşullar çerçevesince özerk yerel yönetimler ilkesi anayasa tarafından tanınacaktır.
- Yerel yönetimler, özerk yerel yönetim kavramı çerçevesinde kendi sorumluluğu altında bulunan yerel vatandaşların yararı doğrultusunda kamu görevlerinin önemli bir kısmını düzenleme ve yönetme hakkına sahiptir.
- Yerel yönetimlerin görevleri kanunla ve anayasa ile belirlenmekte olup başka bir birimin görevinde veya yetkisi dışında olmayan konularda yerel yönetimler faaliyet gösterebilmektedir.
- Yerel yönetimleri doğrudan alakadar eden tüm konularda yerel yönetimlere olanaklar ölçüsünde zamanında ve uygun bir şekilde danışılacaktır.
- Kanunla düzenlenen hükümleri ihlal etmemek şartı ile yerel yönetimler kendi teşkilat yapılarını kendisi kararlaştırabilmektedir.
- Yerel makamların idari denetimi anayasa ve kanunlar çerçevesinde yerel yönetimlerin görev ve yetkilerini sınırlandırmayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Yerel yönetimlere ulusal ekonomik politikalar dahilinde serbestçe kullanabileceği yeterli düzeyde mali kaynaklar sağlanmalı ve bu kaynaklar yerel yönetimlere verilen görevlerle orantılı olmalıdır.
- Yerel yönetimler özerkliğini zedeleyen durumlarla karşılaştığı takdirde anayasaya başvurma hakkına sahiptir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, bu maddeler ile taraf ülkelerin yerel özerkliği benimsemesini amaçlamış ve bu şartı imzalayan ülkelerin yerel yönetimlerinin geniş bir özerkliğe sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Yerel yönetimlerin görev ve yetkilerinin anayasa ile belirlenmesi ve merkezi yönetim tarafından zayıflatılmayacağı gibi hususlara yer verilmesi ile ise yerel yönetimlerin haklarının korunabilmesi adına bir güvence

oluşturmuştur (Karakılıç, 2018: 58; Keleş, 2009: 55). Aynı zamanda bu şart, taraf ülkelerden mali yetkilerinin yerele devredilmesini istemesi ve anayasalarında bulunmasını amaçlaması açısından ilk uluslararası metin niteliğindedir (Ercan ve Kılınç, 2021: 331).

Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Kentsel Şartı, 18 Mart 1992 tarihinde Strazburg'da Avrupa Konseyi ile çalışan Avrupa Yerel ve Bölgesel Konferansı'nın düzenlemiş olduğu görüşmede kabul edilmiştir. Kentsel hakların doğmasına neden olan bu şartı diğer şartlardan ayıran en önemli özellik, diğer uluslararası metinlere nazaran hükümetler yerine yerel yönetimlerin imzasının alınmasıdır (Koç Dalduş, 2019: 72).

Avrupa Kentsel Şartının amacı, kentsel yaşamı daha iyi hale getirmektir. Bu bağlamda mevcut konut stoku ve fiziki çevrenin iyileştirilmesi, yerleşmelerde kültürel ve sosyal imkanların sağlanması, halk katılımı ile toplumsal kalkınmanın teşvik edilmesi gibi konulara ağırlık verilmiştir (Taş, 2003: 77).

Bu şart ile birlikte temel hedef hizmetlerin halka en yakın birim tarafından sunulması olmuştur. Avrupa Kentsel Şartı'nın en önemli özelliği amaçları doğrultusunda belediyeler tarafından yerine getirilmesi gereken hususların belirtilmesidir. Bu hususların belirtildiği 20 maddelik deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Ersöz, 2011a: 89);

- **Güvenlik:** Suç kurallarının olduğu ve bu doğrultuda çatışmaların gerçekleşmediği güvenli bir kent;
- **Kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre:** Hava, su ve toprağı temiz, kirletilmemiş bir çevre;
- **İstihdam:** Yeterli istihdam olanakları sağlanarak bireysel ekonomik özgürlüğün ve ekonomik büyümeden pay alabilme imkanının ve yaratılması;
- **Konut:** Sağlık, satın alınabilecek yeterli miktarda konut sunulması;
- **Dolaşım:** Halkın ulaşımının güvenli ve rahat gerçekleşmesi adına bisiklet kullanıcıları, yayalar ve özel araçlar arasında dengeli bir uyum sağlamak;
- **Sağlık:** Fiziki ve ruhsal sağlığın sağlanması için temiz bir çevre ve çeşitli imkanların temin edilmesi;
- **Spor ve dinlenme:** Herkesin erişebileceği spor ve dinlenme alanları tahsis etmek;

- **Kültür:** Geniş kitlelerin taratıcı ve kültürel aktivitelere katılımını sağlamak;
- **Kültürler arası kaynaşma:** Farklı din, etnik ve kültüre sahip bireylerin bir arada ve barış içerisinde yaşamasını sağlamak;
- **Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre:** Tarihi yapıların mimarisinin restorasyonunun duyarlı bir şekilde gerçekleştirmek;
- **İşlevlerin Uyumu:** Çalışma, yaşama ve sosyal aktiviteleri yapılabildiğince bağdaştırmak;
- **Katılım:** Birden fazla demokratik yapı içerisinde ve diğer tüm partnerlerin iş birliği ile şekillenen kentsel yönetim;
- **Ekonomik kalkınma:** Ekonomik büyümenin yaratılmasından yerel yönetimlerin yönlendirici ve belirleyici bir şekilde söz sahibi olması;
- **Sürdürülebilir Kalkınma:** Çevrenin korunması ve ekonomik gelişme arasında uyum sağlamak adına yerel yönetimler girişimlerde bulunurlar;
- **Mal ve Hizmetler:** Yerel yönetimler, özel sektör veya her ikisi de birlikte çok düzeyde erişilebilen, yeterli kalitede mal ve hizmet sağlamalıdır;
- **Doğal Zenginlikler ve kaynaklar:** Yerel zenginlikler ve kaynaklar yerel yönetimler tarafından halkın faydasına yönelik olarak korunur ve yönetilir;
- **Kişisel Yeterlilik:** Bireyin ahlaki, sosyal, kültürel ve kişisel refahın kazanılmasını sağlayacak bir kentsel koşulların oluşturulması;
- **Belediyeler arası iş birliği:** Vatandaşların serbest bir şekilde topluluklarının uluslararası ilişkilerine katılımının sağlanarak teşvik edilmesi;
- **Finansal yapı ve mekanizmalar:** Dekorasyonları gerçekleştirmek adına yerel yönetimlerin gereken kaynakları bulmada yetkisi vardır;
- **Eşitlik:** Ele alınan bu hakları yerel yönetimler, vatandaşlar arasında din, dil, ırk ayrımı yapmadan eşit bir şekilde tüm vatandaşlara sunulmasını sağlamaktadır.

Ele almış olduğu ilkeler doğrultusunda Avrupa Kentsel Şartı'nın insan odaklı, kentlerdeki gündelik yaşamın iyileşmesine ve kent kültürünün düzenlemeye yönelik olduğunu söylemek mümkündür. Bu şart, Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nın uygulayacağı fiziksel çerçevenin yaratılmasında kamu yönetimine yardım sağlamaktadır. Aynı zamanda şartın savunmuş olduğu bu ilkeler Avrupa'da her ülkenin uygulayabileceği yol gösterici evrensel ilkeler niteliğinde sayılmaktadır (Şinik, 2012: 63-64).

1.3. Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmetleri

Belediyeler, su ve yol gibi rutin hizmetlerinin yanında ekonomik, kültürel ve sosyal nitelikli hizmetlerin sunumunda da rol oynamaktadır. Yerel yönetimler, sosyal belediyeçilik anlayışı ile birlikte farklı alanlarda politika üretmek ve sorunları çözüme kavuşturmak gibi görevler edinmiştir. Bu bağlamda belediyelerin sunmuş olduğu hizmetlere sosyal hizmet denirken yapmış oldukları yardımlar ise sosyal yardım olarak adlandırılmaktadır (Ünal ve Caner, 2014: 42).

Belediyeler sınırları içerisinde yaşayan bireylerin sorunlarıyla ilgilenmektedir. Bu sorunları üçe ayırmak mümkündür. Birincisi daha çok büyükşehirlerde görülen ve toplumun işleyişinden kaynaklanan “yoksulluk, işsizlik, dilencilik ve suçluluk” gibi sorunlardır (Çiçek, 2019: 53). İkincisi belediye sınırları dahilinde meydana gelen afetler nedeniyle vatandaşların uğradığı zararlardır. Üçüncüsü ise çocukların, engellilerin ve yaşlı bireylerin sorunlarına yönelik yapılan sosyal yardımlardır (Önen vd., 2018: 463).

Belediyelerin sunmuş oldukları sosyal yardım ve hizmetler ülkelerin üniter ve federal yapıda olmalarına, yerelleşme ve gelişmişlik düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Nitekim merkezileşmiş bir ülkede sosyal yardım ve hizmetlerin sunumu merkezi yönetimde olacağı için belediyelerin görev ve sorumluluğu azalmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin sunmuş olduğu hizmetlere bakıldığı takdirde sosyal yardım ve hizmetlerin önemli bir konumda yer aldığı görülmektedir. Bu ülkelerde bulunan belediyeler yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin sağlanmasında en uygun yönetim aracı olarak kabul edildiği için yasalar tarafından uygun görülen her alanda faaliyette bulunabilmektedir (Ersöz, 2011a: 98). Aydın (2008: 64) belediye hizmetlerinin gelişmiş olduğu Fransa, İsviçre ve Japonya ülkeleri kapsamında yapmış olduğu araştırmada bazı temel bulgular elde etmiştir. Bu bulguların başında belediyelerin, tüm dünyada yerel hizmet ve ihtiyaçların tedariğinde merkezi yönetime nazaran etkin olması gerektiği anlayışı yer almaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin belediyeleri ise gelişmiş ülkelere nazaran daha çok kentsel sorunlar ile ilgilenmektedir. Özellikle kültürel ve sosyal nitelikli hizmetlere bu ülkelerde daha az yönelindiği görülmektedir. Çünkü gelişmiş ülkeler kentleşme sorunlarıyla 19.yüzyıl

süresince ve II. Dünya savaşı sonrası dönemde karşılaştıkları gelişmekte olan ülkelerdeki belediyeler, bu sorunlardan daha yakın tarihte etkilenmeye başlamıştır (Ersöz, 2011a: 99).

Belediyelerin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik yapılabilecek bir diğer kıyaslama sosyal refah modelleridir. Sosyal refah devleti yaklaşımı çerçevesinde devletlerin ekonomik, sosyal vb. problemlere cevap vermesi farklı sosyal devlet yaklaşımlarının meydana gelmesine ve sosyal refah modellerinin biçimlenmesine neden olmuştur (Kara, 2020: 253). Avrupa’da dört farklı refah modeli mevcuttur. Bu modellerden ilki İskandinav ülkelerinin yer almış olduğu İskandinav Model veya Sosyal Demokrat Modeldir. Modele göre sosyal faydalardan herkes eşit derecede yararlanmaktadır. İkinci model olan Beveridge Modelinde ise İngiltere gibi ülkeler yer almaktadır. Bu modelde de sosyal yardım ve hizmetler en çok ihtiyaç duyan kişilere sunulmaktadır. Almanya ve Belçika gibi ülkelerin yer aldığı üçüncü model Bismarck modelinde ise faydalar ve yardımların sunumu sadece emek piyasasında yer alan yada daha önce yer almış kişilere gerçekleştirilmektedir. Son model olan Güney Avrupa Modelinde de sosyal sorumluluklar genellikle aile kapsamında çözüme kavuşturulmaktadır (Şataf ve Mermer, 2017: 16).

Bu modellerin dışında bir de Macaristan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti gibi Doğu Avrupa ülkelerinde benimsenen hibrit modeller bulunmaktadır. Bu modellere göre işsizlik, çocuk yardımı ve engellilik gibi sosyal harcamalar düşükken özel sektöre yönelik yapılan planlar oldukça fazladır (Kara, 2020: 254).

Sosyal refah modelleri yerel yönetim hizmetlerinin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Örneğin İskandinav ülkelerinde sosyal bakım hizmetlerinin birincil düzenleyicisi belediyelerdir. Bununla birlikte Finlandiya’da yerel yönetimlerin özerkliği anayasa tarafından koruma altına alınmakta ve yerel yönetimlere vergilerini arttırma yetkisi tanınmaktadır. Bu nedenle modelde yer alan ülkelerdeki yerel yönetimler, refah üretiminde güçlü bir statüye ve role sahip birimlerdir (Kröger, 2011: 149). Anglosakson modelindeyse yerel yönetimler ancak merkezi yönetimin belirlediği alanlarda yetkiye sahip olmaktadır. Hibrit modelinde de tek bir refah modelinin aksine birden fazla refah modelinin benimsendiği ve yerel yönetim hizmetlerinin yetki ve sorumluluğunun bu bağlamda şekillendiği görülmektedir (Kara, 2020: 255).

Bu bilgiler doğrultusunda da görüldüğü üzere belediyelerin sosyal yardım ve hizmet sunumundaki görev ve sorumluluklarının ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu nedenle bu

bölümde sosyal yardım ve hizmetler genel olarak sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda sunulan yardım ve hizmetler kapsamında ele alınacaktır.

1.3.1. Belediyelerin Sosyal Hizmetleri

Belediyelerin sunmuş olduğu sosyal hizmetlerin çeşidi, yoğunluğu ve kalitesi belediyelerin büyüklüğüne, yapısına, personel sayısına ve toplumun gelişmişlik seviyesine göre değişiklik göstermektedir (Negiz, 2011: 327). Bu bağlamda belediyelerin sunmuş olduğu sosyal hizmetleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Ateş, 2009: 93);

-Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler; çocukların eğitim alanlarına destekte bulunmak, sokakta yaşayan çocuklara yönelik rehabilitasyon çalışmaları gerçekleştirmek, koruyucu sağlık, kreş hizmetleri ve çeşitli sosyo-kültürel faaliyetlerin yapılması,

-Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetler; gençlerin kötü alışkanlıklardan kurtulması, madde bağımlılığının önlenmesi ve meslek edindirme çabaları, eğitim yardımı, eğlence ve spor merkezleri yapılması, gençlik merkezlerinin kurulması ve sosyo – kültürel faaliyetlerin yapılması,

-Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler; yaşlılara sağlık yardımı ve kurum bakımı sağlanması, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerini kapsayan ayni ve nakdi yardımlar ve çeşitli sosyo-kültürel faaliyetlerin yapılması,

-Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler; engelli bireylere karşı fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde tedavi, günlük hayatta yaşamlarını rahatça sürdürebilmeleri adına yapılan mekânsal düzenlemeler, meslek ve iş edindirme kursları, teknik malzeme yardımı, gıda ve giyim, ulaşım hizmetlerine yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyo-kültürel faaliyetlerin yapılması,

-Yetişkinlere ve Muhtaç Ailelere Yönelik Sosyal Hizmetler; gelir düzeyi düşük birden fazla çocuk sahibi olan aileleri desteklemek adına yapılan yardımlar, ayni ve nakdi yardımlar, aile yardım merkezleri yapımı gibi hizmetler gerçekleştirmek.

1.3.2. Belediyelerin Sosyal Yardımları

Sosyal yardımlar asgari düzey şartlarına rağmen kendisini ve sorumluluğu altındaki bireyleri geçindiremeyen bireylere, muhtaçlık durumları ile orantılı bir şekilde bu bireyleri

yeterli duruma getirme doğrultusunda yapılan ayni ve nakdi yardımlardır. Sosyal yardımlar geçici ya da kalıcı olmakla birlikte düzenli, sistemli ve karşılıksızdır (Aydın, 2008: 28). Belediyelerin sosyal belediyecilik anlayışı ile sunmuş olduğu bu yardımların amacı, geliri olmayan ve muhtaç durumdaki bireylerin veya ailelerin muhtaçlık durumu düzelene kadar korunması ve gelir güvencelerinin sağlanmasıdır (Çelik, 2014: 8).

Sosyal yardım uygulamaları kapsamında “ zihinsel ve fiziksel engellilere, korunma ihtiyacı duyan çocuklar ve madde bağımlıları gibi yüksek derecede yaralanabilir gruplara yönelik gerçekleştirilen refah ve sosyal hizmetler, yemek fişleri, ailelere yapılan ödemeler, barınma yardımları, kriz durumunda yapılan yardımlar vb. gibi geçici olarak destek sağlayan yardımlar gerçekleştirilmektedir (Uğur, 2013: 72).

Sosyal yardımların, sosyal güvenliğin açıklarını kapatmada veya başka bir deyişle tamamlayıcı rolde olma, kaynakların kullanımında tasarruf sağlama ve ailelerin muhtaçlık psikolojisinden kurtulması gibi hususlarda olumlu yönleri bulunmaktadır (Tiyek, 2012: 60). Dolayısıyla bu yardımların tam ve zamanında bireylere ulaşmasını sağlamak adına halka en yakın birim olan belediyeler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

COVID-19 SÜRECİNDE BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE

HİZMETLERİNİN ÖNEMİ

Çalışmanın bu bölümünde sosyal yardım ve hizmetlere olan ihtiyacın, Covid-19 sürecince neden arttığını ortaya koymak amacıyla salgının tanımına ve bireyler üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerine; belediyelerin salgına yönelik gerçekleştirdiği müdahalelerin neden önemli olduğuna; bu süreçte karşılaştığı bütçesel sorunların ve merkezi yönetim ile arasındaki anlaşmazlıkların bu hizmetlere olan etkisine ve son olarak bu durumlarla ilgili literatürde yer alan çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Covid-19'un Sosyo-ekonomik Etkileri

İnsanlar, geçmişten günümüze kadar AIDS, tifo, kolera ve çiçek hastalığı gibi birçok salgınla karşı karşıya kalmıştır. Bu hastalıkların yaşandığı dönemler incelendiğinde, insan hayatında ciddi etkiler bırakmanın yanı sıra belirli bölgelerdeki insan nüfusunun yaklaşık yarısının ölümüne yol açtıkları görülmektedir (Görmüş ve Arslankoç, 2020: 11). 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 virüsü de daha önce meydana gelen salgınlarla benzerlik göstermektedir. Hastalığın, bireylere hızla bulaşması, virüsün yeni bir virüs olması gibi şartları taşıması göz önüne alındığında bir pandemi olduğunu söylemek mümkündür. Bu salgını diğer salgınlardan ayıran husus ise kayıtların daha ayrıntılı tutulduğu son bir asırlık dönem kapsamında, ekonomik faaliyetlerin savaş nedeniyle bu çapta geniş bir ölçekte askıya alındığı bir olayın görülmemesidir (Sevin vd., 2020: 8). Aynı zamanda geçmiş dönemlere nazaran daha fazla insan hareketliliğinin olması nedeniyle hastalıkların bulaşma hızı da artmaktadır (Turan ve Çelikyay, 2020: 4).

Koronavirüs olarak bilinen bu salgın, ilk olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde, deniz ürünleri pazarında dört kişide görülmüş ve sonra küresel bir boyuta ulaşmıştır. Önceki tecrübeler doğrultusunda salgının olduğu bölge karantinaya alınarak, seyahatler durdurulsa da daha önce ve tedbir dönemlerinde çoğu kişinin kenti terk ettiği tespit edilmiştir (Peker ve Köseoğlu, 2021: 91). Hastalık, 2019 yılının sonunda Çin tarafından bildirildikten sonra 24 Ocak 2020 tarihine kadar 13 ülkeye yayılmıştır (Fardin, 2020:1). Başta İspanya ve İtalya olmak üzere çoğu ülkede önemli seviyelere ulaşan salgının,

hızla yayılması üzerine Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 12 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan etmiştir. (Al-Rahamneh vd., 2021: 1; Erişen ve Yılmaz, 2020: 342). Belirtileri ve karantina sürelerinde değişiklikler görülmekle birlikte Covid-19'un tipik belirtileri "yüksek ateş, kuru öksürük ve yorgunluk" dur. Özellikle yüksek tansiyon, kalp ve akciğer hastalığı gibi kronik rahatsızlıkları olan bireyler risk grupları içerisinde yer almaktadır (Budak ve Korkmaz, 2020: 65).

Covid-19, sağlık sorunları ve ölümlere neden olmasının dışında insan hayatının birçok alanını olumsuz etkilemiştir (Bulut ve Aslan, 2021: 262). Salgının hala devam ediyor oluşu ve yeni mutasyonların ortaya çıkma ihtimali ekonomik etkileri kesim olarak ortaya koymayı zorlaştırırsa da salgının hala yayılmaya devam etmesi ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Salgınla mücadele kapsamında uygulanan karantinalar ve bireylerin enfeksiyon riski taşıyan mal ve hizmetlerden uzak durması sektörleri etkilemiştir. Bu dönemde çoğu sektör olumsuz etkilenirken sadece salgın nedeniyle kullanımı artan maske, kurye, sosyal medya, solunum cihazları gibi mal ve hizmetleri üreten sektörler olumlu etkilenmiştir. Turizm, ulaştırma, otelcilik, restoran gibi sektörler uzun bir zaman faaliyet gösterememiştir (Demir ve Esen, 2021: 89). Covid-19 salgınının yayılmasından sonra ortaya çıkan sağlık, ekonomik ve sosyal krizlerden dolayı dünya kapsamında turizm faaliyeti ciddi derecede azalış göstermiştir (Gabriela vd., 2021: 87). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC), yapmış olduğu anket sonucunda 2020 yılında turizm sektörün neredeyse durma noktasına geldiğini belirtmiştir. Bu dönemde pandemi sektörde, %49,1 oranında büyük bir düşüşe ve yaklaşık 4,5 trilyon dolarlık bir kayba neden olmuştur (WTTC, 2022). Ayrıca bu dönemde küresel ekonomide arz ve talep şokları aynı anda yaşanmıştır (Küçükbay vd., 2021: 16). Karantina nedeniyle işçilerin işlerini yapamamaları arz şokuna neden olurken tüketicilerin virüsün bulaşma ihtimaline yönelik bazı mal ve hizmetlerden uzak durması talep şokları yaratmıştır (Brinca vd., 2020: 1).

Covid-19 sürecinde mal ve hizmetlere yönelik talepteki azalmalar, bireylerin iş yerlerine gidememesi, arzda yaşanan düşüşler, likidite sorunları ve belirsizlik nedeniyle firmaların yatırım yapmaktan kaçınması işletmeleri olumsuz etkilemiştir (Freund ve Garcia Mora, 2020). Aynı zamanda bu süreçte bireylerin internet alışverişlerine yönelmesinden dolayı henüz dijitalleşmemiş birçok firma zarar görmüştür. Bunun sonucunda firmalar ya

işçi çıkarımına ya da ücretsiz izin kullandırma yoluna başvurmuştur (Küçükbay vd., 2021: 16). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) yayınlamış olduğu “Dünya İstihdam ve Sosyal Görünüm Trendleri 2022” adlı raporda çalışma saatlerinin, iş gücü katılımının ve istihdamın 2021 yılında pandemi seviyesinin altında kaldığını ve bu durumun 2023’e kadar sürebileceğini belirtmiştir (ILO, 2022: 22).

Covid-19’da ekonomide yaşanan bu sorunlara ek olarak bireyler, işe gidiş ve geliş kısıtlamaları, eve kapanmasına neden olan karantinalar, hastalığa yakalanma, sevdiklerini kaybetme korkusu ve dahası yakınlarını kaybettikten sonra yaşanan depresyon durumuyla mücadele etmek durumunda kalmıştır (Fardin, 2020: 1). Özellikle uygulanan karantina ve sosyal mesafe uygulamaları bireylerin psikolojilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur.

Karantina, hastalık riski taşıyan bir bireyin hasta olup olmadığını anlamak adına diğer bireylerden ayırarak hareketlerinin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır (Haas, 2021: 27). Bu durum bireylerin sevdiklerinden ayrılması ve sosyal aktivitelerinin azalması anlamına gelmektedir. Bu nedenle karantina salgınla mücadelede önemli bir çözüm yöntemi olsa da bireylerin sürekli evde kalması, fiziksel aktivitelerin azalmasına ve ruh sağlığının bozulmasına neden olarak kaygı ve depresyon gibi davranışları arttırmıştır (Atalı vd., 2020: 50). Karantinanın bireyler üzerindeki bu psikolojik etkisini literatürdeki çalışmalarla da görmek mümkündür. Al-Rahamneh ve diğerleri (2021), Covid-19’un Ürdün’deki çocukların psikolojisi üzerindeki etkisine yönelik yapmış oldukları araştırma sonucunda, sosyal mesafe ve karantina gibi önlemlerin salgın öncesine nazaran çocukların ruhsal ve davranışsal durumlarında değişikliklere neden olduğunu ifade etmişlerdir. Yazarlar bu dönemde çocukların daha agresif, aileyle kavgaya meyilli olduğunu, ekran sürelerinin artarak uyku ve fiziksel aktivite sürelerinin kısaldığını belirtmiştir.

Karantina ve sosyal mesafe uygulamaları nedeniyle eve kapanan bireylerin yaşamış olduğu kaygı ve stresin yanı sıra bireylerin bu süreçte sosyal medya aracılığıyla salgına yönelik bilgi toplamaya çalışması bu duyguları arttırmıştır. Kaygı ve belirsizliğin olduğu durumlarda insanların genellikle ilk yaptığı şey bilgi toplamaktır. Normal dönemde bu durumun olumlu sonuçları olsa da içerisinde bulunan dönemde sosyal medyada salgınla ilgili olumsuz haberlerin yer aldığı göz önüne alındığında bireylerin sosyal medyadaki kaos ve kötü haberlerden etkilenmesi kaygı düzeylerinin artmasına yol açmıştır (Taştan, 2020: 13).

Örneğin Fardin (2020:1), Covid-19 sürecinde sosyal medya kuruluşlarından bazılarının salgın hakkında “dünyanın sonu” gibi ifadeleri kullanmasının bireyleri endişelendirdiğini belirtmiştir.

Covid-19 salgınında bireylerin psikolojik açıdan etkilenmelerine neden olan bir diğer husus ise ekonomide yaşanan sorunlar olmuştur. Ekonomide yaşanan sorunlar bireyleri ve toplumları etkilemiştir. Bu dönemde birkaç iş yeri ne zaman açılacağı belli olmadan kapanırken, işçilerden bazıları izne çıkmış, bazıları iş yerlerinden ayrılmıştır. Yaşanan bu durum evdeki gelir ve gider dengesini de negatif etkileyerek bireylerde kaygı ve strese yol açmıştır (Aykut ve Soner Aykut, 2020: 59).

Covid-19 salgınında bireylerin yaşamış olduğu kaygı, stres ve panik gibi duygular ve ekonomik sorunlar neticesinde yoksullaşma ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Covid-19’da artan işsizlik ve enflasyon oranları yoksulları zor durumda bırakmıştır. Bu süreçte maaşlarını almakta sıkıntı yaşayan veya işsiz kalan çalışanlar mal ve hizmet tüketimini azaltmak durumunda kalmıştır (Aslan Çilhoroz vd., 2021: 334; Brinca vd., 2020: 1). Ayrıca fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış nedeniyle yoksul bireyler artan ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmişlerdir. Örneğin pandemide bireylerin evlere kapanarak iş hayatlarını ve öğrenim süreçlerini online devam ettirmek zorunda kalması bilgisayar vb. teknolojik aletleri ihtiyaç haline getirmiştir. Ancak yüksek gelirli bireyler eğitimi dijital olarak sürdürebilecek imkana sahipken düşük gelirli bireyler bu teknolojiye erişememiştir (Al-Rahamneh vd., 2021: 2). Bununla birlikte ise bu dönemde kadınlara yönelik şiddet ciddi oranda artmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, bireylerin evde kalmasının, ekonomik zorlukların ve iş kayıplarının artmasının ve kadınların kendilerine yardım edebilecek yakınları ile temasının azalmasının kadına şiddeti arttırdığını belirtmiştir (WHO, 2020).

Yaşanan aile içi şiddet, salgının hala devam etmesinin yol açtığı belirsizlikler, ölüm tehlikesi, yaşanan kayıplar iş kaybının yarattığı yoksulluk vb. gibi durumlar bireyler üzerinde travma yaratmıştır (Aykut ve Soner Aykut, 2020: 61). Oluşan bu travma sonrası ise bireylerde “travma sonrası stres bozukluğu” olarak adlandırılan psikolojik bir rahatsızlık meydana gelmiştir.

2.2. Belediyelerin Covid-19 Salgınına Yönelik Müdahaleleri

Covid-19'un bireyler üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkilerle mücadele etmek ve salgının yayılmasını önlemek adına müdahalede bulunulması önemlidir. Bu kapsamda çoğu kamu hizmetlerinde olduğu gibi hükümetlerin pandemi ile mücadele hizmetlerini verimli, duyarlı bir şekilde ve mümkün olduğunca halkın ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda karşılaması gerekmiştir (Yılmaz ve Boex, 2021: 806).

Yerel yönetimler halka en yakın birim olmaları nedeniyle salgınla mücadele de eşsiz bir konuma sahiptir ve salgınla mücadelenin kritik bir parçası olmuştur. Pandemi döneminde çoğu ülkede yerel yönetimler, salgını önlemek ve önlemler almak, yerel halkın sağlığını gözlemlemek, ortaya çıkması muhtemel yeni vakaları tespit etmek adına ilk müdahale edenler arasında bulunmuştur (VNG, 2020: 3).

Pandeminin özellikle kalabalık kentleri etkilediği göz önüne alındığında kentlerde yaşayan halka en yakın yerel yönetim birimi olan belediyelerin müdahalelerinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür. Covid-19'un en fazla yayılım imkânı bulunduğu alanlar kentlerdir. Kentler insanların sürekli bir arada ve etkileşim halinde olduğu yoğun nüfuslu alanlardır. Yoğun bir nüfusa sahip olan kentlerde insanlar arasında yakınlık daha fazla olduğu için sosyal mesafe uygulamalarına uymak oldukça zordur (Önez Çetin, 2021: 56). Ayrıca gökdelen, rezidans gibi yapıların aksine müstakil ve bahçeli evlerin insanlar arasındaki teması daha aza indirdiği aşikâr bir durumdur. Bu nedenle nüfusun fazla olduğu, metropol ve büyük şehirlerde salgının bulaşma riski daha fazladır (Taştan, 2020: 36).

Bu bağlamda belediyeler mevcut sağlık hizmeti sunumu, test ve aşı uygulaması, sağlık malzemeleri alımı, karantina ve sosyal mesafe uygulamaları, hasta bireylerin tespiti, halkı hastalık hakkında bilgilendirme, gıda ve malzeme yardımı bakımından salgınla mücadelenin kritik bir parçası olmuştur. Belediyelerin halka yakın olmaları bireylerin kolayca sağlık hizmetlerine ulaşmasına, hastaları tespit ederek karantina uygulamalarına, restoran ve kafe gibi alanlarda hijyen ve sosyal mesafe kuralına uyulmasına yardım etmeye, halkı salgın hakkında bilgilendirmeye ve savunmasız bireylere yardım yapılmasına olanak sağlamıştır. Örneğin Nepal'deki belediyelerin bazı alanları izolasyon yerine çevirmek, salgın ile ilgili halkı bilgilendirmek, karantina uygulamalarını gerçekleştirmek ve hasta sayısının belirlenmesinde hükümete yardımcı olmak gibi önemli rolleri olmuştur (Mainali vd., 2021: 131). İspanya'da ise sokağa çıkma yasağını uygulamayanları cezalandırma

bakımından en etkin güç yerel polisler olmuştur. Yerel polis bu dönemde yaklaşık olarak 400,000 para cezası kesmiştir (Navarro ve Velasco, 2022: 15). Güney Kore ve Çin’de de belediyeler, ülkelerinin genel test stratejisi merkezi yönetim tarafından koordine edilirken pandemiye yanıt vermek adına test hacimlerinin arttırılmasını sağlamıştır (Yılmaz ve Boex, 2021: 807). Bunların yanı sıra ise belediyelerin gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmetler oldukça önemli olmuştur.

Covid-19 salgını çoğu bireyi ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz yönde etkileyerek yeni dezavantajlı bireylerin ortaya çıkabileceği bir ortama neden olmuştur. Bu dönemde salgın nedeniyle ölenlerin çoğunu oluşturan yaşlı bireyler, salgından etkilenmemek adına sevdiklerinden uzak ve daha az temas halinde bulunabilecekleri karantinaya girmiştir. Bu durum onların yalnızlaşmasına, günlük aktivitelerini yerine getirememelerine neden olmuş ve istismar, şiddet ve dolandırıcılık gibi tehlikelerle karşı karşıya bırakmıştır (Buffel vd., 2021: 4; Lee, 2020: 561; Tekindal vd., 2020: 2). Kadın ve çocuklar ise bu dönemde aile içi şiddet tehlikesine maruz kalmıştır. Karantina ve evde kalma önlemleri kadınların şiddete eğilimi olan bireylerle bir arada yaşamasına neden olarak şiddetin ortaya çıkabileceği ortamlar yaratmıştır (Un Women, 2021: 3). Ayrıca stres altındaki anne ve babaların çocuklarının vermiş olduğu talep ve endişe dolu davranışlara saldırgan veya taciz edici bir şekilde cevap verme ihtimali artmıştır (Abramson, 2020). Karantina ve evde kalmanın bu kesimler üzerinde yaratmış olduğu sorunların yanı sıra kendini izole edemeyen evsiz ve engelli bireylerde zor durumda kalmıştır. Engellilerin ihtiyaçlarını görmek adına fiziksel temasa ihtiyaç duyması salgından korunmalarını engellerken (Borozancı vd., 2021: 274), evsiz bireyler sosyal mesafe ve izolasyon sağlayacak konutlara sahip olamadıkları için virüs tehlikesi yaşamıştır. Pandeminin olumsuz yönde etkilediği son kesim ise yoksullardır. Bu dönemde sağlık hizmetlerine sorunsuz ve kaliteli bir şekilde ulaşmak oldukça önemlidir. Ancak yoksul kesimler bu hizmetleri maddi açıdan karşılamada zorluk yaşayabilmektedir. Yoksul ailelerin kaliteli ve ücretsiz sağlık hizmetlerine erişiminin gerçekleştirilememesi, aile içinde bir hastalık olduğunda yıkıcı etkilere neden olabilmektedir. Bunun dışında yoksul bireylerin yeterli gıda tüketimi gerçekleştirememesi sağlık sorunlarıyla baş etmesini zorlaştırmıştır (Kara, 2020: 30).

Dezavantajlı kesimin salgında yaşamış olduğu bu sorunlara yönelik sosyal yardım ve hizmet kapsamında müdahalelerde bulunulması gerekmiştir. Nitekim Covid-19 sürecinde dezavantajlı kesimin mağduriyeti daha fazla artarken bazı bireyler yoksullaşarak

dezavantajlı hale gelme durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu noktada ise merkezi yönetimin ulaşamadığı veya farklı sebeplerden sosyal korumanın dışarısında kalan bireylerin ihtiyaçlarını tespit etme ve gidermede önemli bir konuma sahip olan belediyelere, sosyal yardım ve hizmet sunumu bakımından önemli sorumluluklar düşmüştür.

2.3. Covid-19 Sürecinde Belediyelerin Karşılaştığı Sorunlar

Covid-19 pandemisi yaratmış olduğu sorunlar nedeniyle belediyeleri bazı zorluklarla mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Covid-19 sürecinde belediyelerin yaşamış olduğu bütçesel sıkıntılar ve merkezi yönetim ile arasında yaşanan anlaşmazlıklar belediyelerin sosyal yardım ve hizmetleri de dahil olmak üzere etkin bir şekilde hizmet sunmasını zorlaştırmıştır.

2.3.1. Covid-19'un Belediyelerin Mali Durumu Üzerindeki Etkisi

Covid-19, salgının hızını yavaşlatmak konusunda küresel çapta müdahalelerin aksine hızlı ve etkili yerel müdahalelerin önemini ortaya koymuştur (Permanasari vd., 2022: 1). Yerel yönetimler bu süreçte merkezi yönetim ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket ederek, virüsün bulaşma ihtimalini azaltma ve meydana gelen sosyo-ekonomik problemlerin giderilmesinde önemli desteklerde bulunmuştur. Pandemi ile mücadelede üstlenmiş oldukları vazifeler doğrultusunda da başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimlerin harcamalarında değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönemde yerel yönetimler, sağlık tesisleri ve yerel hastaneleri sübvans etme, dezenfekte işlemleri ve sosyal refah hizmetlerine yönelik yeni harcamalar gerçekleştirmiş, sosyal hizmet bütçelerini arttırmış ve zor durumdaki yerel işletmelere yardım etmiştir (Çiçek, 2021: 141). Ancak pandeminin neden olduğu ekonomik problemler, harcamaları artan belediyelerin gelirlerinde azalış yaşamasına sebep olarak belediyeleri zor durumda bırakmıştır.

Belediyeler salgın döneminde yapmış oldukları mücadelenin finansmanı için “öz gelirler, hükümetler arası transferler ve borçlanma” şeklinde üç kaynağa güvenmektedir. Bu kaynaklar arasında yer alan öz gelirler belediyelerin en esnek kaynağıdır. Lakin başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere çoğu ülkede öz gelirler, toplam belediye bütçesinin %10'undan az olduğundan etkili bir mücadele için yeterli değildir (UNCDF, 2020: 4–5). Bunun yanı sıra salgın nedeniyle öz gelirler önemli ölçüde azalış yaşanmıştır. Bu dönemde sosyal mesafe kısıtlamaları ve karantina nedeniyle yaşanan iş kayıpları, iş yerlerinin

kapatılması, salgınla mücadele etmek adına vergi indirimleri gibi alınan önlemler yerel yönetimlerin öz gelirlerinde önemli azalışlara neden olmuştur (IFC, 2021: 1; UN, 2020: 2). Gelirlerde yaşanan azalışlar belediyeler için sorun teşkil etmektedir. Salgınla mücadele kapsamında harcamaları giderek artan belediyelerin, gelirlerinde yaşamış olduğu bu önemli azalışlar üzerlerinde mali bir baskı oluşturmuştur. Başka bir deyişle belediyeler önemli miktarda artan harcamalar ve azalan gelirlerle beraber bir “makas etkisi” ne maruz kalmıştır (Allain-Dupre vd., 2020).

Belediyelerin salgın dönemindeki bütçe durumuna yönelik ülkeler incelendiği takdirde Kanada’daki belediyelerin bütçesel açıdan sorunlar yaşadığı görülmektedir. Pandemide Kanada’daki Belediyelerin gelirlerinin %70’sinden fazlasını oluşturan emlak vergisi ve belediye harçları karantina ve bunun neticesinde meydana gelen ekonomik yavaşlama nedeniyle risk altında kalmıştır (Gillezeau vd., 2020). Benzer bir şekilde Ontario Mali Hesap Verilebilirlik Ofisi (FAO), yayınlamış olduğu raporda salgının 2020 ve 2021 yılları için düşük gelir ve yüksek harcama oranları ile sonuçlanacağını belirtmiştir. Belediyelerin en önemli gelir kayıplarının geçiş ücretleri, eğlence kültür ve diğer hizmet ücretleri olması beklenirken harcamalardaki artışın ise büyük ölçüde barınma ve evsiz barınakları, sosyal ve aile hizmetleri gibi unsurlardan artacağı tahmin edilmiştir (FAO, 2020). Bir diğer örnek olarak ise New Jersey Belediyesi, yerel sakinlerin yaşamış olduğu ekonomik sorunlar, okulların ve mahkemelerin kapanması dolayısıyla izin ücretleri, otopark ve otel doluluk gelirlerinden elde etmiş oldukları gelirlerde ciddi bir düşüş yaşamıştır (NJLM, 2023). Ulusal Denetim Ofisi (NAO)’ nun İngiltere’deki yerel yönetimler üzerinde yapmış olduğu araştırmaya göre de yerel makamların bir dizi maliyet ve gelir baskısına maruz kaldıkları belirtilmiştir. Raporda dikkat edici unsurlar hizmetlerin maliyetlerinin ve talebinin arttığıdır. Örneğin Bath ve Kuzeydoğu Somerset Belediyesi atık toplama bakımından sosyal mesafe ve mürettebat değişikliklerinin yeni vagon kiralınması demek olduğunu söylemiştir. Ayrıca raporda yetkilerin aile içi şiddet, çocuk bakımı ve atık toplama maliyetlerinin arttığını ifade ettiği belirtilmiştir (NAO, 2021).

Belediyelerin bu dönemde yaşamış olduğu bütçesel soruna yönelik diğer araştırmalar ise uluslararası kuruluşlara aittir. Dünya Bankası yayınlamış olduğu raporda yerel yönetimlerin mali durumunun azalan gelir ve artan harcamalar nedeniyle olumsuz etkilendiğini belirtmiştir (World Bank, 2021). OECD’de 2020 yılının Haziran ayında Avrupa Bölgeler Komitesi ile birlikte yapmış olduğu anket sonucunda Covid-19 salgınının

bölgeleri ve belediyeleri güçlü bir şekilde etkilediğini ifade etmiştir. Salgın artan harcamalar ve azalan gelirlerle birlikte bir makas etkisi yaratmıştır. Bölgeler ve belediyeler, %64 oranında sosyal hizmet, % 59 sosyal yardımlar, %50 halk sağlığı, %52 oranında da Kobi ve meslek sahiplerine yardım kapsamında harcamalarda artış beklediklerini belirtmiştir (OECD, 2020b).

Son olarak da Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR), geçen yıl yayınlamış oldukları raporun güncel hali olan 2021 yılındaki raporda makas etkisinin kesinleştiğini ve yerel ve bölgesel yönetimlerin hem harcamalarında artış hem de gelirlerinde azalışa maruz kaldığını ifade etmiştir. Raporda yerel ve bölgesel bütçeler için en fazla artan harcama olarak ise çocuk, yaşlı bakımı, yoksulluğun azaltılması gibi sosyal bakım ile alakalı harcamalar vurgulanmıştır (CEMR, 2021). Benzer bir şekilde 2020 yılında raporda da harcamalarda yaşanan artışın kaynağı olarak “ salgına maruz kalan işçi ve halk için koruyucu ekipman, karantina ve sosyal mesafe uygulamasının maliyetleri, savunmasız kişilere yönelik sosyal destek” gösterilmiştir (CEMR, 2020).

Belediyelerin Covid-19 nedeniyle mali bir baskıya maruz kalması etkin bir hizmet gerçekleştirmeyi zorlaştırmıştır. Gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimlerin var olması harcama yapmayı gerektirmektedir. Zira bu birimlerin var olması hizmet sunmaları demektir (İpek, 2017: 37). Belediyeler yeterli bir gelire sahip olmadıkları takdirde hizmet görmek için yaptıkları harcamaları finanse edemezler.

2.3.2. Covid-19’un Merkezi-Yerel Yönetim İlişkilerine Etkisi

Belediyelerin etkin bir hizmet sunumu gerçekleştirmesi idari ve mali açıdan özerk olmalarına bağlıdır. Yerel hizmetlerin halkın ihtiyaçları doğrultusunda, etkin bir şekilde, kaynak kullanımında verimliliği sağlayarak ve halkı yönetime dahil ederek sunulması için yerel yönetimlerin özerk olması önemlidir (Kalaycı, 2020: 258). Özerklik, yerel yönetimlerin yerel nitelikteki işleri başka bir yerden müdahale olmadan kendi organlarıyla görebilmesi ve bu işleri karşılayacak yeterli mali kaynağa sahip olabilmesidir (Keleş, 2009: 52). Mali ve idari açıdan özerk olan bir belediye hizmetleri bireylerin ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda yerine getirebilmektedir. Bu açıdan merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişki önem arz etmektedir. Çünkü merkezi yönetimler belediyelerin özerkliğini etkileyecek müdahalelerde bulunarak etkin bir hizmet sunumunu engelleyebilmektedir.

Birçok ülkede kamu hizmetlerinin sunumu merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu durum bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı görev ve sorumlulukların ve bu doğrultuda yapılan giderleri karşılamak adına bir takım gelirlerin yerel yönetimlere bırakılmasını gerektirmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2019: 76). Bir başka deyişle merkezi yönetim, gelir kaynaklarını ve görevlerini yerel yönetimlerle paylaşmak zorundadır. Dolayısıyla merkezi yönetim, gelir ve görevlerinin kendisinden alındığını düşünerek yerel yönetimlere olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşabilir, bir baskı kurarak yerel yönetimlerin özerkliğini zedeleyecek müdahalelerde bulunabilir.

Nitekim yerel yönetimler merkezi yönetimin ülke bütünlüğünü sağlamak adına belirlemiş olduğu amaç, standart, ilke ve hedeflere uymakla yükümlüdür. Merkezi yönetimin ülkenin tamamı adına geçerli olan kural ve kararlarına karşı gelemezler. Ayrıca merkezi yönetim yerel yönetimlerin yetki, tür, biçim ve yönetim yöntemlerini tek taraflı olarak belirleyebilir ve bu birimler merkezi yönetimin çizmiş olduğu çerçeve doğrultusunda ihtiyaç ve taleplere yanıt vermekle sorumludur (Aydın, 2008: 32–33).

2019 yılından itibaren çoğu ülkeye yayılan Covid-19 salgını ise merkezi yönetimin belediyeler üzerinde baskı kurabileceği bir ortama neden olmuştur. Merkezi yönetim, belediyelere pandemi nedeniyle almış oldukları kararlarla baskı kurabilme ve bütçesel baskıları arttıracak müdahalelerde bulunabilme imkanına sahiptir. Covid-19 sürecinde merkezi yönetimin yapmış olduğu destek, belediyelerin mali açıdan yaşamış olduğu zorluklarla mücadele etmek için oldukça önemli olmuştur. Pandeminin kentler üzerinde yaratmış olduğu sağlık ve sosyo-ekonomik etkilerin azalması için belediyelere destek verilmesi gerekmiştir (UN, 2020: 18). Ancak merkezi yönetimin belediyelere bakış açısına göre yeterli düzeyde destekte bulunmama veya destekte bulunmayı reddetme gibi ihtimal bulunmaktadır.

Salgın döneminde merkezi yönetimlerin belediyeleri mali açıdan desteklememesinin dışında pandemi ile mücadelede belediyelerin rolünün önemini göz ardı ederek bu birimleri mücadelenin dışında bırakması da etkin bir hizmet sunumunu zorlaştıran hususlardan birisidir. Pandemi gibi olağanüstü durumlarda merkezi yönetim önemli role sahiptir. Ancak bu durum belediyelerin pandemi ile mücadelenin bir parçası olmadığı anlamına gelmez (Yılmaz ve Boex, 2021: 805). Merkezi yönetimin salgının kentlerde yaşayan dezavantajlı kesim üzerinde yarattığı olumsuzluklarla tek başına mücadele etmesi zordur. Covid-19

salgını yereldir. Her bölge salgından farklı bir şekilde etkilenir ve sosyal ve ekonomik sorunlar yaşar. (Liu vd., 2021: 205). Ülkelerin çoğunda belediyeler halka en yakın birim oldukları için pandemi ile mücadelede ilk savunma hattını oluşturmak adına eşsiz bir konuma sahiptir (Yılmaz ve Boex, 2021: 805). Bu nedenle merkezi yönetim ve belediyeler salgınla mücadelede bir arada ve uyumlu bir şekilde hareket ettiği takdirde daha etkin, çabuk ve verimli bir sonuç alınması mümkündür (Karataş ve Gördeles Beşer, 2021: 1341).

2.4. Literatür Taraması

Covid-19 pandemisi sürecinde belediyeler, sosyal yardım ve hizmet sunumuna ihtiyaç duyan bireyleri tespit etmek ve ihtiyaçlarını gidermek adına önemli görev ve sorumlular üstlenmiştir. Bu durumu literatürdeki kaynaklarda da görmek mümkündür.

Benavides ve diğerleri (2020) yapmış oldukları “How Local Governments Are Caring for the Homeless During the COVID-19 Pandemic” adlı çalışmada Covid-19 döneminde Amerika’daki yerel yönetimlerin evsizlere yönelik gerçekleştirmiş oldukları müdahaleleri incelemiştir. Bu kapsamda bazı yerel yönetimlerin, salgın döneminde evsizleri barındırmak adına kütüphane, spor ve konferans salonları gibi alanları kullandığı, bazılarının da gıda ve hijyen yardımı gerçekleştirdiği görülmektedir. Çalışmada Dallas şehri üzerinde bir inceleme gerçekleştiren yazarlar, federal hükümetin politika rehberliği sağlamasına rağmen evsizlerin maruz kalmış oldukları sorunları yönetmede en verimli olanın yerel yönetimler olduğunu belirtmiştir.

Lima (2020) “The Role of Local Government in The Prevention of Violence Against Women and Girls During The COVID-19 Pandemic” adlı çalışmasında Latin Amerika ülkelerinde Covid-19 nedeniyle kadına yönelik şiddetin ve cinayetin arttığını belirtmiştir. Yapmış olduğu bu çalışma kapsamında ise yazar yerel yönetimlerin müdahalelerini ortaya koymuş ve bu doğrultuda aile içi şiddetle mücadelede yerel yönetimlerin önemli bir rolünün bulunduğunu belirtmiştir.

Ayrıca bazı yazarlar Covid-19 sürecinde merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişkinin ve belediyelerin mali olarak desteklenmesinin önemini vurgulamıştır. Örneğin;

Bilgiç (2020) yapmış olduğu “COVID-19 ile Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü” adlı çalışma da Türkiye ve uluslararası alandaki yerel birimlerin pandemi ile mücadele kapsamındaki hizmetlerini ortaya koymuştur. Çalışmadaki inceleme sonucunda uluslararası ölçekte yerel yönetimlerin sağlık, eğitim hizmetleri ile birlikte sosyal yardım bağlamında pandemi ile mücadelede mühim rollere sahip olduğu vurgulanmıştır. Yazar, pandemi döneminde yerel yönetimlerin önemini tekrar farkına varıldığını söylemiş ve bu veya bu tarzda bir kriz zamanlarında müdahale alanları ve yerel ihtiyaçların etkin bir şekilde giderilmesi dikkate alındığında yerel yönetimlerin daha fazla güçlendirilmesi ve merkezi yönetim ile ikili ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda merkezi yönetim genel kapsamlı yardım ve politikaları yerine getirirken yerel düzeyde bu sürecin dolaysız olarak yerel birimler tarafından desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu süreci organize ederken ve gerçekleştirirken ise yerel yönetimler özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile birlikte olmalı ve onları sürece dahil etmelidir. Aynı zamanda merkezi yönetim sosyal devlet anlayışını doğrultusunda hareket ederek, yerel yönetimlerin isteklerini göz önünde bulundurmalı ve görev bölgelerine müdahale etmekten kaçınmalıdır.

Bilgili (2020) yapmış olduğu “Merkezi Yönetim, Yerel Yönetimler ve Koronavirüs (Covid-19) Salgını” adlı çalışması kapsamında merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin başta sağlık sektörü ile alakalı uygulamalar olmak üzere ekonomik, kültürel ve sosyal etkilerle mücadele etmek adına seferber olduğunu belirtmiştir. Yazara göre her iki biriminde hizmet sunumunu tek başına üstlenmesi sorunlara yol açmaktadır. Merkezi yönetimin salgın sürecinde hizmet sunumunda tek başına rol oynaması “hizmet sunumunun gecikmesi, kaynak israfı ve halkın istekleri dışında hizmet sunulması” gibi sorunlara yol açarken, yerel yönetimlerin tek başına rol oynaması ise “mıntıklar arası adaletsizlik, idarenin birlik ve bütünlüğünün bozulması” gibi sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle yazar Covid-19 salgınının, yerel yönetimlerin ve merkezi yönetimin hizmet sunumunda koordinasyon ve iş birliği içerisinde hareket etmesi gerektiğini gösterdiğini ifade etmiştir.

Karataş ve Gökdeles Beşer (2021) yapmış oldukları “Yerel Yönetim Birimleri Olarak Belediyelerin Salgın Hastalıklar Konusundaki Sorumlulukları: Covid 19 Pandemisi Örneği” adlı çalışmalarında literatür taraması yapmış ve rastgele seçilen belediyelerin sosyal medya hesapları üzerinde bir inceleme gerçekleştirmişlerdir. Yapılan bu çalışma sonucunda yazarlar, yaşanan ve hala devam eden pandemi sürecinde belediyelerin pandemiyle mücadelede

oldukça başarılı işler gerçekleştirdiğini birden fazla örnekler ile belirtmişlerdir. Çalışmada ele alınan önemli bir husus ise merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişki olmuştur. Karataş ve Gökdeles, pandeminin olumsuz etkilerinin ancak yenilikçi, verimli ve güçlü bir belediyeçilik anlayışı ile giderilebileceğini belirtmiş ve ayrıca belediyelerin yeterli mali destek ve imkana sahip olmasına da dikkat çekmiştir. Merkezi yönetim elinde bulundurduğu imkanlar bakımından oldukça avantajlı bir konumdadır ve belediyelerin hizmet sunumunda daha etkin olabilmesi için merkezi yönetimin desteğine ihtiyacı bulunmaktadır. İçerisinde yer alınan bu durumun minimum bir zararla atlatılabilmesi adına siyasi ve bireysel rekabetin bir kenara konularak ülke bütünlüğü dahilinde öncelikle pandemiyle mücadeleye konsantre olunması ve belediyelerin isteklerine kulak verilerek hemen gerçekleştirilmesi bu durumda daha hızlı ve emin bir şekilde ilerlenmesini sağlayacaktır.

Peker ve Köseoğlu (2021) yapmış oldukları “Koronavirüs (Covid- 19) Salgınında Krizle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Beş Büyükşehir Belediyesinde Bir Analiz” adlı çalışmada beş büyükşehir belediyelerinin çalışmalarını ele almıştır. Yapılan bu çalışmada kuruluşların koordinasyon ve uyum içerisinde çalışmasının önemine dikkat çeken yazarlar, koordinasyon ve eşgüdüm içerisinde harekete edilmesinin temelinde belediyelerin özel bir konuma sahip olduğunu belirtmiştir. Yerel halkın ihtiyaçlarını gidermek adına birden fazla alanda faaliyet göstermesi nedeniyle zor görevlere sahip olan belediyeler, ekonomik, yönetsel, hukuk gibi sorunların olduğu bazı dönemlerde hizmetlerinin durma tehlikesiyle baş başa kalabilmektedir. Bunun dışında belediyelerin Covid 19 sürecinde daha etkin ve verimli bir hizmet sunumunu gerçekleştirmesi adına ise “ pandemi döneminde belediyelerin gelirlerinde yaşadıkları kayıp çoğalacağından merkezi yönetim tarafından ek kaynak tahsisi gerçekleştirmesini, bu iki birimin iletişim içerisinde olası riskleri entegre etmek adına planlar yapmasını, siyasi kavgaların bir kenara bırakılarak hizmete konsantre olunmasını ve savunmasız bireylere yönelik hizmet sunumunun devamlılığının sağlanması gerektiği ” vb. gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Eroğlu (2021) yapmış olduğu “ Covid-19 Pandemisiyle Mücadelede Belediyelerin Rolünün Şehir Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada salgın süresince salgınla mücadelede belediyelerin rolünü incelemiş ve şehir deneyimleri kapsamında bazı sonuçlar elde etmiştir. Bu sonuçlardan birincisine göre belediyeler, bilgilendirme ve etkin bir kaynak kullanımını açısından merkezi yönetimle koordinasyon içerisinde hareket etmelidir. Bu iki birim arasında koordinasyon sağlandığı takdirde merkezi yönetim ulusal

önlemlere kaynak ve zaman ayırabilirken yerel maliyetleri belediyeler üstlenmektedir. Bilgilendirme açısından ise belediyeler, vaka sayıları, karantina alanları ve coğrafi bölgeler hakkında bilgileri halka ileterek STK ve merkezi yönetim arasında bir köprü görevi görmektedir. Bunların dışında yazar, belediyelerin salgınla mücadelesi ve almış olduğu tedbirler hakkında da belediyelerin önemli bir rolünün olduğunu ifade etmiştir.

Carlos (2022), yapmış olduğu “ Local Government Response Towards the COVID-19 Pandemic in Portugal” adlı çalışmada salgının ilk yıllarında salgına cevap verme bakımından Portekiz’deki yerel yönetimlerin rolünü ele almıştır. Bu dönemde Portekiz’deki belediyeler, salgınla mücadele etmek adına evsiz ve yoksul kesimi desteklemiş, sağlık kuruluşlarına solunum cihazı gibi bazı ekipman, mal ve hizmet temin etmiş, belediye toplu konutlarında kalan ve karantina nedeniyle kapalı kalmak zorunda kalan restoran gibi ticari işletmelere vergi, harç ve kira konusunda geçici muafiyet sağlamış, bazı sosyal kuruluşların fonlarını ödemiş ve halkı salgınla ilgili bilgilendirmek için ulusal sağlık ekipleriyle iş birliği yapmış, karantina nedeniyle sokağa çıkmayan bireylere gıda, mal ve ilaç temini gerçekleştirmiştir. Çalışma içerisinde incelenen Lizbon Belediyesi ise salgının neden olduğu ekonomik ve toplumsal etkinin arkasından 2020 yılında “Sosyal ve Destek Planı” adlı bir dizi tedbir yayınlamıştır. Belediye bu plan doğrultusunda sosyal ve toplumsal kuruluşlar, kültür, işletmeler ve aileleri desteklemek adına girişimlerde bulunmuştur. Yazar çalışmada elde ettiği sonuçlar içerisinde hükümetin salgına merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri ile birlikte cevap vermesi gerektiğini belirtmiştir. Portekiz’deki belediyeler merkezi yönetimle iş birliği içinde hareket etme imkânı bulduğu gibi anayasal ve özerklikleri doğrultusunda kendi müdahalelerini de geliştirmiştir. Ayrıca yazar yerel yönetimlere yönelik reformlara da dikkat çekmektedir. Daha önce de gerekli olduğu bilinen bu reformlar (sağlık sektörü gibi çeşitli alanların yerelleşmesi, mali özerkliğin ve kamu mali kaynaklarının payının artırılması vb.) pandemi ile birlikte daha belirgin ve zorunlu hale gelmiştir.

Ramon ve Marc (2022) yapmış oldukları “ Local Government Response to COVID-19: Some Insights from Spain” adlı çalışmada İspanya’daki yerel yönetimlerin pandemiye kontrol altına almak ve durdurmak adına pandeminin ilk yılında kullanmış oldukları araçlar üzerine bir inceleme gerçekleştirmiştir. Yapılan bu çalışma kapsamında yerel yönetimlere getirilen sınırlamalara dikkat çekilmiştir. Yasal nitelikteki bu sınırlamalar yerel yönetimlerin özellikle vatandaşların haklarının kısıtlamasına ve serbest dolaşmasına müdahale etmesine engel olmuştur. Buna karşın çalışmada, yerel yönetimlerin halka yakın olması ve bölgedeki

problemleri daha etkin bir şekilde tespit etmesinden dolayı halkın ihtiyaçlarının bu birimler tarafından giderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yazarlara göre ekonomik teşvik önlemlerinin ve pandeminin ekonomik ve mali etkilerinin nasıl azaltılması ile alakalı kararların yerel düzeyde alınması gerektiği bu gibi durumlarda yerindelik ilkesi bilhassa önemlidir. Bunun dışında ise çalışmada vurgulanan bir diğer unsur yerel özerklik olmuştur. Yerel yönetimlere yönelik son on yıldır yürürlükteki hareket özgürleri ile ilgili kısıtlamalar, ekonomik ve sosyal iyileşme ile mücadele önemli olan bu birimleri zayıflatmıştır. Yazarlar, bu dönemde her ne kadar merkezi yönetim ve bölgesel yönetimlerin koordinasyonunun gerekli olsa da yerel yönetimlerin pandemideki rolünün yeniden düşünülmesi gerektiğinin ortada olduğunu ve bu bağlamda, yerel yönetimlerin mevcut krize müdahalesinin ve hizmet sunumundaki rolünün yeniden düşünülerek, sağlık, eğitim ve en önemlisi sosyal hizmet gibi birtakım alanlarda daha önemli bir rol oynaması gerektiğini vurgulamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

COVID-19 SÜRECİNDE BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİ

SEÇİLMİŞ BELEDİYE ÖRNEKLERİ

Belediyelerin Covid-19 sürecinde sosyal yardım ve hizmetlerinin ortaya koyulduğu bu bölümde literatür taraması yöntemiyle Türkiye ile benzer yapıdaki üniter ülkelerin belirli kriterlere göre seçilmiş belediyelerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Ülkeler seçilirken dikkat edilen husus Türkiye gibi üniter yapıda devletler olmasıdır. Bunun temel nedeni ise federal yapıdaki ülkelerin üniter devletlere göre farklı bir yerel yönetim sisteminin olmasıdır. Bu noktada kıyaslama yapabilmek için ülkelerin üniter ve birbirine benzer yapıda olmasına dikkat edilmiştir. Belediyeler seçilirken dikkat edilen kriter ise ülkenin en kalabalık şehri olması olmuştur.

Seçilen şehirlerin ülkelerinin kalabalık nüfuslu şehirleri olmaları onların ekonomi, bankacılık, moda vb. niteliklere sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu şehirler çok fazla göç alarak kalabalıklaştığı için nüfus artışına paralel olarak kentsel hizmetlere olan ihtiyaç ve sosyal sorunlarda da artış yaşanmaktadır. Covid-19'da göz önünde bulundurulduğunda kalabalık şehirlerde salgının yayılma olasılığını ve salgına yakalananlarla birlikte salgın nedeniyle mağdur olan kişi sayısını da arttırdığını söylemek mümkündür. Bu nedenle bireylerin sürekli etkileşim halinde bulunduğu, virüsün bireylere bulaşma riskinin fazla olduğu bu şehirlerdeki belediyelerin, salgının savunmasız bireyler üzerindeki olumsuz etkileri gidermesi yönünde sunmuş olduğu sosyal yardım ve hizmetlerinin önemini de oldukça arttırmıştır.

Bu kapsamda seçilen ülkeler Türkiye, Macaristan, Slovakya, Finlandiya, Polonya ve İtalya'dır. Belediye olarak da Türkiye'nin en kalabalık şehri olan (15.840.900) İstanbul, Macaristan, Slovakya, Finlandiya, Polonya'nın en kalabalık ve başkent şehirleri olan Budapeşte (1.8 milyon), Bratislava (420.000), Helsinki (653.835), Varşova (1.8 milyon) ve son olarak İtalya'nın en kalabalık ikinci şehri Milano (1.3 milyon) seçilmiştir (City of Warsaw, 2023; Costa ve Sabatinelli, 2012: 3; T.C. Budapeşte Büyükelçiliği, 2016; TÜİK, 2022; T. C. Bratislava Büyükelçiliği, 2022).

3.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (Türkiye)

İstanbul toplam 5.461 km² alanı kaplayan Karadeniz'den Marmara ortalarına, İzmit Körfezi kıyılarından Trakya içlerine kadar uzanan büyük bir şehirdir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023a). Tarih boyunca birçok medeniyete ve imparatorluklara ev sahipliği yapan İstanbul, kentleşme ve göç bakımından önemli bir kent olmuştur. İstanbul, 1950'li yıllardan sonra göç, sanayileşme ve kentleşme ile birlikte farkı özelliklere sahip insanların yaşamış olduğu ortak bir alan haline gelmiş, ilerleyen yıllarda liberal ekonomiye geçiş ve daha sonraları yerindelik ve küreselleşme kavramlarının önem kazanmasıyla da metropoliten bir kentin yanı sıra dünya kenti konumuna taşınmıştır (Urhan ve Arslankoç, 2021: 963). Türkiye'nin %18,65'inin yaşadığı İstanbul, TÜİK'in 2022 yılı verilerine göre 15.907.951 nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık kentidir (TÜİK, 2023). Ayrıca yalnızca nüfus yoğunluğu değil sanayi ve ticaret merkezi olma, bankacılık, teknoloji ve finans gibi niteliklere sahip olması ile de Türkiye'nin ve bölgesinin en belirleyici kentidir (Urhan ve Arslankoç, 2021: 963).

İstanbul'da modern belediyeciliğe dair ilk girişimler Osmanlı Devleti Dönemi'nde gerçekleştirilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 25). İstanbul'da 1855 yılında "Şehremaneti" isimli belediye teşkilatı kurulmuştur. Galata ve Beyoğlu semtinde ve batılı tarzda kurulan bu belediyenin bulunduğu bölgeye "Altıncı Belediye Dairesi" adı verilmiş ve daire direkt olarak Babıali'ye bağlanmıştır. Bu uygulama ile birlikte İstanbul'daki belediyelerin sayısında kimi zaman azalış kimi zaman da artış yaşanmıştır. İlerleyen zamanlarda ise bilhassa İstanbul'da uygulanmak adına çıkarılan 1977 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu" ile birlikte İstanbul adına yirmi tane belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak savaş altında ve bütçesel sıkıntıları olan Osmanlı Devleti'nde, İstanbul'da gerçekleştirilmesi hedeflenen belediyeler hemen kurulup faaliyete geçememiştir (İpek, 2017: 65).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte çoğu alanda yapılan reformlar yerel yönetimlere de yansımış, 1580 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte "Dersaadet Belediye Kanunu" ve "Dersaadet Teşkilat-ı Belediye Hakkındaki Kanun-ı Muvakkatı" yürürlükten kaldırılmıştır. Şehremaneti "belediye" ve şehremini "belediye reisi" şeklinde değiştirilmiş ve 10 belediye şubesine bölünmüştür (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 25). 10 belediye şubesine bölünen İstanbul'da müdürlük kapsamında belediye hizmetlerinin gerçekleştirilmesi ise 10

kaza kaymakamlığına bırakılmıştır. Uzun yıllar uygulanmaya devam eden bu uygulama 1950’li yıllarda sona ermiştir. 1954 yılında 6349 sayılı kanunla İstanbul ve vilayetin ayrılması kabul edilmiş ancak kanunun uygulanması ertelenmiştir. 1957 yılında İstanbul ve vilayet ayrılmıştır (Özdemir, 2016: 62).

1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ise İzmir ve Ankara’da dahil olmak üzere İstanbul’da ana kent içerisinde “Büyükşehir Belediyesi” ismi ile iki aşamadan meydana gelen belediye yapıları oluşturulmuştur. 2004 yılında bu kanunun yerini 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanuna bırakmasıyla da İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları il sınırlarının tamamını içirişine dahil ederek genişlemiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 26).

Son olarak 12 Kasım 2012 tarihi ve 6360 sayılı Kanunla birlikte il sınırları içinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak ait oldukları ilçe belediyesine mahalle şeklinde dahil edilerek, il özel idarelerin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bu uygulamayla İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin bir anlamda il sınırları ve vazife alanı genişlerken bir yanda da il özel idaresine ait çoğu yatırımının tamamlanması vazifesini de yüklenmiştir (Özdemir, 2016: 64).

3.1.1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Türkiye’de kamu hizmetlerinin sunumunda merkezi yönetimle birlikte rol oynayan yerel yönetimler 1982 Anayasası’nın 127. Maddesine göre, “ İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek gereksinimlerini gidermek adına kanunla kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek ortaya çıkarılan kamu tüzel kişileridir” şeklinde ifade edilmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2019: 66). Dolayısıyla bu maddede de görüldüğü üzere anayasal olarak tanınmış bir şekilde Türkiye yönetim yapısı içerisinde belediye, il özel idareleri ve köyler olmak üzere üç yerel yönetim birimi yer almaktadır (İpek, 2017: 87). Ancak belediyeler diğer birimlere nazaran daha çok ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi ele alındığında iki devletin yerel idare biçimlerine rastlanmaktadır. Bu kapsamda bu devletlerden birisi büyük bir miras bırakırken bir diğeri ise bu mirasın eksikliklerini gidermiş ve zamanın gereksinimlerine göre yeni bir yönetim yapısı inşa etmiştir. Bu devletlerden birincisi Osmanlı Devleti ikincisi ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti’dir (Kalaycı, 2020: 121).

Osmanlı Devleti döneminde Tanzimat Dönemine kadar günümüz anlamıyla bir yerel yönetim yapısından söz etmek mümkün değildir. Tanzimat döneminde ilk belediye örgütünün kuruluşuna kadar yerel hizmetler kadı, vakıf, lonca ve kısmen de köy, mahalle birimleri ve hayır kurumları tarafından yerine getirilmiştir (Karakılçık, 2018: 131). Tanzimat dönemi ile birlikte ise bu hizmetler yapısal bir dönüşüme uğramış, modern tarzda bir yerel yönetim birimi olan belediyeler kurulmuş ve çeşitli zamanlarda teşkilatlanma ve görevlerinde değişiklikler yapılmıştır. Ancak o dönemde güçlü bir merkeziyetçi yapının olması belediyeleri merkezi yönetimin bir parçası yapmış ve belediyeler varlığını güçlü bir merkezi yönetimin gölgesi altında devam ettirmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu bağlamda belediyeler uzun bir zaman modern anlamda ve özerk bir yönetim anlayışıyla faaliyet gösterememiş ve bu statüleri kazanması ancak Cumhuriyet ile birlikte mümkün olmuştur (Kalaycı, 2020: 136).

Türkiye’de sosyal yardım ve hizmet sunumuna tarihsel açıdan bakıldığında, bu yardım ve hizmetlerin uzun bir zaman boyunca toplumlara hayırseverlik ve dini duygular çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir (Şenocak, 2010: 446). Bu kapsamda öne çıkan birim ise vakıflar olmuştur. Osmanlı Devleti’nde yerel hizmetlerin sunumunda rol oynayan vakıflar, sosyal hizmetlerle ilgili en önemli kurumlardan bir tanesidir. Osmanlı Dönemi’nde vakıflar “kervansaray inşa etme, dul ve yetimlere, görme engellilere, hac yolunda parası bitenlere, savaş gazilerine, kimsesi olmayan çocuk ve yaşlıların konaklanması ve bakılması, şifa yurtları ve hastaneler kurulması ve işletilmesi, yoksullara yakacak malzeme ve gıda yardımı yapılması” gibi alanlarda faaliyetlerde bulunmuştur. Öyle ki bu alanların her birinde büyük seviyelere ulaşılması üzerine bazı batılı siyasetçiler 16.yüzyılın Osmanlı’sı ile alakalı “vakıf cenneti” deyimini kullanmışlardır (Şenocak, 2010: 447). Vakıflar Tanzimat’a kadar sosyal yardım ve hizmet sunumunda rol oynamıştır. Tanzimat Fermanı ile birlikte ise bu kurumların görevleri merkezi yönetime aktarılmıştır.

Osmanlı belediye idareleri toplum adına gerekli olmasına rağmen sosyal yardım ve hizmete yönelik talepleri karşılayamamıştır. Daha öncesi vakıflar aracılığıyla sunulan bu hizmet ve yardımlar Cumhuriyet zamanı azalmıştır. Osmanlı idarecileri ve halkın ileri gelenleri bu hususta tutarlı planlar yapamamış, bulunmuş ve kimsesi olmayan çocukların sorumluluğu dahi Babıali’ye yüklenmiş ve bu zamanda yetimhane ve bakımevi gibi yapılar inşa edilememiştir (Şataf ve Mermer, 2017: 22-23).

Cumhuriyetin ilk zamanlarından itibaren ise sosyal hizmetlerin sunumunun yerel sahada gerçekleştirilmesi vazifesi belediyelere verilmiştir. 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Yasası ile birlikte belediyelere “bakıma ihtiyaç duyan bireylerin korunması, yaşlı kişiler için bakım evlerinin kurulması ve yönetilmesi” gibi sosyal hizmet alanlarında ilk defa görevler yüklenmiştir (Kalaycı, 2021: 698). Ancak kanun belediyelere her ne kadar sosyal hizmet ve diğer hizmetler kapsamında görevler verse de bunlarla alakalı yetki ve takdir çoğu defa merkezi yönetimde bulunmuştur. Genel olarak yasa ele alındığında belediyeler merkezi yönetimin taşra teşkilatı ya da onun bir uzvu olarak görülmüştür. Belediyelerin sosyal hizmet kapsamında yerel alanda bir sorumluluğu olsa da gerçekleştirmek istediği sosyal hizmet ve onunla alakalı her çeşit faaliyetlerinde merkezi yönetimden izin almak zorunda kalmıştır. Merkezi yönetimin bu konuda güçlü bir denetimi ve kontrolü söz konusu olmuştur (Kalaycı, 2020: 178).

II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra savaş nedeniyle ertelenen reformlar hızlı uygulanmaya başlanmış, belediye ve il özel idarelerinin gerçekleştirmiş olduğu vazifeler merkezileştirmeye başlanmıştır. Belediyelerin 1930 yılından sonra etkin oldukları kent hastaneleri ve sağlık hizmetleri kapsamındaki sorumlulukları azalırken, il özel idareleri 1950'li yıllara kadar gerçekleştirdiği hastanelerin yönetilmesi, ilkökul öğretmenlerinin maaşlarının ödenmesi vb. gibi görevlerini merkezi yönetime devretmiştir. Aynı şekilde belediyelerin 1950'li yıllara kadar gerçekleştirmiş olduğu kütüphane, tiyatro, belediye bando kurumu ve kültürel işlevler, kaynak sorunu nedeniyle azalış göstermiş ve merkezi yönetim zamanla etkinlik göstererek bu görevleri üstlenmeye başlamıştır (Uslu, 2011: 41). 1950'li yıllar içerisinde başlayan bu süreçte, belediyelerin kentsel hizmetler alanındaki vazifelerinin de merkezileşmesi ile beraber asıl azalış belediyelerin sağlık, sosyal yardım ve hizmetleri gibi sosyo-kültürel özellikteki işlevlerinde yaşanmıştır. Bu tarz hizmetlerin belediyelerin vazife alanı dışına çıkması ise yasal bir şekilde merkezi yönetimin bu hizmetleri üstlenmesinden ziyade bu hizmetlerin sınırlı kaynak sebebiyle belediyelerin ilgi alanının dışarısında kalmasından kaynaklanmıştır. Çünkü 1950 ve 1960 yıllarında ortaya çıkan hızlı, planlı olmayan ve ülkenin büyük kentlerini hedef alan göç ve nüfus artışı, kaynakları kısıtlı olan belediyelerin kaynaklarını kentsel altyapı ve temel kentsel hizmetlerin görülmesi adına yönlendirmesine neden olmuştur. Ayrıca 1961 Anayasası ile beraber sosyal devlet özelliği edinen devlet, konut gereksinimlerinin ve sosyal yardım ve hizmetlerin giderilmesine daha çok önemsemeye başlamıştır (Ersöz, 2010: 139–140).

Siyasi, toplumsal ve iktisadi değişimlerin hızlıca gerekleştii 1960'lı yıllardan sonra değişimlerin keskin hale geldiği 1970'li yıllar toplumsal belediyeçilik yaklaşımının ortaya çıkışının temelini atmıştır. 1970'lerin ikinci yarısından sonra belediyelerin görev sahalarının merkezi yönetim tarafından kararlaştırılmasını kabullenme yönelimleri değişmeye başlamıştır (Şataf, 2017: 11). 1970'li yıllarda Türkiye'de sosyal belediyeçilik olarak ifade edilebilecek uygulamalar başlamıştır. Bu yıllarda belediyeler, katılımı birlikler, kooperatifler, şirketler ve mahalle temsilcili aracılığıyla arttırırken, sivil toplum ile sendika ve meslek odalarını da yönetime katarak yeni belediyeçilik faaliyetlerini uygulamaya çalışmışlardır (İpek ve çıplak, 2016: 204).

1980'li yıllardan sonra ise Türkiye'de sosyal hizmetler modern manada yerel yönetimlerde örgütlenmeye başlamıştır. Yaşanan yerelleşme ve küreselleşme olguları belediyelerin sosyal politika faaliyetlerine daha çok konsantre olunmasına yol açmıştır. Böylece bu yıllarda sonra hem yönetim hem de hizmet ve görev anlayışı açısından yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Özellikle sosyal hizmetlerin yerel alanda örgütlenmesi 1984 yılında 3030 sayılı kanunla getirilen büyükşehir belediye idaresi modeli ile birlikte hız kazanmıştır (Kalaycı, 2021: 698-699).

1990'lardan sonra sosyal belediyeçilik uygulamalarında bir yoğunlaşma yaşanmaya başlanmıştır. Önceki zamanlarda mali kaynakların kısıtlı olması ve kentsel alt yapı ihtiyacına öncelik verilmesi nedeniyle sosyal politika alanına geçiş sağlayamayan yerel yönetimler, 1990 yıllarında Büyükşehir belediyelerinin kazandığı tecrübe ve başarılar ile mevzuat dışındaki büyük engelleri yok etmiştir (Ökmen ve Parlak, 2015: 420). 1994 yılında gerçekleşen yerel seçimler sonucu Refah Partisine mensup adayların seçilmiş olduğu bazı Büyükşehir Belediyeleri'nin vazife ve işlevlerinde büyük bir artış yaşanmıştır. Bu belediyeler kentsel hizmetlerin dışında sosyal politika kapsamında daha önce rastlanılmayan eğitim, sağlık, konut, sosyal yardım ve hizmet gibi hizmetlere eğilim göstermiştir. Bilhassa da “ yaşlı bireyler, yoksullar engelliler, kadınlar, acilen desteğe gereksinimi olanlar ve çocuklara ” dair türlü hizmetler gerçekleştiren kurumlar ortaya çıkarmaya başlamışlardır (Ersöz, 2011a: 210).

2000'li yıllardaysa belediyelerin, dönemin oldukça önemli bir gelişmesi olan kamu yönetimi anlayışı ve yerel yönetim reformları çerçevesinde hizmet yaklaşımı bakımından güçlenmeler yaşadığı görülmektedir (Mermer vd., 2016: 1305). Yeni kamu yönetimi anlayışı

doğrultusunda 2004 yılından beridir kamu yönetimi alanında meydana gelen reformlara yerel yönetimlerin katılımı sağlanarak mevzuat ve örgütlenme açısından sosyal hizmet kapsamında belediyelere daha çok olanak veren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ile 5393 sayılı Belediye Yasası çıkarılmıştır. Bu vasıta ile belediyeler sosyal hizmet kapsamında yasaların kendisine verdiği yeni vazife ve yükümlülüklerini gerçekleştirerek, örgütsel yapı ve kurumsal olanaklarını görebilme imkanına sahip olmuştur (Kalaycı, 2021: 699–700).

5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere sosyal yardım ve hizmet alanına dair önemli görev ve sorumluluklar yükleyen bir kanundur. 5393 sayılı Kanun belediyeleri, yerel halkın bütün gereksinimlerinin muhatabı kabul etmekte ve bu doğrultuda belediyelere yetkiler vermektedir. Belediyeler, bu kanuna göre yerel halkın yerel nitelikteki tüm gereksinimlerini gidermek adına her çeşit faaliyet ve girişimde bulunabilecektir (Toprak ve Şataf, 2009: 17-18).

5393 sayılı kanunu genel olarak incelendiğinde kanunun çoğu maddesinde sosyal belediyeciliğin yasal temelini oluşturabilecek hükümlerin yer aldığını görmek mümkündür. Bu maddelere bakıldığında;

Belediye başkanının görev ve yükümlülüklerinin ele alındığı Kanunun 38. Maddesine göre “ *belde halkının huzur, mutluluk, sağlık ve esenliği için gerekli önlemleri almak (md. 38/m) ile bütçe içerisinde fakir ve muhtaçlara yönelik ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle alakalı hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak (md. 38/n)*” gibi hususlar belediye başkanının görevleri içerisinde sayılmıştır.

Kanunun 13. Maddesinde herkesin yaşamını sürdürdüğü beldenin hemşehrisi olduğu belirtilerek hemşerilerin belediyelerin yardımlarından yararlanabileceğini ancak belediyenin yardımları insan haysiyetini yaralamayacak şartlarda gerçekleştirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Bunun dışında aynı maddede belediyelerin hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması adına gerekli çalışmalar gerçekleştirmekle yükümlü olduğu ve bu çalışmalarda ise sivil toplum kuruluşları, kamu niteliğindeki kuruluşlar, üniversiteler, sendika ve uzman kişilerin katılımını sağlayarak önlemler alması gerektiği ifade edilmektedir.

Kanunun 14 maddesinde belediyelerin mahalli müşterek niteliğinde olmak üzere sosyal yardım, sosyal hizmet, meslek ve beceri kazandırmaya dair uygulamaları yapmak ya da yaptırmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir (Selek Öz, 2010: 45). Yine aynı maddede nüfusu 100.000’i aşkın belediyeler ve büyükşehir belediyelerinin kadınlar ve çocuklar adına korunma evi açmak mecburiyetinde olduğu ve diğer belediyelerinde gelir durumları ve hizmet önceliklerini göz önüne alarak kadınlar ve çocuklar adına konuk evi açabileceklerine yer verilmiştir.

Kanunun 15 maddesinde yoksullara, izinsiz satış gerçekleştirilmesi dolayısıyla faaliyetten menedilen seyyar ve satıcıların cezasını ödemediği ve bir ay içinde geri alınmayan gıda mallarının dağıtılması hususu düzenlenmiştir (Toprak ve Şataf, 2009: 18). Ayrıca aynı maddenin “m” bendinde il sınırları içerisinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları dahilinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000’i aşan belediyelerin, meclis kararıyla; eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanının izni, ücretsiz ve amacı doğrultusunda kullanmak şartıyla taşınmaz tahsis edebileceklerine yer verilmiştir.

Belediyelerin giderlerinin ele alındığı Kanunun 60. maddesinde belediyenin giderleri arasına fakir, dar gelirlili, muhtaç ve kimsesi olmayan bireyler ile engellilere yönelik gerçekleştirilen sosyal yardım ve hizmetlerde dahil edilmiştir. Belediye hizmetlerine gönüllü katılımının düzenlendiği Kanunun 77. maddesinde ise belediyelerin “sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, yaşlılara, kadın, çocuk ve engellilere, yoksul ve düşkünlere dair hizmetlerin gerçekleştirilmesinde beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği çoğaltmak gayesiyle gönüllü bireylerin katılımına dair programlar gerçekleştirmek” ile yükümlü olduğu belirtilmiştir.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanunun yerine 2004 yılında çıkarılmıştır. Bu kanun ile birlikte belediyelere sosyal yardım ve hizmet sunumuna yönelik oldukça geniş yetkiler tanınmıştır (Toprak ve Şataf, 2009: 19).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu da 5393 sayılı Belediye Kanunu gibi sosyal gereksinimlerin giderilmesi ve sosyal problemlerin çözülmesi sorumluluklarını belediyelere

yüklemektedir. 5216 sayılı Kanun'da belediyeler, savunmasız bireylerle (yaşlı, engelli, kadın, genç, çocuk) alakalı her çeşit kültürel ve sosyal hizmetleri yürütmek ve geliştirmek ile vazifelendirilmiştir (Toprak ve Şataf, 2009: 19). Bu bağlamda 5216 sayılı Kanunun maddelerine bakıldığında;

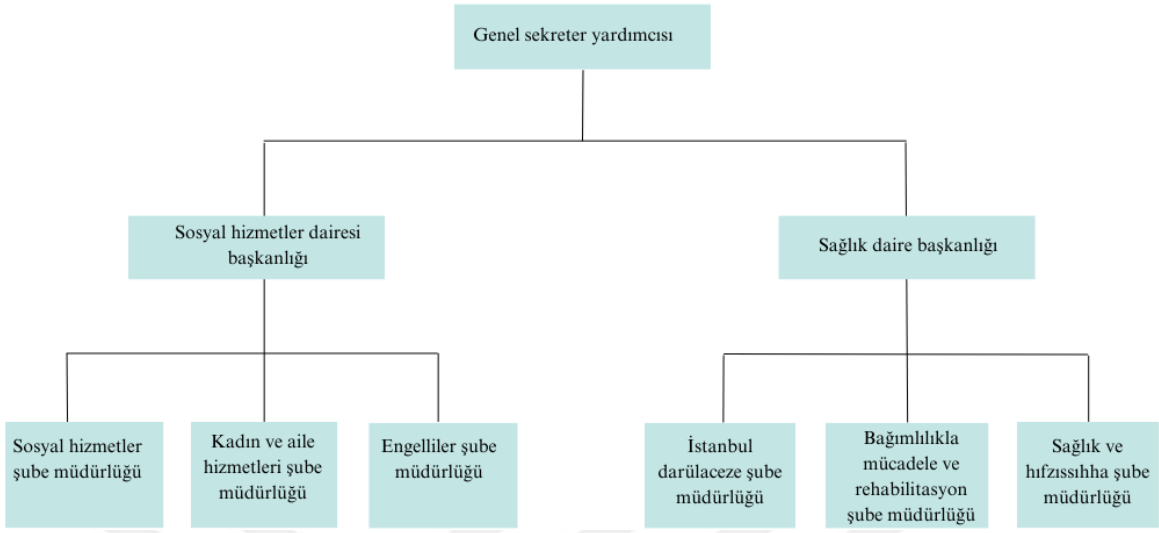
Büyükşehir belediye başkanının görev ve sorumluluklarının ele alındığı 18. madde de belediye başkanının görevleri arasında “bütçe içerisinde fakir ve muhtaçlara yönelik ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle alakalı uygulamalara destek olmak adına engelli merkezleri açmak” gibi hususlar sayılmıştır.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve yükümlülüklerini düzenlenmiş olduğu 7. maddede ise “..... yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara dair her çeşit kültürel ve sosyal hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu gayeyle sosyal tesisler açmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, yönetmek ya da yönettirmek, bu hizmetleri gerçekleştirirken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği içerisinde olmak” hükmüne yer verilmiştir.

3.1.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, benimsemiş olduğu ilkeleri doğrultusunda bütün vatandaşları güçlendirerek, kalıcı çözümler üretebilmelerine destek olarak, toplumsal dayanışmayı sağlamlaştırarak vatandaşların sosyal destek sistemine daha az gereksinim duyan mutlu vatandaşlar olmalarını önceleyen bir yaklaşımla, sosyal destek hizmetlerini etkinleştirmek hedefiyle sosyal hizmetlere dair faaliyetler gerçekleştirmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022: 224).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin kurumsal örgütlenmesi

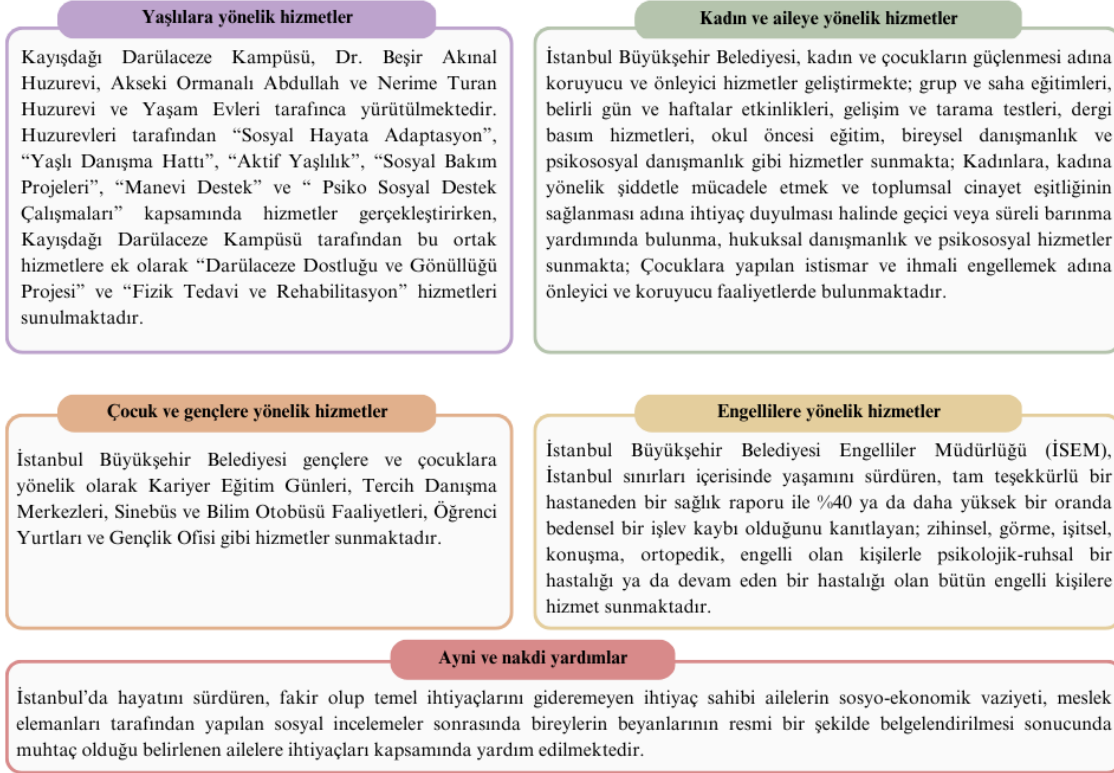

Şekil 1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin kurumsal örgütlenmesi

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2021 yılı Faaliyet Raporuna göre hazırlanmıştır.

Şekil 1'de görüldüğü üzere İBB'nin sunduğu sosyal yardım ve hizmetleri genel sekreter yardımcısı hiyerarşisi altında bulunan sağlık daire başkanlığının ve sosyal hizmetler dairesi başkanlığının alt birimlerince gerçekleştirilmektedir. Sağlık daire başkanlığının alt birimleri "İstanbul Darülaceze Şube Müdürlüğü", "Sağlık ve Hıfzıssıhha Şube Müdürlüğü" ve "Bağımlılıkla Mücadele ve Rehabilitasyon Şube Müdürlüğü" olmak üzere üçe ayrılırken Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının alt birimlerin de "Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü", "Kadın ve Aile hizmetleri Şube Müdürlüğü" ve "Engelliler Şube Müdürlüğü" olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Şekil 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: *İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2021 yılı Faaliyet Raporuna göre hazırlanmıştır.*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sunmuş olduğu sosyal hizmetlere bakıldığında ise bu hizmetlerin yaşlılara yönelik hizmetler, çocuk ve gençlere yönelik hizmetler, engellilere yönelik hizmetler, kadın ve aileye yönelik hizmetler ve aynı ve nakdi yardımlar şeklinde ayrıldığı görülmektedir.

3.1.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

Covid-19 pandemisinin Çin’de ortaya çıkmasından yaklaşık iki hafta sonra Türkiye’de Sağlık Bakanlığı tarafından bir “Bilim Kurulu” oluşturulmuş ve bu kurula gelişmeleri izleyerek yöneticilere öneri vermiş ve yol gösterme vazifesi verilmiştir (Sunay, 2020: 1093). Türkiye’de bilinen ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde ortaya çıkmıştır. İlk vakanın ortaya çıkması ve ardından yaşanan ölümlerle birlikte takip edilen politikalar yeniden gözden geçirilmiş ve sosyal hayatın sosyal mesafe, maske ve hijyen kuralları çerçevesinde devam ettiği bir döneme girilmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de uygulanan politikalara bakıldığında bu politikaları “Toplum Bilinçlendirme Çalışmaları, Ulaşım ve Dolaşımın Kısıtlanması, Ekonomik Önlemler ve Düzenlemeler, Sosyal yardım ve

Toplumsal Dayanışmanın Güçlendirilmesi” olmak üzere dört ana başlığa ayırmak mümkündür. Bu politikaların yanı sıra olarak da sürece yardımcı olmak adına evde kal çağrısı, sosyal ve kültürel aktivitelerin kısıtlanması, uzaktan eğitim modelinin hayata geçirilmesi, uluslararası yolculuğun kısıtlanması vb. gibi politikalar uygulanmıştır (Bek ve Bek, 2021: 119).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ise pandemiye başından beridir takip etmiş, pandemi ilan edilmeden ve Türkiye’de ilk vaka görülmeden önce vatandaşları salgına yönelik bilgilendirmek ve cami, toplu taşıma, halkın yoğunlukta olduğu mekanlar vb. gibi alanları dezenfekte etmek gibi çalışmalarda bulunmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020b: 8–13). Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü andan itibaren de bilgilendirme ve hijyen hizmetlerine devam eden İBB, salgının yayılmasını engellemek, salgının oldukça az hasarla atlatılabilmesi ve bireylerin yaşamlarını salgın döneminde de devam ettirebilmeleri adına vatandaşlarına yönelik önemli hizmetler gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda İBB’nin pandemiye yönelik gerçekleştirmiş olduğu müdahalelere bakıldığında (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021a);

- Salgınla ilgili ve salgının yayılmasını önlemek hakkında halka çeşitli yollarla bilgilendirilme yapılmış,
- Daha önceden planlanan etkinlikler iptal edilmiş veya ertelenmiş,
- İnsanların kalabalık olduğu ortamlar kapatılmış, kapatılan mekanlar sık sık denetlenmiş,
- Bireylerin temas halinde olabileceği çoğu alan dezenfekte edilmiş,
- Hijyen kurallarına uygun hale getirilmiş ve maske dağıtımı yapılmış,
- Yüz yüze işlemler online veya telefon aracılığıyla halledilmeye çalışılmış ve bazı alanlar da acil bir durumda hastaneye dönüştürmeye hazır hale getirilmiş,
- İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu tarafından diğer ülkelerin belediye başkanlarıyla görüşmeler gerçekleştirilerek pandemiye yönelik bilgi alışverişi yapılmış,
- Sokağa çıkma yasaklarında hizmetlerin devam etmesine destek olunmuş
- Bireylerin pandemi döneminde de hayatlarına devam edebilmesi adına online bir şekilde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Özellikle de İBB, pandemi döneminde vatandaşlarını pandeminin olumsuz etkilerinden korumak adına gerçekleştirmiş olduğu sosyal yardım ve hizmetlerle ön plana çıkmıştır. Bu dönemde pandemiye dört koldan savaş açan İBB, dezenfeksiyon çalışmalarının dışında sosyal belediyeciliğin gereksinimlerini de yerine getirmiştir (Şimşek, 2020: 19). Normal dönemde de gerçekleştirmiş olduğu sosyal belediyecilik faaliyetlerine devam eden İBB, bunlara ek olarak pandeminin olumsuz koşullarından vatandaşlarını korumaya yönelik yeni projeler de hayata geçirmiştir.

Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu faaliyetlerini yerine getirirken sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Covid-19 süreci merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri için zorlu bir süreç olmuş, İBB'nin sosyal yardım ve hizmetleri bu durumdan etkilenmiştir. Covid-19 sebebiyle ekonomik açıdan zor zamanlar yaşayan bireylere destek olmak adına başta İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyesi olmak üzere bazı belediyeler “bağış kampanyalarını” hayata geçirmiştir. Ancak bu bağış kampanyaları bir süre sonra merkezi yönetim tarafından valilik izni olmadığı gerekçesiyle durdurulmuştur. Dönemin İçişleri Bakanı, belediyelerin valilik izni olmadan yardım başlattığını ifade ederek il valiliklerine genelge göndermiştir. Gönderilen bu genelgenin ardından da belediyelerin bağış kampanyaları durdurulmuş, bağış hesaplarına bloke konularak bağışların “Milli Dayanışma Kampanyası” kapsamında toplanması talep edilmiştir. İstanbul Valiliği'nin belediyeye göndermiş olduğu yazıda, belediyelerin bağış kampanyalarının bir yardım kampanyası olduğu ve belediyelerin izinsiz bir şekilde böyle bir kampanya başlatma yetkisinin olmadığı ifade edilmiş, İçişlerine bağlı Vefa grubunun kararı veya vermiş olduğu bir vazifenin dışında hiçbir kurum ve kuruluşların yardım faaliyetlerinde bulunamayacağı belirtilmiştir (Sayın, 2020).

Bunun yanı sıra İBB'nin meclise sunmuş olduğu sosyal yardımlarda “yurttaş beyanının yeterli görülmesi” teklifi meclis tarafından reddedilmiştir. İBB, pandemi şartları dolayısıyla artan sosyal yardım taleplerini daha hızlı bir şekilde karşılamak adına meclise salgın, kriz ve afet gibi durumlarda “sosyal inceleme raporu” aranmasını teklifini sunmuş ancak bu teklif meclis tarafından kabul edilmemiştir. Bu durum sonucunda İBB yapmış olduğu açıklamada üzülen sosyal yardım taleplerini durdurduklarını çünkü bu zamana kadar almış oldukları başvurularda vatandaş beyanı kabul edilse de Mayıs ayında yapılan olağanüstü toplantıda vatandaş beyanının meclis tarafından yeterli görülmemeyerek evlerde

tespit kararı aldıklarını ve alınan başvuruları tespit etmeye başlayacaklarını belirtmiştir (HaberTürk, 2020).

Okula ve Kurslara Gidemeyen Öğrencilere Online Sınav Yapılması

Öğrencilere pozitif ayrımcılık yapmayı ilke olarak benimseyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi, pandemi döneminde okullara ve kurslara gidemediği için sınavlara evlerinde hazırlanmak zorunda olan öğrencilere destek olmuştur. Öğrencilerin evde kalmak zorunda olduğu bu zor dönemi kendi yararları doğrultusunda kullanmasını isteyen İBB Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, geleceklerini belirlemek için sınavlara girecek öğrencilere online sınav yapılması yönünde talimatta bulunmuştur. Talimatlar üzerine harekete geçen İBB Eğitim Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu müfredat çerçevesinde sorular hazırlayarak sınavlar düzenlemiştir. Mayıs ayında başvuruları açılan bu sınavlar, 10 Mayıs'ta LGS, 11 Mayıs'ta TYT, 29 Mayıs'ta LGS ve TYT, 30 Mayıs'ta da AYT olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Sınavlara 14 bin 337'si ortaokul, 11 bin 593'ü lise, 9 bin 306'sı mezun öğrencilerden oluşan toplam 35 bin 226 öğrenci katılım göstermiştir (Şimşek, 2020a,: 22–23).

Sınavlar öncesi öğrencilere mesajıyla moral veren İmamoğlu mesajında; “Bir belediye başkanı olarak öğrencilerin eğitimlerinin görevleri arasında özel bir yeri olduğunu, öğrencilerin evde kaldıkları bu süreyi avantaja çevirerek sınavlara sıkı bir şekilde çalışmalarını gerektiğini ve ileriki yıllarda bu durumun faydalarını göreceklarini belirterek İBB'nin bu süreçte öğrencilere destekte bulunacağını” ifade etmiştir. Ayrıca online sınavların yanı sıra İBB, Sınava Yönelik Psiko-Sosyal Destek Hattı'nı hayata geçirerek lise ve üniversite sınavına hazırlanan öğrencilere ve ailelerine sınav öncesi endişelerini gidermek adına psikolojik destek sağlamıştır. 08.00-24.00 saatleri arasında hizmet sunan hatta sadece İstanbul'da yaşayan vatandaşlar değil, Türkiye'nin dört bir yanından kişilerde danışabilmiştir (Şimşek, 2020a,: 22–23).

Askıda Dayanışma Kampanyalarının Başlatılması

Pandeminin ortaya çıkmasından itibaren pandemiden dolayı ekonomik açıdan zorluk yaşayan bireylere “birlikte başaracağız” sloganıyla maddi ve manevi açıdan destekte bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi, vatandaşlar tarafından oldukça ilgi gören ve günümüzde de devam eden Askıda Fatura uygulamasını hayata geçirmiştir. Bu uygulama ile

birlikte İBB, pandemi döneminde faturalarını ödemekte zorlanan ihtiyaç sahibi ailelerin faturalarının, yardımcı olmak isteyen hayırsever vatandaşlar tarafından ödenmesine aracı olmaktadır. Her iki tarafında birbirinden habersiz olduğu Askıda Fatura uygulamasında, hane içi kişi başı geliri en yüksek 1417 TL ve altı olan bireyler fatura bilgilerini sisteme girerek askıda bırakmakta ve daha sonra hayırsever vatandaşlar istediği meblağı seçerek faturayı ödemektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023b; Şimşek, 2020b: 18–19).

Vatandaşlar tarafından büyük ilgi gören ve katılımın zamanla giderek arttığı Askıda Fatura uygulaması, ilerleyen zamanlarda Aile Destek Paketi, Anne-Bebek Paketi ve Eğitim Destek Paketi'nin de uygulamaya dahil edilmesi ile genişlemiştir. Böylece İBB, pandemide sadece ihtiyaç sahibi ailelerin faturalarını ödemekle kalmayarak, temel ihtiyaçlarını da karşılamaya başlamıştır. Bu kapsamda Aile Destek Paketi ile hayırsever vatandaşlar 100 TL ve 200 TL olmak üzere istediği tutarı seçerek destek olabilmekte, Anne-Bebek Destek paketi ile birlikte de 0-4 ya aralığında çocuğa sahip olan annelere 150 TL, 1'den daha fazla çocuğu olan annelere de 250 TL tutarında yardım ederek bez, mama ıslak mendil gibi ihtiyaçları karşılayabilmektedir. En son eklenen Eğitim Destek Paketi ile ise ihtiyaç sahibi öğrencilere tek seferlik olmak üzere 250 TL nakdi yardım da bulunabilmektedir. Bu destek paketlerinden yararlanacak bireyler ise İBB tarafından yapılan sosyal inceleme sonucu belirlenmekte ve yapılan yardım ihtiyaç sahibinin İstanbul Kartına yatırılarak SMS ile bilgilendirilmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023c, 2023d, 2023e).

Alo 153 Beyaz Masa Çağrı Hattı ile Vatandaşlara Destek Olunması

İstanbul'da yaşayan vatandaşların her çeşit şikâyet ve taleplerini ilettikleri Beyaz Masa, pandemi döneminde de halkın yanında olmuş ve hizmet sunmayı sürdürmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü'ne bağlı olan Beyaz Masa Alo 153, sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemde sağlık çalışanlarının iş yerlerine gitmesine yardımcı olmaktan, sosyal yardım desteği ve 65 yaş ve üstü bireylerin sipariş isteklerine kadar birçok istediği yanıtlamış, karşılamış ve bazen de küçük sürprizlerde bulunarak vatandaşları şaşırtmıştır (Deryal, 2020: 24). Beyaz masa 0212 449 49 00 Psikolojik Destek Hattı ile pandeminin yaralarını sarmak ve vatandaşı tek başına bırakmamak adına ücretsiz psikolojik danışmanlık hizmeti sunarken, 444 00 93 Sağlık Çalışanlarının Konaklama Talepleri ile ailesine virüs bulaştırmak istemeyen sağlık çalışanlarının konaklama hizmetlerinden faydalanabilmesi adına hızlı bir başvuru süreci için yardım etmiş, 65 Yaş

Üstü Destek Hattı ile sokağa çıkma yasağında yaşlı bireylerin siparişlerini onlara ulaştırmış ve 444 00 93 Sosyal hizmetler ve Yardımlaşma Bağış Hattı ile de aynı ve nakdi yardım yapma talebi olan vatandaşlara bilgi yardımında bulunmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020c).

Mersin Çiftçisinden Alman Mahsul 'ün İhtiyaç Sahiplerine Dağıtılması

Mersinli çiftçiler, pandemi ile mücadele kapsamında uygulanan ihracat yasakları ve iş yerlerinin kapatılması nedeniyle zor durumda kalmıştır. Mahsulünün bir kısmını dallarda bırakan, topladıkları ise depolarda kalan Mersinli çiftçilerin mağdur olması üzerine bunu duyan Ekrem İmamoğlu da Mersin Belediye Başkanı Vahap Seçer ile iletişime geçerek, çiftçinin elindeki narenciye'nin İstanbul'daki vatandaşlara dağıtılacak kolilere koyulması için yönetici arkadaşlarına talimatta bulunmuştur. Böylelikle hem Mersinli çiftçiye destek olunurken hem de pandeminin zor koşullarında vatandaşlar C vitaminli, dengeli ve sağlıklı beslenme imkanına sahip olabilmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020d). Toplamda 100 ton olmak üzere 20'şer tonluk dört kolinin İstanbul'a gelmesinde anlaşılmıştır. İlk parti 22 Nisan tarihinde İstanbul'a ulaşmış ve gelen 20 ton limonun hemen dağıtımına başlanmıştır. Bu dağıtımlar sürerken de diğer tırlarında İstanbul'a geliş tarihleri 30 Nisan, 4 ve 7 Mayıs olmak üzere belirlenmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020e). Daha sonra ise Mersinle başlayan tarım üreticisini destekleyen bu faaliyet Adana'dan patates ve soğan alınarak devam etmiştir. İBB Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu sosyal medya hesabından vatandaşlara ulaştırmak üzere Adanalı çiftçilerden alınan 100 ton patates ve soğanın İstanbul'a geldiğini müjdelemiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020f).

Vatandaşlara Su Desteğinde Bulunması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Covid-19 vakasının Türkiye'de görüldüğü günün ertesi günü borçlardan dolayı suları kapama faaliyetlerini bir süreğine durdurmuştur. Suyu kapalı olan konut abonelerinin ise suyunu açmış, planlanan su kesintilerini erteleyerek, Mobil İSKİ'nin yaşlı bireyler için eksiksiz ve aktif bir şekilde faaliyet göstermesine yönelik karar almıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 17).

Sağlık Çalışanlarına Destek Olunması

Türkiye’de ilk vakanın görülmesinden itibaren sağlık çalışanları, hastalığa yakalanan bireyleri tedavi etmek adına hastalık tehlikesini göze alarak önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi de hastalığa yakalanma riski altında mücadele eden ve bu süreçte sevdiklerinden uzak kalmak zorunda kalan sağlık çalışanlarının yanında olarak ücretsiz konaklama, otopark hizmetleri ve ulaşım ile sağlık çalışanlarına destek olmuştur. İBB, Türkiye’de ilk vakanın görülmesinden kısa bir süre sonra sağlık çalışanlarına İSPARK’ı ve toplu ulaşımı ücretsiz hale getirmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 25). İlerleyen zamanlarda ise başlatmış olduğu proje kapsamında sağlık çalışanlarına ücretsiz konaklama hizmeti sunarak destek olmuştur. Bu projeye birlikte sağlık çalışanları hastaneye yakın anlaşmalı otellerde ücretsiz olarak konaklama olanağına sahip olmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023f).

Pandemide Evde Kalanlar İçin Online Egzersiz Çalışmaları Yapılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tam kapanma süreçlerinde evde kalan bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarının bozulmaması için evde egzersiz serisini başlatmış ve tam kapanma döneminde bu serinin seanslarını arttırmıştır. İBB’nin iştiraki olan Spor İstanbul, Türkiye’de Covid-19’un görülmeye başlamasından sonra evde gerçekleştirilebilecek spor tavsiyeleri vermeye başlamıştır. Uzman kişilerin dışında milli sporcularında katıldığı serilerde İstanbul’dan Türkiye’nin çoğu şehriden katılımcı evde hareketli kalmaya devam etmiştir. Spor İstanbul’un Genel Müdürü İ. Renay Onur, tam kapanma döneminde egzersiz serilerinin seanslarını arttıklarını ifade ederek herkesi sağlıklarının bozulmaması için fiziksel aktivite yapmaya ve Spor İstanbul’un online egzersizlerine davet etmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021a). Ayrıca evde egzersiz serileri kapsamında engelli bireylere yönelik çalışmalar da gerçekleştirilmiştir. Otizmli, işitme ve görme engelli, down sendromlu, tekerlekli sandalyeli bireylere özel videolar, tüm sosyal medya alanlarından yayınlamıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020f: 13). Bunlar dışında Spor İstanbul, evde kalan ve sosyal izolasyonu sağlayanları hareket ettirmek için Evde Koşu projesini hayata geçirmiştir. Koşu bandı zorunluluğu olmayan bu projede katılımcılar “Adidas Running By Run Tatic” uygulaması ile yarışmıştır. İster yürüyüş yaparak isterse koşarak hedefini tamamlayan katılımcılar kayıtlı oldukları yarış belgelerini siteye girerek e-sertifika almaya hak kazanmış ve kayıtlı e-postalarına sponsorlar Adidas ve Finspor’un verdiği

indirim kodları gönderilmiştir. Katılımcılar kendilerine uygun hedefi seçerek ister 42 km ile tam maraton, 21 km ile yarı maraton ya da Ramazana özel 10 km yürüyüş ve 45 günde 270 km hedefini gerçekleştirmiştir (Milliyet, 2020).

Evsizlere Barınma Desteğinde Bulunulması

Sosyal belediyecilik gereği evsiz bireylere ev sahipliği yapan İBB, pandemi döneminde de evsiz vatandaşlara barınma hizmetleri sunarak bu bireylerin pandeminin ve kışın zorlu koşullarından olumsuz etkilenmesini engellemiştir. Evsiz vatandaşlara sunulan hizmetlerini sosyal medya hesabından “ İBB, evsiz vatandaşlarımızın en büyük evidir” şeklinde açıklayan İBB Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu bu mesajının devamında evsiz vatandaşların öncelikle sağlık kontrolden geçip otellerde ağırlandığını sonra da Florya’daki kampa nakledildiğini belirterek evsiz vatandaşların Alo 153’ten @ibbBeyazmasa ile belediyeye bildirilebileceğini söylemiştir. Bu kapsamda İBB, 2019-2020 yılları arasında Evsiz Dostu Şehir Yaratma Projesi doğrultusunda toplam 3 bin 384 evsiz vatandaşı ağırlamıştır (Özelkalem, 2020). Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi evsiz bireyler için pandemi döneminde bir alternatif tesis hazırlamıştır. Evsiz bireylerin sağlık kontrolünden geçerek, gözetim altında olacakları baştan sona dezenfekte işlemlerinin yapılacağı bu tesiste beslenme barınma olanaklarının kontrollü bir biçimde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023f).

İhtiyaç Sahibi Ailelere Market Desteğinde Bulunulması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, <https://birliktebasaracagiz.ibb.gov.tr/> web sitesi üzerinden almış olduğu sosyal yardım talepleri doğrultusunda 10 bin aileye, market alışverişi yardımında bulunmuştur. Sosyal yardım talebinde bulunan ailelere, ihtiyaç durumları göz önünde bulundurularak 2 ay süreyle faydalanabilecekleri 300 TL ve 600 TL market alışverişi yardımı yapılmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 46).

Özel Halk Otobüsü (ÖHO) Esnafına Destek Olunması

İstanbul’da Mart ayında toplu taşıma kullanımında %83 oranında düşüş yaşanmıştır. Sosyal mesafenin sağlanması ve toplu taşıma kullanmak mecburiyetinde olan vatandaşların sağlıklı bir yolculuk yapmasını sağlamak için İBB tarafından özel halk otobüslerinin yakıt ve sürücü giderlerinin karşılanacağı duyurulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023f).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu, belediyenin ciddi bütçesel kayıplar yaşamasına karşın zor bir dönemden geçen ÖHO esnafına 30 Milyon lira yardım yapılacağını açıklamıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 48).

Evden Açıklamalı Solo Konserler Serileri'nin Başlatılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin iştiraklerinden birisi olan Kültür A.Ş., pandemi döneminde evde kalmak zorunda olan bireylerin kaliteli ve eğlenceli zaman geçirmesi için "Evden Açıklamalı Solo Konserler Serisi" ni hayata geçirmiştir. Kültür AŞ' nin Instagram hesabından, IGTV üzerinden yayınlanan bu konserler, birbirinden değerli ustaları ve farklı müzik tarzlarını bir araya getirmiştir. Açılış Konseri 26 Nisan'da ünlü kanun sanatçısı Tahir Aydoğdu ile yapılan seride Kerem Görsev, Bülent Evcil, Özcan Ulucan, Mutlu Torun ve Ecesu Seresen Mayıs ayı boyunca her Pazar saat 17.00'da muhteşem performanslar sergilemiş ve Türkiye'nin müzik tarihi ve bestecileri hakkında açıklamalar yapmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020h).

Su Faturalarının Taksitlendirilmesi

17 Nisan 2020-16 Temmuz 2020 tarihleri aralığında İBB Meclis kararıyla, bütün su faturalarına gecikme zammı uygulanmaması ve bu tarihler aralığında ödemesi yapılmamış su faturalarıyla ilgili olarak da vade farkı olmadan 3 çeşit taksitlendirme uygulaması hayata geçirilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020f: 18).

Kira Desteğinde Bulunulması

Pandemi döneminde kapalı kaldıkları süre zarfında İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve iştiraklerinin mülkiyetinde ve tasarrufundaki taşınmazlardan kira alınmaması ve yine bu süreler kadar sözleşme sürelerinin uzatılması kararı alınmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020a: 34).

Çiftçiye Destek için Ücretsiz Fide Dağıtılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, pandemi döneminde İstanbul'un köylerinde hayatını sürdüren çiftçilere toplam 3,5 milyon ücretsiz sebze fidesi dağıtımını yapmıştır. Sosyal medya hesabında Dünya Çiftçiler Gününde proje hakkında bilgi veren Başkan Ekrem İmamoğlu; İBB olarak hem vatandaşların sağlıklı yiyeceklere ulaşması hem de çiftçilik yapan bireylere

yardımcı olmak adına Sebze Üretim Seferberliği Projesi adında bir destek projesi hayata geçirdiklerini ve bu doğrultuda Silivri'den Çatalca'ya Beykoz'a Şile'ye ulaşıncaya kadar çiftçilere 3,5 milyon fide dağıtıldığını belirtmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020i).

Müziyenlere Destek Olunması

Covid-19 salgının ekonomik açıdan olumsuz yönde etkilediği sektörlerden birisi de müzik sektörü olmuştur. Pandemiyle mücadele kapsamında alınan önlemler konserlerin ve bireylerin bir arada bulunduğu yerlerin bir süreliğine kapatılmasını gerektirdiğinden bu süreçte müzisyenler ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi de pandemi nedeniyle zor zamanlar yaşayan müzisyenlere destek olmak adına “İstanbul Bir Sahne” projesini hayata geçirmiştir. Daha önce karantina günlerinde evde olan vatandaşlar için online konserler serisini başlatan Kültür AŞ. 'nin organizasyonu ile gerçekleştirilen bu proje ile şehrin parkları, metro platformları, otoparkları, sokakları vb. gibi İstanbul'un 100'den fazla noktası açık hava sahnesine dönüştürülmüş ve özlenen kültür sanat faaliyetleri pandemi koşulları doğrultusunda, açık havada ve ücretsiz bir şekilde gerçekleştirilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021b). Müzisyenlerin yanı sıra ise İBB, müzisyenler gibi Covid-19 sürecinde zor zamanlar yaşayan tiyatroculara da destek olmuştur. Başlatmış olduğu “İstanbul'da Perdeler Kapanmasın” projesi kapsamında özel tiyatroları seyircileri ile bir araya getirmiştir. Ücretsiz olarak 129'u yetişkin 101'i de çocuk olmak üzere toplam 230 oyun seyirciyle bir araya gelirken özel tiyatrolara da önemli desteklerde bulunulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021c).

İhtiyaç Sahibi Çocuklara Uzaktan Eğitim Desteğinde Bulunulması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, pandemi döneminin eğitimde meydana getirdiği eşitsizliklerin giderilmesine destekte bulunmak ve öğrencilerin yanında olmak adına “40 bin tablet dağıtımını” hayata geçirmiştir. Tablet Dağıtımlarının Sosyal Hizmetler Birimi ekipleri tarafından doğrudan sosyal incelemesi net bir şekilde yapılmış ailelere gerçekleştirileceğini söyleyen İBB Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, 3 çocuklu olan ailelere 1, daha fazla çocuğu olanlara ise 2 olmak üzere tablet dağıtılacağını belirtmiştir. Vatandaşların kendilerini noksan hissettikleri konularda özellikle de yoksulluğun yaşandığı zorlu pandemi koşullarında, güçleri yettiği müddetçe yanında olduklarını ve vatandaşlarında bu süreçte destekte bulunabileceğini ifade eden İmamoğlu, zor günleri birlikte, özveriyle, büyük bir

dayanışmayla, şeffaflıkla, en doğru bir şekilde atlatmayı umut ettiğini söylemiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021e).

Çocuklar için Online Oyun Grubu Hizmeti Sunulması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Yuvamız İstanbul Projesi kapsamında karantina dolayısıyla evden çıkamayan çocuklar ve ailelerin ihtiyaçlarına yönelik, online bir şekilde Microsoft Teams Meeting uygulaması aracılığıyla oyun grubu hizmeti sunmuştur. Devamlılığı olan bu programla pandemi döneminde bir eğitim kurumuna devam edemeyen çocukların gelişimine destekte bulunulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020f: 63).

Yaşlılara Destek Olunması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, pandemi döneminde riskli grup içerisinde yer alan yaşlıları Covid-19 virüsünden korumak adına önlemler almış ve bu zorlu süreçte yaşlı bireylere destek olmuştur. Bu kapsamda İstanbul Darülaceze Müdürlüğüne; yaşlı bireylerin yakınları da olmak üzere tüm ziyaretçilerin ziyaretleri iptal edilmiş, geçici bir zamana kadar stajyer, organizasyoncular ve gönüllü çalışanların faaliyetleri durdurulmuş, kurum içerisindeki bütün yaşam alanları dezenfekte edilmiş, çalışanlara ve kurumda yaşayan yaşlı bireylere sık sık hem afiş hem de doktorlar vasıtasıyla virüsle ilgili bilgilendirme yapılmış, ilk andan itibaren personellere bütün koruyucu sağlık malzemeleri sağlanmış ve bakım personelinin on beş günde değişerek hizmet sunduğu bir sisteme geçilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021a: 196). Normalleşmeyle sürecinde de bilgilendirme, dezenfekte işlemlerine devam edilirken kurumda kalan yaşlı bireyler ve çalışanlara aşılama yapılmış ve İBB'nin hazırlamış olduğu Normalleşme Rehberi doğrultusunda yaşanan gelişmelerde izlenerek adım adım normalleşmeye gidilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022: 246). Bunların dışında ise İBB, Erkek Berberleri Esnaf ve Sanatkârlar Odasına kayıtlı olan 65 yaş ve üstü üye kuaförlere 390 tane hijyen kiti sağlamıştır. Evde sağlık ekipleriyle de hem 20 yaş altı hem de 65 yaş ve üstü bireylere ihtiyaçlarına yönelik olarak sağlık hizmetleri sunulmuş ve sokağa çıkma yasaklarında evden çıkamayan 65 yaş ve üstü bireyler için ilaç, gıda vb. gibi acil ihtiyaçlar 155 tarafından giderilmiştir. Ayrıca sokağa çıkma yasağı dönemlerinde Alo 153 destek hattı ile de cep telefonu aracılığıyla 65 yaş ve üstü bireylerin ihtiyaçları öğrenilerek kendilerine gönderilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020g).

İhtiyaç Sahibi Ailelere Gıda ve Hijyen Kolisi Dağıtılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi sürecinde ihtiyaç sahibi ailelere gıda ve hijyen kolileri ile destekte bulunmuştur. Pandemi süreci çoğu ülkeyi etkilediği gibi Türkiye'yi de etkisi altına alarak yoksulluğu derinleştirmiş, sosyal destek başvurularında ve ihtiyaç sahibi ailelerin sayısında artış gerçekleşmesine yol açmıştır. Bu zor süreçte İstanbul Büyükşehir Belediyesi, temel ihtiyaç ürünlerinden oluşan Gıda-Hijyen kolisi dağıtımına Nisan 2020'de başlamıştır. Bu kapsamda 2021 yılında da kolilerin bir kısmının, Ocak 2021'de hayata geçirilen Kooperatiflerin Güçlendirilmesi Projesi doğrultusunda kooperatiflerden temin edilen ürünlerden meydana geldiği 262.838 adet koliyi yardıma muhtaç olan bireylere dağıtılmıştır. Böylece İBB hem kooperatiflere yardımda bulunmuş hem de ihtiyaç sahibi aileleri desteklemiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022: 227).

Toplu Taşımacılara Destek Olunması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi pandemiye yönelik alınan önlemler nedeniyle zor durumda kalan toplu taşımacıları desteklemek amacıyla pandemi süresince faaliyetlerde bulunmuştur. İBB, 3 ay süresince pandemi tedbirleri dolayısıyla yolcu doluluk oranı azalan İstanbulkart entegrasyonuna bağlı bütün toplu taşıma araçlarını 275 milyon 856 bin TL sübvansede etmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020f: 64). Ayrıca ekonomik açıdan zorluk yaşayan minibüsçülere destek olmak adına İBB, minibüsçülerin 01.01.2021 - 12.07.2021 tarihleri aralığında gece parklanmaları ve İŞPARK AŞ işletmelerindeki durakları kullanmalarından dolayı oluşan borçlarını silmiş ve 13.07.2021 ve 31.12.2021 tarihleri aralığında gece parklanmaları ve bu duraklardan ücretsiz bir şekilde faydalanmasını sağlamıştır. 2021 yılında pandemi sürecinden kaynaklanan ekonomik sıkıntıların hale sürmesi üzerine de mevzuatta ifade edilen araç yaşını dolduran taksi, dolmuş, servis taşıtları ve minibüslerin yaş sınırı süresi 1 yıl geçerli olmak şartıyla 30 Haziran 2022 yılına kadar uzatılmıştır. Ekonomik sıkıntıların yanı sıra dünya çapında meydana gelen çip krizi kaynaklı araç içindeki aksamalar sonucunda ise 31 Aralık 2021 tarihine kadar C segment taksinin ilk alım koşulu olan 0-1 yaş koşulu 0-2 yaş olarak değiştirilerek toplu taşımacılara yardımda bulunulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022: 228).

Askıda Ekmek Uygulaması ile İhtiyaç Sahibi Bireylere Destek Olunması

Zorlu pandemi şartlarında vatandaşların yanında olmak ve onlara destek olmak isteyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Askıda Ekmek uygulamasını hayata geçirerek, yardımsever vatandaşların askıda bıraktığı ekmeklere ihtiyaç sahibi ailelerin ulaşmasına yardımcı olmuştur. Askıda Ekmek uygulamasının temelleri, yardımsever bir vatandaşın Beşiktaş Halk Ekmek Büfesindeki bütün ekmekleri alarak ihtiyaç sahibi bireylere dağıtılmasını istemesi ve bu duruma yönelik olarak İBB Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun sosyal medya hesabından bu vatandaşa teşekkür etmesi ile atılmıştır. İmamoğlu'nun paylaşımının ardından birçok yardımsever bireyin bağışta bulunma talebi üzerine İBB tarafından Askıda Ekmek uygulaması başlatılmıştır. Bu uygulama ile yardımsever vatandaşlar İBB'nin 40 farklı noktada açmış olduğu İstanbul Halk mobil satış noktasından diledikleri kadar ekmek satın alarak askıda bırakmış ve ihtiyaç sahibi bireyler bu noktalara giderek gerek kendileri ya da çalışanlar tarafından askıda bırakılan ekmeklerden yararlanabilmiştir (Mynet, 2021). Bu kapsamda 2021 yılında 36.419 ihtiyaç sahibi aileye halk ekmek yardımında bulunulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022: 249).

3.2. Budapeşte Belediyesi (Macaristan)

Macaristan'ın başkenti olan Budapeşte, Tuna nehrinin karşı tarafında bulunan Buda ve Pest adında iki bölümden meydana gelmektedir. Şehir ülkenin idari, siyasi, ticari ve endüstriyel merkezidir. Geçmiş zamanlardan beridir insanların yerleşim alanı olan bu bölgede Macaristan nüfusunun ortalama 1/5'i yaşamaktadır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkenin toprak kaybetmesine rağmen Budapeşte, Orta Avrupa'nın ikinci büyükşehri olan Berlin'den sonra gelmektedir. On binlerce turist ziyaret ettiği şehirde, üniversiteye giden öğrencilerin yarısından fazlası şehirde okumakta ve Macaristan'ın yabancı turizmde kazandığı gelirlerin ortalama yarısı buradan elde edilmektedir (Péter, 2022).

Başkent olan Budapeşte özel bir hukuksal statüye sahiptir. "Başkent Yerel Yönetim Yasası" (Act on The Capital Self Government) 1991 yılında çıkarılmış ve 1994'te yerel yönetim yasasına dahil edilmiştir. Yerel Yönetim Yasasına göre başkent, başkent yerel yönetimi ve 23 ilçe belediyesi olmak üzere iki yapıdan meydana gelmektedir. Bu her iki yapının da bağımsız yetki ve fonksiyonları bulunmaktadır. Belediyenin yetki ve vazifeleri ilçe yönetimlerince bağımsız bir biçimde gerçekleştirilir ve başkent belediyesi, başkent tamamiyle alakalı veya birçok ilçeyi etkileyen ya da başka belediyelerce gerçekleştiriliyor

olsa dahi ülkede başkente yüklenen özel rolle alakalı zorunlu ve isteğe bağlı tüm vazifeleri üstlenebilmektedir (Şinik, 2012: 202).

3.2.1. Macaristan'da Sosyal Belediyecilik

Macaristan'ın günümüzdeki yerel yönetim yapısı iller ve belediyeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu yapı, 1990 Yerel Yönetimler Yasası ile son şeklini almıştır. Yasa kamusal gücün mekânsal dağılımında tam anlamıyla bir değişiklik yaratmış, önceki zamanlarda oldukça önemli olan iller varlığını sürdürürken belediyeler her çeşit kamusal hizmeti sunma yetkisine sahip olmasından dolayı yerel yönetimlerin temel unsuru haline gelmiştir (Şinik, 2010: 85). Anayasanın korumasının altında olan bu iki birimin arasında statü farkı yoktur ve aralarında bir hiyerarşik ilişki olmaksızın ayrı vazife ve yetkileri bulunmaktadır. Belediyeler yerel kamu hizmetinin sunumundan yükümlüken illerse belediye hizmetlerinin ulaşmadığı bölgelerde kamu hizmeti sunmakla sorumludur (Atatorun ve Okcu, 2013: 490).

Sosyal belediyecilik açısından bakıldığında ise belediyelere 1990 yılında çıkarılan Yerel Yönetimler Yasası ile birlikte hizmet sunumunda geniş sorumluluklar yüklendiği görülmektedir. 1989 yılında komünist sistemin yıkılması ve yerel yönetim reformunun yaşanmasından önce Macaristan merkeziyetçi bir yapıya sahip olmuştur. Macaristan, 1526 Mohaç Muharebesi'nden 1699 Karlofça Antlaşmasına kadar Osmanlı Devleti tarafından yönetilmiştir. 1867 yılında da Avusturya ile beraber Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu kurmuş ve bu imparatorluk 1918 yılına kadar varlığını sürdürmüştür (Yıldırım ve Balı, 2017: 1). İmparatorluk döneminde 1871 yılında Komünal yasa kabul edilmiş ve yerel topluluğun yönetim yapısı kollektif kentler, büyük köyler ve sınırlı köyler olmak üzere üçe ayrılmıştır. 1876 yılındaysa il ve belediye idareleri kurulmuştur. 1880 yılında gerçekleşen reformlardan sonra da Macaristan'ın yerel yönetim yapısı 8 il veya askeri bölge, 46 il konumunda kent, 137 diğer kentler, 483 ilçe, 1914 büyük köy ve 16177 köy biçiminde bir yapıya dönüşmüştür (Şinik, 2012: 165).

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı sonunda parçalanmıştır. 1920 Trianon Antlaşması öncesi 325,411 km² alana sahip olan Macaristan, antlaşma ile birlikte alanının %75'inin kaybetmiştir. Bu durumun neticesinde de yerel yönetim birimlerinin sayısında azalma yaşanmıştır. Yerel yönetimlerin sayısı 1921 yılında 35 il, 20 il konumunda kent, 36 diğer kentler, 162 ilçe, 985 büyük köy ve 2425 köy biçiminde

olmuştur. Ardında gerçekleşen il reformuyla illerin sayısı 25'e düşürülmüştür (Şinik, 2012: 166).

Macaristan, Birinci Dünya Savaşı'nda kaybetmiş olduğu toprakları geri kazanma umuduyla II. Dünya Savaşı'na Nazi Almanya'sının yanında dahil olmuş ve Sovyet Rusya tarafından işgal edilmiştir. 1949 yılında ismi Macaristan Halk Cumhuriyeti olarak değişen Macaristan, 1989 yılında Doğu Bloğunun yıkılmasına kadar komünist sistemi benimsemiştir (Yıldırım ve Balı, 2017: 2). Macaristan'ın komünist sistemi benimsemesi, kamu yönetimi yapısı ve dolayısıyla yerel yönetim yapısında değişikliklere neden olmuştur. Komünist sistem altında yerel yönetimlerin yapısı, fonksiyonu ve bölge anlayışı merkeziyetçi, aşırı bürokratik ve katı hiyerarşik anlayışa göre düzenlemiştir. Bu dönemde yerel yönetim birimi 1949 Anayasası ve 1950 Konsey Kanuna göre uygulanan, hiyerarşik bir örgütlenme olan ve meclis tarafından yönetilen Sovyet tipi konseyler olmuştur. Macar Sosyalist işçi partisinin kontrolü altında olan bu konseyler, Macaristan'ın kamu yönetimi sistemini merkeziyetçi bir yapıya çevirmiştir. İller ve ilçeler ise kaldırılmamış aksine referans alınmış ancak sayıları azaltılarak nüfuslar doğrultusunda oluşturulan konseylerin yönetim ve denetimi altına girmişlerdir (Atatorun ve Okcu, 2013: 487). 1989 yılında komünist sistemin yıkılmasına kadar Macaristan'da merkeziyetçi anlayış sürdürülmüştür. Komünist süreç boyunca yerel ve bölgeler, karar alma ve politika yapım süreçlerine katılım gösterememekle birlikte herhangi bir özerkliğe de sahip olamamıştır. Ayrıca merkeziyetçi yapı yereli merkezi yönetime gelir açısından bağımlı kılarak sert merkeziyetçi bir yerel yönetim anlayışına yol açmıştır (Atatorun ve Okcu, 2013: 489).

1989 yılında komünist sistem yıkılmıştır ve ardından çoğu Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Macaristan'da da yerel yönetim reformu gerçekleşmiştir. 1990 yılında demokratik seçimle meydana gelen parlamento, altı aylık bir süre zarfında yeni yerel yönetimler yasasını ve yerel seçimler yasasını onaylamıştır (Şinik, 2012: 174). Yerel Yönetimler Yasası, eski Macar kamu yönetimi geleneklerinin izini taşımasının yanında Avrupa Yerel Özerlik Şartı ilkeleri doğrultusunda hazırlanmıştır (Soos, 2003: 242). Macar milletvekilleri aynı İskandinav ve İngiliz deneyimleri gibi, merkezi ve hiyerarşik olmayan bir sistem inşa etmeyi amaçlamışlardır (Yıldırım ve Balı, 2017: 3).

1990 yasası belediyelere hizmet sunumunda oldukça geniş sorumluluklar vermiştir. Bu yasa ile birlikte belediyeler "ilkokul ve okul öncesi eğitimi, mezarlıklar, kanalizasyon,

toplu taşıma, temel sağlık ve sosyal yardım hizmetleri, içme suyu ve alt yapı hizmetleri” gibi görevlere sahip olmuştur (Horváth, 2016: 187). Ayrıca belediyeler görevler kanunla başka bir birime devredilmediği ve yeterli mali güce sahip olduğu takdirde gönüllü görevlerde üstlenebilmektedir (Soos, 2003: 243).

Ancak 2012 yılında gerçekleşen anayasal reform ve 2013 yılından beridir geçerli olan 2011 Yerel Yönetim Yasası yerel yönetimlerin işlevlerini, faaliyet alanlarını ve mali kaynaklarını azaltmıştır. Bunun yanı sıra 2013 yılındaki büyük devlet reformu 175 adet ilçe biçiminde yeni bir idari yapı ortaya çıkarmıştır. Yerel düzeydeki merkezi yönetim büroları belediyeler tarafından gerçekleştirilen çoğu işlevi üzerine almış, yasal ve finansal açıdan yerel yönetimleri denetimi altına almıştır (Tekdere, 2019: 259).

3.2.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Budapeşte Belediyesi kamu hizmetlerini yetki alanı dahilinde belediye kurumları, ticari kuruluşlar ve kamu hizmetleri şirketleri vasıtasıyla sunmaktadır. Şehir, sanat ve müze, tiyatro, kütüphane gibi kamu kültürü kurumlarını, evsizler için geçici evleri, özel bakım yapan sosyal evleri vb. korur ve denetler (Budapest Portál, 2023a).

Budapeşte Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Engellilere yönelik hizmetler

Budapeşte'deki toplu taşıma araçlarını işleten Budapeşte Belediyesi'ne ait BKV zrt, bedensel engelli bireylerin eşit koşullara sahip olabilmesi için şehrin birden fazla güzergahında alçak tabanlı trolleybüs, otobüsler ve Nagykörút' ta alçak tabanlı tramvaylar işletmektedir. Bununla birlikte BKV zrt, taksi hizmetine benzer bir şekilde kapıdan kapıya hizmette sunmaktadır. Bu hizmet, 12 Nisan 2010 tarihinden itibaren hareket etmede zorluk yaşayan vatandaşların şehirde kolayca seyahat edebilmesi için özel tasarlanan Renault Master 2,5 del tipi 5 adet minibüs ile başlamıştır. Engelli vatandaşların yolculuklarını kolaylaştırmak adına minibüslerin biri rampalı olmak üzere diğerlerinde hidrolik asansör ve yolcu bölmelerinde özel tutacaklar bulunmaktadır. Minibüslerin hepsi klimalıdır ve koltuklar raylı olmalarından dolayı yolculuk bölmeleri yolcuların her ihtiyacını giderebilecek biçimde yeniden düzenlenebilmektedir.

Çocuk ve gençlere yönelik hizmetler

Budapeşte Belediyesi, belediyeye ait daire ve kurumlar, halk eğitim kurumları ve sivil kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde çok çeşitli programlar sunmaktadır. Okul dışı program olarak adlandırılan bu programlar, bilgi düzeyi genişlemesini sağlarken aynı zamanda keyifli ve eğlencelidir. Program kapsamında yapılan yaratıcı yarışmalar ve festivallerle yetenek sahibi bireyler kendilerini tanıtmaya ve geliştirme imkanına sahip olmaktadır.

Diğer hizmetler

2015 yılında kurulan Budapeşte Spor Hizmetleri Merkezi Kâr Amacı Gütmeyen Ltd. şehrin spor tesislerinin etkinliklerinin yanı sıra halkın spor ve rekreasyon imkanlarının artırılması ve gelişmesi için çalışmaktadır. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve iş dünyasının aktörleri ile iş birliği içerisinde çalışan şirket, spor ve fiziksel aktiviteye katılımı teşvik etmek, sağlıklı yaşamın önemini anlatmak, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını rekabet ve hava sporları ile değerlendirmesini sağlamak ve spora sosyal katılımı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Gönüllü görevler

Budapeşte Belediyesi'nin sosyal ihtiyaç sahipleri adına gündüz isticılarının, yaşlılar için de huzurevlerinin bakımını yapmak ve engelli bireylere ihale ile bilgisayar verilmesi vb. gönüllü görevleri bulunmaktadır.

Şekil 3. Budapeşte Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: (BKV Zrt., 2023; Budapest Portál, 2023b, 2023c; Budapesti Sportszolgálató Központ Nonprofit Kft., 2023).

Budapeşte Belediyesi'nin sunmuş olduğu sosyal hizmetlere bakıldığında ise bu hizmetleri “engellilere yönelik hizmetler, çocuk ve gençlere yönelik hizmetler, diğer hizmetler” şeklinde sıralamak mümkündür. Ayrıca Budapeşte Belediyesi'nin sunmuş olduğu hizmetlere ek olarak gönüllü görevleri de bulunmaktadır.

3.2.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

Macaristan'daki ilk Covid-19 vakası 4 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Vakanın tespit edilmesinden sonra hastalık tanısı konulan ve hastalarla temas halinde bulunan bireyler izolasyon ve karantinaya alınmaları için St Laszlo Hastanesine nakledilmiştir. Daha sonra Harekât Teşkilatınca alınan karar doğrultusunda Milli günü anma töreni iptal edilmiş, 8 Mart tarihinden sonra yataklı tedavi ve sosyal kurumlara gitmek yasaklanmıştır. 11 Mart tarihinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. İlk vakaların üniversitede öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerde görülmesi üzerine eğitime bir haftalığına ara verildikten sonra online eğitime geçilmiştir. İlerleyen zamanlarda eğitim çevrimiçi olarak devam etmiş sadece küçük yaştaki bireylerin okulları açık kalmıştır (Sakarya, 2022: 177). Eğitime yönelik müdahalelerin yanı sıra yüksek oranda vakaların görüldüğü Avrupa ülkelerinden seyahat kısıtlanmış, restoranlar kapatılmış, kültür ve spor tesisleri ve çoğu mağazanın açılış zamanlarına kısıtlamalar getirilmiştir (Aidukaite vd., 2021: 362). Kapalı olan alanlarda 100, olmayanlarda 500'den fazla bireyin katıldığı faaliyetlere izin verilmemiş, evden çalışmaya uygun olan şirketlerin evden çalışması teşvik edilmiştir. Savunmasız yaş grubundaki bireylerin evde kalması talep edilirken muhtaçlara yönelik yapılacak bakımınsa belediyeler tarafından gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Sokağa çıkma yasakları uygulanmış ve bireylerin halka açık alanlarda 1.5 metre aralığında boşluk mesafesine dikkat etmeleri bildirilmiştir. Yaşlıların eczane, market gibi günlük alışverişlerini yapabilmeleri adına 9 -12 saatleri aralığında zaman dilimi belirlenmiş ve bu süre zarfında da diğer bireylerin bu yerlere gitmesi yasaklanmıştır (Sakarya, 2022: 177).

Budapeşte Belediyesi'nin salgına yönelik almış olduğu önlemlere bakıldığında ise Budapeşte Belediyesi salgın sürecinde epidemiyolojik önlemler almış ve öncelik olarak “virüsün yayılımını yavaşlatmak ve sosyal izolasyonu desteklemek, yüksek risk altında olan kişileri korumak, virüs bulaşmış kişilerin tedavisini sağlamak, salgın önlemleri ve ekonomik koşullar nedeniyle zorluk yaşayan vatandaşlara yardımcı olmak, kamu hizmetlerinin devam edebilirliğinin değerlendirilmesi, zorunlu ve gönüllü belediye görevlerinin sürdürülebilmesi

adına bütçenin değerlendirilmesi ve değiştirilmesi” gibi hususlara yer vermiştir (Capitals’ Initiative for Covid-19, 2023a).

Budapeşte Belediyesi, hükümet karar almadan çok önce sinema ve tiyatroları kapatmış, vatandaşların maske ihtiyacını gidermek için yurt dışından maske sipariş etmiş ve hükümeti ülkedeki Covid-19 test noktalarını kullanmaya davet etmenin yanı sıra bu noktaların organizasyonunda ilk sırada yer almıştır (Dorosz vd., 2020: 9). Bunların dışında (Bouhlef, 2021: 108; Koronavirüs Budapest, 2020a);

- Budapeşte Operasyon Kurulunu kurulmuş ve ilçe belediye başkanlarıyla devamlı görüşmeler yapılmış,
- Kamu, telefon ve sosyal medya kampanyaları başlatarak salgını yavaşlatmak ve ortadan kaldırmaya çalışılmış,
- Halka belediye başkanı tarafından telefon aracılığıyla bilgi verilmiş,
- Ünlü insanların yanı sıra sosyal medyada tanınan insanlar tarafından yaşlılarla özel olarak alakadar olunması için video paylaşılmış,
- Salgınla ilgili bilgilerin özetlendiği ve aynı zamanda ihtiyaç sahiplerine bağış yapmada bir aracı görevi gören “koronavirüs.budapest.hu” sitesi kurulmuş,
- Budapeşte sakinlerinin salgında güvenli bir şekilde iş yerlerine gidebilmesi için önemli güzergâhlarda geçici bisiklet yolu yapılmış; insan temasının daha az olduğu alternatif ulaşım yolları yaratmak için Bubi paylaşımlı bisiklet hizmetlerinin fiyatı teknik olarak en düşük miktara indirilmiş,
- Budapeşte Botanik ve Hayvanat Bahçesi, kaplıcalar gibi alanlar kapatılmış, kreş ve anaokullarında eğitime ara verilmiş,
- Salgının kamu hizmetleri ile yayılmasını önlemek için toplu taşımada yoğunluk oluşmasını engellemek adına araç sayısını arttırma, otobüslerde sadece ön kapının değil tüm kapıların kullanılması ve tüm tesislerin düzenli olarak temizlenmesi kararı alınmış,
- Salgınla ilgili alınan yeni kural ve düzenlemeleri ülkedeki turist ve uluslararası vatandaşlar göz önünde bulundurarak İngilizce paylaşılmış ve merkezi yönetimle işbirliği içinde ileride yapılması planlanan Giro d’Italia’ nın Macaristan’a özgü bisiklet yarışması gibi uluslararası faaliyetlerin ertelenmesi kararı alınmıştır.

Sosyal yardım ve hizmet açısından ise Budapeşte Belediyesi, belediyeden iş yeri kiralayan KOBİ'lere ve sermayeli sosyal konut kiracılarına kira desteğinde bulunmuş ve pandemide huzurevlerinde ek görev yapan çalışanlara verilecek ücretle ilgili teklifi kabul etmiştir. Budapeşte Belediyesi Emniyet Müdürlüğü (FÖRİ) de kamu görevlerini yerine getirmesinin yanı sıra kapalı oyun alanlarını kontrol etmiş, yurt dışından gelen koruyucu malzemeleri dağıtmış, hemşirelerin huzurevlerine ulaşımını sağlamış ve yüksek risk altında olan kişilerle yaşlılar için günlük alışveriş yapma gibi çok fazla görevi olan ilçelere destekte bulunmuştur. Ayrıca Budapeşte Belediyesi, sağlık çalışanlarına olağanüstü hâl süresince ücretsiz otopark, olağanüstü hâl sonuna kadar da ücretsiz ulaşım desteği sağlama, evsizlere yönelik hijyen, barınma ve yemek desteğinde ve huzurevlerinde yaşayan bireyleri salgından korumaya yönelik müdahalelerde bulunmak gibi önemli hizmetler sunmuştur (Koronavirüs Budapest, 2020a).

Ancak Budapeşte Belediyesi bu zorlu süreçte sosyal yardım ve hizmetleri sunarken bazı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Budapeşte Belediyesi'nin Covid-19 sürecinde gerçekleştirmiş olduğu sosyal yardım ve hizmetleri detaylıca ele almadan önce bu sorunlara değinmek gerekmektedir. Covid-19 öncesi on yıldır iktidarda olan Orban hükümeti 2019 yılının Ekim ayında ilk yenilgisini almış, gerçekleşen yerel seçimlerde başkent Budapeşte ve diğer bazı büyükşehir belediyelerinin başkanlığını muhalefet kazanmıştır (Than, 2020). Daha sonra da pandemi başlamıştır. Bu dönemde hükümet almış olduğu kararlarla belediyeleri oldukça zor durumda bırakmıştır. Bu kapsamda hükümet, salgını kullanarak muhalefet belediyelerinin üzerinde siyasi baskı kurmakla eleştirilmiştir. Örneğin Schultheis (2020) Orban ve hükümetinin salgını kullanarak yeni seçilen belediye başkanlarının hayatlarını zorlaştırdığını ve alınan kararlarla (yeni enfeksiyonlara dair güncel bilgiler vermemek önemli gelir kaynaklarını kesmek vb.) muhalefet belediyelerinin şehirleriyle ilgilenme kapasitesini ve sorumluluklarını yerine getirmesini kısıtladığını ifade etmiştir (Schultheis, 2020).

30 Mart 2020 tarihinde parlamento Orban hükümeti tarafından önerilen Covid-19 süresince hükümetin kararnameyle hükmetmesini sağlayan bir yasayı onaylamıştır. Yasa hükümetin salgına tepkisini hızlandırmak için alınmış olsa da karar alma süreçlerinde ve salgınla mücadelede ön cephede yer almak isteyen yerel yönetimlerin gücünü etkilemiştir (Bouhleb, 2021, s. 112). Bununa ek olarak salgın sürecinde hükümet tarafından alınan bazı önlemler yerel yönetimleri mali açıdan olumsuz yönde etkilemiştir.

Hükümet salgın sürecinde turizm vergisi askıya alınmış halkın toplu taşıma kullanımını azaltmak için otoparklar ücretsiz olmuş, taşıtlar vergisi merkezi yönetime tahsis edilmiş ve yerel işletme vergisinin oranı yarıya indirilmiştir. (Lentner ve Hegedüs, 2021: 155). Turizm vergisi, tatil bölgelerinde uygulanan ve miktarı gecelik turist sayısına veya ödenen para tutarına dayanarak hesaplanan bir vergidir ve ödemesi turistik işletme sahibi tarafından gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Balı, 2017: 6). Salgına yönelik alınan önlemler kapsamında 26 Nisan 2020 ve 31 Aralık tarihlerinde hükümet bu vergilerin ödemesini ertelemiştir (Siket, 2021, s. 271). Özellikle turizmle ilgilenen belediyeler de bu durumdan olumsuz etkilenmiştir (Lentner ve Hegedüs, 2021: 155). Taşıtlar vergisi ise gelir vergisi ile birlikte merkezi yönetimin yerel yönetimle paylaştığı ve her iki verginin de kontrolünün merkezi yönetimde olduğu bir vergidir (Şinik, 2012: 196). Olağanüstü dönemde bu vergi, çıkarılan Hükümet Kararnamesi doğrultusunda salgınla mücadele için kurulan üç fondan birisi olan “Pandemiye Karşı Fon” un bir parçası olmuş ve bunun yanı sıra parlamento tarafından yürürlüğe konulan 2021 Bütçe Kanununda da bu durum değişmeyerek 2021 yılında da merkezi bir gelir olmayı sürdürmüştür (Siket, 2021: 270). Otopark ücreti de ücretli park sistemi olan belediyeler için önemli bir gelirdir ve hükümetin ücretsiz otopark hizmeti uygulamasıyla bu belediyeler gelirlerinde kayıp yaşamıştır. Son olarak ise yerel işletme vergisi yerel yönetimlerin ana vergisidir. Yerel yönetimlerin sınırları dahilinde bulunan veya kayıtlı işletmelere kurumsal kâr marjına dayanarak %2 oranında uygulanmaktadır (Raffer, 2019: 126). Hükümetin almış olduğu önlemler kapsamında bu vergilerin oranı 1 Ocak 2021 yılında %2’den %1’e indirilmiştir (European Union, 2021).

Yerel işletme vergileri belediyeler için oldukça önemli bir gelir kaynağıdır. Muhalefet liderleri bu indirimin kamu hizmetleri için tehlike yarattığını ve hükümetin şehirler üzerinde siyasi bir baskı oluşturduğunu ifade etmiştir. Budapeşte Belediye Başkanı sosyal medyasında yaptığı açıklamada yerel işletme verginin yarıya indirilmesinin salgını yönetmenin aksine derinleştirdiğini belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Orban ise 25.000 nüfustan az olan belediyelerin hükümet tarafından destekleneceğini, büyük belediyelerin finansal durumunun ise tek tek inceleneceğini söylemiştir (Than, 2020).

Bunların dışında da Budapeşte Belediyesi 2020 yılında evsizlere daha fazla barınma imkanları sağlanması adına Csepel şehrinde kullanılmayan eski bir okul binasında gönüllü karantina merkezi kurmak istemiştir. Hükümetin yerel idaresi olan Csepel Belediyesi ise bu duruma karşı çıkararak 15.yüzyıldan kalan binaya sığınak yapılmasının imar kurallarını ihmal

ettiğini söyleyerek binada değişiklik yapılmasını yasaklamış, şehrin evsizler için yeterli alanları bulunduğunu ve belediyenin devamlı olarak ihtiyaç sahipleriyle alakadar olduğunu ifade etmiştir (Butcher, 2022; Hungary Today, 2020). Bu doğrultuda Budapeşte Belediyesi de gönüllü karantina merkezini sonraları Budapeşte Galerisine ev sahipliği yapacak olan Belediye Binası'nın Gerl6czy Caddesi kanadında kuracağını belirtmiştir (Hungary Today, 2020).

Evsizlere Hijyen, Barınma ve Yemek Desteğinde Bulunulması

Genel olarak Budapeşte Belediyesi, Covid-19 pandemisinin başlangıcından itibaren hizmet sağlayıcıların ve STK'ların desteği ile evsiz olmalarından dolayı mağdur olan bireyleri izole etmek, korumak ve destek olmak adına m6dahalelerde bulunmuştur (Butcher, 2022). Bu kapsamda Budapeşte Belediyesi, 2020 yılının Mart ayında evsiz bakım kuruluşlarının hepsine “Evsiz Bakım Merkezlerinde Koronavir6s Salgınına 6nlemek i6in G6revler ve Fırsatlar” adlı uzun detaylı bir belge d6zenleyip g6ndermiştir (Koronavir6s Budapest, 2020a). Daha sonra da evsiz barınaklarına ila6, antiseptik ve 60.000 FFP2 maskesi sağlamış (Butcher, 2022) ve evsiz bakımında rol 6stlenen 5 sağlık merkezine ve istek 6zerine epidomil6jik tedbirler d6zenleyen kurumlara y6z siperliği temin etmiştir. Seyahat kısıtlaması ve kurumları terk etme yasağı nedeniyle evsiz bakım evlerinde ve ge6ici aile evlerinde artan yemek ihtiyacını karşılamak i6in de Budapeşte Belediyesi yemek şirketi 6cretsiz bir şekilde kahvaltı, 6đle ve akşam yemeği sağlamıştır.

Ayrıca Budapeşte Belediyesi, pandemi s6recinde evsizler bakım evlerindeki kalabalığı 6nlemek adına yeni barınaklar ve izole alanları yaratmıştır. Belediyenin 71 dairesi, 33 yurt odası, konut ama6lı 20 konteyner ve BMSZKI¹ merkezlerinde toplam 126 yatağın oluşturulması ya da boşaltılmasıyla, gece barınaklarındaki yoğunluk azaltılmaya veya engellenmeye ve yaşlı ve kronik rahatsızlıklara sahip olan evsiz bireylerin izole edilmesi sağlanmaya 6alışmıştır (Koronavir6s Budapest, 2020a). 2020 yılının Mayıs ise ayında Belediye Başkanı, 500 kişilik kapasitesi olan alanlar yarattıklarını ve daha fazlası i6in 6alışacaklarını belirtmiştir (Butcher, 2022). 2020 yılının Kasım ayında da Budapeşte Belediyesi evsiz bireylere kiralık daire vermek amacıyla 12 dairelik bir ihale başlatmış ve

¹ Budapeşte'de evsizlere hizmet sağlayan bir kuruluştur. Daha fazlası i6in bkz: <https://www.bmszki.hu/en>

ihalenin sonuçlanmasıyla da bireylerin evlerinin anahtarını Belediye Başkanı kendisi teslim etmiştir (The Mayor.Eu, 2020).

Sağlık Çalışanlarına Ücretsiz Otopark ve Ulaşım Desteğinde Bulunulması

Budapeşte Belediyesi, pandemi sürecinde gerçek bir savaş içerisinde olan hastane çalışanlarını desteklemek için devamlı çalışmıştır. Budapeşte Belediyesi, ilçelerle işbirliği yaparak sağlık çalışanları için ücretsiz otopark desteğinde bulunmuştur. Belediye Başkanı bütün Budapeşte hastanelerinin başhekimleriyle iletişime geçerek ücretsiz otopark yardımı ile çalışmalarını destekleyebileceği çalışanların isimlerini istemiş ve bu doğrultuda toplanan plakalarla bölgelerle işbirliği yapan bütün hastane çalışanlarına ücretsiz otopark desteğinde bulunmuştur (Capitals' Initiative for Covid-19, 2023b). Bu desteğe ek olarak da Budapeşte Belediye Başkanı ve Operasyon kurulu tarafından olağanüstü durum bitene kadar sağlık çalışanlarının toplu taşıma araçlarını ücretsiz bir şekilde kullanılmasına karar verilmiştir (Capitals' Initiative for Covid-19, 2023c).

Bireylere Ücretsiz Otopark Desteğinde Bulunulması

Budapeşte Belediyesi, sağlık çalışanlarına olduğu gibi Budapeşte vatandaşlarına da ücretsiz otopark desteğinde bulunmuştur. Belediye Başkanlığı III. Binanın bahçesindeki park yeri akşam 19.00 ve 07.30 saatleri arasında belediye binasının yanında ev adresi veya ikametgâhı bulunan vatandaşların kullanımına açılmıştır (Koronavirüs Budapest, 2020b).

Kobilere ve Sosyal Konut Kiracılarına Kira Desteğinde Bulunulması

Budapeşte Belediyesi, Covid-19'un küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) üzerindeki ekonomik etkilerini azaltmak adına belediyeden iş yeri kiralayan Kobilerin 1 Mart ve 30 Haziran tarihleri aralığında kira ödememesine karar vermiştir (Capitals' Initiative for Covid-19, 2023d). Buna ek olarak da kobiler çalışanlarını işten çıkarmamaları koşulunda pandemi sürecinde satış yapamamalarından kaynaklı kaybedilen miktar oranında kira indiriminden de faydalanma hakkına sahip olmuşlardır. Pandemi dolayısıyla gelirlerinde kayıp yaşayan sermayeli sosyal konut kiracılarına ise 31 Aralık 2020 tarihine kadar gelirleriyle orantılı olarak kira indirimi uygulanmıştır (Koronavirüs Budapest, 2020a).

Çocuklara Günlük Bakım ve Yemek Desteğinde Bulunulması

Pandemi nedeniyle Budapeşte’de yüz yüze eğitime ara verilmiş ve online eğitime geçilmiştir. Bu süreçte Budapeşte Belediyesi çalışan ebeveynlerin okula gidemeyen küçük yaştaki çocuklarına bakmakta zorlanması halinde günlük bakım evi ve yemek için bir yer sağlamıştır (Capitals’ Initiative for Covid-19, 2023e).

İhtiyaç Sahiplerine Gıda ve İlaç Desteğinde Bulunulması

Büyükşehir Baca Temizleme Şirketi (FÖKÉTÜSZ) pandemi nedeniyle işine geçici olarak ara vermiştir. Bu zamanda da bireylere destek olmak adına sosyal görevler üstlenmiştir. Baca temizleme şirketi korunmasız ve yaşlı bireylere ilaç ve gıda temin etmeye başlamıştır. Baca temizleme işlerine devam edene kadar baca temizleyicileri, emniyet müdürlüğünün koordinasyonunda Belediye Başkanlığı çalışanlarıyla birlikte bu hizmetlerini sürdürmüştür (Capitals’ Initiative for Covid-19, 2023f).

Okul Öğretmenlerine ve Çalışanlarına Ücretsiz Test Sağlanması

Budapeşte Belediyesi gönüllü bir görev olarak test kapasitelerini büyük bir ölçüde arttırmış ve 2020 yılının Kasım ayının bitişinden itibaren şehirdeki tüm okul öğretmenleri ve personelleri için isteğe bağlı ücretsiz test olma imkanı yaratmıştır (Koronavírus Budapest, 2020c).

10.000 Çocuk için Yaz Kampı Desteğinde Bulunulması

Budapeşte Belediyesi, pandemi nedeniyle zor şartlar altında olan ve özellikle ilkokula giden çocukları olan ailelere yaz tatilinde çocuk bakımı açısından destek olmuştur. Bu kapsamda Belediye, 14 yaş altında olan 10.000 çocuğa yaz okulu için 10.000 forint hibe vererek çocuk sahibi çalışanların durumunu iyileştirmeyi hedeflemiştir (Koronavírus Budapest, 2020d).

Taksi Şoförlerine Destek Olunması

Budapeşte Belediyesi hükümet ile birlikte, taksi kararnamesi doğrultusunda 1 Mart 2020 ve 31 Aralık 2021 tarihleri aralığında on yıllık sınırı dolduran taksi araçlarının değiştirilmesini 31 Aralık 2021 tarihine kadar erteleyerek taksi şoförlerine destek olmuştur.

Ayrıca Belediye, Covid-19 süresince taksi şoförlerinin seyahat masraflarını sektördeki gelir kaybını göz önünde bulundurarak karşılamıştır (Koronavirüs Budapest, 2020e).

Çocuklara Ücretsiz Seyahat Desteğinde Bulunulması

Budapeşte Belediyesi, pandemi sürecinde belirli bir yaşın altındaki çocuklara seyahat desteğinde bulunmuştur. İlk olarak Budapeşte Belediyesi Başkanı tarafından alınan karar doğrultusunda ilkokula giden çocuklar 2021 yılının Nisan ayının sonuna kadar Budapeşte Ulaşım Merkezi (BKK) seferlerinde ücretsiz olarak seyahat edebilmiştir (Koronavirüs Budapest, 2021a). Daha sonra da Belediye Başkanı tarafından Belediye Meclisine 14 yaşın altındaki çocukların toplu taşıma ücretlerinde indirim yapılması önerilmiş ve önerinin kabul edilmesinin ardından şehirde 2 Eylül'den itibaren 14 yaş altındaki çocuklar toplu taşıma araçlarını ücretsiz olarak kullanabilmiştir. Bu hamle ile temel amaç pandemi sürecinde toplu taşıma araçlarının kullanımında yaşanan azalmanın durdurulması olsa da aynı zamanda aileyi destekleyici bir önlem olmuştur (Koronavirüs Budapest, 2021b).

Mikro ve Küçük İşletmelere Kayıplarını Karşılamaları İçin Fırsat Verilmesi

Budapeşte Festival ve Turizm Merkezi, 1 Temmuz 2020 tarihinde geçici catering hizmeti sunmak adına bir ihale açıklamıştır. Bu ihaleler doğrultusunda merkezi Budapeşte olan catering hizmetleri ya da mobil restoran operatörleri şehrin en çok ziyaret edilen iki yeri olan Peşte'nin aşağısındaki iskele ve Belediye Binası Parkı'nda yemek kamyonları işletme fırsatına sahip olmuştur. Bu ihaleler ile istenen pandemi döneminde gelir kaybı yaşayan mikro ve küçük işletmelerin bu kayıpları karşılamalarına olanak sağlanmaktadır. İskelede olanlar fırsat eşitliğini sağlamak adına kura ile seçilerek kamusal alanda faydalanmışlardır. İskelede toplam 14 alan bulunmakla birlikte piyasa fiyatından daha uygun bir kira bedeli belirlenmiştir (Koronavirüs Budapest, 2020f).

Kamu İstihdamını Yeniden Başlatma Programı Başlatılması

Budapeşte Belediyesi, merkezi yönetimin başlatmış olduğu kamu çalışmaları programının bir unsuru olarak, şehirde kamu istihdamı pilot projeyi yaratmak amacıyla Budapeşte Esély Kar Amacı Gütmeyen Ltd.'nin var olan kamu istihdam programlarının yanı sıra "Halk Sağlığı Başlangıç Programı, Yaşlı Bakımı Başlangıç Programı ve Dijital Kamu İstihdam Başlatma Programı" olmak üzere üç parçadan oluşan ve süresi bir yıl olan bir

program başlatmıştır. Ancak programın faaliyete geçmesi için merkezi yönetimin iş birliği önemlidir. Bunun iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi olağan yasağın yanı sıra yerelin özgür bir şekilde düşük kamu istihdam ücretlerini desteklemesi için yasada bir değişiklik yapılması gerekmesidir. İkincisi ise program doğrultusunda mesleki yeterlilik edinmeyi sağlayan eğitimlerin parasal maliyeti için %20'den fazla devlet yardımına ihtiyaç olmasıdır (Koronavirüs Budapest, 2020g).

Covid-19 Testinin Ücretsiz Yapılması

Budapeşte Belediyesi, belediye binasına 8 Aralık 2020 tarihinde gelen 100.000 hızlı antijen testinin yarısını nüfus sayısı doğrultusunda 23 ilçeye dağıtmış, diğer yarısını ise şehrin günlük kamu hizmetleri sunucuların çalışanlarını test etmek için kullanmıştır (Koronavirüs Budapest, 2020h). Daha sonra da belediye, sakinlerine ücretsiz olarak 5.000 antijen testi daha sunmuştur. Testler online olarak kayıt yaptırılması doğrultusunda 19-23 Aralık tarihleri aralığında Városháza Parkı, Széna Meydanı, Keleti Tren İstasyonu ve Etele Meydanı olmak üzere dört farklı alanda sunulmuştur (Koronavirüs Budapest, 2020i).

Yaşlıları Desteklemek Adına Sıkı Önlemler Alınması

Budapeşte Belediyesi, risk altındaki yaşlı bireyleri pandemiye karşı korumak adına huzurevlerinde sıkı önlemler almıştır. Huzurevlerinde vaka görülmeden önce belediye, huzurevlerini ziyaret etme ve dışarıya çıkma yasağı getirmiş, gerekli hijyen malzemelerine sahip olunmasını sağlanmış ve çalışanlarla huzurevi sakinlerine düzenli olarak koronavirüs testi uygulamıştır (Koronavirüs Budapest, 2020j). Bunlara ek olarak ise pandeminin ilk dalgasından sonra belediye başkanı, tüm huzurevlerinde sağlık denetimi yapılmasını istemiş ve bu denetim çerçevesinde ikinci dalgaya tam anlamıyla hazır olabilmek için 9 maddelik bir bakım emri vermiştir (Koronavirüs Budapest, 2020k). Ayrıca Budapeşte Belediyesi, 60 yaş ve üstü vatandaşlarına ücretsiz antikor testi sağlamıştır (Koronavirüs Budapest, 2021c).

3.3. Bratislava Belediyesi (Slovakya)

Bratislava, Slovakya'nın başkenti ve en büyük şehridir. Toplam 420.000 nüfusa sahip şehir Slovakya'nın batı sınırına yakın, Tuna nehrinin kıyısında bulunmakta ve Macaristan ile Avusturya'ya sınırdır (T.C. Bratislava Büyükelçiliği, 2022). Aynı zamanda Bratislava Viyana'da oldukça yakındır. Tekne ile Viyana'ya 70 dk da gidilebilirken

Budapeşte'ye ise iki saatten biraz fazla bir zamanda varılabilmektedir (Bratislava, 2023a). Şehir sahip olduğu parlamentosu, devlet binaları, müzeleri, üniversiteleri ve tiyatrolarıyla ülkenin ekonomik, siyasi ve kültür merkezidir. Geçmişte şehirde Slovakların yanı sıra Museviler, Macarlar, Almanlar, Çekler ve Avusturyalılar yaşamıştır. Kozmopolit yapısını korumaya devam eden şehirde her yıl birçok ticari sergi ve festival gerçekleştirilmektedir (T.C. Bratislava Büyükelçiliği, 2022).

Bratislava ve Kosice'nin yasal statüsü bulunmaktadır. Özel kanunlarla bu iki şehrin yasal statüsü düzenlenmiştir. Bratislava 377/1990 sayılı yasaya göre hukuksal açıdan bir belediyedir ve bununla birlikte şehrin bazı bölgeleri de belediye statüsündedir (Demir, 2013: 597). Bratislava'nın on yedi ilçesi bulunmaktadır. Bu ilçeler Bratislava Yasası ve Başkent Tüzüğü'nün belirlemiş olduğu şartlar altında emanet edilen mülkleri ve mali kaynakları yöneten tüzel kişilerdir. İlçelerin her birinin kendi başkanı, yerel otoritesi ve yerel meclisi bulunmaktadır (Bratislava, 2023b).

3.3.1. Slovakya'da Sosyal Belediyecilik

Slovakya'da belediyeler ve bölgeler olmak üzere iki tür yerel yönetim vardır (Nemec ve Soukopová, 2016: 152). Günümüzde Slovakya yaklaşık 2930 belediye ve 8 tane özerk bölgeye sahiptir. Belediye düzeyi üç askeri bölgeyle birlikte şehirleri (mesta), Bratislava ve Kosice'deki şehir bölgelerini ve kırsal belediyeleri kapsamaktadır (Tekdere, 2019: 264).

Sosyal belediyecilik açısından bakıldığında ise yerel kamu hizmetlerinin 1989 yılından sonra önemli ölçüde dönüştürüldüğü görülmektedir (Nemec ve Soukopová, 2016: 165). 1860 yılına kadar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir unsuru olarak ülkedeki yerel konuların idaresi merkezi olarak yürütülmüş, 1860 yılında yaşanan kamu yönetimi reformu sonucunda da 18 serbest kraliyet kenti ve 164 il seviyesinde kent oluşmuştur. Çekoslovak devletinin 1918 yılında kurulması ile ise başta iki ayrı idare kanunları olsa da ilerleyen zamanda mülki idare sistemi Çek Cumhuriyeti sistemine dayalı bir birleşik sisteme dönüşmüş ve Slovak alanındaki yerel idari uygulamalar kısmen yok olmuştur. 1947 yılında da komünist partinin başa gelmesiyle yerel özerklik tamamen yok olmuş ve merkezi vesayet süreci başlamıştır. Bu dönemde idari sistem devletin kontrolü altına geçerek kasabalar, bölgeler ve illerde merkezi yönetimin bir uzvu olan birimler oluşturulmuştur (Demir, 2013: 595). Sosyalist dönemde eğitim, sağlık, kültür ve sosyal bakım gibi kişisel sosyal hizmetler ulusal komiteler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde üç tür sosyal bakım sistemi

bulunmaktadır. Bunlar konut sosyal bakımı (yaşlı, engelli bireyler ve kimsesiz çocuklar için konut bakımı), evde bakım hizmeti (çoğunlukla engelli yada yaşlı bireylere sunulan hemşerilik hizmeti) ve çocuk ve ailelere hizmetlerdir (kreşler ve aileler için danışmanlık hizmeti). İhtiyaç sahibi herkes kişisel sosyal hizmetlerden ücretsiz olarak faydalanmıştır (Nemec ve Soukopová, 2016: 156).

1989 yılında yapılan Velvet Devrimi'nin ardından Çekoslovakya'da kademli olarak çoğulcu demokratik bir kamu yönetimi sistemine geçiş dönemi başlatılmıştır. Bunun sonucunda da 1 Ocak 1993 tarihinde Çekoslovakya demokratik olarak Çek Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti olmak üzere iki bağımsız ülkeye bölünmüştür. Geçiş döneminin ilk zamanlarında birçok önemli değişiklikler yapılmış, Yeni Slovakya Anayasasına uygun bir şekilde yüksek düzeyde bağımsızlığa sahip özerk belediyeler yeniden kurulmuştur (Nemec vd., 2000: 302). Slovak Cumhuriyeti Anayasası'na göre yerel yönetimler, mallarını idare etme ve sınırlarında yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını gidermek adına mali işlerini yerine getirmekten sorumludur. Bu durum yerel yönetimlerin tanımını ve amaçlarını açıklayan diğer anayasal özelliklerin dışında ademi merkeziyetçilik ve subsidiarite ilkelerini de karşılamaktadır (Lachytová ve Smolnická, 2021: 94).

2001'de belediyelere, 2002 yılında bölgesel kalkınma, eğitim, ulaştırma, toprak planlaması ve sosyal yardımdan sorumlu bölgeler oluşturan büyük bir ademi merkeziyet sürecinin bir unsuru olarak sosyal yardım, konut, çevre, şehir planlama vb. alanlarda önemli yetkiler verilmiştir (Country Profile/Slovak Republic, 2022: 1).

Slovakya'da belediyelerin yerine getirmekle sorumlu olduğu ekonomik ve idari görevleri şu şekildedir: Yol, aydınlatma, mezarlıklar, kamu alanları, doğal rezervler, su kaynakları, kanalizasyonun inşasının bakımı ve yönetimi; büyük şehirlerde (Bratislava, Košice, Zilina, Prešov, Banská Bystrica) yerel toplu taşıma hizmetleri; kamu mallarının bakımı ve yönetimi; kültür, spor, dinlenme tesisleri, çocuk bakımı, geçici sağlık hizmetleri ve temel sosyal hizmetler; belediye polisi ve itfaiye teşkilatı yönetimi; konut ve ilgili altyapı inşaatları; eğitim, doğa ve mirası koruma, kültür ve spor alanlarında destektir (Nemec vd., 2000: 306).

3.3.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Bratislava Belediyesi'nin vizyonu şehrin bütün vatandaşlar için bir dayanışma ve ulaşım merkezi olmasıdır. Bu doğrultuda da halka açık alanlarla birlikte evlerde insanlara yardım etmek adına hizmetler sunmakta ve yardıma muhtaç vaziyetteki bireylere destek olmaktadır. Ayrıca Bratislava Belediyesi, personel yardımı ihtiyacı olan bireylerin bu durumla mücadele edebilmesi için bakım tesisleri, huzurevleri vb. tesisler işletmekte, bireylerin temel barınma ihtiyacını karşılamakta ve sosyal destek ve yardım kapsamında çalışmalar yürüten sosyal hizmet sunucuları ve kuruluşları aktif olarak desteklemektedir (Bratislava, 2023c).

Bratislava Belediyesi'nin sosyal hizmetleri belediye başkan yardımcısının hiyerarşisinin altında olan Sosyal İşler Bölümü (The Section of Social Affairs) tarafından gerçekleştirilmektedir. Sosyal İşler Bölümü'nün sekiz alt birimi olmakla birlikte amacı muhtaç durumdaki bireylere düzenli olarak yardım sağlamaktır ve evsiz, yaşlı, çocuk, genç vb. gibi kesimlere odaklanmaktadır. Bunun dışında Bratislava Belediyesi'nin ortağı olan bazı kuruluşlarca aktif yaşlanma programı, Bratislava'daki Comenius Üniversitesi'nde Sürekli Eğitim Merkezi, Slovak Teknik Üniversitesi'nde Hayat Boyu Öğrenme Enstitüsü ve Bratislava'daki Ekonomi Üniversitesi'ndeki Yaşam Boyu Eğitim Merkezi tarafından da hayat boyu öğrenme programı sunulmaktadır. Aktif yaşlanma programı, yaşlı bireylerin toplumun kendine güvenen bir parçası olarak kalmasını ve kuşaklar arası bütünleşme ve dayanışma sağlayabilmelerine yardımcı olmaktadır. Hayat boyu öğrenme programı ise tüm vatandaşların bilgi ve beceri kazanmasını sağlamaktadır ve Bratislava Belediyesi bu alandaki faaliyetleri destekleyerek her yıl Bratislava Yaz Üniversitesi'ni yaşlılar için düzenlemektedir. Bu kuruluşlara ek olarak da Yaşlılar Konseyi (The Council of Senior Citizens) Bratislava Belediye Başkanı'na şehirde ikamet eden yaşlıların statüsü, hayat standartlarını yükseltme ve paydaşlarla daha yakın bir işbirliği sağlamaya yönelik daimî bir danışmanlık organı olarak hizmet vermektedir (Bratislava, 2023d).

Bratislava Belediyesi'nin sunmuş olduğu sosyal yardım ve hizmetleri ise yaşlılara, çocuk ve gençlere, engellilere yönelik hizmetler, diğer sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Bratislava Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Yaşlılara yönelik hizmetler

Bratislava Belediyesi şehirde ikamet eden 50 yaş ve üstü yaşlı bireylerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yaşlı bakım evi projesi uygulamaktadır. Proje kapsamında yaşlı bireylere Yaşlılar Tüzüğü'nde yer alan şartlara göre daireler kiralanmaktadır.

Engellilere yönelik hizmetler

Bratislava Belediyesi, özel ihtiyacı olan bireylere şehirle kendileri için anlaşılır biçimde iletişim kurabilmesi adına engelsiz iletişim hizmeti sunmaktadır.

Çocuk ve gençlere yönelik hizmetler

Bratislava Belediyesi'nin çocuk ve gençlere yönelik hizmetlerini dört başlık altında incelemek mümkündür. Birincisi Fortunáčik Düşük Eşikli Sosyal Hizmetlerdir. Düşük eşikli hizmet (Low-Threshold Services) gençlerin ve ailelerinin kolayca ulaşabileceği hizmetlerdir. Hizmetin amacı kurumlardan yardım istemekten kaçınan yada istemeyen grup ve bireylerle ilişki kurmak ve onlara yardımcı olmak için uygun bir ortam yaratmaktadır. Hizmet kapsamında gençler, çocuklar ve onların aileleri için eğitim, boş zaman etkinlikleri ve danışmanlık sağlanmaktadır. İkincisi Retest Merkezi'nin Yeniden Sosyalleşme Programı ile çocuk ve ailelere yönelik gerçekleştirmiş olduğu hizmetlerdir. Retest, uyuşturucu ve diğer bağımlılıkları olan bireylerin zihinsel, fiziksel vb. sorunlarla mücadele etmesi ve normal hayatına tekrar entegre olmasını sağlamak adına bireyin iç kapasitesini etkinleştirmeye çalışmaktadır. Sunulan hizmetten, madde bağımlılığı veya alkol sorunu olan ve riskli davranış biçimlerini değiştirmek isteyenler yararlanmaktadır. Üçüncüsü çocuk ve aileler merkezleri tarafından sunulan hizmetlerdir. Merkezler, aile içindeki kriz durumlarını engellemeye, çocukların haklarını ve menfaatlerini korumaya çalışmakta ve ayrıca çocukların ve yetişkinlerin fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişim bozukluklarının kötüleşmesini ve tekrarlamasını engellemektedir. Sonuncusu da 1994 yılında kurulan Genç Aile Evi Enstitüsü'nün sunmuş olduğu hizmetlerdir. Genç Aile Evi, henüz reşit olmayan çocuk sahibi bekar anne ve babalara, genç ailelere ve ev bulmakta zorlanan aile kurmak isteyen evli çiftlere destek olmayı hedefleyen bir projedir. Genç ailelere, Genç Aile Evi Tüzüğü'nde yer alan koşullara göre daireler kiraya verilerek yardım sağlanmaktadır. Yapılan sözleşmeler iki yıl olmakla birlikte tüzüğün dördüncü maddesinde yer alan şartlara göre iki yıl daha yenilenebilmekte ancak süre toplam on yılı geçmemektedir.

Sosyal yardım

Bratislava Belediyesi, çocuk ve aile merkezine yerleştirilen çocuğun ailesine seyahat ödeneği ödemekte ve merkezlerden ayrılan genç yetişkinlere mali destekte bulunmaktadır. Bratislava Belediyesi, çocuk ve aileler merkezinden ayrılan genç yetişkinlere bağımsız olması, konut ihtiyaçlarının karşılanması ve iş eğitimi almaları için bir kereliğine mali destekte bulunmakta ve eğer genç yetişkinin merkezden ödenek alma hakkı varsa merkezin verdiği katkı payının %30'u kadar belediyeye başvurabilmektedir. Buna ek olarak Bratislava Belediyesi, yardım destek hatları ile zor durumda olan bireylere telefon, e-posta, sohbet ile destekte bulunmaktadır.

Diğer sosyal hizmetler

Bratislava Belediyesi, evde bakıma ihtiyaç duyan kişilere evlerinde veya bilindik sosyal ortamlarında bakım hizmeti sunmakta, belediye sakinlerinin barınma sorunlarını gidermek için dairelerini projeler dışında tahsis etmekte ve ilerleyen zamanlarda sağlık ile ilgili sorunlar yaşanması yada hayat değişiklikleri nedeniyle desteğe ihtiyaç duyan bireylere huzurevleri, bakımevleri vb. sosyal hizmet tesislerinde bakım desteğinde bulunmaktadır.

Şekil 4. Bratislava Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: Bratislava Belediyesi web sitesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Bu sosyal yardım ve hizmetlerin yanı sıra bazı kuruluşlarca zor durumda olan vatandaşlara sosyal barınaklarda ve yurtlarda kısa süreli barınma yada bir gecelik konaklama imkânı tanınmakla birlikte sosyal destek, yemek vb. desteklerde bulunulmakta ve buna ek olarak sivil toplum kuruluşları tarafından konut sıkıntısı yaşayan, evsiz kalan, yoksulluk dolayısıyla zorluk çeken bireylere giyim, yemek, temel tıbbi tedavi vb. hizmetler sağlanmakta ve bazıları sokaklarda da yemek dağıtarak ihtiyaç sahipleriyle doğrudan durumlarıyla ilgili tartışabilmektedir. Bratislava Belediyesi ise bu hizmetleri sunmasa da hizmet sunucularını desteklemektedir (Bratislava, 2023c).

3.3.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

Slovakya’da ilk vaka 6 Mart’ta oğlu 14-15 Şubat tarihlerinde Venedik’te bulunan 52 yaşındaki bir bireyde görülmüştür. Başbakan yapmış olduğu açıklamada hastanın Bratislava’daki üniversitenin enfeksiyon kliğine yatırıldığını açıklamıştır (The Slovak Spectator, 2020). İlk vakanın ilan edilmesinin ardından da Slovak Hükümeti olağanüstü hâl ilan etmiş ve ilk tedbirler 12 Mart tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. 16 Mart tarihine kadar eczane, benzin istasyonları, marketler ve alışveriş merkezlerinin faaliyetleri durdurulmakla birlikte kamu etkinlikleri iptal edilmiş, okullarda eğitime ara verilmiş, sınırlar ve hava limanları kapatılmıştır. Paskalya tatillerinde hükümet tam anlamıyla kapanma uygulamış ve bireylerin buldukları şehirden ayrılmalarına izin vermemiştir (Aidukaite vd., 2021: 367). Bunlara ek olarak ise 65 yaş ve üstü bireylerin sağlıklarını korumak adına mesafeye dikkat edilmesi hakkında önerilerde bulunulmuş ve mağazalarda çalışma saatleri 09.00-12.00 olarak belirlenmiş; 13 Mart tarihine kadar ülkede 90 gün kalıcı veya geçici olarak ikamet edecek olan yurt dışından gelen vatandaşlarla birlikte yaşadıkları bireylere 14 gün karantina uygulanmış; halka uyulması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirme yapılmış; şirketlere, çalışanlara ve serbest çalışanlara İlk Yardım (First Aid) kapsamında maddi destekte bulunulmuştur (Ministry of Investments Regional Development and Informatization of the Slovak Republic, 2023).

Bratislava Belediyesi ise ülkede ilk vaka ortaya çıkmadan önce önlemler almaya başlamıştır. Toplu taşıma kullanımında, okullarda ve yaşlıların kaldığı tesislerde virüsün yayılmasını önlemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilerek vatandaşlarla direk olarak temas halinde olan çalışanlara ve sosyal tesislere hijyen malzemeleri temin etmiştir (Bratislava, 2023e). Bu kapsamda Bratislava Belediyesi’nin salgına yönelik yapmış olduğu önlemlere bakılacak olursa (Bratislava, 2023e; OECD, 2020b: 78);

- 28 Şubat 2020 tarihinde Bratislava Belediyesi, toplu taşıtların hepsinin dezenfekte edilmesine dair bir yönerge yayınlamış,
- Vatandaşlarla direkt olarak temas halindeki çalışanlara (toplu taşıma şoförleri, ilk temas görevlileri, zabıtalılar vb.) ve sosyal tesislere (evsizler için barınma evleri, yaşlılar için tesisler vb.) hijyen malzemeleri satın almış,

- 3 Mart 2020 tarihinde yaşlı tesislerine ziyaret zamanları, toplu etkinliklerin iptal edilmesi; okullara etkinlik veya okul gezisi organize etmelerinin ve bunun yanı sıra toplu etkinliklere katılmaması hakkında tavsiyelerde bulunmuş,
- 5 Mart 2020’de yüzeye temas edilmesini engellemek adına sürücüler toplu taşımaya binecek olan yolculara kapıları otomatik olarak açmış ve yolcular inmek istedikleri durakta sürücüye sinyal göndermiş,
- Ülkede ilk vakanın görülmesinin ardından da halka açık etkinliklerin düzenlenmesi, halkın ya da birçok yaşlı bireyin katılması ön görülen belediye etkinliklerinin iptal edilmesi önermiş,
- Bratislava Şehir Müzesi, galerisi, kütüphanesi vb. kurum ve merkezler kapatılmış,
- Toplu taşımada koruyucu maske takılması zorunlu hale getirilmiş ve sürücüye en yakın ön kapının kullanılması yasaklamış,
- Bratislava Belediye Başkanı ünlü bir yerel karikatüristi genel olarak salgından nasıl korunmaları gerektiğini halka görsel olarak anlatması için görevlendirmiş ve bunun yanı sıra düzenli olarak Facebook’ta canlı yayın yaparak halkın sorularına cevap vermiş ve halkı sorumlu olmaya çağırmak için halkın önde gelen isimleriyle bir video hazırlamış,
- Huzurevlerinin ziyaret edilmesini yasaklamış ve eğitime ara vermiştir.

Bratislava Belediyesi bu hizmetlerin yanı sıra savunmasız bireyleri salgının olumsuz etkilerinden korumak adına da faaliyetlerde bulunmuştur. Bu kapsamda yaşlı bakım evlerinin önünde konserler düzenlemiş ve evsizlerin kendilerini izole edebilmeleri için karantina tesisleri kurmuştur (Stoyanov, 2020a, 2020b). Ayrıca savunmasız bireylerin gıda, ilaç vb. ihtiyaçlarını karşılamış ve okulları kapanarak evde eğitime geçen çocuklar ve aileler için ücretsiz telefon hatları kurmuş ve bunlara ek olarak evsizler için bir karantina kasabası inşa etmiştir (OECD, 2020a: 54–78).

Yaşlılara Destek Olunması

Bratislava’da yaşayan 65 yaş ve üstü yaklaşık 80.000 yaşlı bireyin bazıları belediye tesislerinde kalmaktadır. Bratislava Belediyesi de OHAL ilan edilmeden önce salgınla ilgili almaya başlamış olduğu tedbirler kapsamında yaşlı tesislerine ziyaretçilerin gelmesini yasaklamış, düzenlenen kalabalık etkinlikleri ertelemiş ve çalışanları önleyici tedbirlere uygun bir şekilde bilgilendirmiştir. Tesislerde kalan sakinlerin temas ettiği çoğu yer (yatak,

kapı kolları, sandalyeler ve masalar) dezenfekte edilmiş, atıkların nasıl atılacağı ile ilgili prosedürler belirlenmiş, yaşlıların doğrulanmış bilgilere ulaşması için broşürler dağıtılmış ve bilgilendirme toplantıları yapılmıştır (Bratislava, 2020a). Ayrıca olası bir ikinci dalgadan yaşlı bireyleri korumak adına da tesislerde daha katı önlemler alınmış ve yaşlı bireylerle çalışanlara ücretsiz Covid-19 testi sağlanmıştır (Stoyanov, 2020c).

Yaşlıların İhtiyaçlarını Gidermek için Telefon Hattı Kurulması

Bratislava Belediyesi tek başına hayatını sürdüren yaşlıların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bir destek ağı oluşturmuştur. Yaşlılar yardım taleplerini veya sorularını telefon hattı vasıtasıyla operatörlere iletebilmiştir. Bu hattın faaliyete geçtiği hakkında çoğu yaşlı SMS yolu ile bilgilendirilmiş ve yerel gönüllüler de evleri dolaşarak belediyenin hazırlamış olduğu broşürlerle hizmet bilincini arttırmıştır. Aynı zamanda Bratislava Belediyesi bu hizmetle birlikte hijyen kurallarına dikkat ederek toplumdaki yaşlı bireylerin alışveriş ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaya teşvik ederek “Komsunuza Yardım Edin” sosyal kampanyasını tamamlamayı hedeflemiştir (EUROCITIES, 2020a).

Okulu Kapanan Çocuklar ve Aileleri için Telefon Hattı Kurulması

Bratislava Belediyesi, okulların kapanmasının ardından çocuk psikologlarıyla iş birliği yaparak evde öğrenimle alakalı her çeşit mevzuyu ya da çocuklarla ailelerinin yaşayabileceği kaygı problemlerini gidermek için ücretsiz bir telefon hattı kurmuştur (OECD, 2020a: 78).

Yaşlı Bakım Evinin Önünde Açık Hava Konseri Yapılması

Bratislava Belediyesi'nin yaşlı bakım tesislerine ziyaretleri yasaklaması ve onları korumak adına hareketlerini kısıtlayıcı sert önlemler alması yaşlıların izolasyon esnasında depresyon ve yalnızlaşma problemleri yaşamasına neden olmuştur. Bu nedenle Bratislava Belediyesi de bakım evlerinde yaşayan sakinlere canlı eğlence sunmak adına Viva Musica, Bratislava Kültür ve Bilgi Merkezi ile beraber açık hava konserleri düzenlemiştir (Stoyanov, 2020b).

Evsizler İçin Bir Karantina Kasabası İnşa Edilmesi

Bratislava Belediyesi profesyonel, tıbbi ve sosyal çalışanın yardımıyla Covid-19 boyunca 4.000 evsiz bireye hizmet sunacak bir karantina kasabası inşa etmiştir. Başlangıçta 50 kişilik bir kapasitesi olan karantina kasabası maksimum 230 kişilik bir kapasiteye sahiptir. Şehirde yaşayan evsizlere virüse yakalanan biriyle temasta bulduklarından kuşkulandıklarında ya da hastalıkla ilgili bir semptomları olduğunda gereken bakım ve hizmet sağlanmıştır (EUROCITIES, 2020b).

Şehir Sokak Çalışması Ekibi ile Evsizlere Yardım Edilmesi

Bratislava Belediyesi 2020 yılında, risk altındaki bireylere sokaklarda yardımcı olmak isteyen uzmanlardan meydana gelen bir şehir sokak çalışması ekibini (The City Streetwork Team) faaliyete başlatmıştır. Zamanla 10 kişilik kadroya ulaşan bu ekip, evsiz bireylerin şehir binalarında konaklama ile ilgili sorularını cevaplamış ve pandemide evsizlere yardım etmiştir (Bratislava, 2023f).

Ayrıca Bratislava Belediyesi şehir sokak çalışması ekibinin yanı sıra evsizlerle ilgili olarak (Bratislava, 2022);

- Evsiz bireylere yardım etmeyi amaç edinen bütün sivil toplum kuruluşlarına destek olmuş,
- Yabancı şehirleri örnek alarak evsizlerin kendilerini gönüllü olarak karantinaya alabileceği bir proje hazırlamış,
- Sunulan hizmetlerden birinin durmasına karşın evsizlerin gecelerini geçirmeleri için bir kriz bölgesi oluşturmuş,
- Hijyen istasyonları hazırlamış ve
- Kopčany ve Pentagon'da kamusal alanları dezenfekte etmiştir.

Toplu Taşıma Yıllık Biletlerinin Fiyatının İndirilmesi

Bratislava Belediyesi 1 Temmuz 2021 tarihinden itibaren toplu taşıma fiyatlarında değişiklik yapmıştır. Biletlerin çoğunda artış yaşanırken yıllık biletlerin fiyatı 264,2' den 199 Euro'ya düşmüştür. Bratislava Belediye Başkanı Matúš Vallo, yapılan bu indirimle salgın bittikten sonra bireyleri toplu taşıma kullanımına teşvik etmek ve bu doğrultuda

yollardaki araba yoğunluğunun azalmasını istediğini belirtmiştir (The Slovak Spectator, 2021).

Çocuklar ve Yetişkinler için Online Etkinlikler Yapılması

Şehir Tiyatrosu (The Pavol Országh Hviezdoslav Theatre – DPOH) Covid-19'un yayılmasını önlemek ve acil durum önlemlerine cevap vermek adına online olarak çocuklar için popüler masallarla ilgili etkinlik ve programlar, yetişkinler için ise tiyatro gösterileri, sanal galeri turları, kitap okumaları vb. gibi etkinlikler düzenlemiştir (Bratislava, 2020b).

Evsizlikle Mücadele Etmek Adına Pilot Proje Başlatılması

Bratislava Belediyesi evsizlikle mücadele etmek adına bir pilot proje hayata geçirmeye karar vermiştir. Bu yeni pilot proje, evsizlere uygun fiyatlı bir konut temin etmenin dışında sosyal hizmet yoluyla genel istikrarlarına da yoğunlaşmıştır. Sosyal hizmet çalışanları sağlık ve konut durumlarının dışında gelirlerini dengelemelerine imkân tanıyacak genel bir anlayış yaratmak adına seçilen bireylerle beraber çalışmıştır. Bu kapsamda Sosyal konutlardan sorumlu Belediye Başkan Yardımcısı Sergej Kára ise “Özellikle salgının ilk dalgasının ardından, ekonomik sebeplerden dolayı daha fazla bireyin sokakta kalma riski bulunurken bu, şehrin evlerini yitiren bireylere destek olma hakkındaki anlayışında eşsiz bir an” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur (Stoyanov, 2020d).

“Önce Konut” olarak adlandırılan yaklaşım evsizlik problemini, zor durumdaki ailelere ve bireylere uygun fiyatlı evler temin ederek, bu bireylere tekrar kendi ayakları üzerinde durma ve hayatlarını iyileştirmek için çalışma imkânı tanımak üzere iki şekilde çözmeyi hedeflemiştir. Projenin bir parçası olarak da Bratislava Belediyesi, şehirde içinde oturulmayan toplam 22 daireyi yenilemiş ve sosyal bağımlılık derecesi vb. kriterleri göz önünde bulundurarak ilk kimlerin yer alacağını, uzman bir komisyon belirlemiştir (Stoyanov, 2020d).

Emlak Vergilerinin Taksitlendirilmesi

Bratislava Belediyesi, salgının neden olabileceği olası ekonomik etkilerden dolayı 2020 yılında tüm gerçek kişiler ve serbest meslek sahipleri adına emlak vergisinin üç taksite bölmüştür. Taksitle ödeme yapmak istemeyenler için ise tek seferde ödeme seçeneği kalmıştır (Bratislavsky Kraj, 2020).

3.4. Helsinki Belediyesi (Finlandiya)

Finlandiya'nın başkenti olan Helsinki, ülkenin önde gelen liman ve sanayi şehridir. Şehir, güzel doğal limanlarla çevrilidir ve ülkenin en uzak güneyinde Finlandiya Körfezine doğru uzanan bir yarım ada üzerinde bulunmaktadır. Kıta şehirlerinin en kuzeyinde bulunan şehirden, binalarının büyük bir kısmının yerel açık renkli granitten meydana gelmesinden dolayı çoğunlukla “kuzeyin beyaz şehri” olarak bahsedilmektedir (Britannica, 2022).

Helsinki, İsveç Kralı Gustaf Vasa tarafından 1550 yılında Vantaa Nehri kenarında kurulmuştur. Şehrin günümüzdeki halinin inşa edilmesine ise 1600'lü yılların ortalarında başlanmıştır. Krallık, Rus taarruzlarından şehri korumak adına deniz kalesi niteliğindeki bir ada üzerine yapılmış Suomenlinna'yı inşa etmiştir. 1809 yılında Finlandiya Ruslar'ın hakimiyeti altına geçmiş ve şehir 1812'de Çar Dükalığı'nın başkenti olmuştur. 1971 yılında da Finlandiya bağımsızlığını ilan etmiş ve ardından başkent olarak Helsinki'nin önemi artarak hem geleneksel hem de fonksiyonel bir çizgiyle tekrardan imar edilmiştir (T.C. Helsinki Büyükelçiliği, 2016).

Finlandiya nüfusunun %11'i Helsinki'de yaşamaktadır. Şehrin nüfusu toplam 653.835'tir ve bu nüfusun %52,5'i kadınlardan %47,5'te erkeklerden oluşmaktadır. Nüfusun ortalama yaş aralığı ise 40.8'dir. Şehir her yıl daha da uluslararası duruma gelmektedir, Fince ve İsveççe dışında konuşanların sayısı nüfusun %15'inden fazladır (City Executive Office ve Urban Research and Statistics, 2020: 8-11).

Helsinki Belediyesi, yaklaşık 1,5 milyon nüfusa sahip Helsinki Büyük Metropol Bölgesi'nde Espoo, Vantaa ve Kouniainen Belediyeleri ile birlikte faaliyet göstermektedir (Welcome Helsinki, 2023a). Helsinki Belediyesi'nin en yüksek karar alma organı belediye meclisidir. Belediye meclisi dört yılda bir belediye seçimlerinde seçilmekte, 85 kalıcı üyesi ve eşit miktarda vekili bulunmaktadır. Meclis, diğer belediye organlarını ve en önemli belediye makamlarının atamasını yapmakta, belediye vergi oranı, farklı sektörlerin ödenekleri ve şehir bütçesi ile ilgili ana finansal konularda karar vermektedir (City of Helsinki, 2021a).

3.4.1. Finlandiya’da Sosyal Belediyecilik

Finlandiya, yerleşmede ileri seviyede olan bir ülkedir ve özel karakteristik yapılı iki kademeli yerel yönetimlere sahiptir. Bunlar bölgeler ve belediyelerdir (Çelen, 2013: 83). Ülkede, özerkliği 1999 Anayasası ile genişleyen 311 (kunta) belediye ve Aland Adası Bölgesi dışında ortak belediye kurallarınca yönetilen toplam 19 bölge bulunmaktadır (Tekdere, 2019: 256).

Sosyal belediyecilik açısından bakıldığında ise Finlandiya’da belediyelerin sosyal hizmet sunumundaki yükümlülükleri 19. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş artmıştır. Yerel yönetimlerin yasal temelleri 1860’lı yıllardan sonra atılmıştır (Tuzcuoğlu, 2013: 223). Ülkede uzun bir süre İsveç ve Rusya hüküm sürmüştür. 1155 ve 1809 yılları arasında Finlandiya, İsveç’in hükmü altına girmiş ve devlet idaresi kapsamında sağlam temeller atılmıştır. 1809 yılında Rusya’nın hükmü altına girdiğinde de yaratmış olduğu devlet kurumlarını korumuştur. 1917 yılında ise Finlandiya bağımsızlığını ilan etmiş ve böylece Rusya’dan tam anlamıyla kopmuştur (Turan, 2018: 87). Bağımsızlığını ilan ettikten sonra da kendine has diğer yasal düzenlemelerle beraber yeni yerel yönetim mevzuatını oluşturmuştur. Bu mevzuat hükümleri kapsamında belediye meclislerinin (genel karar organı) seçime meydana gelmesi zorunlu olmuştur (Tuzcuoğlu, 2013: 223).

Finlandiya’da yerel yönetimlerle alakalı gerçekleştirilen yasal düzenlemelerden en önemlisi 1995 yılında belediyeler için yapılan “Yerel Yönetim Yasası”dır (Çelen, 2013: 89). Yerel Yönetim Yasası’nın yürürlüğe girmesiyle, ülkedeki yerel yönetim sisteminde özerkliği yüksek bir noktaya taşımaya yönelik bir adım atılmıştır. Bu yasaya göre yasal gerekliliklere uymak şartıyla belediyelerin hepsi kendi iç teşkilat yapısını kurabilmektedir (Tuzcuoğlu, 2013: 223).

Günümüzdeki belediye yönetimlerinin de esasları 1995 Yerel Yönetim Yasası ile oluşmuştur. Yasa, belediyelerin çeşitliliğini onaylayarak bunu yerlilerin refahını koruyan demokratik bir davranış şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra da kamu yönetimi içinde belediyelerin önemli bir konumu vardır ve refah politikalarının uygulanması kapsamında parlamento yasal düzenlemeleri yaparken belediyeler, ilgili programların uygulanmasını sağlamaktadır. Belediyeler, İskandinav ülkeleri ile Finlandiya’da işgücünün mühim bir kısmını istihdam etmekte ve GSYİH içinde harcama düzeylerinin oranı oldukça yüksektir. Bu yönetim birimleri “refah devleti” yaklaşımı neticesinde yapılandırılmış ve çeşitli

hizmetler sunmakla vazifelendirilmiştir (Karakurt ve Ela, 2017: 40). Refah devleti modeli, hizmetin belediyelerce üretilmesi ve sağlanması anlayışıyla desteklenmiştir. Sosyal politika modeli açısından kuzey ülkelerinde refah politikaları öncelikli olarak hükümet ve belediyeler tarafından uygulanmaktadır. Kilise ve sivil toplum kuruluşları vb. diğer aktörler ise sadece tamamlayıcı bir rol oynamaktadır (Tuzcuoğlu, 2013: 223).

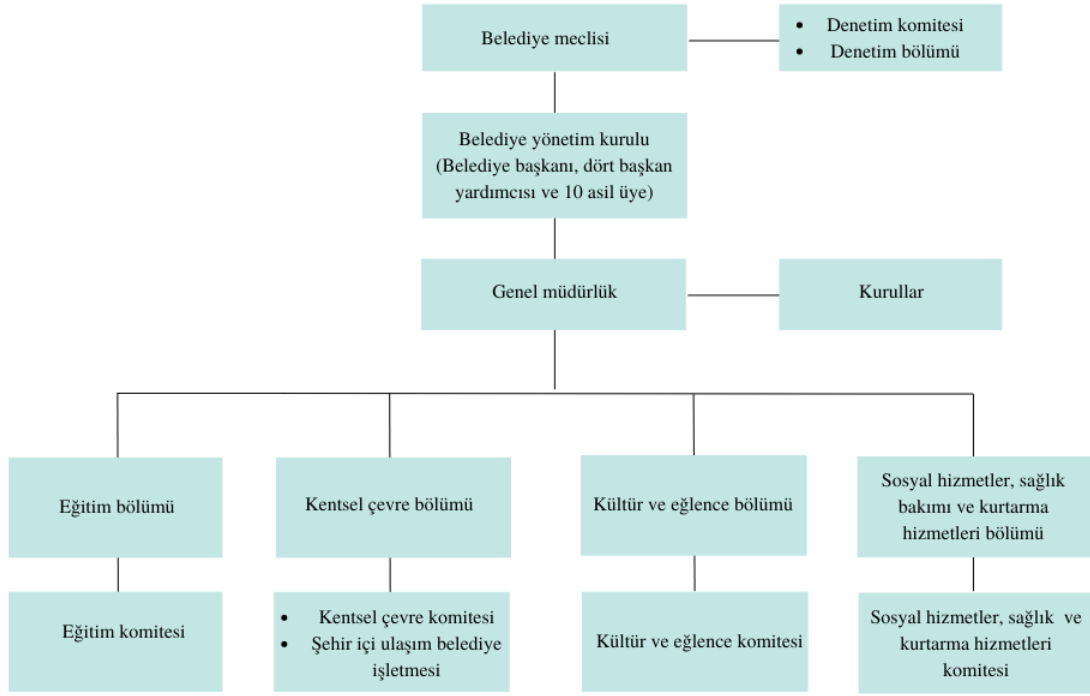
Finlandiya'daki belediyelerin hizmetleri temel eğitim, sosyal ve refah, sağlık, kültür ve eğlence hizmetleridir. Kültür ve eğlence hizmetleri olarak kütüphanecilik, tiyatro, orkestra ve müzelerin işletilmesi örnek verilebilirken temel eğitim, sosyal ve sağlık hizmet olarak da mesleki eğitim kurumlarının ve ortaokulların işletilmesi, 18 yaş altı için ilkökul, ortaokul bakımı, ücretsiz diş bakımı vb. hizmetler sunulması, engelli, yaşlı ve çocukların bakımını sağlamak, ihtiyaç sahipleri için gelir desteğinde bulunmak sayılabilir. Bunlara ek olarak da belediyeler caddelerin inşası, bakımı, su vb. gibi hizmetleri sunmaktan sorumludur (Mäenpää, 2012: 191). Belediyelere kanunda yer alan görevler dışında yeni görevler verilememektedir. Yeni görevler verilmesi ancak kanun çıkartılması ile mümkündür. Belediyeler, kanunla verilen görevlerini yerine tek başına getirebildikleri gibi başka belediyelerle iş birliğinde de bulunabilmektedir (Turan, 2018: 94).

3.4.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Helsinki Belediyesi, sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşlarına geniş yelpazede sağlık ve sosyal hizmetler sunmaktadır. Finlandiya'nın refah devleti bu alanlarla alakalı kamu ve özel hizmetleri sübvansede ettiği için sağlık ve sosyal hizmetler ücretsiz veya düşük ücretlidir. Belediyenin bütün sağlık hizmetlerinin bel kemiği olan 23 sağlık istasyonu her semtte birincil ve acil tedavi sağlamakta, tıp uzmanları da sosyal hizmetlere ya da uzman bakımına gerekli yönlendirmelerde bulunmaktadır (Welcome Helsinki, 2023b).

Helsinki Belediyesi'nin sağlık ve sosyal hizmetleri Sosyal Hizmetler, Sağlık ve Kurtarma Bölümü (The Social Services, Health Care and Rescue Services Division) tarafından sunulmaktadır. Bölümün görevi sakinlere refah, sağlık ve güvenlik sağlamaktır. Sosyal Hizmetler ve Kurtarma Bölümü, Helsinki sakinlerini refah, sağlık ve güvenliğinin dışında sevdiklerini korumaya teşvik etmekle birlikte Helsinki sınırları içerisinde yaşayan her bireyin ihtiyaçlarını gidermektedir (City of Helsinki, 2023a).

Helsinki Belediyesi organizasyon şeması

Şekil 5. Helsinki Belediyesi'nin organizasyon şeması

Kaynak: (City of Helsinki, 2023b).

Sosyal Hizmetler, Sağlık ve Kurtarma Hizmetleri Bölümü, “Aile ve Sosyal Hizmetler, Sağlık ve Madde Bağımlılığı Hizmetleri, Hastane, Rehabilitasyon ve Bakım Hizmetleri ve Kurtama Hizmetleri” olmak üzere dört departmandan oluşmaktadır. Bölümün faaliyetleri, Sosyal Hizmetler, Sağlık ve Kurtarma Hizmetleri Komitesi tarafından idare edilmekte ve denetlenmektedir (City of Helsinki, 2023a).

Helsinki Belediyesi'nin sunmuş olduğu sosyal yardım ve hizmetlere bakıldığında ise bu yardım ve hizmetleri sosyal ve sağlık hizmetleri adı altında beş gruba ayırarak incelemek mümkündür (Şekil 5).

Helsinki Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Yaşlılara yönelik hizmetler

Helsinki Belediyesi'nin yardıma ihtiyaç duyan bireyler için yardımcı yaşam tesisleri (assisted living homes) ve evde bakım hizmetleri (home care services) bulunmakta; yemek dağıtım hizmetleri ve hizmet merkezi (service centre) faaliyetleri ile yaşlıların evlerinde güven içinde yaşaması sağlanmakta; yaşlıların ve engelli bireylere bakan aile üyelerine gayri resmi bakım hizmetleri (yaşlılara yönelik günlük faaliyetler vb.) sunulmakta ve hafta içi her gün belediye ve diğer kuruluşların yaşlılara yönelik gerçekleştirdiği hizmetler hakkında şehrin yaşlı bilgilendirme telefon servisi tarafından bilgi verilmektedir.

Engellilere yönelik hizmetler

Helsinki Belediyesi, engelli bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek için hizmet sunmakta ve ağır engeli olan bireylere kişisel asistan tahsis etmekte; grup evlerinde, yardımcı yaşam tesisleri ve konut gruplarında engelli bireylere konut hizmetleri vermekte ve engelli çocuklar için birden fazla özel okul bulunmasının yanı sıra karma sınıflarda özel ihtiyaçları olan çocuklara yönelik hizmetler sunmaktadır. Ayrıca Helsinki Belediyesi, engelli bireylere yönelik çalışma grupları, yaz kampları, kurslar vb. birçok etkinlik gerçekleştirmekte ve Engelli Göçmenler için Destek Merkezi Hilma tarafından tüm dillerde ve ücretsiz olarak Helsinki'de yaşamak ile ilgili bilgi, başvuru vb. konularda bilgi sağlanmaktadır.

Çocuk ve ailelere yönelik hizmetler

Helsinki Belediyesi, etkili bir doğum ve çocuk sağlığı klinikleri ağı ile yerel sağlık istasyonlarıyla koordinasyon içinde mahallelere hizmet sunmaktadır. Klinikte hamileler, bebekler ve küçük çocukların bakımında uzmanlaşmış kişiler bulunmaktadır. Kliniklerden meydana gelen bu faydalı ağı dışında da şehrin farklı alanlarında yer alan dört Aile Merkezi tarafından doğum ve çocuk sağlığı kliniğine ek olarak konuşma terapisi, aile danışman ofisi, çocuk refah hizmetleri vb. hizmetler sunulmaktadır. Bunlara ek olarak ise ilişkilerinde sorun yaşayan çiftlere çift terapisi ve ergen çocuklarıyla sorun yaşayan ailelere aile danışmanlığı hizmeti sağlanmakta; devlete yardımı alabilen anne ve babalar çocuk doğumunun ardından cömert aile izinleri ve diğer yardımlardan yararlanma imkanına sahip olmakta; gençlik merkezleri tarafından etkinlikler, sosyalleşme fırsatları tanınmakta; gençlerin çeşitli gruplara, yerel karar alma mekanizmalarına dahil olması için sayısız boş zaman faaliyetleri ve fırsatlar ayarlanmakta ve gençlik istasyonu tarafından bağımlılık ve akıl sağlığı problemleri ile mücadele eden gençlere yardım edilmektedir. Ayrıca Helsinki Belediyesi, çocuk refah hizmetleri kapsamında çocuklarla alakalı kaygı verici konuları belirlemek ve bunları takip etmek için okul ve sağlık uzmanlarıyla yakın bir ilişki içerisinde çalışmaktadır.

Sağlık hizmetleri

Helsinki Belediyesi, yerel sağlık istasyonlarıyla sağlık hizmetlerine ya da tıbbi tedaviye ihtiyacı olan bireylere yardım etmektedir. Bu istasyonlar acil vakalarla baş etmek ve bakım ihtiyacını karşılamak için yeterli donanıma sahiptir. Bunun dışında Helsinki Belediyesi ve Bölgesel HUS Hastane Ağı vatandaşların sosyal refah ve sağlık hizmetleri ile ilgili sorularına e hizmetle 7/24 cevap vermekte; geçici olarak Helsinki'de ikamet edenlerin aldığı hizmet daha sonra ücretlendirilmek üzere herkese acil tıbbi yardım sağlanmakta; şehirde halka hizmet veren birçok eczane bulunmakta ve doktor ve hemşireden alınan elektronik reçete ile bireyler istediği ve kendine uygun eczanenin hizmetlerinden faydalanabilmekte; şehirde bulunan birçok diş kliniği ile çocuk ve gençlerde dahil olmak üzere belirli gün ve saatlerde acil diş bakımı hizmeti sunmaktadır. Örneğin Kalasatama ve Meilahti ilçelerindeki diş kliniklerinde hafta içi 08.00-15.00 arasında acil diş bakımı yapılmakta; çocuk ve gençler acil diş bakımı hizmetinden yararlanabilmekte; hafta sonu ve resmi tatillerde Park Hastanesinde acil bakım hizmeti sunulmakta ve akşam 21.00'dan sonra acil diş bakımına ihtiyaç duyulduğunda ise Meilahti'deki Toölö Hastanesi Acil Servisi'nden yardım alınabilmektedir. Ayrıca Helsinki Belediyesi hayatın zorluklarıyla mücadele etmeye çalışan vatandaşlarına destek olmaktadır. Vatandaşlar yerel sağlık istasyonlarıyla iletişime geçerek yardım alabilir, doktorlar gerek gördüğü taktirde vatandaşları psikiyatri servisine veya başka bir akıl sağlığı kliniğine nakledebilmektedir.

Sosyal yardım

Helsinki Belediyesi sosyal yardım kapsamında; geçim ve finans, fonksiyonel yetenek, bireysel ilişkiler, katılım ve rehabilitasyon, konut gibi konularda problemleri olan bireylere yardımcı olmakta; şehirde ikamet eden göçmenler için rehberlik ve danışmanlık gibi hizmetler sunmakta; temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken birey ve ailelere sosyal yardım ve mali yardımda bulunmakta; istihdam desteği ve sosyal rehabilitasyon hizmeti sunmakta; vatandaşların yaşamış olduğu konut sorunlarını çözmelerine yardımcı olmakta ve öneride bulunmakta; bireylerin yalnızlaşmasını önleme ve refahını artırmak adına şehrin güney, batı, doğu ve kuzeyinde bulunan toplum merkezlerinde çeşitli etkinlikler düzenlemektedir.

Şekil 6. Helsinki Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: (City of Helsinki, 2023c; Welcome Helsinki, 2023b).

Helsinki Belediyesi, yaşlı bireylerin yaşamını kolaylaştıran hizmetler sunmakta, şehri vatandaşlar için sürekli olarak daha ulaşılabilir hale getirmeye çalışmakta ve engelli bireylere birçok şekilde yardım etmektedir (Welcome Helsinki, 2023b). Bunların yanı sıra da sağlık hizmetleri, çocuk ve ailelere yönelik hizmetler sunarak sosyal yardımda bulunmaktadır.

3.4.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

Finlandiya’da ilk Covid-19 vakası, 29 Ocak 2020’de Lapland’daki bir tatil köyünde kalan Çin uyruklu bir turistte tespit edilmiştir. 13 Ocak 2020 tarihinde de hastalık, hükümet tarafından Bulaşıcı Hastalıklar Kararnamesi’nde değişiklikler yapılarak tehlikeli bulaşıcı hastalıklar listesine eklenmiştir. Ülkede hastalık, Covid-19’un pandemi ilan edilmesinden sonra Mart ayı ortasında başlamış olarak kabul edilmiş ve 16 Mart 2020 tarihinde hükümet salgın nedeniyle olağanüstü hal ilan ederek salgının yayılmasını yavaşlatmak ve risk altındaki kesimi korumak amacıyla sosyal mesafe önlemleri almıştır (Tiirinki vd., 2020: 649). Finlandiya Hükümeti, Mart ayının ortasında sınırlarını kapatmış, yalnızca Fin vatandaşların geri dönmelerine izin vererek geri dönenleri 14 gün karantinaya almıştır (Holkeri ve Nurmi, 2020: 272). Eğitime ara verilerek online eğitime geçilmiş sadece çocuklarına bakamayacak ailelerin ve önemli sektörlerde çalışan kişilerin anaokulu, özel yardım ihtiyacı olanlar ve 1-3 sınıflarındaki öğrencilerin eğitimine ara verilmemiştir (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 2022). Müzeler vb. bazı alanlar kapatılmış, toplu olarak 10’den fazla kişinin bir araya gelmesi, yaşlı ve bakım evlerini ziyaret etmek yasaklanmıştır. 24 Mart’ta restoranlar ve kafeler evlere servis dışında kapatılmıştır. Eczane ve bakkal gibi temel hizmetler bu sınırlamaların dışında tutulmuştur. Mart’ın sonunda da Uusimaa Bölgesi (metropolitan bölgeside dahil) üç hafta karantinaya alınmıştır (Holkeri ve Nurmi, 2020: 272).

Helsinki Belediyesi ise hükümetin salgınla mücadelesinin ön safhasında yer alarak sakinlerine ve onların yakınlarına hızlı ve kolay Covid-19 testi temin etmiştir. Helsinki Belediyesi çocuk hastanesinin önünde arabalı numune alanı kurmuştur. Vatandaşlar böylece araçlarından çıkmadan Covid-19 testi olmuş ve hızlı bir şekilde çıkan sonuca göre ya karantinaya alınmış ya da günlük yaşamlarına geri dönmüşlerdir. Arabası olmayanlara da belediye, arabalı test ulaşım için bir ambulans tesis edebileceğini belirtmiştir (Stoyanov, 2020e). Helsinki Belediyesi yayınlamış olduğu koronavirüs adlı sekme altında da salgınla ilgili son haberler, önemli talimatlar ve diğer önemli içeriklerle ilgili bağlantılar, belediyenin güncel önlem ve kısıtlamaları, aşı olma, salgınla alakalı durum güncellemeleri, yardım hattı, sağlık talimatları, kreş ve okul düzenlemeleri, yüz maskesi dağıtımı ve kullanımı, seyahat ve ulaşım hakkında bilgi paylaşmıştır (City of Helsinki, 2023d). Bunların dışında ise (Järvelä, 2022: 14–15);

- Salgının yoğun olduğu süreçte hizmetler ve genel alanlar kısıtlanmış ve bazı durumlarda tamamen kapatılmış,
- Mart 2020 tarihinde kriz yönetimi modeli kapsamında Helsinki Belediyesi kendini organize etmiş ve şehir genelinde etkilere neden olacak hususlar hakkında gerekli kararları vermek ve görünümleri koordine etmek için Helsinki Belediye Başkanı başkanlığında bir Covid-19 koordinasyon grubu kurulmuş,
- 2020 sonbaharında Belediye Başkanı'nın girişimiyle Helsinki Metropolitan Bölgesi için bir koordinasyon grubu kurulmuş ve bu grup metropolitan bölgede dahil olmak üzere Finlandiya'da koronavirüs kararlarının koordinasyonunda önemli role sahip olmuş,
- Kapatılan hizmetlerde çalışanlar enfeksiyon takibinde epidemiyolojik faaliyetlere aktarılmış,
- 2021 yılında Covid-19 aşılama istasyonları kurulmuş, Ağustos 2022 tarihine kadar şehirde 1.4 milyondan fazla aşı yapılmış,
- 2022 yılında ortaya çıkan Omigron varyantı nedeniyle yedek bir hastane açılmıştır.

Sosyal yardım ve hizmet açısından ise Helsinki Belediyesi, Covid-19 belirtilerinden kuşkulananlar ya da hastalıkla ilgili soruları bulunanlar için acil yardım hattı oluşturmuş ve otel odalarında karantina tesisleri kurmuştur (Stoyanov, 2020e). Bunlara ek olarak hizmet sektörüne, girişimcilere ve pandemi nedeniyle psikolojik sorunlar yaşayan bireylere destek olmuş; yardım hattı kampanyası başlatmış; halk salgın hakkında bilgilendirmiş; evsiz bireylere sıcak yemek dağıtmış; karantina tesisleri kurmuş; sağlık çalışanlarına otopark alanı oluşturmuş ve bakım evlerine yapılan ziyaretleri daha güvenli hale getirmek için tavsiyelerde bulunmuştur.

Girişimcilere Destek Olunması

Helsinki Belediyesi girişimcilere işletme desteğinde bulunmuştur. Girişimcilerin salgın nedeniyle iş faaliyetlerinde yaşamış olduğu maliyetleri karşılamak adına Helsinki Belediyesi, 2.000 Euro dağıtmış ve bu kapsamda da 5.000 girişimciye destek olmuştur (EUROCITIES, 2020c).

Psikolojik Sorunlar Yaşayan Bireylere Destek Olunması

Helsinki Belediyesi, korku, belirsizlik, mali çalkantılar nedeniyle psikolojik sorunların yaşandığı zorlu süreçte bireylere, ücretsiz düşük eşikli bir hizmet olan Mieppi ile destek olmuştur. Kriz sürecinde telefon ve çevrimiçi konferanslarla hizmet sunmaya başlayan Mieppi 'de hemşire yada psikologlar, bireylerin aramalarını ya da mesajlarını cevaplamış ve durumunu tartışmıştır. Hizmetlerden 13 yaş ve üstü bireyler, en fazla beş toplantı olmak üzere yararlanabilmiştir (City of Helsinki, 2020a).

Helsinki Yardım Hattı Kampanyası Başlatılması

Helsinki Belediyesi, kendini karantinaya alan yaşlı bireylere ulaşmak adına yardım kuruluşları ve yerel cemaatlerle işbirliği yaparak "Helsinki Yardım Hattı" kampanyasını başlatmıştır. Amacı 80 yaş ve üstündeki 27.000 sakinin tamamıyla iletişim kurmak olan bu kampanya kapsamında gönüllüler yaşlı bireyleri telefonla arayarak desteğe ihtiyaç duyup duymadıklarını ya da kapanmayla nasıl mücadele ettikleri hakkında sohbet etmek isteyip istemediklerini sormuştur (EUROCITIES, 2020d).

Otel Odalarında Karantina Tesisi Kurulması

Helsinki Belediyesi, otel odalarını karantina alanı olarak kullanmıştır. Kurulan karantina tesisleriyle risk altında olan yalnız bireylerin ve karantinaya alınanların tek kişilik ve sınırlı alanlarda barınması sağlanmıştır. Aynı zamanda da Helsinki Belediyesi, tesisler aracılığıyla bu bireyleri kolayca gözlemleyebilmiştir (Stoyanov, 2020e).

Hizmet Sektörüne Destek Olunması

Helsinki Belediyesi, salgın nedeniyle müşteri kaybederek sorun yaşayan işletmelere yardımcı olmak amacıyla Covid-19 kısıtlamalarının hafifletilmeye başlamasının ardından yaz ayında şehrin tarihi alanı olan Senato Meydanı'nda sosyal mesafeyeli yeni bir restoran ve pazar buluşma alanı kurmuştur (City of Helsinki, 2020b). Yapılan bu etkinliğin oldukça başarılı olmasından sonra ise 2021 yılında Kasarmitori Meydanı'nda yeni bir açık hava etkinliği daha düzenlenmiştir (City of Helsinki, 2021b).

Buna ek olarak Helsinki Belediyesi, salgın nedeniyle 1 Haziran 2020 tarihine kadar kapalı kalma ihtimali olan restoranların açık teraslarından 1 Nisan ve 31 Mayıs tarihleri

arasında kira almamaya karar vermiş (City of Helsinki, 2020c) ve restoranları salgın sürecinde almış olduğu önlemlerle desteklemiştir. Bu süreçte restoran teraslarının daha uzun süre açık kalmasına, hafif yapıları terasların izin olmadan inşa edilmesine ve üç park alanının restoran kullanımı için rezerve edilmesine izin vermiş, bunun yanı sıra mevcut durum hakkında bilgi almak ve yeni yardım yolları bulmak için restoran sektörüyle sürekli iletişim halinde bulunmuştur (City of Helsinki, 2021c).

Bireyler için Yardım Hatları ve Bilgilendirme Yapılması

Helsinki Belediyesi, salgına maruz kaldığını ya da yaşamış olduğu belirtilerden dolayı Covid-19 olduğu düşünen vatandaşlarına “Koronavirüs Yardım Hattı” ile yardımcı olmuştur. Fince, İngilizce ve İsveççe olarak tavsiyelerde bulunan bu telefon hizmeti, daha sonra ise Somali ve Arapça olarak da hizmet vermeye başlamış ve arayanlara salgından nasıl korunacakları, aşı olma ve Covid-19 testi hakkında önerilerde bulunmuştur (City of Helsinki, 2021d). Ayrıca Helsinki Belediyesi (City of Helsinki, 2022a);

- Sağlık durumları kötüleşen ve acil servise gitmek isteyen bireylere de Tıbbi Yardım Hattı ile yardımcı olmuş;
- Göçmenlere eğitim ve istihdam desteğinde bulunmuş;
- Uzaktan danışmanlık seanslarıyla mobil cihazların, online hizmetlerin ve dijital uygulamaların kullanımı için ücretsiz rehberlik ve yardım sağlamış;
- “InfoFinland” web sitesinde Finlandiya’da yetkililerin Covid-19 hakkında almış olduğu kararları 12 dilde yayınlamış;
- Covid-19 ve Helsinki Belediyesi’nin salgınla mücadelesi ile ilgili birden fazla dilde bilgilendirici video hazırlamıştır.

Aileler, çocuklar ve gençlere yönelik olarak ise (City of Helsinki, 2021e);

- Eğitim kurumlarındaki (lise, kreş, meslek okulları vb.) psikolog ve danışmanlar tarafından e-posta ve telefon ile öğrencilerin ve ailelerinin kaygılarını ve sorularını tartışarak onlara destek olunmuş,
- Gençlik hizmetleri etkinliklerinin çoğu internete taşınmış ve mahalle devriye erişimleri genişletilmiş, gençlik çalışması profesyonelleri kapsamlı online danışmanlık hizmeti sunmuş ve yerel gençlik merkezleri destek hizmetlerini ve etkinlikleri sosyal medya platformuna taşımış,

- İstisnai durumların dışında eğitim kurumlarının çoğunda sağlık hizmetleri verilmiş,
- Aile Destek Hizmetleriyle aileler gereksinim duydukları yardım ve desteğe yönlendirilmiş,
- Sosyal ve sağlık uzmanları Helsinki’de yaşayan 16 ve 29 yaş arasındaki gençlere sohbet hizmetleri sunmuş,
- Aile Merkezleri şehirde yaşayan ailelere, çocuklara hizmet ve destek sağlamış
- Engelli bireylerin ailelerine yardımcı olmak amacıyla telefon hizmeti ile ailelerin Helsinki Engelliler Polikliniği’ndeki psikologlarla görüşmesini sağlanmış ve
- Engelli bireyler için sanal gündüz aktiviteleri sunulmuştur.

Koronavirüs Kampanyası Başlatılması

Helsinki Belediyesi, iştirakleri olan Espoo, Vantaa, Finlandiya Sağlık ve Refah Enstitüsü, Helsinki ve Uusimaa Hastane Bölgesi ile birlikte 20-29 yaşları arasındaki gençler için bir koronavirüs kampanyası başlatmıştır. Kampanya süresince Covid-19’un ruh sağlığı üzerindeki etkileri ile ilgili Instagram canlı yayını düzenlenmiştir. Bu canlı yayında sosyal medya fenomeni ve bir gençlik akıl sağlığı uzmanı yayını izleyenlerin sorularını cevaplamıştır (City of Helsinki, 2021f).

Sağlık Çalışanları için Otopark Alanları Oluşturulması

Helsinki Belediyesi, sosyal ve sağlık çalışanlarının daha kolay hareket edebilmesi için özel otopark alanları oluşturmuştur. Bu kapsamda Laakso ve Malmi Covid-19 tedavi merkezlerinde 30 Mart 2020 tarihinden itibaren yeni otopark düzenlemeleri uygulanmış ve daha sonra benzer düzenlemeler Aurora Hastanesi, Kivelä Yaşlılar Evi ve Kalasatama Sağlık Merkezi konumlarında da uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca Metropolitan Bölgesi Hastane Ağı (HUS) hastaneleri yakınına da daha fazla otopark kurulmuş ve belediye yetkilileri yoğun kar yağışının olduğu dönemlerde de otopark olarak kullanılan meydan, pazar yerleri ve spor sahalarında yeni park yerleri oluşturmuştur (City of Helsinki, 2020d).

İşletmelere Ticari Arazilerde Kira Muafiyeti Uygulanması

Helsinki Belediyesi, Covid-19’un olumsuz etkilediği sektördeki firmalara (kafe, restoran, toplantı, konferans, gıda hizmetleri, halka açık etkinlik düzenleyicileri vb.) belediyeden kiralamış oldukları araziler için üç aylık kira muafiyeti imkanı tanıyarak yardım

etmiştir. Belediyenin uygun görmüş olduğu kiracılar üç aylık bir zaman için kira ödemelerinden muaf tutulmuştur. Ayrıca bu firmalara ek olarak Covid-19'un cirolarını ya da faaliyetlerini olumsuz etkilediğini beyan edebilen diğer firmalarda üç aylık kira muafiyetten yararlanabilmiştir (City of Helsinki, 2020e).

Evsizlere Sıcak Yemek Dağıtılması

Helsinki Belediyesi, evsiz bireylere günde bir defa sıcak yemek dağıtarak yardım etmiştir. Şehrin farklı bölgelerindeki dokuz dağıtım noktasında 2022 yılı Mayıs ayının sonuna kadar evsizlere 600'den fazla yemek sunulmuştur (City of Helsinki, 2020f).

Bakım Evlerine Ziyaretlerin Güvenli Olması için Önerilerde Bulunulması

Helsinki Belediyesi, bakım evlerindeki enfeksiyon riskini azaltmak için bakım evi ziyaretçilerine önerilerde bulunmuştur. Bu kapsamda yaşlı ve risk grubunda yer alanları ziyaret ederken; mümkün olduğunca telefon yada görüntülü olarak iletişim kurulması yada dışarıda buluşulması, ziyaret edilecekse yetkilelerin talimatlarına uyulması ve gereksiz temasta bulunulmaması, Covid-19'a dair ufak bir belirti varsa ziyaret edilmemesi şeklinde önerilerde bulunulmuştur. Akrabalar için ise tokalaşmaktan ve sarılmaktan kaçınılması, sosyal mesafeye dikkat edilmesi, ziyaret saatlerinin kısa olması, ziyaret süresince maske takılması ve ziyaretten önce ve sonra ellerin temizlenmesi gerektiği belirtilmiştir (City of Helsinki, 2021g).

Online Etkinlikler Düzenlenmesi

Helsinki Belediyesi, vatandaşları ailesi ve yakınlarıyla kısıtlamalara uygun bir şekilde vakit geçirmeye teşvik ederek 2021 yılında 1 Mayıs için bir dizi sanal program düzenlemiştir. Nelonen Media ve Zoan Oy ortaklığında Virtual Helsinki'de "Vapun päällä vappu" şavu gerçekleştirilmiştir. Vatandaşlar şova Nelonen Kanalı ve Ruutu yayın hizmetleri aracılığıyla ücretsiz olarak ulaşabilmiştir (City of Helsinki, 2021h).

Benzer bir şekilde Helsinki Belediyesi, 2021 yılının yılbaşı gecesi kutlamalarını da televiyon platformunda yapmıştır. Yılbaşı gecesi kapsamında Hartwall Arena'da seyircisiz olarak yapılan gösteri televizyon kanallarında canlı olarak yayınlanmış ve ayrıca gecenin parçası olarak şehrin dört bir tarafında havai fişek gösterileri yapılmıştır. Çocuklar için ise Helsinki Kanalında çevirmişçi programlar yayınlanmıştır (City of Helsinki, 2021i)

Dijital Çalışma Hayatı Projesi Başlatılması

Covid-19 sürecinde çevrimiçi hizmetlerin artması ile birlikte dijital okur-yazarlık ihtiyacı ortaya çıkmış ancak gerek maddi gerekse yetenek bakımından yeterli olmayan vatandaşlar dijital hizmetlere erişim sağlayamamıştır. Helsinki Belediyesi de 2022 yılı baharında Dijital Çalışma Hayatı Projesi'ni (The Digital Working Life) hayata geçirmiş ve bu kapsamda bireylerin istihdam olanaklarını arttırmak ve hayat standartlarını yükseltmek amacıyla iş arayanlar için dijital kurslar düzenlemiştir. Proje, vatandaşların dijital beceriler edinmesini zorlaştıran kendi ekipmanlarına sahip olmamaları, motivasyon eksikliği yada yeterli düzeyde dil (İngilizce ya da Fince) bilmemesi gibi konulara odaklanmıştır (City of Helsinki, 2022b).

Kültür ve Eğlence Birimine Koronavirüs İyileşme Yardımı Yapılması

Covid-19 kısıtlamalarının kaldırılmasının ardından Helsinki Belediyesi hem şehir sakinlerinin ve ziyaretçilerinin eğlenmesini ve birlikte yaşamasını desteklemek için hem de zorlu süreç sonrası kültürel alanın toparlanmasını sağlamak adına Kültür ve Eğlence Birimine koronavirüs iyileşme yardımında bulunmuştur. Bu fon sayesinde 2022 yılı bazında sokak tiyatrosu, müzik performansları vb. çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Helsinki Belediyesi, şehir sanatçılarına 250.000 Euro yardımda bulunmuştur (City of Helsinki, 2022c).

Yaşlılar için Televizyonda Rehabilitasyon Programı Sunulması

Covid-19 nedeniyle Helsinki'deki hizmet merkezleri kapatılmak zorunda kalmıştır. Helsinki Belediyesi'de sabah saatlerinde yaşlı bireylere aktiviteler sunmak ve refahını arttırmak için "Koti Tv" pilot programına katılmıştır. Program kapsamında hafta içi 11.00-13.00 aralığında fiziksel mesafe rehabilitasyonu, hafıza rehabilitasyonu ve dersler sunulmuştur (City of Helsinki, 2021j).

3.5. Varşova Belediyesi (Polonya)

Polonya'nın başkenti olan Varşova, Baltık kıyısındaki Gdansk şehrinin yaklaşık 240 mil güneydoğusundaki Vistula nehrinin üzerinde yer almaktadır (Durko vd., 2022). Şehir yaklaşık 1.8 milyon nüfusa ve 517 km² alana sahiptir ve ülkenin önemli bir ekonomik, akademik ve bilimsel merkezidir. Avrupa'da dahil olmak üzere ülkenin en iyi üniversiteleri

buradadır ve gelişen teknolojik merkezler arasında da şehir önemli bir konumdadır (City of Warsaw, 2023).

Varşova'nın özel bir statüsü vardır. 2002 yılında çıkarılan yasa ile şehre özel bir statü verilmiş ve yasayla birlikte Varşova çok tabakalı bir yönetim sistemine sahip olmuştur. Merkez çekirdeğinin yanı sıra etrafını çevreleyen metropoliten bir yapısı da olan Varşova, il statüsü kazanmış, şehir merkezi ve çevresi toplam 18 ilçeye ayrılmıştır. Başkent, belediye meclisi ve 11'i merkezde 6'sı da şehir dışında olmak üzere birbirine bağımlı olmayan 17 ilçenin yanı sıra bir tane ayrı başkent meclisi ile il meclisi ve bunların başkan ve yürütme kurulları kanunla düzenlenmiştir (Önez Çetin, 2016: 356).

3.5.1. Polonya'da Sosyal Belediyecilik

Üniter bir ülke olan ve yerleşme temellerinin üzerine örgütlenen Polonya'da yerel yönetimler, idari teşkilatlanma içerisinde oldukça önemlidir. 1997 yılında kabul edilen Anayasa'ya göre Polonya'nın yerel yönetim yapısı bölgeler (voyvodalık), iller (povyat) ve belediyeler (gminas) olmak üzere üç kademelidir (Kutlu ve Usta, 2013: 522; Tekdere, 2019: 260). Ülkede yerel yönetim birimleri kapsamında 16 bölge, 380 il ve 2.477 belediye vardır (Country Profile/Poland, 2022: 2). Polonya'daki belediyeler, tek bir yerel yönetim yapısına sahip olmamakla birlikte üç sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi belediyelerin büyük bir kısmını meydana getiren gminas iken, ikincisi belediye bölgelerinin (voyvodalık) merkezi olan ve nüfusu 100 binin üstündeki Bağlantısız Kent belediyeleridir. Üçüncüde Varşova Kent Yönetimidir (Kutlu ve Usta, 2013: 522).

Sosyal belediyecilik açısından bakıldığında ise Polonya'da 1990 yılına kadar kamu ve sosyal hizmetlerin sunumu büyük ölçüde komünist parti yönetimi altında merkezi bir devlet tarafından gerçekleştirilmiştir (Mikuta ve Walaszek, 2016: 169). 1918 yılından önce Polonya, komşusu olan ve farklı yönetim sistemlerine sahip Rusya, Prusya ve Avusturya arasında bölünmüş bir ulustu (Kulesza ve Szescilo, 2012: 485). 120 yılı aşkın bir sürenin ardından 1918 yılında Polonya, tekrar bağımsızlığını kazanmıştır. Yerel yönetimler, 17 Mart 1921 Anayasası'na kadar bu üç ülkenin hukusal sistemleri temelinde parçalanarak organize edilmiş, savaş yıllarının ilk zamanlarında bu yapı geçici bir hukusal çerçeve kabul edilerek desteklenmiştir. 1939 yılında ise Polonya, Almanya ve Rusya'nın hükmü altına girmiştir ve yerel yönetimlerde dahil Polonya Hükümeti'nin örgüt yapısının dağılması (Önez Çetin, 2016: 353).

II. Dünya Savaşı'nın ardından Polonya Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği'nin hükmü altına girmiş ve yerel yönetimlerin kendi kendini yönettiği sistem terk edilmiştir. Sovyet Rejimi Polonya'da hakim olduktan sonra sovyet konseyleri ve yürütücüleri yönetimin her seviyesinde yetki sahibi olmuştur (Önez Çetin, 2016: 352). Komünist sistemin karakteristik bir özelliği olan merkezi kontrol, komünist dönemde Polonya'da hakim olmuş ve bunun sonucu olarak yerel yönetimler merkezi yönetimin aşırı etkisi ve gücü altında kalmıştır. 1950 yılında çıkarılan "Yerel Yönetimler Yasası" ile yerel yönetimlerin yükümlülük alanları yerel çıkarlarının sağlanması ve devlet iktidarının yürütücüleri olması şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca yasada yerel yönetimlerin kendilerine has bütçelerinin olmaması ve politikalarının merkez tarafından belirlenmesi gerektiği konularında düzenlenmiştir (Kutlu ve Usta, 2013: 519). 1950 yılında yerel yönetimlerle ilgili yaşanan diğer bir önemli gelişme ise "Devlet Otoritesi'nin Bölgesel Kurumları Yasası"nın çıkarılmasıdır. Yasa ile birlikte devletin tekil gücü ilkesinin yürürlüğe girmesi yerel yönetimlerin özerkliklerini kaybetmesine neden olmuştur (Önez Çetin, 2016: 353).

Polonya'daki yerel yönetimlerin içerisinde bulunduğu sıkıntılı durum komünist sistemin yıkılmasına kadar devam etmiştir. 1989 yılına kadar yerel idarelerin yönetimi Polonya Hükümeti'nin kontrolü altında olmuş, 1989 yılında komünist sistemin yıkılması ile devletin yapısı demokratikleşmeye başlamıştır (Gevrek, 2019: 3).

1990'larda Batı Avrupa'da yaşanan gelişmelerden esinlenen Polonya'da yerelleşme reformları gerçekleştirilmiştir. Bu reformlar doğrultusunda yerel yönetimler güçlenerek çoğu sektörde hizmet sunumunda baskın bir rol oynayamaya başlamışlardır (Mikuta ve Walaszek, 2016: 169). Özellikle 1990 yılında yerel yönetimler için önemli bir dönüm noktası olarak ifade edilebilecek Yerel Öz-Yönetim Yasası kabul edilmiştir (Kutlu ve Usta, 2013: 520).

Belediyelerin görevleri Yerel Öz-Yönetim Yasası'nda tanımlanmaktadır. 8 Mart 1990 tarihli bu yasa, ayrı bir yasa tarafından aksi belirtilmediği müddetçe bütün konuların belediyelerin yetki alanına girdiğini belirtmiştir. Belediyelerin iki tür görevi vardır. Bunlar zorunlu ve devlet idaresi tarafından verilen görevlerdir. Zorunlu görevler sadece parlamento yasalarıyla atanabilmektedir (Kowalczyk, 2000: 224).

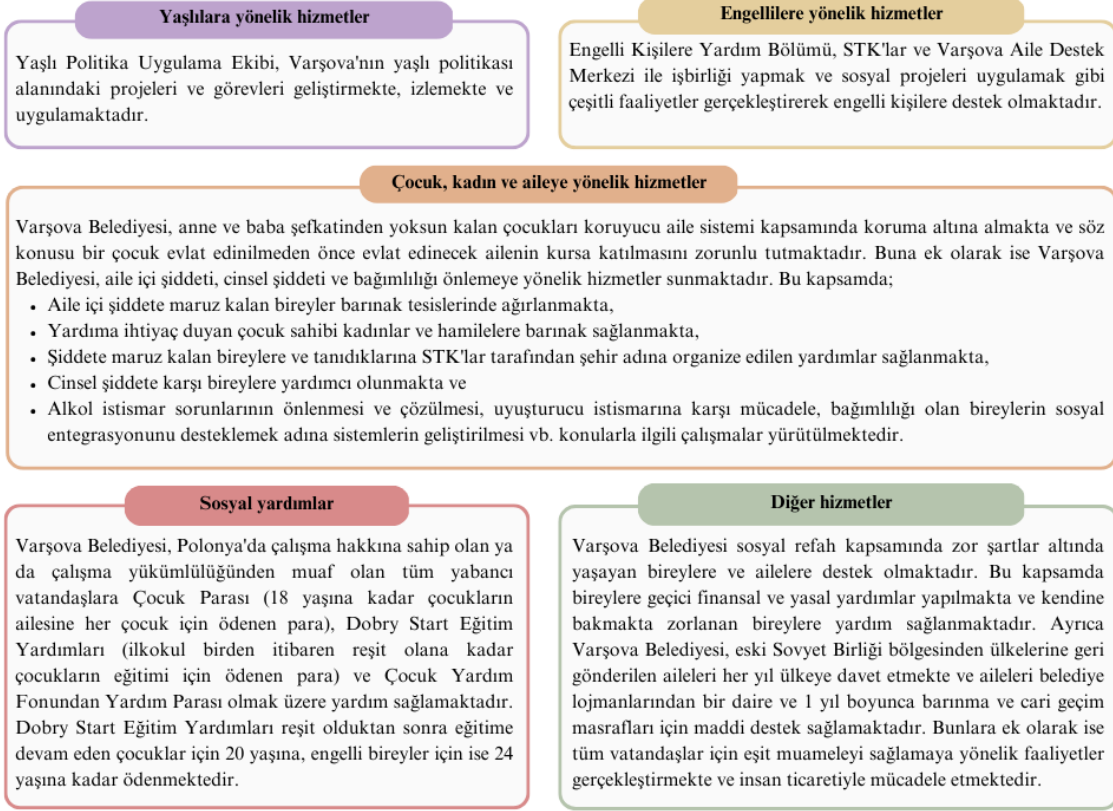
Belediyelerin yetki alanındaki görevleri ise Şu Şekildedir (Kowalczyk, 2000: 224; Sauer, 2013: 9-10) ;

- Emlak yönetimi, yerel kalkınma, evre koruma, doğa koruma ve su yönetimi,
- Yol, cadde, köprü ve trafik kontrolünü sağlama,
- Su, elektrik, ısı ve gaz sağlama, kanalizasyon, atık bertaraf, atık su arıtma,
- Sağlık ve sosyal hizmetler sunma,
- Toplu taşıma,
- Barınma,
- Kamu eğitimi (anaokullarve ilkokul)
- Kültürel, sportif ve sanatsal etkinlikler ve kütüphaneler,
- Aile politikası (hamile bayanların korunması dahil),
- Mezarlıklar,
- Kamu tesisleri ve binaların bakımı,
- Kamu güvenliğini sağlamak ve itfaiye hizmetlerini yerine getirmek,
- Yerel z-yönetim fikrini desteklemek ve teşvik etmek,
- STK ve öteki ülkelerin yerel ve bölgesel topluluklarıyla iş birliği yapmak.

3.5.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Varşova Belediyesi, Şehri herkesin yaşayabileceği (din, yaşam tarzı fark etmeksizin) bir hale getirmeye çalışmakta, vatandaŐlarıyla iletiŐimi geliŐtirmekte, STK'ları ve sivil toplumu desteklemektedir (City of Warsaw, 2023). Ayrıca Varşova Belediyesi, sosyal hizmetlerde dahil olmak üzere kamu hizmetlerini sunmakla ve insanların bazı alanlarla (güvenlik, eğitim, kültür ve sosyal refah vb.) ilgili ihtiyaçlarını karŐılamakla yükümlüdür (European Social Network, 2023).

Varşova Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Şekil 7. Varşova Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: *Varşova Belediyesi web sitesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.*

Varşova Belediyesi'nin sunmuş olduğu sosyal hizmetlere bakıldığında ise bu hizmetleri “yaşlılara, engellilere, çocuk, kadın ve aileye yönelik hizmetler, diğer hizmetler ve sosyal yardımlar” şeklinde sıralamak mümkündür.

3.5.6. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

Polonya'da ilk Covid-19 vakası 60 yaş üstü erkek bir bireyde 4 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir (Ayten, 2021: 158). Vakanın tespit edilmesinden sonra da sekiz gün içerisinde hükümet, 12 Mart 2020 tarihinde olağanüstü hal ilan etmiştir. Bu kapsamda ülkede sınırların kapatılması ile birlikte kapalı mekanlarda maske kullanımı zorunlu tutmuş, sosyal mesafe kuralları uygulanmaya başlanmış, bakım tesisleri kapatılmış ve eğitime ara verilmiştir (Aidukaite vd., 2021: 365-366). Bunlara ek olarak eğlence hizmetleri ve avmlerin işletilmesi kısıtlanmıştır; restoran, kafe vb. işletmeler teslimat sistemine geçmiştir; büyük avmlerde eczane, market ve çamaşır yıkama tesisleri dışında çoğu işletme kapatılmış; geçici olarak tüm eğlence ve dinlenme tesisleri, kongreler, konferanslar vb. etkinlikler ertelenmiştir;

ülkeye yurt dışından gelişler yasaklanmış (muafiyetler ile) ve yurt dışından gelenlere 14 gün karantina uygulanmıştır (Ayten, 2021: 160).

Varşova Belediyesi ise okul müdürlerine öğrenci ya da personel arasında enfeksiyon şüphesi olması halinde nasıl hareket edeceklerine dair tavsiyelerde bulunmuş, toplu taşıma kullanıcılarının direk olarak temas ettiği trabzonlar, düğmeler vb. yüzeylerin temizlenmesinde dezenfektan kullanılmasına karar vermiş; toplu taşıma monitörlerinde Sağlık Bakanlığı'nın salgından nasıl korunacağına ve virüse yakalandığında nasıl hareket edilmesi gerektiği ile ilgili vermiş olduğu tavsiyeleri yayınlamış; eğitim, kültür, sosyal yardım tesisleri vb. kurumlarda eğitim ve bilgilendirme kampanyası yürütmüş (City of Warsaw, 2020a) ve düzenli olarak sokakları dezenfekte etmiştir (City of Warsaw, 2020b).

Bunlara ek olarak Varşova Belediyesi sosyal yardım ve hizmet kapsamında da yaşlı bireyler için komşu desteğini teşvik eden bir kampanya, girişimciler için destek paketi, evden katılınabilecek bir kültürel program, yabancılar için koronavirüs hattı gibi bir dizi hizmetler sunmuştur (EUROCITIES, 2020e).

Kitapevlerinin Desteklenmesi

Varşova Belediyesi ve ortakları gerçekleştirdikleri ortak bir girişimle salgından ciddi derecede etkilenen yerel kitapçılara yardımcı olmuştur. Amacı Varşova'da yaşayan vatandaşların çok sevdikleri kitapçılara oy vermesi, ziyaret etmesi ve onları kitap satın almaya teşvik etmek olan bir yarışma başlatılmıştır. Bu kapsamda 24 Ağustos 2020 tarihine kadar vatandaşların çevrimiçi olarak oy kullanıp seçtikleri çok sevilen 10 kitapevinin en iyilerine "Varşova'nın Favori Kitapevi" unvanı verilmiş ve kitapevleri nakit ve para ödülü almıştır. En fazla oyu alan 10 kitapevine sırasıyla toplam 78.000 PNL (17 bin Euro) nakit ödül verilmiştir (Dimitrova, 2020a).

Sağlık Çalışanlarına Ücretsiz Otopark Desteğinde Bulunulması

Varşova Belediyesi, sağlık çalışanlarının iş yerlerine kolayca gitmesini sağlamak adına hasta ile doğrudan etkileşim halinde olan hastane ve ambulans çalışanlarını otopark ücretinden muaf tutmuştur (EUROCITIES, 2020e).

Toplu Taşıma Kartlarının Askıya Alınması

Varşova Belediyesi, salgın sürecinde toplu taşımayı kullanmayan vatandaşların toplu taşıma kartlarına yüklü olan uzun süreli biletlerinin geçerliliğinin askıya alınmasına izin vermiştir (City of Warsaw, 2021).

Küçük İşletmelere Destekte Bulunulması

Varşova Belediyesi, Covid-19 sürecinde sosyal mesafe uygulamalarından dolayı önemli gelir kaynaklarını kaybeden yemek şirketlerini, Covid-19'un olumsuz etkilerinden korumak için birkaç önemli önlem almıştır. Birincisi catering işletmelerinin ürünlerini online listelemeleri sağlanarak dağıtımları kolaylaştırılmıştır. İkincisi ise girişimcilere yönelik bir yardım programı başlatılmış ve son olarak da Belediye Başkanı sakinleri yerel gıda olarak yerel ekonomiyi desteklemeye çağırmıştır (Dimitrova, 2020b). Ayrıca Varşova Belediyesi şehirde bulunan 8. 600 restoran, kafe, kreş gibi mülklerin kiracılarına kira ödemeleri ve borçlarla alakalı çeşitli yardımlarda bulunmuştur (EUROCITIES, 2020e).

Hayvanat Bahçesine ve Ormana Dijital Gezi Düzenlenmesi

Covid-19 sürecinde Varşova Belediyesi hem vatandaşlarını bilgilendirmek hem de eğlendirmek amacıyla doğal dünyayı sergileyen sanal yayınlar başlatmıştır. Bu yayınlar ile bireyler hayvanat bahçesindeki personellerin hayvanlarla nasıl ilgilendiklerini ya da hayvan dünyası hakkında ilginç bilgiler edinmiş ve dahası şehir ormanı Lasy Miejskie'de gezinti yaparak çocuklarına ormandayken nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğretmişlerdir (EUROCITIES, 2020f).

Video Platformunun (VOD) Piyasaya Sürülmesi

Varşova Belediyesi, istek doğrultusunda 1 Eylül 2021 tarihinden itibaren bir video platformu (VOD) piyasaya sürmüştür ve bu sayede de Covid-19'dan olumsuz etkilenen yerel kültür sektörüne destek olmuştur. Varşova Belediyesi'nin finansal olarak desteklemiş olduğu bu platform, "Andrzej Wajda" adlı film kültür merkezi tarafından geliştirilmiştir. Platformda konserler, rehberli sergi turları, eğitim metaryalleri, sesli kitaplar vb. içerikler yer almıştır. Kültür operatörleri içeriklerini burada ücretli ve ücretsiz olarak istediği şekilde sunabilmiş ve daha fazla katılımcıya ulaşmak için Lehçe, İngilizce, Rusça ve Ukraynaca olmak üzere dört dilde dublaj veya altyazılı olarak yükleyebilmiştir (Dimitrova, 2021).

Chopin Konserlerinin Online Olarak Gerçekleştirilmesi

Varşova Belediyesi, düzenli olarak heykelin yenilendiği 1959 yılından beridir Chopin heykelinde gerçekleştirilen ancak Covid-19 ile birlikte sosyal mesafe kısıtlamaları gereğince 2020 yılında online olarak gerçekleştirilen Chopin konserlerini finanse etmiştir (Dimitrova, 2020c).

Covid-19 Hakkında Bilgilendirme Yapılması

Varşova Belediyesi, ülkedeki Covid-19 hakkındaki öneriler ve değişiklikler ile ilgili yabancılara düzenli olarak bilgi vermiştir. Ayrıca şehirdeki Çok Kültürlü Merkez tarafından yabancılara Rusça, Ukraynaca, İngilizce ve diğer dillerde hizmet veren özel bir yardım hattı işletilmiştir (City of Warsaw, 2020c).

Yaşlı Bireyleri Desteklemek İçin Kampanya Başlatılması

Varşova Belediyesi başlatmış olduğu bir kampanya ile vatandaşlarını, yaşlılar ve Covid-19 virüsünün yayılmasına yönelik evden gerekli olmadıkça çıkmadığı için günlük ihtiyaçlarını karşılamada zorlanan bireylerde dahil olmak üzere komşularına yardımcı olmaya teşvik etmiştir. Ayrıca yalnız kalan yaşlılara ve vatandaşlara Paskalya yemeği yardım paketi de dağıtılmıştır (EUROCITIES, 2020e).

Öğrencilere ve Ailelerine Psikolojik Destekte Bulunulması

Polonya hükümeti, vatandaşlarının en az %67'ini aşıl原因an ilk 500 belediyeye pandemi ile mücadele kapsamındaki bütün faaliyetlerde kullanılması adına 100.000 PNL verilen bir yarışma başlatmıştır. Aşıl原因ada lider olan Varşova Belediyesi ise hükümetten alması muhtemel olan bu fonun tamamını salgın sürecinden olumsuz yönde etkilenen öğrencileri desteklemek için kullanmaya karar vermiştir (Warszawa, 2021a). Ayrıca Varşova Belediyesi Covid-19 sürecinde uzaktan eğitime geçilmesi ile evde kalmak zorunda kalan çocuklara ve onların ailelerine destek olmak adına ebeveynler için çocuk ve ergenlerde depresyon konulu ücretsiz web seminerleri düzenlemiştir (Warszawa, 2021b). Bunun yanı sıra ise salgın nedeniyle psikolojik sorunlar yaşayan sakinlerin acil ihtiyaçlarını karşılamak için öğrenci ve ebeveynlerine, müdürlere ve öğretmenlere yardımcı olmak adına bir dizi faaliyet gerçekleştirmiştir (Warszawa, 2023).

3.6. Milano Belediyesi (İtalya)

Milano, 1.3 milyon nüfusu ile Roma'nın ardından İtalya'nın en büyük ikinci belediyesidir. Ayrıca ülkenin en büyük metropolünün merkezi ve Avrupa'nın en büyük metropollerinden birisidir (Costa ve Sabatinelli, 2012: 3). Şehir, Torino, Ceneviz, Bologna, Roma, Napoli, Floransa, Bari ve Cagliari ile birlikte 1990 yılında Anayasa'nın 142. maddesine metropoliten şehir statüsü kazanmıştır (Koçak, 2013: 408). Lombardy bölgesinin başkenti olan Milano, İtalya'nın en büyük sanayi şehridir ve aynı zamanda sanatçılar, tasarımcılar, fotoğrafçılar ve modeller için de çekim noktasıdır. Şehir sahip olduğu, yüksek ve ilginç yapılar, antik şehir ve palazzolarla dünyanın dört bir yanından ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. (About Milan, 2023).

Milano şehri (komün), seçimle başa gelen bir belediye başkanı ve konsey tarafından yönetilmektedir (Foot ve Lecco, 2023). Şehir konseyi, belediye başkanı ve 48 meclis üyesinden meydana gelmektedir. Konsey başkanı tarafından toplanan ve başkanlık edinilen şehir konseyi, 5 yıl süreyle görevde kalmakta ve belediyenin siyasi-idari yönünü belirleyip denetlemektedir (Comune di Milano, 2021a). Belediye 1990 yılında gerçekleşen yeniden yapılanmanın ardından idari bakımdan dokuz “yerel yönetim alanına” ayrılmıştır (Costa ve Sabatinelli, 2012: 3).

3.6.1. İtalya'da Sosyal Belediyecilik

Demokratik parlamenter sistemle yönetilen ve üniter bir ülke olan İtalya “belediye, iller ve metropol şehirler, bölgeler” olmak üzere üç kademeli bir yerel yönetim sistemine sahiptir (Ulusoy ve Akdemir, 2019: 162). Ülkede 7904 belediye, 20 bölge bulunmaktadır (Country Profile/ İtalya, 2022: 2). Sayıları 107 olan iller ise oldukça kısıtlı işlevleri yerine getirmektedir. Milano, Roma vb. 10 şehirde 2014 yılında (54/2014 sayılı Kanun) metropoliten şehir kurulması ile buradaki iller belediyeler arası işbirliğini sağlayan organlar haline gelmiştir. İllerin görevleri kanun doğrultusunda metropoliten şehirler tarafından gerçekleştirildiğinden illerin görevlerinde ciddi bir azalış yaşanmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2019: 163-164).

Sosyal Belediyecilik açısından bakıldığında ise İtalya'da belediyeler 1970'lerden itibaren sosyal hizmetlerin sunumundan tam anlamıyla sorumlu olmuştur (Citroni vd., 2016: 103). Ülke cumhuriyetten önce uzun bir zaman merkezi devlet yapısına sahip olmuştur

(Tabossi, 2007: 1). İtalya, tarih boyunca savaş, saldırı ve devrimlere maruz kalmıştır. Ülkede durmaksızın devam eden savaşlar içinde halkın, meclislerini ve yöneticilerini seçtiği özgür “şehir devletleri” meydana gelmiştir. Bu durum öncelikle Napolyon dahil komşu ülkelerin saldırılarına neden olmuş olsa da 1870 yılına kadar İtalya yönetsel yapısını Fransa’dan örnek almak üzere, ülkesel ve siyasi birliğini tamamlamıştır. Ülkede yapılan halk oylaması ile de Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasında 20 yıl süre gelen diktatörlük rejimi yıkılmış, 1948 yılında Cumhuriyet kurulmasını öngören bir anayasa çıkarılmıştır (Koçak, 2013: 391).

1948 Anayasası yerel yönetimleri güvence altına almıştır. Anayasa’da devletin yerel özerkliği tanıyacağı ve destekleyeceği, kamu hizmetlerinin mümkün olduğunca yerelleştirileceği, özerklik ve yerelleşme şartlarını karşılayan yasa, ilke ve yöntemleri benimseyeceği belirtilmiştir (Vandelli, 2012: 343).

Bunun yanı sıra yerel yönetimlerin özerkliklerinin önemi üzerinde duran bir başka unsurda Avrupa Birliği Politikaları olmuştur. Anayasanın yerel ve bölgesel yönetimlere bazı konular ile ilgili sağlamış olduğu özerkliğin yetersiz olduğunun fark edilmesi üzerine yeni düzenlemeler yapılarak bu durum düzeltilmeye çalışılmıştır. Yerelleşmeye dair doksanlı yıllarda önemli girişimlerde bulunulmuştur (Küçük, 2019: 12).

1982 yılında yürürlüğe giren Yerel Yönetimler Yasası ile belediyeler illerle birlikte daha güçlü bir hale gelmiştir. Belediyelere bu yasa ile yeni yetkiler tanınmış, vazifeler verilmiş ve öz kaynaklar sağlanmıştır (Koçak, 2013: 400). 1990’lı yıllarda ise yerel yönetimler yapılan referandumla güçlendirilmiştir. 142/1990 sayılı kanunla idari ve mali açıdan yerle önemli sorumluluklar verilmiş ve böylece özerklikleri arttırılmıştır. Ayrıca metropol şehirler kurulup yetkilerin bu birimlere aktarılmasına karar verilerek merkezi yönetimin yerel yönetim yetkileri üzerindeki kontrolünün önüne geçilmeye çalışılmıştır (Küçük, 2019: 12).

Yerel yönetimlerin özerkliğini arttırmak adına anayasada yapılan reformlar 2000’li yıllarda da sürdürülmüştür. 2001 yılında İtalya’daki yönetim birimleri, Anayasanın 114. maddesinde yapılan değişiklikle “devlet, belediyeler, iller, metropol kentler ve bölgeler” olarak belirtilmiştir. Kurumsal bir çerçeve ile yerel birimlerin özerkliğine verilen önem güçlendirilmiştir. Yerelden merkeze doğru bir yaklaşımla kamu otoritesi yeniden düzenlenmiştir. Yerel yönetimler bu reformla halka daha yakın olurken belediyeler ise ön plana çıkmıştır (Küçük, 2019: 13). Bunun yanı sıra İtalyan Anayasa Mahkemesi tarafından

2003 yılında tüm yerel yönetimlerin merkezi yönetimin yanında özerk kuruluşlar şeklinde statülerini kendilerinin belirleyebileceği yönünde karar alınmış ve 2009 yılında da mali federalizm yasasının kabul edilmesi ile illerle birlikte belediyelerin özerklikleri ciddi derecede arttırılmıştır (Koçak, 2013: 401; Ulusoy ve Akdemir, 2019: 162).

İtalya’da belediyelerin görevleri “sosyal hizmetler, ekonomik kalkınma hizmetleri ve düzenleme hizmetleri” olmak üzere üç kategoride özetlenebilmektedir. Sosyal hizmetler kişisel bakım hizmetleri, sağlık, konutla birlikte kısıtlı eğitim hizmetlerinden, ekonomik kalkınma hizmetleri de tarımın geliştirilmesi, ticari faaliyetlerin denetlenmesi ve turizmden meydana gelmektedir. Düzenleme hizmetleri için ise bayındırlık hizmetleri, ulaşım, kirlilik denetimi ve kent planlaması sayılabilmektedir (Toksöz vd., 2009: 92-93). İtalya’da sosyal belediyeçilik kapsamında belediyeler yuvalar, engelli ve yaşlılar için hizmetler, çocuk bakımevleri, çevre koruma hizmetleri, sosyal yardım, sosyal konutlandırma, evsizler için özel hizmetler gibi hizmetler sunmaktadır (Uslu, 2011: 37).

3.6.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Milano Belediyesi, şehir faaliyetlerini, eğitimi, trafik kontrolünü, yol bakımını ve ulaşım hizmetlerini yönetmekle yükümlüdür (Foot ve Lecco, 2023) ve sosyal hizmetlerde dahil olmak üzere çevre, kültür, eğitim, güvenlik, kentsel dönüşüm vb. birçok alanda hizmet sunmaktadır (Comune di Milano, 2023).

Milano Belediyesi'nin sosyal hizmetleri

Yaşlılara yönelik hizmetler

Milano Belediyesi, 60 yaş ve üstü vatandaşlara yönelik olarak “yaşlı bireyler için yapılan hizmetler hakkında bilgilendirme yapma, yaşlı bireylerin sosyal hizmet taleplerini toplama ve yönetme, kişisel ve evde bakım, acil bir durum söz konusu olduğunda ekonomik müdahalelerde bulunmak” gibi birçok hizmet sunmaktadır. Ayrıca Milano Belediyesi, üçüncü sektör kuruluşlarıyla işbirliğinde vatandaşlara, yaşlılara, bilişsel bozuklukları olan, Alzheimer ve diğer bunama türlerine sahip bireylere ücretsiz olarak erişebilecekleri hizmetler sunmakta ve müdahalelerde bulunmaktadır.

Engellilere yönelik hizmetler

Milano Belediyesi, başta %75’in üzerinde engelli bulunan bireyler olmak üzere 60 yaşın altındaki engelli bireylere yönelik “bakım, yardım, kişisel ve sosyal bütünleşme ihtiyaçları açısından engelli bireylere ve ailelerine destek olmak; ekonomik açıdan zor durumda olan engelli bireylerin olağan ihtiyaçlarını karşılamak adına maddi yardım sağlamak ve engelli bireylerin ailelerine destek olmak” vb. hizmetler sunmaktadır.

Evsizlere yönelik hizmetler

Milano Belediyesi, evsiz bireylerin barınma, duş vb. ihtiyaçlarını gidermek adına hizmetler sunmaktadır. Bu kapsamda şehirdeki evsizler için yılın her günü açık olan Janacci Evi (Casa Jannacci) tarafından duş hizmeti, çamaşırhane hizmeti, akşam yemek servisi, televizyonlu karma oturma odaları vb. hizmetler sunulmaktadır. Ayrıca Milano Belediyesi, kişisel veya barınma şartları nedeniyle zorluk yaşayan bireyler için ücretsiz umumi duşlar hazırlamakta; evsiz bireylere ikametgâh sağlayarak bireylerin şehrin refah hizmetlerine erişmesine ve önemli vatandaşlık haklarını etkinleştirmesine, verilen adreste kişisel yazışmalar almalarına imkân tanımaktadır.

Şekil 7'nin devamı

Aile, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler

- Milano Belediyesi, ailelere ve kadınlara, çocuklara yönelik olarak hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerden bazıları ise aşağıdaki gibidir;
- 14-18 yaş arası kız ve erkek çocuklara, onların ailelerine yönelik olarak ergenleri dinlemeye teşvik etmek amacıyla psikolojik destek, bilgi ve farkındalık hizmetleri sunmaktadır. Hizmet Milano Belediyesi tarafından finanse edilmekte ve üçüncü sektör kuruluşlarınca da yönetilmektedir.
 - Lombardiya Bölgesinde ailesiyle birlikte yolculuk yapan 14 yaş altı çocuklardan bilet parası alınmamakta ve birden fazla çocuğu olan aileler için aylık veya yıllık geçişlerde avantajlar sağlanmaktadır.
 - Sosyo- Eğlence Kültür Merkezlerinde Vatandaşlarının refahı, bir arada bulunması ve yaşama aktif olarak katılım sağlamasına yönelik dans, oyun, eğlence, hafif jimnastik kursları, yoga vb. çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Merkezler 55 yaşını dolduran tüm vatandaşlara açıktır.
 - Talep üzerine vatandaşlara ücretsiz olarak finansal eğitim verilmektedir. Eğitimin kapsadığı konular “emekliliği planlamak, herhangi bir borcu yönetme yeteneği, beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olma, kendisi ve sevdikleri için önemli projeleri hayata geçirmek, gelir ve giderleri kontrol etmek”dir.
 - Şehirdeki GEA Irene Bernardini Merkezi'nde uzman psikolog ve sosyal çalışanlardan oluşan bir ekip, ayrılıkla mücadele eden ebeveynlere “konuşmak, kendilerinin ve çocuklarının çıkarları doğrultusunda çözümler ve anlaşmalar belirlemek” konularında destek olmaktadır.
 - 18 yaşından küçük çocuklara (ebeveynleri olmayan ve ya onlarla çatışma halinde olan, maddi veya manevi olarak terk edilmiş, kötü muameleyle maruz kalan vb.) eğitim, konut, koruyucu aile vb. konularda destek olmaktadır.
 - Ailenin ikameti ve gelir durumu dikkate alınarak ailedeki 18 yaşından küçük çocuklara çeşitli hizmetlere (eğitim, spor, bilimsel-matematiksel vb.) erişmelerini sağlayan sanal bir kredi olan dijital kuponlar verilmektedir. Kuponlar 18 Ekim 2022-1 Temmuz 2023 tarihleri arasında kullanılabilir ve kupondan yararlanamayan aileler hizmetlere bir ücret karşılığında erişebilmektedir.
 - Koruyucu aile hizmeti ile ailelerinin bakmakta zorlandıkları çocuklar, onlara bakabilecek başka ailelere verilmektedir. Koruyucu aile hizmetinin amacı çocukların aileleriyle bağı kopmadan büyüme süreçlerinde onları destekleyebilecek bir aile ortamında yetişmeleridir.

Sosyal Yardımlar

- Milano Belediyesi vatandaşlarına finansal yardımda bulunmaktadır. Bu yardımların bazıları ise şu şekildedir;
- 18 yaşından küçük en az 3 çocuğa sahip ailelere ödenek ödenmekte,
 - Annelik adına herhangi bir ekonomik yardımdan yararlanmayan ya da daha düşük miktarda ekonomik yardımdan yararlanan kadınlara doğan her çocuğu için bir ödenek ödenmekte, ayrıca aynı şartlar altında evlat edinme ya da atama sırasında 6 yaşını geçmemiş olması kaydıyla evlat edinme ya da öncesindeki her küçük çocuk (evlat edinilen çocuk resmi olarak İtalya vatandaşı olmalıdır) için de yardım sağlanmakta,
 - Engelli vatandaşlara gelir desteğinde bulunmakta,
 - 6 Mart 2019 tarihinden itibaren aktif iş gücü politikası, yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal dışlanma ile mücadele kapsamında vatandaşların talebi üzerine “vatandaşlık geliri” adı altına ekonomik destekte bulunulmaktadır.

Diğer hizmetler

- Milano Belediyesi sosyal hizmet kapsamında yaşlılara, aile, kadın ve çocuklara, engellilere, evsizlere yönelik sunmuş olduğu hizmetlerin yanı sıra başka hizmetlerde sunmaktadır. Bu hizmetlerden bazıları ise şu şekildedir;
- Otizm ağı projesi aracılığıyla Otistik Spektrum alanında faaliyetler gerçekleştirilmekte,
 - Alternatif tedbirler yoluyla hapsedilen mahkumların ve Milano Hapishanesi'nin eski mahkumlarının sosyal ve mesleki bütünleşmesini sağlamak için faaliyetler ve projeler yürütülmekte,
 - Organize suçlardan el konulan gayrimenkulleri sosyal amaçlar için kullanmakta,
 - Üçüncü sektör kuruluşlarını desteklenmekte,
 - Milano Belediyesi'nin refah hizmetlerinin yanı sıra dernekler, kooperatifler ve sosyal kuruluşlar ağına bir araya getiren WeMi adlı halka açık bir platform bulunmaktadır.

Şekil 8. Milano Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinin sınıflandırılması

Kaynak: Milano Belediyesi'nin web sitesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Milano Belediyesi'nin sunmuş olduğu sosyal hizmetlere bakıldığında ise bu hizmetleri “yaşlılara, engellilere, aile, kadın ve çocuklara ve evsizlere yönelik hizmetler, diğer hizmetler, sosyal yardımlar” şeklinde sıralamak mümkündür.

3.6.3. Covid-19 Sürecinde Sosyal Yardım ve Hizmetler

İtalya’da ilk Covid-19 vakası 30 Ocak 2020’de tespit edilmiş ve vaka sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır (Prezioso ve Pietropaolo, 2020: 834). Diğer Avrupa ülkelerine kıyasla salgının en hızlı yayıldığı ülke olan İtalya, ABD’den sonra 25 Nisan 2020 tarihinden itibaren salgın nedeniyle hayatını kaybeden insan sayısının en fazla olduğu ülke olmuştur. Hükümet, diğer Avrupa ülkelerine kıyasla salgının yayılması ve ekonominin olumsuz yönde etkilenmesini önlemek adına daha sert önlemler almıştır. Bu kapsamda eğitime ara verilmiş, seyahatler kısıtlanmış, ülke genelinde Mart ayının başında dört haftalık sokağa çıkma yasağı uygulanmış, halka açık toplantılar yasaklanmış, ülke genelinde zorunlu olmayan etkinlikler (toplu taşıma, eczane, market vb.) yasaklanmış ve temel gereksinimlerini karşılamak için dışarı çıkan bireylerin polisler vazyetlerini yazılı olarak bildirmesi gerekmiş, gereksiz yere dışarı çıkanlar da cezalandırılmıştır (Özdemir vd., 2020: 192).

Milano Belediyesi ise başlatmış olduğu Adaptasyon Stratejisi kapsamında; seyahate olan talebi azaltmak adına uzak iş modellerini tanıtmak gibi kapsamlı faaliyetler belirlemek; elektrikli scooter, bisitlet vb. ile mobilite seçeneklerini geliştirmek ve çeşitlendirmek; metro, otobüs durakları ve tren istasyonlarında kalabalığı azaltarak toplu taşımayı daha güvenli hale getirmek; kaldırımları temizlemek vb. faaliyetler gerçekleştirmiştir (OECD, 2020a: 72). Ayrıca sokak koyteynirlarının (şehir atıklarının toplandığı) dezenfekte edilmesine ve şehrin sokaklarının dezenfeksiyon ve sanitasyonuna yatırım yapmış; İtalya Sağlık Bakanlığı’nın salgın durumunun ikinci kademesi için kararlaştırdığı mesafe önlemlerine uygun güvenlik planı belirlemiştir (EUROCITIES, 2020g, 2020h).

Bunların yanı sıra da İtalya’da salgının merkez üssünde bulunan Milano Belediyesi, vatandaşların Covid-19’un sağlık, ekonomik ve sosyal etkilerinden dolayı ortaya çıkan ihtiyaçlarını gidermek adına iki yönlü bir anlayış benimseyerek belirli toplulukların gereksinimlerini karşılamak adına tamamlayıcı hizmetler sunmuş, mülteci ve göçmenlerde dahil herkesin hizmetlere eşit derecede ulaşmasını sağlamaya çalışmıştır (MMC, 2020). Bu kapsamda Milano Belediye Başkanı tarafından bir yardım fonu oluşturulmuş; savunmasız bireyler belediyenin boş binalarında ağırlanmış; bireylere ücretsiz sağlık kiti ve maske dağıtılmış; Milano Yardım Ağı (Milano Aiuta) kurulmuş; market alışverişi için ailelere kuponlar dağıtılmış; geçici gıda merkezleri kurulmuş; mültecileri, göçmenleri ve evsiz bireyleri desteklemeye yönelik faaliyetlerde (çocukların, mülteci ve göçmen yetişkinlerin

eğitimlerini çevrimiçi bir şekilde devam ettirebilmelerine yardımcı olmak vb.) bulunulmuştur (Eroğlu, 2021: 37; MMC, 2020).

Göçmenlere, Mültecilere ve Evsiz Bireylere Destek Olunması

Milano Belediyesi salgın sürecindeki çevrimiçi eğitim ve hizmetlere erişim konusundaki yeni düzene uyum sağlayarak kimsesiz göçmen çocukların eğitimine ve İtalyanca dil kurslarına eşit derecede ulaşabilmesini sağlamak adına bilgisayar ve tablet bağışları toplamıştır. Buna ek olarak göçmen ve mülteci yetişkinler için de sınıflar ve eğitim metaryallerinin dahil olduğu çevrimiçi bir platform geliştirmiş ve “Kimsesiz Göçmen Çocuklara Yönelik Hizmet Merkezi” nin bir unsuru olarak kar amacı gütmeyen “Emergency”² ile ortaklık kurarak evsiz bireyler ve kimsesiz göçmen gençlere yönelik barınaklarda Covid-19 takibi yapmıştır. Ortak “Hoş Geldiniz Projesi” vasıtasıyla sağlık ve lojistik uzmanlarından meydana gelen acil durum ekipleri, şehirdeki barınakların yarısından fazlasında günlük izleme yapmış; sosyal mesafe uygulamalarını ve sanitasyon hizmetlerini sağlamış; barınak çalışanlarını bilgilendirmiş ve hem barınak sakinlerinin hem de çalışanlarının sağlık durumunu takip etmişlerdir (MMC, 2020).

Ayrıca Milan’ın “Yardım Merkezi Merkez İstasyonu” sığınmacılar, göçmenler ve evsiz bireylere yönelik gerçekleştirilen hizmetlerin haritasını çıkarmak ve acil sağlık gereksinimlerini belirlemek adına Sokak Kurtarma Birimlerini vazifelendirmiştir. Böylece aynı anda daha az sayıda insana daha fazla yerde hizmet sunulma imkanına ulaşılarak virüsün yayılımı kısıtlanmış; belediye ücretsiz yemek, izolasyon için barınaklar, psikososyal hizmetler gibi hizmetler sunmayı sürdürebilme imkanı yakalamasının dışında gereksinim olan alanlarda umumi sanitasyon istasyonları kurabilmiştir (MMC, 2020). Bunun yanı sıra ise Soğuk Zemin (Piano Freddo) projesi kapsamında evsizlerin barınması için hem belediye binalarının hem de üçüncü sektör kuruluşlarına ait yapılar ihtiyaca göre kademeli olarak kullanıma tahsis edilmiştir (Comune di Milano, 2020a).

² Emergency, 1994 yılında savaş, yoksulluk vb. mağdurlarına ücretsiz, kaliteli tıbbi-cerrahi bakım sunmak için kurulan bağımsız ve tarafsız uluslararası bir kuruluştur. Daha fazlası için bkz: <https://www.emergency.it/chisiamo/>

Yeni Doğum Yapan Annelere Destek Olunması

Milano Belediyesi, karantina sürecinde yeni doğum yapan annelere gündelik olarak şehir hastanesindeki sağlık uzmanları tarafından yapılan görüntülü aramalar vasıtasıyla özel tıbbi ve psikolojik destek sağlamıştır (EUROCITIES, 2020i).

Milan Yardım Ağı'nın Kurulması

Milano Belediyesi, mevcut hizmetlerle alakalı bilgileri merkezileştirmek, ihtiyaç sahipleri için gönüllüleri, bağışları ve özel sektör desteğini harekete geçirmek adına Milano Yardım Ağı'nı (Milano Aiuta) kurmuştur. Program sağlık ve sosyal hizmetlerin, yerel gönüllülük etkinliklerinin entegrasyonunu, önlem almayı ve bunun yanı sıra sakinlerin ihtiyacı olan hizmetleri aktif tutmayı hedeflemektedir. Bu girişimin bir unsuru olarak şehir genelinde dezavantajlı ailelere gıda dağıtımını için on bir gıda dağıtım merkezi kurulmuştur. Mart-Nisan ayları arasında şehir, dezavantajlı bireyler için bağışlanmış 600 ton gıda toplamış ve 1.6 milyon yemek dağıtmıştır. Milano Belediyesi ayrıca ekonomik etkenler nedeniyle salgından en fazla etkilenen ailelere de bakkal alışverişi kuponu vermiştir (MMC, 2020; OECD, 2020a: 83).

Psikolojik Destek Masası Kurulması

Milano Belediyesi, hassas süreçte ortaya çıkan psikolojik ve ilişkisel problemleri çözmek için bir telefon hizmeti sunmuştur. Bu hizmet İtalyan Arabuluculuğu Teşvik Merkezi (Centro italiano per la promozione della mediazione) tarafından idare edilen, Doktor Paolo Giulini tarafından koordine edilen, uzmanların ve çok disiplinli bir ekibin çalıştığı, Milan Yardım (Milano Auita) vasıtasıyla telefonla ücretsiz bir şekilde ulaşılabilen telefon masasıdır (Comune di Milano, 2020b).

Karşılıklı Yardım Fonu'nun Kurulması

Milano Belediyesi Başkanı Giuseppe Sala tarafından salgından en çok etkilenenlere destek olmak ve normal şehir faaliyetlerinin yeniden başlayabilmesi için kullanılmak üzere "Karşılıklı Yardım Fonu" kurulmuştur. Fon, belediye meclisince kabul edilen 3 Milyon Euro'luk ödeneye dahil edilmesinin yanı sıra ekonomik destekte bulunmak isteyen bireylere, derneklere ve işletmelere de açık kalmıştır. İlk günde fon 800.000 Euro toplamıştır (EUROCITIES, 2020j; Önez Çetin, 2021: 68).

Yaşlılara Destek Olunması

Milano Belediyesi, bir yardım kuruluşu ve gıda perakendecileri ile yapılan anlaşma sayesinde yaşlı bireylere market alışverişi ve teslimat hizmeti sunmuştur. Hayır kurumu tarafından finanse edilen program kapsamında yaşlı bireyler çağrı merkezine telefon ederek siparişlerini vermiş, gönüllülerde bu siparişleri hazırlayarak teslim etmiştir (EUROCITIES, 2020k). Ayrıca Milano Belediyesi, yiyecek, ilaç ve diğer temel gereksinimlerin taşınmasını organize etmek, 65 yaş ve üstü bireylerin dışında kronik rahatsızlıkları olan ya da evde kalmak zorunda olan diğer bireylere başka destek hizmetleri sunmak için bir operasyonel üssü inşa etmiştir (EUROCITIES, 2020l). Bunların yanı sıra da 2020 yılının Mart ayında salgına yönelik gerçekleştirdiği desteklerden bazılarını devam ettirerek başta yaşlılar olmak üzere yaz döneminde şehirde bulunan hassas durumdaki vatandaşlara yönelik olarak ev yardımı, eğlence vb. faaliyetlerde bulunmuştur (Comune di Milano, 2020c).

Ücretsiz Maske ve Eldiven Dağıtılması

Milano Belediyesi, restoranlardan sipariş veren vatandaşları ve yemek teslimatını yapan bireyleri salgından korumak adına teslimatçılara ücretsiz olarak 5000 maske ve eldiven vermiştir (Dimitrova, 2020) ve ayrıca taksi şoförlerine, doktorlara ve tüccarlara da 150.000 maske dağıtmıştır (Comune di Milano, 2020d).

Firmalara ve İşçilere Destek Olunması

Milano Belediyesi, inşaat alanında faaliyet gösteren firmalar için kamu alım prosedürlerini basitleştirerek; inşaat alanlarına yönelik hızlı ödemeleri onaylayarak ve kamu şantiyeleri için ihale şartnamesi maliyetlerinin yarısını karşılayarak firmalara ve işçilere ekonomik destekte bulunmuştur (EUROCITIES, 2020m). Bunun yanı sıra salgın sürecinde hem evlere teslim yapan mahalle işletmelerine destek olmak hem de vatandaşların gereksiz seyahatlerde bulunmasını önlemek adına vatandaşları işletmelerin faaliyetleri hakkında bilgilendiren “Spesa a casa” isimli bir harita oluşturmuş (Comune di Milano, 2020e); ve Milano Piskoposluğu ile işbirliği yaparak , misyonu Covid-19 sebebiyle işini kaybedenlere destek olmak olan “Fondo San Giuseppe” fonu kurmuştur. Fon Covid-19 nedeniyle işsiz kalan, sözleşmesi yenilenmemiş geçici çalışanlar vb. kişilere adanmıştır. Fondan Milano Piskoposluğu topraklarında olan, Milona’da yaşayan ve 1 Mart 2020 tarihinden itibaren işsiz kalanlar faydalanabilmiştir (Comune di Milano, 2020f).

Öğrencilere Destek Olunması

Milano Belediyesi ve Banco BPM, şehirdeki öğrencilere 40 tablet ve 200 bilgisayar olmak üzere 240 cihaz bağışlamıştır (Comune di Milano, 2020g). Ayrıca Milano Belediyesi engelli bireylere evde eğitim desteğinde bulunmak amacıyla Covid-19 nedeniyle eğitime ara verildiği süreçte şehirdeki okulların müdürlerine normal süreçte okulda engelli öğrencilere sağlananların yerine evde eğitim yardımı biçimlerini etkinleştirme yetkisi vermiştir (Comune di Milano, 2020h).

Kültür Sektörüne Destek Olunması

Milano'nun Kültür Belediye Başkan Yardımcısı, İtalya Kültür Bakanlığı'na yönelik yerel yaratıcı sektöre özel destek sağlamak için bir dilekçe imzalamıştır. Dilekçede kültür, eğlence, film vb. sektörlerdeki çalışanlar için ödenekler ve yararlar, mevsimlik çalışanlar için sosyal yardımlar, hükümetin tahsis ettiği 130 milyon avroluk acil durum fonuna erişim sağlama vb. önlemler yer almıştır (EUROCITIES, 2020n). Ayrıca Milano Belediyesi, tiyatroların katkı paylarının hesaplanmasına ilişkin kriterleri yeniden düzenleyerek pandemi kapsamında alınan önlemlerden dolayı ciddi derecede etkilenen tiyatrolara destek olmuştur (Comune di Milano, 2021b).

Şiddet Karşıtı Ağ ile İstismara Uğrayan Kadınlara Destek Olunması

Milano Belediyesi, Covid-19 sürecinde kadınlara ihtiyaç duyulması durumunda şiddet karşıtı ağ ile yardım etmiştir. Bu kapsamda kadınlar, acil durum telefon numaraları ve şehirde bulunan 9 merkez tarafından sunulan psikolojik destek, hukuki danışmanlık vb. hizmetlerden faydalanmıştır (Comune di Milano, 2020i).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Covid-19 salgını 2019 yılında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmış ve kısa sürede çoğu ülkeye yayılarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Salgının yayılmasını önlemek ve etkileri ile mücadele etmek adına çoğu ülke karantina, sokağa çıkma yasakları, online eğitime geçilmesi, sınırları kapatmak vb. önlemler almıştır. Alınan bu önlemler sonucunda da bireylerin rutin yaşamları ciddi derecede değişmiş, başta kafe, alışveriş merkezleri gibi insanların kalabalık halde bulunduğu yerler olmak üzere çoğu işyeri faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda Covid-19 bireyleri yalnızca sağlık açısından değil ekonomik ve sosyal olarak da etkilemiştir.

Covid-19 sürecinde uygulanan karantina ve bireylerin salgına yakalanmamak adına mal ve hizmetlerden uzak kalması hijyen malzemeleri ve hizmetleri üreten sektörler hariç diğer sektörleri olumsuz yönde etkilerken, bireylerin iş yerlerine gidememesi, arzın düşmesi, likidite sorunları vb. durumlarda işletmeleri etkilemiştir. Ayrıca online sisteme geçmek için alt yapısı olmayan çoğu firma da bu süreçte zarar görmüştür. Ekonomik etkilerin yanı sıra da bireyler, karantina sebebiyle günlük aktivitelerin yerine getirilememesi, bireylerin kendileri ve sevdiklerinin hayatından endişe etmesi, belirsizlik, online eğitime geçilmesi ile çocuklarla ebeveynler arasında sorunlar yaşanması, aile içi şiddetin artması vb. gibi hususlar sonucunda psikolojik sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Covid-19'un neden olmuş olduğu bu sorunlara yönelik bireylerin bu süreçte uzman kişiler tarafından salgına yönelik bilgilendirilmesi psikolojik açıdan desteklenmesi ve mali açıdan sıkıntı yaşayanlara da maddi destekte bulunulması gerekmiştir. Bu noktada ise öne çıkan birimlerden birisi yerel yönetimler olmuştur.

Yerel yönetimler pandemiyle mücadele etmek, yanıt vermek ve pandemiden olumsuz yönde etkilenen bireylere ulaşmak adına eşsiz bir konuma sahiptir. Bu kapsamda pandemiyle mücadelenin kritik bir parçası olmuş ve ön planda rol oynamıştır. Özellikle halka en yakın yerel yönetim birimlerinden olan belediyeler, sosyal yardım ve hizmet sunumuna ihtiyaç duyan bireyleri tespit etmek ve ihtiyaçlarını gidermek adına önemli roller üstlenmiştir.

Bu kapsamda İstanbul Büyükşehir, Budapeşte, Bratislava, Helsinki, Varşova ve Milano Belediyesi'ne yönelik yapılan araştırmaya göre belediyelerin Covid-19 sürecinde gerçekleştirmiş olduğu sosyal yardım ve hizmetleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür;

- **Online eğitime geçen öğrencilerin eğitimlerinin aksamamasına ve ailelerine destek olmaya yönelik sunulan hizmetler;** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Covid-19 sürecinde okula ve kurslara gidemeyen öğrencilere (ortaokul, lise ve mezunlar) ücretsiz online sınav yapmış, online eğitimin yarattığı eşitsizleri gidermek ve öğrencilere destek olmak adına 40 bin tablet dağıtmış, Microsoft Teams Meeting uygulaması ile oyun grubu hizmeti sunarak eğitim kurumuna gidemeyen çocukların gelişimine yardımcı olmuştur. Budapeşte Belediyesi ise çalışan anne ve babaların evde eğitim gören küçük yaşta ki çocuklarına bakamaması durumunda bakım evi ve yemek için bir yer sağlamış ve yine çocukların bakımını sağlamak adına 14 yaş altındaki 10.000 çocuğa yaz okulu için 10.000 forint vermiştir. Varşova Belediyesi de hükümetten bir yarışma sonucunda almış olduğu fonu salgından olumsuz yönde etkilenen öğrencileri desteklemek için kullanmıştır. Milano Belediyesi ise Banco BPM ile öğrencilere 40 tablet ve 200 bilgisayar olmak üzere 240 cihaz bağışlamış ve şehirdeki okulların müdürlerine normal süreçte engelli öğrencilere okulda sağlananların yerine evde yardım biçimlerini etkinleştirme yetkisi vermiştir.
- **İhtiyaç sahibi aileleri desteklemeye yönelik sunulan hizmetler;** İstanbul Büyükşehir Belediyesi başlatmış olduğu Askıda Dayanışma Kampanyaları (Askıda Fatura, Aile Destek Paketi, Anne Bebek Paketi ve Eğitim Destek Paketi) ile yardımsever vatandaşlar ve ihtiyaç sahibi bireyler arasında bir köprü görevi görerek faturalarını ödeyemeyen bireylerin faturalarının ödenmesine, seçilen tutara göre ailelere 100 ya da 200 TL maddi destekte bulunulmasına, anne ve bebeklerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve öğrencilere tek seferlik eğitim desteğinde bulunulmasına yardımcı olmuş, ihtiyaç sahibi ailelere gıda ve hijyen kolisi dağıtmış ve market desteğinde bulunmuş, askıda ekmek uygulaması ile de ihtiyaç sahiplerine ekmek dağıtmıştır. Budapeşte Belediyesi'ne ait Baca Temizleme Şirketi ise pandemi nedeniyle işine ara verdiği sürede korunmasız ve yaşlı bireylere gıda ve ilaç temin etmiştir. Varşova Belediyesi de Covid-19 sürecinde toplu taşımayı kullanmayan vatandaşların uzun süreli biletlerinin geçerliliğinin askıya alınmasına izin vermiştir. Milano Belediyesi

ise Covid-19'dan en çok etkilenenleri desteklemek ve şehir faaliyetlerinin yeniden başlamasını sağlamak amacıyla Karşılıklı Yardım Fonu'nu kurmuştur.

- ***Yardım hatları ile zor durumdaki bireyleri desteklemeye yönelik hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Alo 153 Beyaz Masa Çağrı Hattı ile sağlık çalışanlarının konaklama hizmetlerinden yararlanabilmesi için başvuru sürecinde yardımcı olmuş, sokağa çıkma yasağında 65 yaş ve üstü bireylerin siparişlerini onlara ulaştırmış, aynı ve nakdi yardımda bulunmak isteyenleri bilgilendirmiştir. Bratislava Belediyesi ise oluşturduğu bir destek ağı ile yaşlıların taleplerini ve sorularını cevaplayarak yalnız yaşayan yaşlılara destek olmuştur. Helsinki Belediyesi de yardım kuruluşları ve yerel cemaatlerle işbirliği yaparak başlatmış olduğu Helsinki Yardım Hattı kampanyası ile yaşlılara desteğe ihtiyaç duyup duymadıklarını ve sokağa çıkma yasağı ile nasıl mücadele ettikleri konusunda konuşmak isteyip istemediklerini sormuştur. Ayrıca Helsinki Belediyesi oluşturduğu yardım hatları ile acile gitmek isteyenleri acile götürme, bireylere salgına yakalanıp yakalanmadıkları hakkında yardımcı olma, halkı hükümetin aldığı kararlar hakkında bilgilendirme, vb. konularda destek olmuştur.
- ***Psikolojik destek hizmetleri:*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Covid-19 sürecinde telefon hattı ile sınav kaygıları için sınava hazırlanan öğrencilere ve ailelerine ve pandemiden olumsuz yönde etkilenen bireylere psikolojik destek sağlamıştır. Benzer bir şekilde Bratislava Belediyesi de okulu kapanan çocukların evde öğrenim ilgili konuları veya aileleriyle yaşayabileceği kaygı problemlerini gidermek adına bir telefon hattı kurmuştur. Helsinki Belediyesi ise Mieppi aracılığıyla pandemi sürecinde psikolojik sorunlar yaşayan bireylere destek olmuş ve iştirakleri ile birlikte başlattığı Koronavirüs Kampanyası kapsamında gençlere yönelik olarak Covid-19'un ruh sağlığı üzerindeki etkileri ile ilgili canlı yayınlar düzenlemiştir. Varşova Belediyesi de online eğitime geçilmesi ile evde kalan öğrencilere ve ailelerine destek olmak için ebeveynlere ücretsiz olarak ergenlerde depresyon konulu web seminerleri düzenlemiş ve bunun yanı sıra pandemi nedeniyle psikolojik sorunlar yaşayan bireylere, öğrencilere ve ebeveynlere, öğretmenlere ve müdürlere yardımcı olmuştur. Milano Belediyesi ise karantina sürecinde yeni doğum yapan annelere şehir hastanesindeki uzmanlar aracılığıyla psikolojik ve tıbbi destekte bulunmuştur.

- ***İşletmelerin, firmaların ve üreticilerin desteklenmesine yönelik hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi pandemi ile mücadele kapsamında uygulanan ihracat yasakları ve iş yerlerinin kapatılmasından dolayı mahsulü elinde kalan çiftçilerin, mahsulünü satın alarak ihtiyaç sahibi bireylere dağıtılan gıda kolilerine dahil etmiş ve bunun yanı sıra çiftçilere destek olmak için ücretsiz olarak 3,5 milyon fide dağıtmış, müzisyenlere ve tiyatroculara destek olmuştur. Budapeşte Belediyesi ise pandemi döneminde gelirlerini kaybeden mikro ve küçük işletmeleri desteklemek amacıyla 1 Temmuz 2020 tarihinde geçici catering hizmeti sunmak için bir ihale başlatmıştır. Helsinki Belediyesi de girişimcilere işletme yardımında bulunmuş, pandemiden olumsuz yönde etkilenen işletmelere Covid-19 kısıtlamalarının ardından Senato Meydanı'nda ve sonra da Kasarmitori Meydanı'nda yeni bir restoran ve Pazar buluşma alanı kurularak destek olmuş, restoranların açık teraslarından 1 Nisan ve 31 Mayıs tarihleri aralığında kira almamış, almış olduğu önlemlerle restoranları desteklemiş ve salgından olumsuz etkilenen firmalara belediyeden kiraladıkları araziler için 3 aylık kira muafiyeti uygulamış, Kültür ve Eğlence Birimine koronavirüs iyileştirme desteğinde bulunmuş ve sanatçılara 250.000 Euro yardım sağlamıştır. Varşova Belediyesi ise ortakları ile birlikte yerel kitapçıları desteklemek için girişimde bulunmuş ve salgından etkilenen yemek şirketlerini Covid-19'un olumsuz etkilerinden korumak adına önemli önlemler almış ve yerel kültür sektörüne destek olmak için bir video platformu piyasaya sürmüştür. Milano Belediyesi de firmaları ve işletmeleri desteklemek için "ekonomik destekte bulunma, mahalle işletmelerinin faaliyetlerini gösteren harita oluşturma" vb. girişimlerde bulunmuş, tiyatrocuları desteklemiş ve kültür sektörüne yardımcı olmak için bir dilekçe imzalamıştır.

- ***Toplu taşıma sektörünü desteklemeye yönelik hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplu taşıma araçlarının kullanımındaki düşüşe yönelik vatandaşların daha sağlıklı yolculuk yapması için özel halk otobüslerinin yakıt ve sürücü giderlerini karşılamış ve çeşitli girişimlerle (gece parklanmalarından ve İŞPARK AŞ işletmelerindeki durakların kullanılmasından dolayı oluşan borçların silinmesi ve parklanmadan ve duraklardan ücretsiz olarak yararlanılmasına izin verilmesi, 3 ay süresince toplu taşıma araçlarını 275 milyon 856 bin TL sübvansetmesi vb.) toplu taşımacıları desteklemiştir. Budapeşte Belediyesi ise hükümet ile birlikte 1 Mart

2020 ve 31 Aralık 2021 tarihleri aralığında on yıllık sınırı dolduran taksi araçlarının değiştirilmesini ertelemiş, sektördeki gelir kaybını değerlendirerek taksi şoförlerinin seyahat giderlerini karşılamış ve 14 yaş altı çocuklara ücretsiz seyahat yardımı yaparak aileleri desteklemenin yanı sıra toplu taşıma araçlarının kullanımını da arttırmaya çalışmıştır. Bratislava Belediyesi de 1 Temmuz 2021 tarihinden itibaren toplu taşıma fiyatlarında değişiklik yapmış ve çoğu bilet fiyatlarında artış yaşanırken yıllık biletlerin fiyatı düşmüştür.

- ***İstihdamı arttırmaya yönelik sunulan hizmetler;*** Budapeşte Belediyesi, üç parçadan oluşan (Halk Sağlığı Başlangıç Programı, Yaşlı Bakımı Başlangıç Programı ve Dijital Kamu İstihdam Başlatma Programı” Kamu İstihdamını Yeniden Başlatma Programını Başlatmıştır. Helsinki Belediyesi ise başlatmış olduğu Dijital Çalışma Hayatı Projesi ile bireylerin hayat standartlarını arttırmak ve istihdam olmalarına yardımcı olmak için dijital kurslar düzenlemiştir.
- ***Ödemelerin ertelenmesi ve taksitlendirilmesi;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, karantina süresince belediyeye ve iştiraklerine ait taşınmazlardan kira alınmamasına ve bu süre boyunca sözleşme süresinin uzatılmasına karar vermiş, 17 Nisan 2020 ve 16 Temmuz 2020 tarihleri aralığında bütün su faturalarına gecikme zammı uygulanmamış ve bu tarihlerde ödemesi yapılmayan su faturalarını vade farkı olmaksızın 3 ay taksitlendirmiştir. Budapeşte Belediyesi de kobilerin 1 Mart ve 30 Haziran tarihleri aralığında belediyeden kiraladıkları iş yerleri için kira ödememelerine karar vermiş ve işçi çıkarmamaları şartı doğrultusunda pandemide satış yapamamalarından kaynaklı kaybedilen tutar oranında kira indirimi uygulamış, gelirlerinde kayıplar yaşayan sosyal konut kiracılarına da kira indiriminde bulunmuştur. Bratislava Belediyesi ise pandeminin ekonomik etkilerinden bireyleri korumak adına 2020 yılında gerçek kişiler ve serbest meslek sahipleri adına emlak vergisini üç takside bölmüştür.
- ***Bireylerin sağlığını korumaya yönelik sunulan hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi Covid-19’un Türkiye’de görülmeye başlamasının ardından borçlar nedeniyle su kapama faaliyetlerini bir süreliğine durdurmuş, planlanan su kesintilerini iptal etmiş, suyu kapanan konutların sularını açmış ve Mobil İSKİ’nin

yaşlılar için aktif ve eksiksiz olarak çalışmasına yönelik karar almıştır. Budapeşte Belediyesi ise yaşlılar, öğretmenler, öğrenciler dahil vatandaşlarına ücretsiz test sağlamıştır. Bratislava Belediyesi belediye tesislerindeki yaşlılara ve çalışanlara ücretsiz test temin etmiştir. Milano Belediyesi de yemek teslimatçılarına, şoförlere, doktorlara ve tüccarlara ücretsiz maske ve eldiven dağıtmıştır.

- ***Sağlık çalışanlarını desteklemeye yönelik sunulan hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Covid-19 süresinde hayatını riske atan ve sevdiklerinden uzak durmak zorunda kalan sağlık çalışanlarına ücretsiz otopark, konaklama ve ulaşım ile destek olmuştur. Benzer bir şekilde Budapeşte Belediyesi sağlık çalışanlarına ücretsiz otopark ve ulaşım desteğinde bulunmuş, Helsinki Belediyesi sağlık çalışanları için otopark alanları oluşturmuş ve Varşova Belediyesi de otopark desteği sağlamıştır.
- ***Karantina sürecinde vatandaşları motive etmeye yönelik sunulan hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, karantina sürecinde vatandaşların hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını korumak için evde egzersiz serilerini başlatmış ve bu kapsamda engelli bireylere yönelik de çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bunların yanı sıra evde koşu projesini hayata geçirerek bireylere ödülleri vermiş ve evden açıklamaları solo konserler serilerini başlatmıştır. Bratislava Belediyesi ise çocuklar ve yetişkinler için online etkinlikler düzenlemiş, izolasyon sırasında ziyaretlerin yasaklandığı yaşlı bakım evlerindeki yaşlı bireylere canlı eğlence sunmak adına bakım evinin önünde açık hava konserleri organize etmiştir. Helsinki Belediyesi de vatandaşların aileleriyle sosyal mesafe kurallarına uygun bir şekilde vakit geçirmesini sağlamak için 1 Mayıs ve yılbaşı için online etkinlikler düzenlemiştir. Varşova Belediyesi ise salgın sürecinde vatandaşları hem bilgilendirmek hem de eğlendirmek amacıyla doğal dünyayı sergileyen sanal yayınlar başlatmış ve pandemiden önce Chopin heykelinde yapılan ancak 2020 yılında online olarak gerçekleştirilen konserleri finanse etmiştir.
- ***Evsizlere yönelik sunulan barınma, yiyecek ve hijyen hizmetleri ;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi evsiz vatandaşlara barınma hizmeti sunarak evsizleri Covid-19'un ve kışın zorlu şartlarından korumuştur. Budapeşte Belediyesi ise evsizlere yönelik olarak "salgından korunmak ile ilgili bilgilendirme yapma, hijyen malzemesi

temin etme, bakım evlerinde ve geçici aile evlerinde salgından dolayı kalan bireylere yemek ve evsizler bakım evinde kalabalığı önlemek için yeni barınaklar sağlama vb.” hizmetler sunmuştur. Bratislava Belediyesi de 4.000 evsiz bireylere hizmet sunacak bir karantina kasabası inşa etmiş, risk altındaki bireylere yardım etmeye gönüllü olan uzman kişilerden oluşan şehir sokak ekipleri ile evsizlere yardım etmiş, bunun yanı sıra hijyen istasyonları, sunulan hizmetlerden birisinin durmasına karşın evsizlerin geceleri konaklayabileceği bir kriz bölgesi oluşturma, vatandaşların kendilerini gönüllü olarak karantinaya alabileceği bir proje hazırlama vb. hizmetler gerçekleştirmiştir. Ayrıca Bratislava Belediyesi oluşturmuş olduğu pilot proje ile evsizlere uygun fiyatlı konut sağlamakla birlikte sosyal hizmet yoluyla genel istikrarlarına yoğunlaşmıştır. Helsinki Belediyesi de risk altındaki bireyler, yaşlılar ve korunmasız bireyler için otel odalarında karantina tesisi kurmuş ve evsizlere ücretsiz sıcak yemek dağıtmıştır. Milano Belediyesi ise göçmenler, mülteciler ve evsizler için barınaklarda Covid-19 takibi yapma ve Sokak Kurtarma Birimlerini bu kesimlere sunulan hizmetlerin haritasını çıkarmak ve acil sağlık gereksinimlerini belirlemek için görevlendirmiş, Soğuk Zemin projesi kapsamında evsizlerin barınması için hem belediye binalarını hem de üçüncü sektör kuruluşlarına ait yapıları ihtiyaç doğrultusunda kademeli olarak kullanıma tahsis etmiştir.

- ***Yaşlılara destek olmaya yönelik sunulan hizmetler;*** İstanbul Büyükşehir Belediyesi riskli grup içerisinde bulunan yaşlıları salgın sürecinde desteklemek için 65 yaş ve üstü müşterisi olan erkek kuaförlere hijyen kiti temin etmiş ve İstanbul Darülacezede Müdürlüğü tarafından ziyaretçilerin ziyaretleri iptal edilmiş, bir süreliğine stajyer, organizasyoncular ve gönüllülerin faaliyetleri durdurulmuş, çalışanlar salgınla ilgili bilgilendirilmiş, kurum dezenfekte edilmiş ve çalışanlar on beş günde bir değişmiştir. Budapeşte Belediyesi ise huzurevleri için vaka görülmeden önce ziyaretçilerin gelmesini ve dışarı çıkılmasını yasaklama, hijyen malzemesi sağlama, çalışanlar ve yaşlılara sürekli Covid-19 testi uygulama vb. önlemler almıştır. Bratislava Belediyesi de belediye tesislerinde kalan yaklaşık 80.000 yaşlı bireylerin sağlığını korumak için tesislere ziyaretleri yasaklamış, kalabalık etkinlikleri ertelemiş, çalışanları ve sakinleri bilgilendirilmiş ve tesisleri dezenfekte etmiştir. Helsinki Belediyesi ise bakım evlerine yapılan ziyaretlerin güvenli olması için önerilerde bulunmuş ve yaşlı bireylerin refahını arttırmak ve aktiviteler sunmak için televizyonda rehabilitasyon

programını sunmuştur. Varşova Belediyesi de başlatmış olduğu kampanya ile bireyleri yaşlılara ve evden çıkamadığı için ihtiyaçlarını karşılamada zorlanan bireylere, komşularına yardımcı olmaya teşvik etmiştir. Milano Belediyesi ise yaşlı bireylere market alışverişi ve teslimatı hizmeti sunmuş, inşa ettiği operasyonel üssü ile evde kalmak zorunda olanlara ve 65 yaş ve üstü kişilere destek hizmetleri sunmuş, yaşlılar dahil şehirdeki yaz döneminde hassas durumdaki vatandaşlar için eğlence, ev yardımı vb. hizmetler sunmuştur.

- ***Aile içi şiddeti önlemeye yönelik sunulan hizmetler;*** Helsinki Belediyesi şiddet karşıtı ağ ile Covid-19 sürecinde kadınlara ihtiyaç duyulması durumunda destek olmuştur.

Ancak belediyeler gerçekleştirmiş oldukları bu önemli sosyal yardım ve hizmetlere karşın bazı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin mali olarak zor zamanlar yaşayan vatandaşlarına yardım etmek amacıyla başlatmış olduğu bağış kampanyası, merkezi yönetim tarafından kampanyanın bir yardım kampanyası olduğu ve valilik izni olmadan gerçekleştirilemeyeceği gerekçesiyle durdurulmuştur. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin meclise sunmuş olduğu sosyal yardımların yurttaş beyanı esas alınarak toplanması teklifi meclis tarafından reddedilmiştir.

Budapeşte Belediyesi ise bu dönemde merkezi yönetimin almış olduğu kararlarla oldukça zor durumda kalmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda da hükümetin belediyeler üzerinde siyasi bir baskı kurmakla eleştirildiği görülmektedir. Örneğin Schultheis hükümetin almış olduğu önemli gelir kaynaklarını kesmek, yeni enfeksiyonlar hakkında bilgi vermemek vb. kararlarla belediyelerin şehirlerle ilgilenme kapasitesini ve görevlerini gerçekleştirmesini sınırlandırdığını belirtmiştir.

30 Mart 2020 tarihinde parlamento tarafından hükümetin salgın süresince kararnameyle hükmetmesini sağlayan bir yasa onaylanmış ve bu durum ön safhada mücadele etmek isteyen belediyeleri etkilemiştir. Bunun yanı sıra salgına yönelik alınan önlemler de belediyelerin bazı gelir kaynaklarının azalmasına neden olmuştur. Özellikle bu gelirler arasında işletme vergisi çok önemlidir. Muhalefet liderleri de bu vergilerin yarıya indirilmesinin kamu hizmetlerini tehlikeye attığını ifade etmiştir. Ayrıca Budapeşte Belediyesi'nin evsizlere yönelik eski bir okul binasında inşa etmek istediği gönüllü karantina

merkezine, binanın bulunduğu hükümetin yerel idaresi olan Csepel Belediyesi tarafından karşı çıkmıştır.

Sonuç olarak seçili belediyeler kapsamında yapılan araştırma sonucuna göre belediyelerin bu zorlu süreçte özellikle dezavantajlı bireyler başta olmak üzere bireylerin mağduriyetlerini gidermek adına önemli müdahalelerde bulunduğu ve normal dönemde de oldukça önem arz eden sosyal yardım ve hizmetlerinin Covid-19 sürecinde öneminin tekrar ön plana çıktığı açıkça görülmektedir. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Budapeşte Belediyesi'nin karşılaştığı sorunlar etkin bir şekilde hizmet sunulmasını zorlaştırmıştır.

İkinci bölümde de ele alındığı üzere belediyelerin etkin bir şekilde hizmet sunması yeterli mali kaynaklara ve merkezi yönetim ile arasındaki ilişki ile bağlantılıdır. Gelirlerinde yaşayabilecekleri bir azalma ve merkezi yönetimin müdahaleleri bu birimlerin etkin bir hizmet sunmasını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Nitekim Covid-19 salgını da merkezi yönetimin belediyeleri maddi olarak desteklemesini ve hem yerelin hem de merkezi yönetimin birlikte mücadele etmesini gerektirmiştir. Ancak İBB ve Budapeşte Belediyesi'nde bu durumun tam tersi görülmektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında yaşanan sorunlar belediyelerin etkin bir hizmet sunmasını etkilemiştir.

Bu noktada Covid-19 salgını her ne kadar bitmek üzere olsa da sosyal yardım ve hizmetlere olan ihtiyacın krizlerde arttığı ve belediyelerin karşılamış olduğu bu sorunların krizlerde de ortaya çıkabileceği göz önüne alınarak salgın, mali krizler vb. durumlarda;

- Merkezi yönetimin belediyelerin üzerinde oluşan mali baskıyı önlemek için belediyeleri mali açıdan desteklemesi,
- Yaşanan anlaşmazlıkların bir kenara bırakılarak hizmet sunumuna odaklanması,
- Merkezi yönetim ve belediyelerin birlikte koordinasyon içerisinde hareket etmesi gerekmektedir.

Aksi takdirde merkezi yönetimin ulaşamadığı veya farklı sebeplerden ötürü sosyal korumanın dışarısında kalan bireylerin ihtiyaçlarını tespit etme ve gidermede önemli bir konuma sahip olan belediyelerin hizmet sunamaması durumunda dezavantajlı kesimin mağduriyeti daha fazla artarken bazı bireylerin yoksullaşarak dezavantajlı hale gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

KAYNAKÇA

- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat/metin/1.5.5393.pdf>
- About Milan. (2023). About The City of Milan. Erişim adresi: <http://www.aboutmilan.com/the-city-of-milan.html>
- Abramson, A. (2020). How Covid-19 May Increase Domestic Violence and Child Abuse. Erişim adresi: <https://www.apa.org/topics/covid-19/domestic-violence-child-abuse>
- Acar, A. (2019). "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'ye Yansımaları". *BEÜ SBE Dergisi*, 8(1), 277-293.
- Adaman, F. ve Keyler, Ç. (2006). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. Erişim: 3 Ağustos 2022, https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf
- Aidukaite, J., Saxonberg, S., Szelewa, D. and Szikra, D. (2021). "Social Policy in the Face of a Global Pandemic: Policy Responses to the Covid-19 Crisis in Central and Eastern Europe". *Social Policy and Administration*, 55(2), 358–373. doi:10.1111/spol.12704.
- Akarsu, S. (2014). Sosyal Belediyecilik (Zeytinburnu Belediyesi Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akyıldız, F. (2012). "Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti: Uşak Belediyesi Örneği". *Journal of Yasar University*, 26(7), 4415-4436.
- Al-Rahamneh, H., Arafa, L., Al Orani, A. and Baqleh, R. (2021). "Long-Term Psychological Effects of Covid-19 Pandemic on Children in Jordan". *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(15), 1-10. doi:10.3390/ijerph 1815 7795

- Alıcı, O. V. (2013). "Büyükşehir İlçe Belediyelerinin İdari ve Mali Özerkliği". *Yerel Politikalar*, (3), 127-152.
- Allain-Dupre, D., Chatry, I., Dougherty, S. and Vammalle, C. (2020). Minimising the Health, Social and Economic Impact of the Covid-19 crisis: Coordination Across Levels of Government is Key. Erişim adresi: <https://www.oecd-forum.org/posts/minimising-the-health-social-and-economic-impact-of-the-covid-19-crisis-coordination-across-levels-of-government-is-key-d85db3bc-032d-4aa5-b6c3-ab92989d4f7e>
- Alodali, M. F. B., Özcan, L., Çelik, F. ve Usta, S. (2007). "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyelerde Özerklik". *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 1-11.
- Ambrosino, R., Heffernan, J., Shuttlesworth, G. and Ambrosino, R. (2016). *Social Work and Social Welfare* (Eight Edition). Cengage Learning: Canada.
- Artan, T. (2011). Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler; İstanbul Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan Çilhoroz, İ., Uçakkuş, P., Şeremet, G. G. ve Çilhoroz, Y. (2021). "Covid-19 Sürecinin Bireylerin Yaşamı Üzerindeki Mali Yansımaları". *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 332-349. doi:10.26677/tr1010.2021.911
- Atalı, L., Altuntaş, T. ve Tarım, T. (2020). "Koronavirüs (Covid-19) Salgını Sürecinde Büyükşehir Belediyelerinin Spor ve Fiziksel Aktiviteye Yönelik Hizmetlerinin İncelenmesi". *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 46-64.
- Atatorun, M. ve Okcu, M. (2013). "Macaristan’da Yerel Yönetim ve Bölge Anlayışı". M. Okcu ve H. Özgür (ed.) içinde *Dünya’da Yerel Yönetimler* . (s.481-506), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ateş, H. (2009). "Sosyal Belediyecilik". *Çerçeve*, 49, 88-95.
- Ay, H. ve Akan, R. (2017). "Tarihsel Süreçte Sosyal Yardımların Gelişimi". *21.yy Eğitim ve Toplum Dergisi*, 6(18), 787-798.

- Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. Yedirenk Kitapevi: İstanbul.
- Aykut, S. ve Soner Aykut, S. (2020). "Kovid-19 Pandemisi ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Temelinde Sosyal Hizmetin Önemi". *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(1), 56-66.
- Ayten, A. M. (2021). "Ülkelerin Covid-19 Salgını ile Mücadelesi (Polonya, Danimarka, Yeni Zelanda)". *Kentli Dergisi*, Özel Sayı, 158-167.
- Avrupa Yerel Özerklik Şartı.(t.y). Erişim adresi: <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/12/16/AvrupaYerelYonetimlerOzerklikSarti.pdf>
- Barlas, E. ve Karagöz, B. (2007). "Subsidiarite İlkesi: Kavramsal Bir Çerçeve". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (1), 155-174.
- Baugh, W.(1987). *Introduction to the Social Services*. Macmillian Education: London.
- Bek, N. ve Bek, A. (2021). "Yerel Yönetimlerin Covid-19 ile İmtihani: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği". *ÇÖMÜ LJAR*, 4(2), 117-127.
- Benavides, A. D. and Nukpezah, J. A. (2020). "How Local Governments are Caring for the Homeless During the COVID-19 Pandemic". *American Review of Public Administration*, 50(6-7), 650-657. doi:10.1177/0275074020942062
- Bilgili, M. Y. (2020). "Merkezi Yönetim, Yerel Yönetimler ve Koronavirüs (COVID-19) Salgını". *Journal of Turkish Studies*, 15(6), 219-235. doi:10.7827/turkishstudies .44465
- BKV Zrt. (2023). To the Kind Attention of Our Passengers with Physical Disability. Erişim Adresi: https://www.bkv.hu/en/physically_challenged_2016.
- BMSZKI. (2023). Welcome. Erişim adresi: <https://www.bmszki.hu/en>
- Borozancı, İ., Sezer, S., Türe, D., Panış, B. İ., Arıcı, A. ve Bolat, G. B. (2021). "Pandemi Sürecinde Fiziksel Engelli Bireylerin Sorun ve Beklentileri Üzerine İnceleme". *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 269-289. doi:10.54961/uobild.1038111
- Bouhleh, S. (2021). "Role of Hungarian Local Governance in Responding to Covid-19 Crisis". *Institutiones Administrationis*, 1(1), 104-114. doi:10.54201/iajas.v1i1.12

- Bozkır Serdar, A. (2011). "Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'de Sosyal Politika" . A. Tokol ve Y. Alper (ed.). içinde *Sosyal Politika*. (s.6-26), Dora Yayınları: Bursa.
- Bratislava. (2020a). Pomáhame Najzraniteľnejším Z Nás. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/blog/pomahame-najzranitelnejsim-z-nas>
- Bratislava. (2020b). MDPOH Ponúka Online Programy A Podujatia Pre Deti Aj Dospelých. Erişim adresi: <https://old2.bratislava.sk/sk/sprava/mdpoh-ponuka-online-programy-a-podujatia-pre-deti-aj-dospelych>
- Bratislava. (2022). Bratislava Má Pripravené Karanténne Mestečko. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/blog/bratislava-ma-pripravene-karantenne-mestecko>
- Bratislava. (2023a). Modern City on the Danube. Erişim adresi: <https://www.visitbratislava.com/about/modern-city-on-the-danube/>
- Bratislava. (2023b). Local Government in City Boroughs. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/en>
- Bratislava. (2023c). Bratislava. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/en>
- Bratislava. (2023d). Social Activities. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/en>
- Bratislava. (2023e). Current Situation in Bratislava in Relation to Novel Coronavirus and Covid-19 Disease. Erişim adresi: <https://old2.bratislava.sk/sk/current-situation-in-bratislava-in-relation-to-novel-coronavirus-and-covid-19-disease>
- Bratislava. (2023f). The City Streetwork Team. Erişim adresi: <https://bratislava.sk/en/social-services-and-housing/social-activities/the-city-streetwork-team>
- Bratislavský Kraj. (2020). Bratislava Will Divide The Property Tax Into Installments. Erişim adresi: <https://bratislavskykraj.sk/bratislava-rozdeli-dan-z-nehnutelnosti-na-splatky/>.
- Briggs, A. (1961). "The Welfare State in Historical Perspective". *Archives Europeennes de Sociologie*, 2(2), 221-258.
- Brinca, P., Duarte, J. B. and e Castro, M. F. (2020). "Is the COVID-19 Pandemic a Supply

- or a Demand Shock?" *Economic Synopses*, (31), 1-3. doi:10.20955/es.2020.31
- Britannica. (2022). Helsinki. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/place/Helsinki>
- Budak, F. ve Korkmaz, ř. (2020). "Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği". *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Budapest Portál. (2023a). The Municipality of Budapest. Erişim adresi: <https://budapest.hu/sites/english/Lapok/The-Municipality-of-Budapest.aspx>
- Budapest Portál. (2023b). Iskolakapun Kivüli Program. Erişim adresi: <https://budapest.hu/Lapok/ikp.aspx>
- Budapest Portál. (2023c). Önként Vállalt Önkormányzati Feladatok. Erişim adresi: <https://budapest.hu/Lapok/Onkormanyzat/Onkent-vallalt-feladatok.aspx>
- Budapesti Sportszolgálató Központ Nonprofit Kft. (2023). About Us. Erişim adresi: <https://bsk.sport.hu/en/rolunk/>.
- Buffel, T., Yarker, S., Phillipson, C., Lang, L., Lewis, C., Doran, P. and Goff, M. (2021). "Locked Down by Inequality: Older People and the Covid-19 Pandemic". *Urban Studies*, 1-18. doi:10.1177/00420980211041018
- Bulut, Y. ve Aslan, M. M. (2021). "Covid-19 Pandemisinin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Akıllı Kent Uygulamaları". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ICOMEP Özel Sayısı, 28, 261–276. doi:10.54600/igdirsosbilder.978576
- Bulut, Y. ve Bimay, M. (2020). "Karşılaştırılmalı Yerel Yönetimler Analizi: İngiltere ve Türkiye Örnekleri". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2263-2298. doi:10.26466/opus.735795
- Butcher, L. (2022). Homelessness and the Pandemic: Budapest. Erişim adresi: <https://www.homelessnessimpact.org/post/homelessness-and-the-pandemic-budapest>
- Çadır, M. (2017). "İngiltere’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü: Huzurevi Sektörüne Genel Bir Bakış". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (39), 9-32.
- Capitals’ Initiative for Covid-19. (2023a). Budapeşte şehri Tarafından Salgın İçin Alınan

Önlemlere Genel Bakış. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/05/04/29-nisan-2020-itibariyle-budapeste-sehri-tarafindan-salgin-icin-alinan-onlemlere-genel-bakis/?lang=tr>

Capitals' Initiative for Covid-19. (2023b). Budapeşte Sağlık Personelleri için Ücretsiz Parkyeri Sağlıyor ve Sosyal Hizmet Uzmanları için de Koruyucu Malzemeler Dağıtıyor. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/05/13/budapeste-saglik-personelleri-icin-ucretsiz-park-yeri-sagliyor-ve-sosyal-hizmet-uzmanlari-icin-de-koruyucu-malzemeler-dagitiyor/?lang=tr>

Capitals' Initiative for Covid-19. (2023c). Sağlık Çalışanları Budapeşte Toplu Taşıma Araçlarını Ücretsiz Kullanabilir. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/04/29/saglik-calisanlari-budapeste-toplu-tasima-araclarini-ucretsiz-kullanabilir/?lang=tr>

Capitals' Initiative for Covid-19. (2023d). Budapeşte'de Kiracılara Yardımcı Olacak Yeni Önlemler. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/05/02/budapestede-kiracilara-yardimci-olacak-yeni-onlemler/?lang=tr>

Capitals' Initiative for Covid-19. (2023e). Budapeşte Covid-19 Tedbirleri. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/04/29/budapeste-covid19-tedbirleri/?lang=tr>

Capitals' Initiative for Covid-19. (2023f). İhtiyaç Sahiplerine Yardım ve Evsizler için Geçici Sığınma Evi. Erişim adresi: <https://www.capitalsinitiative.org/2020/05/21/ihiyac-sahiplerine-yardim-ve-evsizler-icin-gecici-siginma-evi/?lang=tr>

Çelen, M. (2013). "Finlandiya' da Yerel Yönetimler". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 22(2), 83-113.

Çelik, A. (2014). "Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.

CEMR. (2020). *Covid-19 Impact on Local and Regional Finances*. Erişim: 9 Nisan 2022, https://ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/200629_Analysis_survey_COVID_local_finances_EN.pdf

CEMR. (2021). *2021 Estimates of Covid's Impact on Local and Regional Finances*. Erişim:

11 Nisan 2022, <https://www.ccre.org/en/actualites/view/4236>

Çiçek, Ö. Ç. (2019). Sosyal Belediyecilik Bağlamında Bilecik Belediyesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Çiçek, S. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türkiye’de Yerel Yönetimler Maliyesine Etkileri. I. Kırışkan (ed.). içinde *Pandemi Sürecinin Etkilerine Dair Akademik Değerlendirmeler*. (s.139-164). Gazi Kitapevi: Ankara.

Citroni, G., Lippi, A. and Profeti, S. (2016). "Local Public Services in Italy: Still Fragmentation". H. Wollmann, I. Kopric ve G. Marcou (eds.).in: *Public and Social Services in Europe*. (pp.103-117). Palgrave Macmillan: London.

City Executive Office ve Urban Research and Statistics. (2020). Helsinki Facts and Figures 2020. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/helsinki/en/administration/information/general/>

City of Helsinki. (2020a). Mental Health Through Talking – Mieppi Helps Helsinkians. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/uutiset/en/social-services-and-health-care/mental-health-through-talking>

City of Helsinki. (2020b). Helsinki Plans Summer Hotspot in Senate Square to Boost Service Sector. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-plans-summer-hotspot-in-senate-square-to-boost-service-sector>

City of Helsinki. (2020c). Rental Payments on Restaurant Terraces Cancelled Until June. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/rental-payments-on-restaurant-terraces-cancelled-until-june>

City of Helsinki. (2020d). Separate Parking Areas Established for Employees of Hospitals and Health Centres. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/separate-parking-areas-established-for-employees-of-hospitals-and-health-centres>

City of Helsinki. (2020e). Helsinki Offers Businesses Rent Exemptions on Commercial Plots. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-offers-businesses-rent-exemptions-on-commercial-plots>

- City of Helsinki. (2020f). Helsinki Offers Free Warm Meals for The Homeless – Food Distribution Will Continue Until the End of May 2021. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/uutiset/en/social-services-and-health-care/helsinki-to-start-warm-meal-service-for-the-homeless>
- City of Helsinki. (2021a). Helsinki City Council. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/helsinki/en/administration/decision/council>
- City of Helsinki. (2021b). Helsinki Set to Repeat Successful Open-air Food Court Idea – This Time in Kasarmitori Square. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-set-to-repeat-successful-open-air-food-court-idea-this-time-in-kasarmitori-square>
- City of Helsinki. (2021c). Helsinki’s Support Measures for The Restaurant Sector. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinkis-support-measures-for-the-restaurant-sector>
- City of Helsinki. (2021d). Coronavirus Helpline Now Available in Somali and Arabic. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/coronavirus-helpline-now-available-in-somali-and-arabic>
- City of Helsinki. (2021e). Helsinki is Here to Help. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/helsinki/coronavirus-en/information/support/>
- City of Helsinki. (2021f). Coronavirus Campaign Begins – Avoid Contact to Prevent Infections. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/coronavirus-campaign-begins-avoid-contact-to-prevent-infections>
- City of Helsinki. (2021g). Let’s Together Make Sure that Visits to Home Care Clients are Safe. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/lets-together-make-sure-that-visits-to-home-care-clients-are-safe>
- City of Helsinki. (2021h). Helsinki Encourages Safe Remote May Day Celebrations – May Day Eve Will Culminate in the ‘Vapun Päällä Vappu’ Concert in Virtual Helsinki. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-encourages-safe-remote-may-day-celebrations-may-day-eve-will-culminate-in-the-vapun>
- City of Helsinki. (2021i). Helsinki’s New Year Will be Celebrated on Television. Erişim

adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-new-year-will-be-celebrated-on-television>

City of Helsinki. (2021j). Helsinki Offers Rehabilitation for Elderly on TV. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-offers-rehabilitation-for-elderly-on-tv>

City of Helsinki. (2022a). Helplines and Information. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/helsinki/coronavirus-en/information/services>

City of Helsinki. (2022b). Helsinki Seeking to Improve Digital Skills The Jobseekers – to Improve Employment Opportunities and Quality of Life. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-seeking-to-improve-digital-skills-the-jobseekers-to-improve-employment-opportunities>

City of Helsinki. (2022c). Coronavirus Recovery Aid Boosts Cultural Offerings in Helsinki. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/news/coronavirus-recovery-aid-boosts-cultural-offerings-in-helsinki>.

City of Helsinki. (2023a). Introduction to the Social Services, Health Care and Rescue Services Division. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/decision-making/city-organization/divisions/social-services-health-care-and-rescue-services-division/introduction>

City of Helsinki. (2023b). Helsinki City Organisation Chart. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/decision-making/city-organization/helsinki-city-organisation-chart>

City of Helsinki. (2023c). Social Support. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/en/health-and-social-services/social-support>

City of Helsinki. (2023d). Coronavirus Updates From Helsinki. Erişim adresi: <https://www.hel.fi/helsinki/coronavirus-en>

City of Warsaw. (2020a). Coronavirus in Poland. Erişim adresi: <https://en.um.warszawa.pl/-/coronavirus-in-poland>

City of Warsaw. (2020b). Warsaw's Streets are Regularly Disinfected. Erişim adresi: <https://en.um.warszawa.pl/-/warsaw-s-streets-are-regularly-disinfected>

City of Warsaw. (2020c). Here You Will Find Information About Coronavirus in Warsaw.

Erişim adresi: <https://en.um.warszawa.pl/-/here-you-will-find-information-about-coronavirus-in-warsaw>

City of Warsaw. (2021). Now You Can Check the Validity of Your Ticket Online. Erişim adresi: <https://en.um.warszawa.pl/-/validity-of-your-ticket-online>

City of Warsaw. (2023). City Brand. Erişim adresi: <https://en.um.warszawa.pl/-/city-brand>

Comune di Milano. (2020a). Welfare. Al Via il Piano Freddo per i Senza Dimora: Più Centri per il Distanziamento e una Struttura per Garantire l'isolamento. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/welfare.-al-via-il-piano-freddo-per-i-senza-dimora-piu-centri-per-il-distanziamento-e-una-struttura-per-garantire-l-isolamento>

Comune di Milano. (2020b). Coronavirus. Avviato il Sostegno Psicologico Attraverso "Milano Aiuta". Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/coronavirus.-avviato-il-sostegno-psicologico-attraverso-milano-aiuta->

Comune di Milano. (2020c). #Estatepopolare. Assistenza e Animazione Per gli Anziani a Milano, Riprendono le Attività. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/estatepopolare.-assistenza-e-animazione-per-gli-anziani-a-milano-riprendono-le-attivita->

Comune di Milano. (2020d). Coronavirus. Dal Comune di Milano 150 mila Mascherine in Distribuzione a Medici, Commercianti e Tassisti. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/coronavirus.-dal-comune-di-milano-150mila-mascherine-in-distribuzione-a-medici-commercianti-e-tassisti>

Comune di Milano. (2020e). Coronavirus. Torna Online la Mappa Delle Attività Commerciali di Vicinato, Aiuto per Cittadini ed Esercenti. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/coronavirus.-torna-online-la-mappa-delle-attivita-commerciali-di-vicinato-aiuto-per-cittadini-ed-esercenti>

Comune di Milano. (2020f). Coronavirus. Nasce il "Fondo San Giuseppe" per Aiutare chi Perde il Lavoro. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/coronavirus.-nasce-il-fondo-san-giuseppe-per-aiutare-chi-perde-il-lavoro>

Comune di Milano. (2020g). Educazione. Da Banco BPM 40 Tablet e 200 Computer per i

- Ragazzi Delle Scuole Milanesi. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/educazione.-da-banco-bpm-40-tablet-e-200-computer-per-i-ragazzi-delle-scuole-milanesi>
- Comune di Milano. (2020h). Educazione. Il Comune Autorizza l'assistenza Educativa Domiciliare per gli Alunni con Disabilit . Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/educazione.-il-comune-autorizza-l-assistenza-educativa-domiciliare-per-gli-alunni-con-disabilita>
- Comune di Milano. (2020i). Coronavirus. Donne Maltrattate, Resta Attiva la Rete Antiviolenza del Comune. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/coronavirus.-donne-maltrattate-resta-attiva-la-rete-antiviolenza-del-comune>
- Comune di Milano. (2021a). Il Consiglio Comunale. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/comune/palazzo-marino/il-consiglio-comunale-di-milano#navpageinside>.
- Comune di Milano. (2021b). Cultura. Cambiano i Parametri per l'erogazione Dei Contributi, il Comune Sostiene i Teatri Penalizzati dal Covid. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/-/cultura.-cambiano-i-criteri-per-accedere-ai-contributi-il-comune-sostiene-i-teatri-penalizzati-dal-covid->
- Comune di Milano. (2023). Aree Tematiche. Erişim adresi: <https://www.comune.milano.it/aree-tematiche>.
- Costa, G. and Sabatinelli, S. (2012). *City Report : Milan*. Erişim: 17 şubat 2023. http://www.wilcoproject.eu/wordpress/wpcontent/uploads/WILCO_WP3_Milan_231.pdf
- Demir, F. (2013). "Slovakya'da Yerel Yönetimler". M. Okçu ve H. Özgür (ed.). içinde *Dünya'da Yerel Yönetimler*. (s. 587–604). Seçkin Yayınevi: Ankara.
- Demir, İ. (2006). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Demir, K. A. (2019). "Avrupa Birliği İçerisinde Merkezizetçi Devletin Sonu: Yerel Devlet". *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(2), 295-324.

doi:10.17065/huniibf.418236

Demir, O. ve Esen, A. (2021). "Covid 19'un Yıkıcı Ekonomik Etkileri ve Türkiye Ekonomi sinde Dönüşüm İhtiyacı". *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1), 88-105.

Deryal, T. (2020). Beyaz Masa İstanbul'un Yanında. *İstanbul Bülteni*. Haziran 2020, 24-26.

Dilik, S. (1988). "Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 43(1), 41-80. doi:10.1501/sbfder_0000001496

Dimitrova, A. (2020a). Vote Now or Your Favourite Warsaw Bookstore. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/vote-now-for-your-favourite-warsaw-book-store-5391>

Dimitrova, A. (2020b). Warsaw Launches a Food Delivery Platform to Help Small Businesses. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/warsaw-launches-a-food-delivery-platform-to-help-small-businesses-4743>

Dimitrova, A. (2020c). Chopin Concerts at Lazienki Park Warsaw Go Online. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/chopin-concerts-at-lazienki-park-warsaw-go-online-4958>

Dimitrova, A. (2021). Warsaw Launches Its Own VOD Platform to Boost Local Culture. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/warsaw-launches-its-own-vod-platform-to-boost-local-culture-8823>

Dimitrova, M. (2020). Milan Municipality Gifts 5000 Masks and Gloves to Food Delivery Riders. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/milan-municipality-gifts-5000-masks-and-gloves-to-food-delivery-riders-4792>

Dönmez Kara, C. Ö. (2020). "Sosyal Politika Bağlamında Engellilere Yönelik Hizmetlerin Çanakkale Belediyesi Örneğinde Analizi". *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 249-275. doi:10.11611/yead.605569

Dorosz, D., Hegedüs, K., Prinz, D., Róna, D. and Sebián-Petrovszki, L. (2020). Covid-19 in Hungary: Challenges and Opportunities for Progressives. Erişim adresi: <https://americanprogress.org/wp-content/uploads/2020/12/COVID19-in-Hungary.pdf>

Durko, J., Dawson, A. H. and Davies, N. (2022). Warsaw. Erişim adresi: [https:// www.britannica.com/place/Warsaw](https://www.britannica.com/place/Warsaw).

Emergency.(2023).Treating a Patient Every Minute Since 1994. Erişim adresi:<https://en.emergency.it/who-we-are/>

Ercan, M. ve Kılınç, M. C. (2021). "Avrupa'da Yerel Yönetimlerin Özerkliği İle İlgili Gelişmeler ve Türkiye'deki Yansımaları". Ö. Önder, E. B. Sipahi ve M. Yaman (ed.) içinde *Yerel Yönetimler; Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. (s.317-346). Gazi Kitapevi: Ankara.

Ergün, İ. (2006). Yerel Yönetimlerde Yönetişim Kavramı ve Avrupa Birliği ile Kıyaslanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erişen, M. A. ve Yılmaz, F. Ö. (2020). "Covid-19 Pandemisi Döneminde Bireylerin Harcamalarının İncelenmesi". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19 (COVID-19 Special Issue), 340-353. doi:10.21547/jss.787849

Eroğlu, E. (2021). Covid-19 Pandemisiyle Mücadelede Belediyelerin Rolünün Şehir Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi. I. Kırışkan (ed.) içinde *Pandemi Sürecinin Etkilerine Dair Akademik Değerlendirmeler*. (s.21-48). Gazi Kitapevi: Ankara.

Ersöz, H. Y. (2010). "5272 Sayılı Yasa Öncesi Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(50), 133–151. <https://dergipark.org.tr/pub/iusskd/issue/891/9915>

Ersöz, H. Y. (2011a). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul Ticaret Odası: İstanbul.

Ersöz, H. Y. (2011b). Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53(2). 119-144.

Ersöz, H. Y. (2011c). Sosyal Politika- Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 759-775.

EUROCITIES. (2020a). Bratislava – Phonenumber to Help Your Neighbour. Erişim adresi:

<https://covidnews.eurocities.eu/2020/03/25/bratislava-phoneline-to-help-your-neighbor/>

EUROCITIES. (2020b). Bratislava – Homeless Support. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/17/bratislava-homeless-support/>

EUROCITIES. (2020c). Helsinki – Support to Entrepreneurs. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/06/18/helsinki-support-to-entrepreneurs/>

EUROCITIES. (2020d). Helsinki – Calling Everyone Over 80. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/14/helsinki-calling-everyone-over-80/>

EUROCITIES. (2020e). Warsaw – Overview of Measures. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/01/warsaw-overview-of-measures/>

EUROCITIES. (2020f). Warsaw – Digital Zoo and Forest Visits. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/03/27/warsaw-digital-zoo-and-forest-visits/>

EUROCITIES. (2020g). Milan – Three Levels of Special Action. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/03/24/milan-three-levels-of-special-action/>

EUROCITIES. (2020h). Milan – Keeping Public Transport Safe and Clean. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/30/milan-keeping-public-transport-safe-and-clean/>

EUROCITIES. (2020i). Milan – Support For New Mums. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/16/milan-support-for-new-mums/>

EUROCITIES. (2020j). Milan – A New Fund for Mutual Aid. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/03/23/milan-a-new-fund-for-mutual-aid/>

EUROCITIES. (2020k). Milan – Educators Shop for The Elderly. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/09/milan-educators-shop-for-the-elderly/>

EUROCITIES. (2020l). Milan – Creating a Coordination Centre for All Over 65s Services. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/03/13/milan-creating-a-coordination-centre-for-all-over-65s-services/>

- EUROCITIES. (2020m). Milan – No Site Left Behind. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/16/milan-no-site-left-behind/>
- EUROCITIES. (2020n). Milan – Funding Culture After Corona. Erişim adresi: <https://covidnews.eurocities.eu/2020/04/16/milan-funding-culture-after-corona/>
- European Social Network. (2023). City of Warsaw. Erişim adresi: <https://www.esn-eu.org/members/city-warsaw>
- European Union. (2021). *Local and Regional Finances in the Aftermath of Covid-19*. Erişim: 20 Şubat 2023, doi:10.2863/29738
- FAO. (2020). Media Release: Covid-19 Pandemic to Cost Municipalities \$6.8 Billion Over Two Years. Erişim adresi: <https://www.fao-on.org/en/Blog/media/MR-municipal-finances-2020>
- Fardin, M. A. (2020). "Covid-19 and Anxiety: A Review of Psychological Impacts of Infectious Disease Outbreaks". *Archives of Clinical Infectious Diseases*, 15, 1–3. doi: 10.5812/archcid.102779
- Farnsworth, K. (2012). *Social Versus Corporate Welfare*. Palgrave Macmillan: London.
- Flora, P. and Heidenheimer, A. J. (1981). "The Historical Core and Changing Boundaries of the Welfare State". P. Flora ve A. J. Heidenheimer (eds.). in: *The Development of Welfare States in Europe and America*. (pp. 17-34). Routledge: New York.
- Foot, J. and Lecco, A. (2023). Milan. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/place/Milan-Italy>
- Freund, C. and Garcia Mora, A. (2020). Keeping the Lights on: Supporting Firms and Preserving Jobs from Crisis Through Recovery. Erişim adresi: <https://blogs.worldbank.org/psd/keeping-lights-supporting-firms-and-preserving-jobs-crisis-through-recovery>
- Gabriela, T., Costin, C., Aureliana, P. M., Dan, B., Diana, C. O. and Bogdan, C. A. (2021). "Restart the Hotel, Restaurant, and Travel Industry in Romania After the Covid-19 Pandemic". A. M. Dima, I. Anghel and R. C. Dobrea (eds.). in: *Economic Recovery*

After Covid-19 (pp. 87-107). Springer: Romania.

Galindo Caldés, R. and Vilalta Reixach, M. (2022). "Local Government Response to Covid-19: Some Insights from Spain". C. Nunes Silva (ed.). in: *Local Government and the Covid-19 Pandemic*. (pp.227-245). Springer: Cham.

Genç, Y., Çavuşoğlu, O. ve Çöpoğlu, M. (2020). "Sosyal Politika Geliştirmede ve Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yerelleşme: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Gelişim Merkezi Örneği". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0(46), 235-272.

Gevrek, M. (2019). "Polonya Yerel Yönetimlerin 1989 ile 2004 Arasındaki Dönüşümü". *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 1-9.

Gillezeau, R., Tedds, L. and Petit, G. (2020). Here's How Municipalities Should Respond to Covid-19. Erişim adresi: <https://policyoptions.irpp.org/magazines/april-2020/heres-how-municipalities-should-respond-to-covid-19/>.

Gough, I. (2003). "Refah Devleti". Kamil Güngör (çev.). *New Palgrave Dictionary of Economics*, 4. 895-97.

Göktürk, İ. ve Yılmaz, M. (2020). "Sosyal Problemlerin Yerel Ölçekte Çözümünde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı". K. H. Derin (ed.). içinde *Eğitim, Enerji ve Emek Piyasası*. (s.29-78). Ankara: İksad Yayınevi.

Görmüş, K. ve Arslankoç, S. (2020). "Sosyal Hizmet Perspektifinden Covid-19 Salgını Sürecinde Aile İçi Şiddet Olgusuna Dair Genel Bir Değerlendirme". Ö. Abidin (ed.). içinde *Sosyal Hizmet*. (s.9-21). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.

Green, D. and Loualiche, E. (2021). "State and Local Government Employment in the Covid-19 crisis". *Journal of Public Economics*, 193, 1-10. doi:10.1016/j.jpubeco.2020.104321

Güleç, Y. (2014). "Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi, Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 486-500.

Gümüş, İ. (2018). "Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden

- Yapılanma Süreci". *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 1(1), 33-66.
- Gürün, F. ve Kararağaç, Ş. (2017). "Sosyal Belediyecilik Anlayışı Üzerinden Engellilere Yönelik Hizmetler". *ABMYO Dergisi*, (48), 43-62.
- Güven, H. S. (2001). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Haas, J. G. (2021). *Covid-19 and Psychology*. Springer: Germany.
- HaberTürk. (2020). İBB, Sosyal Yardım Taleplerini Durdurdu. Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/son-dakika-haberler-ibb-sosyal-yardim-taleplerini-durdurdu-2691120>
- Holkeri, K. and Nurmi, J. (2020). "Finland - The National Government Experience Facing the Covid-19 Pandemic". P. Joyce, F. Maron and S. P. Reddy (eds.). in: *Good Public Governance in A Global Pandemic*. (pp. 269–277). Brussels: IIAS-IISA.
- Horváth, T. M. (2016). "From Municipalisation to Centralism: Changes to Local Public Service Delivery in Hungary". H. Wollmann, I. Kopric ve G. Marcou (eds.), in: *Public and Social Services in Europe*. (pp. 185–199). Palgrave Macmillan UK: London.
- Hungary Today. (2020). After Fidesz Protests in Csepel, Karácsony Would use City Hall to Quarantine the Homeless, Causing Further Turmoil. Erişim adresi: <https://hungarytoday.hu/fidesz-protest-csepel-karacsony-city-hall-quarantine-homeless/>.
- IFC. (2021). *The Impact of the in Emerging Markets: Subnational Governments COVID-19 Crisis on The Outlook One Year On*, Erişim: 20 Şubat 2023, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/industry_ext_content/ifc_external_corporate_site/infrastructure/resources/covid-19+impact+on+sub-national+governments_outlook.
- ILO. (2022). *World Employment and Social Outlook: Trends 2022*. Erişim: 9 Nisan 2022, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_834081.pdf.
- İpek, S. (2017). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı*. Paradigma Akademi: Çanakkale.
- İpek, S. ve Çıplak, B. (2016). "Türkiye’ de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği". *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 201-215.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020a). *2020-2024 Stratejik Planı*. Erişim: 21 Ağustos 2022, <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/2/iBB-STRATEJIK-PLAN-2020-2024.pdf>.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020b). *Koronavirüsle Mücadele Faaliyet Raporu*. Mart-Nisan 2020. Erişim: 7 Eylül 2022, <https://www.ibb.istanbul/BBImages/Slider/Image/ibb-koronavirus-faaliyet-raporu-mart-nisan-1258.pdf>.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020c). İBB'nin Pandemi Sürecindeki "Kriz Yönetimi" Ne Uluslararası Altın Küre Ödülü. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/37119/ibbnin-pandemi-surecindeki-kriz-yonetimine-ul>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020d). Mersinli Çiftçinin Mahsulünü İBB İhtiyaç Sahiplerine Dağıtacak. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/36721/mersinli-ciftcinin-mahsulunu-ibb-ihhtiyac-sahi>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020e). Mersin'den Gelen Limonlar Dağıtım Çıktı. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/36751/mersinden-gelen-limonlar-dagitima-cikti>.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020f). İstanbulluya Soğan ve Patates Adana'dan. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/36836/istanbulluya-sogan-ve-patates-adanadan>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020g). *Koronavirüsle Mücadele Faaliyet Raporu*. Mayıs-Haziran 2020. Erişim: 12 Eylül 2022, <https://www.ibb.istanbul/BBImages/Slider/Image/covit-bulten-mayis-haziran-yedek01-12980.pdf>.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020h). Evden Açıklamalı Solo Konserler ile Pazar Keyfi. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/36757/evden-aciklamali-solo-konserler-ile-pazar-key>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020ı). İBB'den Çiftçiye Nefes Aldıran Destek. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/36813/ibbden-ciftciye-nefes-aldiran-destek>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021a). *2020 Faaliyet Raporu*. Erişim: 21 Eylül 2022, <https://www.ibb.istanbul/icerik/faaliyet-raporlari>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021b). İBB'den Tam Kapanmada Sağlık Egzersizleri.

Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/37813/ibbden-tam-kapanmada-saglik-egzersizleri>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021c). İstanbul Dev Bir Açık Hava Sahnesine Dönüşüyor. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/37723/istanbul-dev-bir-acik-hava-sahne-sine-donusuyo>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021d). İstanbul'un Park, Salon ve Ekranlarında Perdeler Açılıyor. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/37969/istanbulun-park-salon-ve-ekranlarında-perdele>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021e). 40 Bin Tablet Dağıtımını Başlatan İmamoğlu: “Zor Günleri Dayanışmayla Aşacağız”. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/37622/40-bin-tablet-dagitimini-baslatan-imamoglu-zo>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2022). 2021 Faaliyet Raporu. Erişim: 7 Ocak 2023, <https://www.ibb.istanbul/icerik/faaliyet-raporlari>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023a). Yetki Alanı. Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/icerik/yetki-alani>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023b). Askıda Fatura. Erişim adresi: <https://askidafatura.ibb.gov.tr/fatura-listesi>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023c). Aile Destek Paketi. Erişim adresi: <https://askidafatura.ibb.gov.tr/aile-destek>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023d). Eğitim Destek Paketi. Erişim adresi: <https://askidafatura.ibb.gov.tr/egitim-destek>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023e). Anne-Bebek Destek Paketi. Erişim adresi: <https://askidafatura.ibb.gov.tr/anne-bebek-destek>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2023f). İBB Çalışmaları. Erişim adresi: <https://korona.virus.ibb.istanbul/ibb-sorumluluk/>

Järvelä, S. (2022). *Helsingin Kaupunki ja Korona: Toimintakertomus Pandemiavuosisista 2020-2022*. Erişim: 24 Şubat 2023, <https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/>

- Kalaycı, S. (2020). *Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler*. Çizgi Yayınevi: Konya.
- Kalaycı, S. (2021a). "Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlerde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(52), 689-714.
- Kara, E. (2020). "Kovid-19 Pandemisindeki Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmet İşgücünün İşlevi". *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 6-34.
- Karakılçık, Y. (2018). *Yerel Yönetimler*. Şeçkin Yayıncılık: Ankara.
- Karakurt, B. ve Ela, M. (2017). "Finlandiya’da Yerel Yönetimler: Türkiye İçin Öneriler". *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26(3), 31-68.
- Karataş, A. ve Gördeles Beşer, N. (2021). "Yerel Yönetim Birimleri Olarak Belediyelerin Salgın Hastalıklar Konusundaki Sorumlulukları: Covid 19 Pandemisi Örneği". *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1340-1351. doi:10.25287/ohuibf.868966
- Karataş, K. (2002). "Yoksullukla Mücadele, Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Yardımlar". *Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı*, 15-17 Kasım 2002 , Türkiye İnsan Hakları Yayınları, Ankara.
- Kavas Bilgiç, A. (2020). Covid-19 ile Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü. *İDEALKENT*, 11(31), s.2084-2112. doi:10.31198/idealkent.817322.
- Kaya, T. (2017). Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Yardım ve Hizmet Sorumluluğu: Muratpaşa ve Kepez Belediyeleri Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Cem Yayınevi: İstanbul.
- Keleş, S. (2008). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kesgin, B. (2016). "Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Sivil Toplum Ortaklığı".

Strategic Public Management Journal (SPMJ), (4), 83-94. doi:10.25069/spmj.290 693.

Koç Dalduş, T. (2019). Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Koçak, H. (2013). "İtalya'da Yerel Yönetimler". M. Okcu ve H. Özgür (ed.). içinde *Dünya'da Yerel Yönetimler*. (s.391-414). Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Koçak, O., Arslan, H. ve Eti, S. (2017). "Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları Ve Pendik Belediyesi Örneği". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 119-119. doi:10.26466/opus.311278.

Kocaoğlu, M., Aydoğan, C. ve Akkuş, Ö. K. (2017). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 157-170. doi:https://doi.org/10.25272/j.2147-7035.2017.5.4.11.

Koray, M. (2005). *Sosyal Politika*. İmge Kitapevi: Ankara.

Koronavirüs Budapest. (2020a). Overview of the Epidemiological Measures Taken by the City of Budapest. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/04/28/overview-of-the-epidemiological-measures-taken-by-the-city-of-budapest/>.

Koronavirüs Budapest. (2020b). The Municipality of Budapest Opens İts Gates to Local Residents. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/11/30/the-municipality-of-budapest-opens-its-gates-to-local-residents/>.

Koronavirüs Budapest. (2020c). The Municipality of Budapest Provides Free Testing for Every School Employee in Budapest. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/11/04/the-municipality-of-budapest-provides-free-testing-to-every-school-employee-in-budapest/>.

Koronavirüs Budapest. (2020d). Budapest Will Support Camping Opportunities for 10,000 Children. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/07/15/budapest-will-support-camping-opportunities-for-10000-children/>.

Koronavirüs Budapest. (2020e). Agreement with Employees and Employers. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/07/02/agreement-with-employees-and-emplo>

yers/.

Koronavírus Budapest. (2020f). Food Trucks to be Allowed on the Quay and in the City Hall Park. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/07/03/food-trucks-to-be-allowed-on-the-quay-and-in-the-city-hall-park/>.

Koronavírus Budapest. (2020g). The Restart Public Employment Program is Launched. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/07/07/the-restart-public-employment-program-is-launched/?cn-reloaded=1>.

Koronavírus Budapest. (2020h). Budapest – Covid Testing Continued. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/12/09/budapest-covid-testing-continued/>.

Koronavírus Budapest. (2020i). Municipality of Budapest Offers Free Testing Option for its Citizens – Five days, Four Locations. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/12/17/municipality-of-budapest-offers-free-testing-option-for-its-citizens-five-days-four-locations/#>.

Koronavírus Budapest. (2020j). More Elderly Homes Maintained by Budapest are Introducing Tightened Measures Due to the Threat of the pandemic. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/08/28/more-elderly-homes-maintained-by-budapest-are-introducing-tightened-measures-due-to-the-threat-of-the-pandemic/>.

Koronavírus Budapest. (2020k). The Municipality of Budapest Introduces Stricter Measures to Protect Nursing Homes. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2020/08/10/the-municipality-of-budapest-introduces-stricter-measures-to-protect-nursing-homes/>.

Koronavírus Budapest. (2021a). Április Végéig Ingyen Utazhatnak a Kisdiákok a BKK Járatain. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/blog/2021/04/15/aprilis-vegeig-ingyen-utazhatnak-a-kisdiakok-a-bkk-jaratain/>.

Koronavírus Budapest. (2021b). Megszavazta a Fővárosi Közgyűlés, hogy Csütörtöktől Ingyen Használhatják a Fővárosi Közösségi Közlekedést a 14 Éven Aluliak. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/blog/2021/09/01/megszavazta-a-fovarosi-kozgyules-hogy-csutortoktol-ingyen-hasznalhatjak-a-fovarosi-kozossegi-kozlekedest-a-14->

even-al uliak/

Koronavírus Budapest. (2021c). Additional Results from the Antibody Testing Organized by the Municipality of Budapest. Erişim adresi: <https://koronavirus.budapest.hu/en/2021/08/04/additional-results-from-the-antibody-testing-organized-by-the-municipality-of-budapest/>.

Kowalczyk, A. (2000). "Local Government in Poland". T. M. Horvath (ed.). in: *Decentralization: Experiments and Reforms*. (pp. 217–254). Local Government and Public Service Reform Initiative: Budapest.

Kröger, T. (2011). "Retuning The Nordic Welfare Municipality: Central Regulation of Social Care Under Change in Finland". *International Journal of Sociology and Social Policy*, 31(3–4), 148-159. doi:10.1108/01443331111120591.

Kroukamps, H. and Lues, L. (2008). "Improving Local Government". M. S. de Vries, P. S. Reddy and M. Shamsul Haque (eds.). in: *Improving Local Government*. (pp. 107-132). Palgrave Macmillian: London.

Küçük, H. (2019). "Merkez-Çevre Teorisi ve Yerelleşme Etkisi: İtalya Örneği". *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 2(1), 1–26.

Küçükbay, F., Uysal, D. ve Çırak, A. N. (2021). "Covid-19 Salgınının Dünya Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi". *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 15-20. doi:10.52791/aksarayiibd.985481.

Kulesza, M. and Szescilo, D. (2012). "Local Government in Poland". A. M. Moreno (ed.).in: *Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective*. (pp. 485-504). National Institute of Public Administration, Spain.

Kuruhalil, İ., Özyazıcı, A. ve Hosseinnezhad, F. (2021). "Türkiye’de Covid-19 Pandemisi Döneminde Sosyal Hizmet". *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmalar*, 5(1), 3-21.

Kutlu, Ö. ve Usta, S. (2013). "Dünyada Yerel Yönetimler". M. Okcu ve H. Özgür (ed.).içinde *Dünyada Yerel Yönetimler*. (s.507-543). Şeçkin Yayıncılık: Ankara.

Lachytová, L. and Smolnická, M. (2021). "Limits of Local Self-government in the Provision

- of "Personal" Social Service in Slovakia". *International Journal of Advanced And Applied Sciences*, 8(8), 94-102. doi:10.21833/ijaas.2021.08.012.
- Lee, Y. J. (2020). "The Impact of the COVID-19 Pandemic on Vulnerable Older Adults in the United States". *Journal of Gerontological Social Work*, 63(6-7), 559-564. doi:10.1080/01634372.2020.1777240.
- Lentner, C. and Hegedűs, S. (2021). "Certain Issues of the Sustainability of Public Services in Municipalities on Macro and Micro Levels, with Special Regard to the Period of the Covid-19 Pandemic Crisis In Hungary". *Economic Annals-XXI*, 190(5), 149-161. doi:10.21003/EA.V190-14
- Lima, V. (2020). "The Role of Local Government in The Prevention of Violence Against Women and Girls During the Covid-19 Pandemic". *Bulletin of Latin American Research*, 39(1), 84-87. doi:10.1111/blar.13191.
- Liu, Z., Guo, J., Zhong, W. and Gui, T. (2021). "Multi-Level Governance, Policy Coordination and Subnational Responses to Covid-19: Comparing China and the US". *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 23(2), 204-218. doi:10.1080/13876988.2021.1873703.
- Mäenpää, O. (2012). "Local Government in Finland". A. M. Moreno (ed.). in: *Local Government in the Member States of the European Union: A Comparative* (pp.185-202). National Institute of Public Administration: Spain.
- Mainali, R., Tosun, M. S. ve Yılmaz, S. (2021). "Local Response to the Covid-19 Pandemic: The case of Nepal". *Public Administration and Development*, 41(3), 128-134. doi:10.1002/pad.1953.
- Maydell, B. von, Borchardt, K., Henke, K.-D., Leitner, R., Muffels, R., Quante, M., Rauhala, P.-L., Verschraegen, G. and Żukowski, M. (2006). *Enabling Social Europe*. Springer: Germany.
- Mayors Migration Council. (2020). Milan, Italy. Erişim adresi: <https://www.mayorsmigrationcouncil.org/mmc-city-spotlight/milan-italy>
- Mermer, B. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Denizli Büyükşehir

Belediyesi Üzerinde Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Endistitüsü, Isparta.

Mermer, B., Şataf, C. ve Negiz, N. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1299-1322. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/52991/701803>

Mikuta, L. and Walaszek, M. (2016). "The Evolution of Local Public Service Provision in Poland". H. Wollmann, I. Koprlic and G. Marcou (eds.). in: *Public and Social Services in Europe*. (pp.169-183). Palgrave Macmillan: London.

Milliyet. (2020). “Evde koşu” Başlıyor. Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/evde-kosu-basliyor-6200055>

Ministry of Investments, Regional Development and Informatization of the Slovak Republic. (2023). Adopted Measures. Erişim adresi: <https://korona.gov.sk/en/adopted-measures/>.

Mynet. (2021). İBB Ekmek Bağışı Nasıl Yapılır? İmamoğlu Açıkladı. Erişim adresi: <https://www.mynet.com/ibb-ekmek-bagisi-nasil-yapilir-imamoglu-acikladi-110106750727>

NAO. (2021). *Local Government Finance in the Pandemic*. Erişim: 25 Şubat 2023, <https://www.nao.org.uk/reports/local-government-finance-in-the-pandemic/>

Navarro, C. and Velasco, F. (2022). "From Centralisation to New Ways of Multi-level Coordination: Spain’s Intergovernmental Response to the COVID-19 Pandemic". *Local Government Studies*, 1-20. doi:10.1080/03003930.2022.2042683

Negiz, N. (2011). "Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 323-341.

Nemec, J., Bercik, P. and Kukliš, P. (2000). "Local Government in Slovakia". T.M. Horváth (ed.).in: *Decentralization: Experiments and Reform*. (pp.301-342). Local Government and Public Service Reform Initiative: Hungary.

- Nemec, J. and Soukopová, J. (2016). "Mixed System: Transformation and Current Trends in the Provision of Local Public Services in the Czech and Slovak Republics". H. Wollmann, I. Kopric and G. Marcou (ed.). in: *Public and Social Services in Europe*. (pp. 151-168). Palgrave Macmillan: London.
- NJLM. (2023). COVID-19 Financial Impacts on Municipal Budgets. Erişim adresi: <https://www.njlm.org/1112/MunisAreEssential-Campaign>
- Nunes Silva, C. (2022). "Local Government Response Towards the Covid-19 Pandemic in Portugal". C. Nunes Silva (ed.). in: *Local Government and the Covid-19 Pandemic*. (pp. 175-225). Springer: Cham.
- OECD. (2020a). *COVID-19 : Cities Policy Responses*. Erişim: 25 şubat 2023, https://oecd.dam-broadcast.com/pm_7379_119_119680-di6h3qgi4x.pdf
- OECD. (2020b). *The İmpact Of The COVID-19 Crisis On Regional And Local Governments : Main Findings From The Joint Cor-OECD Survey*. Erişim: 25 şubat 2023, <https://www.oecd.org/cfe/the-impact-of-the-covid-19-crisis-on-regional-and-local-governments-fb952497-en.htm>
- OECD/UCLG (2022) *2022 Country Profiles of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment*. Erişim: 2 şubat 2023, <https://www.sng-wofi.org/country-profiles/>.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2010). *Kuram ve Uygulamada Yerel Yönetimler-İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Alfa Yayınevi: Bursa.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi: Bursa.
- Önen, S. M., Banazılı, A. M. ve Ozan, M. S. (2018). "Sosyal Belediyecilik Anlayışı Kapsamında Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmet Faaliyetleri: Malatya Büyükşehir Belediyesi Örneği". M. Mecek, B. Parlak ve E. Atasoy (eds.). içinde *Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Etkin Belediyecilik Uygulamaları*. (s.462-471). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Önez Çetin, Z. (2016). "Polonya'da Yerel Yönetim Sistemi". *The Journal of Academic Social Science Studies International*, (52), 351-371.

- Önez Çetin, Z. (2021). "Ülke Örnekleri Üzerinden Covid-19 Sürecinde Yerel Yönetim Uygulamaları ve Önlemleri". *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 55-80.
- Özdemir, H., Atak, O. ve Hatıper, Z. (2020). "Koronavirüs (Covid-19) Küresel Salgını Dolayısıyla Türkiye ve Bazı Gelişmiş Ülkelerde Alınan Ekonomik ve Mali Tedbirler. Vergi Raporu, (248), 186–200. <https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/24815706ca5.PDF>
- Özdemir, S. (2010). "Sosyal Refah'ın Sağlanmasında Yeni Bir Anlayış: "Refah Karması" ve Sosyal Refah Sağlayıcı Kurumlar". *Journal of Social Policy Conferences*, (48), 97-127.
- Özdemir, Z. (2016). Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özelkalem. (2020). İmamoğlu: İBB, Evsiz Vatandaşların En Büyük Evidir. Erişim adresi: <https://www.ozelkalem.com.tr/imamoglu-ibb-evsiz-vatandaslarimizin-en-buyuk-evidir/>
- Özer, M. A. (2015). "Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (35), 79-100.
- Özer, M. A. ve Akçakaya, M. (2014). *Yerel Yönetimler: Teorik Boyut*. Gazi Kitapevi: Ankara.
- Öztürk, K. (2019). "Yerel Yönetim Reformunda Yerelleşme–Merkezileşme Dikotomisi: 6360 Sayılı Yasa Örneği". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 133-48.
- Peker, D. ve Köseoğlu, İ. (2021). "Koronavirüs (Covid-19) Salgınında Krizle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Beş Büyükşehir Belediyesinde Bir Analiz". *Assam uluslararası Hakemli Dergi*, 8(18), 87-102.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.
- Permanasari, V. Y., Nadjib, M., Sjaaf, A. C. and Anjani, A. A. (2022). "The response of

- local governments in financing related to the COVID-19 pandemic: A literature review". *Journal of Public Health Research*, 11(2). 1-7.
- Péter, L. (2022). Budapest. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/place/Buda-pest#ref343044>
- Prezioso, C. and Pietropaolo, V. (2020). "Covid-19: Update of The Italian Situation". *Journal of NeuroVirology*, 26(6), 834–837. doi:10.1007/s13365-020-00900-w
- Raffer, C. (2019). "Local Public Finance in Hungary". R. Geißler, G. Hammerschmid and C. Raffer (eds.), in: *Local Public Finance in Europe Country Reports*.(pp.122-132). Bertelsmann Stiftung.
- Şahinoğlu, İ. (2014). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sakarya, S. (2022). "Macaristan'ın Covid-19'a Yanıtı". *Toplum ve Hekim*, 37(3), 172–183.
- Salduz, Ç. ve Arslankoç, S. (2021). "Yoksullukla Mücadele Politikalarında Bir Çözüm Olarak Sosyal Yardımlar: Sosyal Hizmet Odaklı Bir Değerlendirme". *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 153-172.
- Şataf, C. (2017). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışına Yönelik Genel Bir Değerlendirme". F. Beşel ve F. Yardımcıoğlu (eds.). içinde *Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar*. (s.1–27). Sakarya: Beşköprü Yayınları.
- Şataf, C. ve Mermer, B. (2017). "Avrupa'da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Türkiye". *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(17), 13-33.
- Sauer, A. (2013). "Research Paper 6/2013 The System of the Local Self-Governments in Poland". December 2013, *The System of the Local Self- Governments in Poland*, 1–25.
- Sayın, A. (2020). Koronavirüs: Belediyelerin Yardım Kampanyaları Neden Tartışma Yarattı, İktidar ve Muhalefet Ne diyor? Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52127212>
- Schultheis, E. (2020). Viktor Orban's War on Hungary's Mayors. Erişim adresi: <https://>

foreignpolicy.com/2020/07/28/viktor-orban-has-declared-a-war-on-mayors/

Selek Öz, C. (2010). Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara Ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Şenkal, A. (2012). Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri. *Journal of Social Policy Conferences*, (45), 97-126.

Şenocak, H. (2010). Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(56), 409-468.

Sevin, A. E., Bektaş, O. B., Çelen, E., Kozikoğlu, E., Oğuz, B. K. ve Kavak, K. (2020). *Bir Eko-Sosyal Kriz Olarak Covid-19 Salgını ve Sürdürülebilirlik*. Escarus TSKB Sürdürülebilirlik Danışmanlığı. Erişim: 25 Şubat 2023, <https://www.escarus.com/covid19raporu>

Simpson, J. A. ve Weiner, E. S. C. (1989). *The Oxford English Dictionary* (Second Edition). Oxford: Clarendon Press.

Siket, J. (2021). "Centralization and Reduced Financial Resources: A Worrying Picture for Hungarian Municipalities". *Central European Public Administration Review*, 19(1), 261–280. doi:10.17573/cepar.2021.1.12

Şimşek, G. ve Altun, F. (2020). "Sosyal Belediyecilikte Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Girişimci Faaliyetlerin Rolü". *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 55-61.

Şimşek, H. (2012). Türkiye’de 1980 Sonrası Süreçte Sosyal Devlet ve Yoksullukla Mücadele. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Endistitüsü, İstanbul.

Şimşek, İ. H. (2020a). İhtiyaç Sahipleri Askıya Bıraktı, Hayırseverler Askıdan Aldı. *İstanbul Bülteni*, Haziran 2020, 18-20.

Şimşek, İ. H. (2020b). İBB’nin Online Sınavına 35 Bin 226 Öğrenci Katıldı. *İstanbul Bülteni*, Haziran 2020, 22-23.

Şinik, B. (2010). "Macaristan’da Yerel Yönetimler". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(2), 79-

Şinik, B. (2012). *Avrupa'dan Örneklerle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Örnekleri*. Türkmen Yayınevi: İstanbul.

Soos, G. (2003). "Local Government Reforms and the Capacity for Local Governance in Hungary". N. Kersting and A. Vetter (eds.). in: *Reforming Local Government in Europe; Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. (pp.241-260). Springer.

Stoker, G. (1991). "Trends in Western European Local Government". R. Batley and G. Stoker (eds.). in: *Local Government in Europe :Trends and Developments*. (pp.1-20). Macmillian: London.

Stoyanov, A. (2020a). Bratislava Tightens Coronavirus Measures. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/bratislava-tightens-coronavirus-measures-4752>.

Stoyanov, A. (2020b). Bratislava Organizes Outdoor Concerts for Seniors. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/bratislava-organizes-outdoor-concerts-for-seniors-4908>.

Stoyanov, A. (2020c). Bratislava Begins Reintroducing Anti-coronavirus Measures. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/bratislava-begins-reintroducing-anti-coronavirus-measures-5392>.

Stoyanov, A. (2020d). Bratislava Launches Pilot Project to Combat Homelessness. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/bratislava-launches-pilot-project-to-combat-homelessness-5265>

Stoyanov, A. (2020e). Helsinki's Innovative Approach to Dealing with The Coronavirus Pandemic. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/helsinki-innovative-measures-for-dealing-with-the-coronavirus-pandemic-4564>

Sunay, M. M. (2020). "Karantina Toplumuna Dönüşme Süreci ve Bu Süreçte Belediyelerin Sosyal Desteği: Bursa İli Örneği". *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(3), 1092-1100.

T.C. Budapeşte Büyükelçiliği. (2016). Budapeşte Hakkında Bilgiler. Erişim adresi: <http://>

budapeste.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/121443

T. C. Bratislava Büyükelçiliği. (2022). Slovakya'ya İlişkin Temel Bilgiler. Erişim adresi: <http://bratislava.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/390198>

T.C. Helsinki Büyükelçiliği. (2016). Finlandiya Hakkında Genel Bilgiler. Erişim adresi: <http://helsinki.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/216023>.

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2022). COVID-19 Gelişmeleri. Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/finlandiya/ulke-profili/kovid-19-gelismeleri>

Tabossi, R. (2007). "İtalya'da Avrupa Birliği Bölgesel Politikalarının Evrimi - 2000-2006 Yapısal Fonlar Programlama Dönemindeki İtalyan Deneyimi". 2. *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu*, 25- 26 Ekim 2007, İzmir. 1-12.

Talas, C. (1990). *Toplumsal Politika*. İmge Kitapevi: Ankara.

Taş, İ. E. (2003). Avrupa Birliği Bünyesinde Yerel Yönetim Politikaları ve Türkiye. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Taştan, C. (2020). *Kovid-19 Salgını ve Sonrası Psikolojik ve Sosyolojik Değerlendirmeler*. Polis Akademisi Yayınları. Erişim: 25 Şubat 2023, [https://www.pa.edu.tr/ Upload /editor/files/Covid_Sonras%C4%B1_Psik_Sos_Degerlendirmeler.pdf](https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/Covid_Sonras%C4%B1_Psik_Sos_Degerlendirmeler.pdf)

Tatoğlu, E. (2006). Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi (1951-1995). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Tekdere, M. (2019). "Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları". *TIDSAD*, (20), 248-282.

Tekindal, M., Ege, A., Erim, F. ve Gedik, T. E. (2020). "Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Covid-19 Sürecinde Yaşlı Bireyler : Sorunlar , İhtiyaçlar Ve Öneriler". *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-6.

Than, K. (2020). Hungarian PM Cuts Local Business Tax, Budapest's Opposition Mayor Cries Foul. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-economy-orban-id UK KBN28T0TW>

- The Mayor.eu. (2020). Budapest Provides Homeless Residents with Rental Apartments. Erişim adresi: <https://www.themayor.eu/en/a/view/budapest-provides-homeless-residents-with-rental-apartments-6690>.
- The Slovak Spectator. (2020). Coronavirus Confirmed in Slovakia. Erişim adresi: <https://spectator.sme.sk/c/22351796/coronavirus-confirmed-in-slovakia.html>
- The Slovak Spectator. (2021). The Prices for Public Transport in Bratislava Will Change. An Annual Ticket Will Be. Erişim adresi: <https://spectator.sme.sk/c/22632682/the-prices-for-public-transport-in-bratislava-will-change-an-annual-ticket-will-be-cheaper.html>
- Thompson, N. (2014). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*. Dipnot Yayınları: Ankara.
- Tiirinki, H., Tynkkynen, L., Sovala, M., Atkins, S. and Koivusalo, M. (2020). "Covid-19 Pandemic in Finland-Preliminary Analysis on Health System Response and Economic Consequences". *Health Policy and Technology*, 9, 649-662.
- Tiyek, R. (2012). "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği". *Yerel Politikalar*, (2), 53-84.
- Tiyek, R. ve Yertüm, U. (2016). "Güney Avrupa Refah Rejimi Bağlamında Türkiye: Bir Değerlendirme". *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 26-51.
- Tokol, A. (2011). "Sivil Toplum Örgütleri". A. Tokol ve Y. Alper (eds.). içinde *Sosyal Politika* .(s.38-76). Dora Yayıncılık: Bursa.
- Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G. ve Akalın, N. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. TESEV yayınları: İstanbul.
- Toprak, D. ve Şataf, C. (2009). "Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.
- TUİK. (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclar>

i-2022-49685.

Turan, A. ve Hamza Çelikyay, H. (2020). "Türkiye’de Kovid-19 ile Mücadele: Politikalar ve Aktörler". *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 1-25.

Turan, E. (2018). "Üniter Bir Devlet Olarak Finlandiya Yerel Yönetimleri". *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 84-102.

Tuzcuoğlu, F. (2013). "Finlandiya’da Yerel Yönetimler". M. Okcu ve H. Özgür (eds.) içinde *Dünya’da Yerel Yönetimler*. (s.215-244). Seçkin Yayınevi: Ankara.

Uçar, A. (2021). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik ile Rekreasyon ve Spor Hizmetleri: İyi Uygulama Örnekleri*. Ankara, Astana Yayınları.

Uğur, S. (2013). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri*. Ekin Yayınevi: Bursa.

Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2019). *Mahallî İdareler*. Seçkin Yayınevi: Ankara.

UN. (2020). *Politika Özeti : Kentsel Bir Dünyada Covid-19*. Erişim: 9 Nisan 2022, <https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/12/Politika-Ozeti-Kentsel-Bir-Dunyada-COVID-19.pdf>

Un Women. (2021). *Measuring The Shadow Pandemic: Violence Against Women During COVID-19 Pandemic*. Erişim: 25 Şubat 2023, <https://data.unwomen.org/publications/vaw-rga#:~:text=2%20in%205%20women%20said,as%20women%20who%20did%20not>.

Ünal, F. ve Caner, C. (2014). "Yerel Yönetimler ve Sosyal Politika(lar): Sosyal Belediyecilik". *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 49(2), 31-49.

UNCDF. (2020). *COVID-19 Emergency Response: Local Government Finance*. Erişim: 25 Şubat 2023, <https://knowledge-uclga.org/covid-19-financement-des-collectivites-locales.html?fbclid=IwAR3JxefLH97EMAYRXgtrLbcXPf1KXVGHpZncHMMG15jSU2-Ph-dzg1uYORc&lang=en>

Urhan, G. ve Arslankoç, S. (2021). "Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler : İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği". *Çalışma ve Toplum*, 2(68), 945-975.

- Uslu, H. (2011). Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uslu, H. (2014). "Sosyal Politika Açısından Sosyal Politika ve Sosyal Belediyecilik". K. Özden (ed.). içinde *Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar*. (s.97-149). Şeçkin Yayıncılık: Ankara.
- Vandelli, L. (2012). "Local Government in İtaly". A. M. Moreno (ed.). in: *Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective*. (pp. 339-364). National Institute of Public Administration: Spain.
- Varol, B. ve Demirkaya, S. (2020). "Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü : Yerel Yönetimlerde Yerelleşme ve Merkezileşme". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(39), 250-276.
- VNG. (2020). *Briefing And Preliminary Policy Recommendations On The Role Of Local Government İn The İnternational COVID-19 Crisis Response*. Erişim: 27 Şubat 2023, <https://www.vng-international.nl/sites/default/files/Paperimpactcovid19localgovernment.pdf>
- Warszawa. (2021a). Warszawa Przekaze Rządową Nagrodę Na Pomoc Psychologiczną Dla Uczniów. Erişim adresi: <https://um.warszawa.pl/-/warszawa-przekaze-rzadowa-nagrode-na-pomoc-psychologiczna-dla-uczniow>
- Warszawa. (2021b). Bezpłatne Webinaria Dla Rodziców na Temat Depresji. Erişim adresi: <https://um.warszawa.pl/waw/strategia/-/webinaria-dla-rodzicow-na-te-mat-depresji>
- Warszawa. (2023). Szkoła Dobrostanu Psychicznego - Warszawski Program Wsparcia Uczniów, Nauczycieli i Rodziców. Erişim adresi: <https://edukacja.um.warszawa.pl/-/szkola-dobrostanu-psychicznego-warszawski-program-wsparcia-uczniow-nauczycieli-i-rodzicow>
- Welcome Helsinki. (2023a). About The City. Erişim adresi: <https://welcome.helsinki/about-the-city-of-helsinki/#05e8b7be>.
- Welcome Helsinki. (2023b). Healthcare and Social Services. Erişim adresi: <https://welcome.helsinki/healthcare-and-social-services>.

helsinki/how-do-health-services-in-helsinki-work/#05e8b7be.

WHO. (2020). *Covid-19 and Violence Against Women What the Health Sector / System can Do*. Erişim: 9 Nisan 2022, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331699>

World Bank. (2021). *Impact of The Covid-19 Pandemic on Municipal Finance*. Erişim: 8 Nisan 2022, <http://hdl.handle.net/10986/37205>

WTTC. (2022). *Travel & Tourism could Grow to \$8.6 trillion in 2022, Says WTTC*. Erişim adresi: <https://wttc.org/News-Article/Travel-and-Tourism-could-grow-to-8-point-6-trillion-USD-in-2022-say-WTTC>

Yaman, M. (2014). "Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilikte Yaşanan Dönüşüm: Kütahya Belediyesi Örneği". *Akademik Bakış Dergisi*, 0(42), 1-18.

Yay, S. (2020). *Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti*. Astana Yayınları: Ankara.

Yaylı, H. ve Polat, S. (2019). "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Türkiye ve Fransa Yerel Yönetim Sistemlerinin Değerlendirilmesi". *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(2), 90-105.

Yıldırım, U., Belli, A., Ateş, N. ve Kılıç, M. S. (2014). "AB Yerel Yönetim Anlayışının Yerele Yansımaları: K.Maraş Belediyeleri Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1-19.

Yıldırım, Y. ve Balı, S. (2017). "Macaristan Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Yönetimler Arası Mali İlişkileri". *Eurasian Academy of Sciences*, 6, 1-10.

Yıldız Çakır, R. (2016). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Nazilli Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Yılmaz, S. ve Boex, J. (2021). "Unleashing the Potential of Local Governments in Pandemic Response". *Development in Practice*, 31(6), 805-815.

Yüksel, F. (2007). "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 279-298.

Zastrow, C. (2017). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People* (Twelfth Edition). Cengage Learning, Canada.

Zengin, E. ve Öztaş, C. (2009). "Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardımlar : Üsküdar Belediyesi Örneği". *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Merkezi*, 4(16), 19-36.

